

**T.C.  
DİCLE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI  
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**AHMED-İ RIDVÂN**

**HEFT-PEYKER**

**( İnceleme – Metin – Özel Adlar Dizini )**

**Mustafa KARADENİZ**

**Tez Danışmanı**

**Yrd. Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK**

**DİYARBAKIR  
2010**

**T.C.  
DİCLE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI  
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**AHMED-İ RIDVÂN**

**HEFT-PEYKER**

**( İnceleme – Metin – Özel Adlar Dizini )**

**Mustafa KARADENİZ**

**Tez Danışmanı**

**Yrd. Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK**

**DİYARBAKIR  
2010**

## ÖZET

15. yüzyılın ikinci yarısıyla 16. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Ahmed-i Rıdvân, hamse sahibi bir şairdir. Şairin Heft-Peyker mesnevisini ele aldığımız bu çalışmada amacımız; eserin mevcut iki yazma nüshasının karşılaştırılarak incelenmesi, çeviriyazı metninin oluşturulması, özel adlar dizininin ve esas aldığımız Atatürk Üniversitesi Agah Sırrı Levend Yazmaları 369 / 2 numarada bulunan el yazması metnin bir nüshasının verilmesidir.

Konusu itibariyle ana çizgisini aşk ve macera konularının oluşturduğu mesnevi gurubuna dahil olan Heft-Peyker, bir ana hikaye ve bu ana hikayenin içinde anlatılan yedi hikayeden oluşan bir kurguya sahiptir. Eser bu bakımdan, Binbirgece Masalları'ndaki çerçeve öykü tekniğine benzeyen bir kurgu özelliği göstermektedir. Nizâmî'den tercüme yoluyla oluşturulan bu mesnevide Ahmed-i Rıdvân, Nizâmî'den farklı olarak esere bir kaside ve sekiz gazel eklemiştir.

Çalışmamızın çeviriyazı metninde, sadece İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi Ty. 7575 numarada bulunan nüshada yer alan başlıklara yer verildi. İki nüsha arasındaki diğer farklılıklar dipnotlarda belirtildi.

Çalışmamızda, Heft-Peyker'in mevcut iki nüshasını karşılaştırarak aslına en yakın metni kurmaya çalıştık. Eserin daha geniş nüshasını da çalışmamızın sonuna ekledik.

Anahtar Sözcükler : Ahmed-i Rıdvân, Heft-Peyker, Nizâmî, mesnevi, çeviriyazı metin.

## ABSTRACT

Ahmed-i Rıvan, who lived in the second half of the 15<sup>th</sup> century and the first half of the 16<sup>th</sup> century, was a poet who owned Khamse. The purpose of this study is to examine the poet's masnavi of Heft-Peyker through the comparative study of the two copies of the poet's manuscripts, to constitute the transcription text, to annex index of the proper names and a copy of the manuscript text, which is available at 369 / 2 within the Agah Sırrı Levent manuscripts at Ataturk University.

In term of its topic Heft-Peyker, which is within the category of a fictious masnavi, whose theme is romance and adventure, has a main story with seven shorter stories. In this regard the masnavi of Heft-Peyker resembles the framestory technique of Arabian Nights tales. Ahmed-i Rıdvan unlike Nizami added a eulogy and eight lyrics to this masnavi, which was translated from Nizami.

Only the titles in the transcription text of this masnavi which is available at Ty.7575 at the Library of Manuscript of Istanbul University have been included in this study. The rest of the differences between the two manuscripts have been listed at footnotes.

The most possible original text has been attempted to be recreated of Heft-Peyker by comparing the available two copies of the masnavi. The more comprehensive copy of the two masnavi has also been attached to this study.

Key Words : Ahmed-i Rıdvan, Heft-Peyker, Nizami, mesnevi, transcription text.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz  
tarafından.....

.....  
...

Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan (imza)  
:.....  
(Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı )

Üye (imza)  
:.....  
(Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı )

Üye (imza)  
:.....  
(Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı )

Üye (imza)  
:.....  
(Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı )

Üye (imza)  
:.....  
(Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı )

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçene öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

.....  
Akademik Unvan, Adı Soyadı  
Enstitü Müdürü  
(Mühür

## ÖNSÖZ

Şairlerin mensubu oldukları kültür dairesi, onların yaşam tarzı gibi edebi verimlerini de etkilemiştir. Estetik ölçütlere bağlı kalınarak oluşturulan edebi eserlerin aynı zamanda yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatını yansıtan bir ayna olduğunu söylemek, sanırız, pek de yanlış bir tespit olmayacaktır. Bu tespite bağlı olarak mesnevilerin de sadece birer hikayeden ibaret olmadığını, yazıldığı dönemin kültürünü, tarihini, inanç dünyasını, toplumsal ritüellerini, dil ve edebiyat özelliklerini yansıtan önemli bir tür olduğunu belirtmek gerekir. Kültür tarihimizi aydınlatmada önemli bir yere sahip olan mesnevî geleneği, günümüzde eski Türk edebiyatı alanında yapılan akademik çalışmalara çok sık konu olmaktadır.

Bu gerçeklerden hareketle biz de, 15. yüzyılın ikinci yarısıyla 16. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan ve daha önce Prof. Dr. İsmail Ünver tarafından hayatı, eserleri ve edebi kişiliği üzerine kapsamlı bir çalışma yapılan Ahmed-i Rıdvân'ın Heft-Peyker adlı mesnevisi üzerine çalışmayı uygun bulduk.

Çalışmamıza; Heft-Peyker'in Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend Yazmaları 369 / 2 numarada bulunan nüshasıyla, İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi Ty.7575 numarada kayıtlı iki nüshasını tespit ederek başladık.

Üç bölümden oluşan tezimizin birinci bölümünde, Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdik. Akademik çalışmaya konu olan eserlerini belirttik.

İkinci bölümü “Heft-Peyker” başlığı altında; mesnevinin özetine, mesnevide geçen şahıs ve yer adlarına, deyimler ve atasözlerine, son olarak da dönemine ait sözcüklere ayırdık.

Üçüncü bölümde “Mesnevinin İncelenmesiyle İlgili Hususlar” başlığı altında, Heft-Peyker'in nüshalarını tanıtp metnin çeviriyazısı verilirken esas alınan hususları ifade ettik. Ardından metnin çeviriyazısında, bilimsel çalışmalarda kabul görmüş çeviriyazı alfabesine yer verdik. Metin incelemesi kısmında, daha geniş ve hatasız olduğu için esas aldığımız Atatürk Üniversitesi Agah Sırrı Levend Yazmaları'ndaki

nüsha ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlı nüshayı karşılaştırıp, iki nüsha arasındaki farkları dipnotlarda belirttik.

Metindeki Arapça-Farsça ön ek, son ek, yapım ekleri, bileşik kelimelerin ve tamlamaların yazımı konusunda Prof. Dr. İsmail Ünver'in “ Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” başlıklı makalesindeki<sup>1</sup> esaslara uyduk.

Ahmed-i Rıdvân'ın hayatı ve eserleri ile Heft-Peyker'in özeti kısımlarını Prof. Dr. İsmail Ünver'in doçentlik çalışmasından hareketle oluşturduk.

Çalışmamızın sonunda, yararlandığımız kaynakları bibliyografya bölümünde belirtip özel adlar dizini ile Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinden elde ettiğimiz el yazması metnin bir kopyasını verdik.

Çalışmamıza ilişkin eksiklik ve kusurların olabileceğini şimdiden belirtir, bunların hoşgörüle karşılanmasını temenni ederiz.

Yardımlarıyla tez konusunu tespit etmemize vesile olan Prof. Dr. Hasan KAVRUK'a, Arapça kısımların okunmasındaki yardımlarından ötürü Doç. Dr. M. Edip ÇAĞMAR'a, çalışmaların başından sonuna kadar beni yönlendiren, hatalarımı düzelten, her konuda yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK'e ve diğer hocalarıma gönülden şükranlarımı bildiririm.

Mustafa KARADENİZ  
DİYARBAKIR-2010

---

<sup>1</sup> Ünver, a.g.m., s.51-89.

## İÇİNDEKİLER

|                   |     |
|-------------------|-----|
| ÖZET .....        | I   |
| ABSTRACT .....    | II  |
| TUTANAK .....     | III |
| ÖNSÖZ .....       | IV  |
| İÇİNDEKİLER ..... | VI  |
| KISALTMALAR ..... | IX  |
| GİRİŞ .....       | 1   |

## BİRİNCİ BÖLÜM

### AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI VE ESERLERİ

|                                     |   |
|-------------------------------------|---|
| 1.1. AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI ..... | 3 |
| 1.2.ESERLERİ .....                  | 4 |
| 1.2.1. Divan .....                  | 4 |
| 1.2.2. Heft-Peyker .....            | 5 |
| 1.2.3. Hüsrev ü Şirin .....         | 7 |
| 1.2.4. İskender-nâme .....          | 8 |
| 1.2.5. Leylâ vü Mecnûn .....        | 8 |
| 1.2.6. Mahzenü'l-esrâr .....        | 9 |
| 1.2.7. Rıdvâniyye .....             | 9 |

## İKİNCİ BÖLÜM

### HEFT-PEYKER

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| 2.1. MESNEVİNİN ÖZETİ .....                 | 10 |
| 2.2. MESNEVİDE YER ALAN ŞAHISLAR .....      | 22 |
| 2.2.1. Ana Hikayede Yer Alan Şahıslar ..... | 22 |
| 2.2.1.1. Behrām-gür .....                   | 22 |

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| 2.2.1.2. Yezdgürd .....                        | 22 |
| 2.2.1.3. Nu‘mān .....                          | 22 |
| 2.2.1.4. Münzir .....                          | 23 |
| 2.2.1.5. Münzir’in Oğlu Nu‘mān .....           | 23 |
| 2.2.1.6. Sinmār (Sinimmār).....                | 23 |
| 2.2.1.7. Kisra .....                           | 23 |
| 2.2.1.8. Fitne .....                           | 23 |
| 2.2.1.9. Nersī .....                           | 23 |
| 2.2.1.10. Rūm Musahip .....                    | 23 |
| 2.2.1.11. Şīde .....                           | 24 |
| 2.2.1.12. Rūşen .....                          | 24 |
| 2.2.1.13. Çoban .....                          | 24 |
| 2.2.2. Alt Hikayelerde Yer Alan Şahıslar ..... | 24 |
| 2.2.2.1. Siyahlar Giyen Hükümdar .....         | 24 |
| 2.2.2.2. Türknāz .....                         | 24 |
| 2.2.2.3. Kenīz-fürüş .....                     | 24 |
| 2.2.2.4. Beşr-i Perhizkār .....                | 24 |
| 2.2.2.5. Müleyhā .....                         | 25 |
| 2.2.2.6. Şehzade .....                         | 25 |
| 2.2.2.7. Rus Hükümdarının Kızı .....           | 25 |
| 2.2.2.8. Māhān .....                           | 25 |
| 2.2.2.9. Hayr .....                            | 25 |
| 2.2.2.10. Şer .....                            | 25 |
| 2.2.2.11. Kürd .....                           | 25 |
| 2.2.2.12. Bahçe Sahibi Yakışıklı Adam .....    | 26 |
| 2.2.2.13. Nūr .....                            | 26 |
| 2.3. HEFT-PEYKER’DEKİ YER ADLARI .....         | 26 |
| 2.3.1. Havernāk Sarayı .....                   | 26 |
| 2.3.2. Heft-Günbed (Yedi Kümbet) .....         | 26 |
| 2.4. DEYİMLER VE ATASÖZLERİ .....              | 27 |
| 2.4.1. Deyimler .....                          | 27 |
| 2.4.2. Atasözleri .....                        | 32 |

|                                               |    |
|-----------------------------------------------|----|
| 2.4.3. Atasözü Gibi Kullanılan İfadeler ..... | 32 |
| 2.5. DÖNEMİNE AİT SÖZCÜKLER .....             | 33 |

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### MESNEVİNİN İNCELENMESİYLE İLGİLİ HUSUSLAR

|                                            |            |
|--------------------------------------------|------------|
| 3.1. NÜSHALARIN TANITILMASI .....          | 38         |
| 3.2. METNİN KURULMASINDA İZLENEN YOL ..... | 39         |
| 3.3. ÇEVİRİYAZI ALFABESİ .....             | 43         |
| 3.4. METİN .....                           | 44         |
| <b>SONUÇ .....</b>                         | <b>451</b> |
| <b>BİBLİYOGRAFYA .....</b>                 | <b>453</b> |
| <b>ÖZEL ADLAR DİZİNİ .....</b>             | <b>455</b> |
| <b>EL YAZMASI METİN .....</b>              | <b>460</b> |

**KISALTMALAR**

|        |                                                                                        |
|--------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| A      | : Heft-Peyker, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend<br>Yazmaları 369 / 2 |
| a.g.e. | : Adı geçen eser                                                                       |
| a.g.m  | : Adı geçen makale                                                                     |
| Bkz.   | : Bakınız                                                                              |
| c.     | : Cilt                                                                                 |
| Dr.    | : Doktor                                                                               |
| DTCF   | : Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesi                                                      |
| H.     | : Hicri                                                                                |
| İ      | : Heft-Peyker, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Ty. 7575                              |
| Ktp.   | : Kütüphanesi                                                                          |
| M.     | : Miladi                                                                               |
| MEB    | : Milli Eğitim Basımevi                                                                |
| Prof.  | : Profesör                                                                             |
| S.     | : Sayı                                                                                 |
| s.     | : Sayfa                                                                                |
| SBE    | : Sosyal Bilimler Enstitüsü                                                            |

|      |                     |
|------|---------------------|
| TD.  | : Türk Dili         |
| TDK  | : Türk Dil Kurumu   |
| TTK  | : Türk Tarih Kurumu |
| Ün.  | : Üniversitesi      |
| Yay. | : Yayınları         |
| yk.  | : Yaprak            |

## GİRİŞ

Bir edebiyat terimi olarak ilk defa İran edebiyatında kullanılan, ardından müstakil bir nazım şekli olarak Arap edebiyatında görülen Mesnevi nazım şekli, klasik edebiyatta değişik konuların işlenmesinde çok kullanılmış bir nazım şeklidir. Türk edebiyatına İran’dan geçen bu türde birçok eser yazılmıştır.

Olgun ilk örneğini “Şehnâme” adıyla İranlı şair Firdevsî’nin verdiği bu tür, ilk zamanlarda yalnızca destanî konularda kullanılan bir nazım şekli olsa da böyle kalmamış; ahlākî, tasavvufî konularla aşk ve macera konularında da yazılır olmuştur.

Bu alanda Attâr, Nizâmî, Sa‘dî, Emîr Husrev, Hâcû-yı Kirmânî Molla Câmî gibi İran edebiyatının büyük şairleri Türk şairlerini büyük ölçüde etkilemiştir.

Türk şairleri üzerindeki etkisi bakımından en ön sıralarda bulunan şair ise eserlerini Farsça yazan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (1207 – 1273)’dir. Nazım şekliyle aynı adı taşıyan “Mesnevi”si Anadolu sahasında yazılan birçok mesneviyi şekil ve muhteva yönünden etkilemiş, bu nazım türüne verilen adın alemi olmuş, mesnevi denince akıllara önce Mevlânâ ve eseri gelmiştir.<sup>1</sup>

Yazıldığı dönemde konusu ve üslup özellikleriyle halk nezdinde ilgi uyandıran mesnevilerin farklı şairler tarafından tekrar tekrar kaleme alındıkları olmuştur. Leylâ vü mecnûn, Hüsrev ü Şirin, Ferhâd u Şirin gibi mesneviler birçok şair tarafından kaleme alınmış, bununla beraber aynı konuda yazan bütün şairler aynı ilgiyi görmemiştir.

Bu tür mesnevilere dahil edilebilecek mesnevilerden biri de Heft-Peyker’dir. Heft-Günbed adıyla da bilinen eser ilk olarak Firdevsî’nin Şehnâme’sinde anlatılmıştır. Ancak konuyu başlı başına bir eser içerisinde işleyen Nizâmî olmuştur.

Heft-Günbed adıyla da anılan eserinde Nizâmî; Behrâm’ın destanî kişiliğinin yanı sıra, avla, eğlenceyle önce cariyesi, ardından yedi iklim hükümdarının yedi kızıyla geçirdiği günleri anlatmıştır. Bu konu İran edebiyatında daha sonra Emîr Husrev tarafından Heşt-Behişt adıyla işlenmiştir. Ancak Emîr Husrev, Nizâmîdeki destani unsurların çoğunu atlamış ve onun anlattığı hikayeleri değiştirmiştir. Büyük Türk şairi Nevâ‘î ise Seb‘a-i Seyyâr adıyla aynı konuda yazdığı mesnevide Nizâmî ile aynı vezni kullanmış, ancak konuyu işlerken önemli değişiklikler yapmıştır.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> ÜNVER, İsmail: “Mesnevi” Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II, (Divan Şiiri), S. : 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s.430-563.

<sup>2</sup> İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvân, TTK Belleten, c.: L / S. 196, 1986, s. 120.

Anadolu sahasındaki Heft-Peyker'ler ise Nizāmī'nin eserinin tercümesi yoluyla yazılmışlardır. Bu sahada Behiştī ve Aşkī tarafından yazılan Heft-Peyker'lerin Ahmed-i Rıdvān'ın eserinden önce yazıldığı kaynaklar tarafından ifade edilir. Behiştī'nin eseri, konu itibariyle örtüşmekle birlikte, kullanılan vezin, tasvirler ve olay örgüsündeki farklılıklar açısından Rıdvān'ın eserinden ayrılmaktadır. Aşkī de eserini Nizāmī'den değişik bir vezinle ve daha esnek bir tutum içinde tercüme etmiştir. Lāmi'ī'nin daha sonra damadı Rūşenizāde tarafından tamamlanan aynı konulu eserinin ise Rıdvān'ın eserinden sonra yazıldığı bilinmektedir.

Çalışmamıza konu olan Heft-Peyker de Nizāmī'nin aynı adlı eserinden tercüme yoluyla oluşturulmuştur. Ahmed-i Rıdvān'ın eserinin Hayātī mahlaslı iki yazma nüshası mevcuttur. Eserin, her ne kadar doğrudan Ahmed-i Rıdvān adına kayıtlı olmasa da, Rıdvān'ın hamsesine dahil olan diğer mesnevilerle dil ve üslup yönünden örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Tercüme yoluyla oluşturduğu eserinde Rıdvān, vezin konusunda Nizāmī'ye uymuş, ancak Nizāmī'den farklı olarak eserine kattığı bir kaside ve sekiz gazelde farklı vezinler kullanmıştır. Prof. Dr. İsmail Ünver, Doçentlik çalışmasında, Rıdvān'ın bazı yerlerde beyit beyit tercüme yoluna gittiğini fakat çoğunlukla mealen tercümeyi tercih ettiğini, iki eser arasında kullanılan motifler ve olaylar açısından küçük farklılıklar olduğunu belirtir.<sup>3</sup>

Klasik edebiyatta muhtelif şairlerce sıkça, fakat farklı bir anlayış ve üslupla ele alınan bir mesnevi olması, ait olduğu dönemin kültürel ve edebi anlayışına ışık tutması Heft-Peyker'i Edebiyat tarihi açısından önemli kılmaktadır. Biz de çalışmamızda Ahmed-i Rıdvān'ın Heft Peyker isimli mesnevisinin mevcut iki nüshasını karşılaştırarak aslına en yakın çeviriyazı metnini ortaya koymaya çalıştık.

---

<sup>3</sup> İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvān'ın Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, Ankara, Ün. DTCF, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara 1982, s.249-257.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI VE ESERLERİ<sup>4</sup>

#### 1.1. AHMED-İ RIDVÂN'IN HAYATI

Anadolu'da yedi yüzyıllık bir dönemi içine alan klasik edebiyatımız adını hiç duymadığımız, bazen de edebi düzey kaygıları gözetilerek dışarda bırakılan sayısız isimle doludur. Yazarı belli olmayan ya da yazarı hakkında ayrıntılı bilgi edinilemeyen eserler de az değildir. Bu durumdaki yazarlar ve eserler üzerine çalışmalar yapmak kültür ve edebiyat tarihimize çeşitli yönlerden ışık tutabilir.

Eski Türk Edebiyatı alanındaki bütün çalışmaları klasik edebiyatın önde gelen kişileri üzerinde yoğunlaştırmak yerine, bu edebiyatın yeterince tanınmayan şahsiyetleri üzerindeki çalışmalara öncelik vermek, Türk dili, Türk tarihi ve Türk toplum yaşayışıyla ilgili yeni bilgi ve belgeler ortaya çıkaracaktır.

Ahmed-i Rıdvân, kaynaklardan edinilen ve eserlerinin incelenmesinden ortaya çıkan bilgilere göre XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, önemli görevlerde bulunmuş, geride 27.000 beyit tutan altı mesnevi ile büyük bir divan bırakmıştır.

“Tütünsüz” veya “Bî-duhân” sanıyla anılan Ahmed-i Rıdvân'ın son yıllarını Edirne'de geçirdiği, ünlü bir sancakbeyi olduğu ve şairliğiyle tanındığı, tezkirelerin verdiği yetersiz bilgilerden anlaşılmaktadır. Şairle ilgili araştırmalar ve eserlerinden elde edilen bilgiler onun hayatını tam olarak aydınlatmaktan uzaktır. Tezkireler onun Edirne'de yerleştiğini bildiriyorsa da, memleketi hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Rıdvân'ın sancakbeyi olarak Anadolu'nun değişik yerlerinde görev yaptığı *Divan*'ındaki bazı şiirlerinden anlaşılmaktadır. II. Bayezid'in son yıllarında Şehzade Selim ile Şehzade Ahmed arasındaki taht mücadelesinde padişah ve birçok ileri gelenler gibi Rıdvân'ın da Şehzade Ahmed'i tuttuğu, Heft-Peyker adlı mesnevisini Şehzade Ahmed adına yazmasından anlaşılmaktadır.

<sup>4</sup> Ahmed-i Rıdvân'ın Hayatı ve Eserleriyle ilgili bilgiler, Prof. Dr. İsmail Ünver'in şu çalışmalarından hareketle oluşturulmuştur: İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvân'ın Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, Ankara, Ün. DTCF, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara, 1982; İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvân, TTK Belleten, c.: L / S. 196, 1986, s. 73-125.

Ahmed-i Rıdvân'ın ölüm yılı hakkında da kesin bir tarih yoktur. Ancak bazı kayıtlara dayanarak onun ölüm tarihi hakkında akla yakın bir tahmine ulaşmak mümkündür. Ona ait tapu kaydından H. 945 / M. 1528-29 yılında sağ olduğu anlaşılmaktadır. Eserini H. 945 / M. 1538-39 yılında tamamlayan Sehî ise, şairi rahmetle anmaktadır. Buradan Rıdvân'ın 1528-29 ile 1538-39 yılları arasında öldüğü sonucuna varılabilmektedir. Eserini H. 953 / M. 1546 yılında tamamlayan Latîfî'nin: "Bu devrde fevt oldı." deyişi de bu düşüncayı doğrulamaktadır.

Sonuç itibariyle, Ahmed-i Rıdvân muhtemelen Ohri'de ya da o çevrede doğmuş, devşirme olarak alınıp yetiştirilmiş, XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, bir ara defterdarlık yapmış, sonra da Anadolu ve Rumeli'nin farklı yerlerinde sancakbeyliği görevinde bulunmuştur. Dimetoka yakınlarındaki Fakihlû (Ece) Köyü kendisine II. Bayezid tarafından mülk olarak verilen şair, hayatının son yıllarını Edirne'de geçirmiştir. Elde bulunan altı mesneviden beşini II. Bayezid adına yazan şairin, *Divan*'ını da bu padişah adına düzenlediği, Yavuz Sultan Selim'le ilgili şiirlerinin sayfa kenarına sonradan değişik bir yazıyla yazmış olmasından anlaşılmaktadır. Bütün yakınmalarına rağmen, Edirne'de medrese, tekke ve türbe yaptıracak maddi güce sahip olduğu görülen şair, 1528-1539 yılları arasında Edirne'de ölmüştür.

## 1.2. ESERLERİ

### 1.2.1. Divan<sup>5</sup>

Kaynaklar, Ahmed-i Rıdvân'ın bir divan sahibi olduğunu doğrudan zikretmemekle beraber, eser önce klasik divan tertibi anlayışına uygun olarak düzenlenmiş, ancak sonradan yazılan şiirlerin gelişigüzel eklenmesiyle bu düzen bozulmuştur.

---

<sup>5</sup> Ahmed-i Rıdvân, *Divan*, TDK. Ktp., B.32.

### 1.2.2. Heft-Peyker<sup>6</sup>

Heft-Peyker'e konu olan Sāsānī hükümdarı Behrām-gūr'un hayatı ilk ve basit haliyle Şāh-nāme'de anlatılmıştır. Ancak bu konuyu başlı başına bir mesnevi olarak işleyen Nizāmī'dir. Behrām-nāme veya Heft-Günbed adıyla da anılan bu eserinde Nizāmī, Behrām'ın destanī yönünden daha çok; avla, eğlenceyle, önce cariyesi, sonra da yedi iklim hükümdarının yedi kızıyla geçirdiği günleri anlatmıştır.

Ahmed-i Rıdvān'ın Heft-Peyker mesnevisi, Nizāmī'nin aynı adlı eserinden tercüme edilmiştir. Bu hikayenin Anadolu'da Rıdvān'dan önce Behiştī ve Aşkī tarafından yazıldığı bilinmektedir. Behiştī'nin eseri, kullanılan vezin, tasvirler ve olay örgüsündeki farklılıklarla Rıdvān'ın eserinden ayrılır.<sup>7</sup> Aşkī'nin eseri de farklı vezinle fakat Rıdvān'ın eseri gibi Nizāmī'den tercüme yoluyla oluşturulmuştur. Lāmi'î'nin sağlığında tamamlayamadığı ve daha sonra damadı tarafından tamamlanan Heft-Peyker tercümesinin ise Rıdvān'ın eserinden sonra yazıldığı kesindir.

Ahmed-i Rıdvān'ın yazdığı Heft-Peyker'in Hayātī mahlası taşıyan iki yazması mevcuttur. İkinci yazma, birincide görülen ve bizi tereddüde düşüren noktaları aydınlatmaktan uzaktır. İstinsah tarihi birinciye göre çok daha yeni olan bu yazmanın, birinciden kopye edildiği, aynı yanlışların tekrarlanmasından anlaşılmaktadır. Eser, yazıldığı dönem ve sunulduğu kişi bakımından olduğu kadar, dil ve anlatım bakımından da Rıdvān'ın öbür mesnevileriyle bütünleşmektedir. Şair, Mahzenü'l-Esrār'da olduğu gibi bu mesnevisinde de Nizāmī'yi hiç anmaz.

Mahzenü'l-esrār gibi Heft-Peyker'de de yazılış tarihi yoktur. Ancak, eserin yazılışı bazı olaylardan hareketle yaklaşık olarak tespit edilebilmektedir. Mesnevi önce II. Bayezid'in şehzadesi Ahmed adına yazılmış ancak birçok devlet adamının, hatta II. Bayezid'in istekleri aksine Selim'in padişah olmasıyla, eserdeki Ahmed adı Selim'e çevrilmeye çalışılmıştır. Nazım tekniği gözetilmeden yapılan bu değişiklikler, mesnevinin Selim adına yazılmadığını gösterir. Ayrıca, mesnevinin sonunda unutulacak değiştirilmeyen bir beyitte Ahmed adı açıkça görülmektedir:

<sup>6</sup> Ahmed-i Rıdvān, Heft-Peyker, Atatürk Ün. Ktp. Levend yazmaları 369/2, yk. 23b-65b (Hayātī mahlası taşıyan öbür mesnevilerle aynı ciltte; tanıtması için Bkz. A.S. Levend, Hayātī'nin İskender-nāme'si TD., S.4, 1952, çalışmamızda "A" şeklinde kısaltılarak gösterilmiştir.) İkinci nüsha: İstanbul Ün. Ktp., Ty. 7575 (çalışmamızda "İ" şeklinde kısaltılarak gösterilmiştir.).

<sup>7</sup> Bkz. : Şener, Demirel, Behiştī ve Heft-Peyker, Fırat Ün. Sosyal Bilimler Dergisi, S. 7, c. 1-2, Elazığ 1995

Şehryār-ı zamāne Aḥmed Ḥān  
Ḥān bin ḥān Sikender-i devrān<sup>8</sup>

Bir başka beyitte ise, “Şāh Selīm” ve “iklīm” sözcüklerinin silinmiş sözcükler yerine sonradan yazıldığı görülmektedir:

Siyyemā şāh-zāde şāh Selīm  
Mefḥār-i āl-i Ḥusrev-i iklīm<sup>9</sup>

Şair başka bir yerde eserini sunacağı şehzādeyi;

Şeh Selim ibni Ḥusrev-i devrān  
Bāyezīd ibni şeh Muḥammed Ḥān<sup>10</sup>

beytiyle anıyor. Halbuki bu beyit İ nüshasında şöyledir:

Şeh Aḥmed ibni şeh-i her devrān  
Bāyezīd ibni şeh Muḥammed Ḥān<sup>11</sup>

Bu beyitler, eserin II. Bayezid’in son yıllarında, Şehzadeleri Ahmed’le Selim arasındaki çekişmeler sırasında yaklaşık olarak, H. 917-918 / M. 1511-1512 yılları arasında kaleme alındığını ve eserin Şehzade Ahmed için yazıldığını açıklamaktadır.

Mesnevi’nin elde bulunan yazmalarındaki beyit sayısı birbirine çok yakındır. Prof. Dr. İsmail Ünver Doçentlik çalışmasında A nüshasındaki yazmada 4174 beyit, İ nüshasındaki yazmanın ise diğerinden 18 beyit eksik olduğunu belirtmiştir. Çalışmamızda ise A nüshasındaki beyit sayısı 4173’e kadar ulaşabilmekte ve İ nüshasının bu nüshadan 16 beyit eksik olduğu görülmektedir. Bu sayı, şairin adını

<sup>8</sup> Heft-Peyker, A, yk. 65b/46 (4170. beyit).

<sup>9</sup> Heft-Peyker, A, yk. 25a/17 (158. beyit).

<sup>10</sup> Heft-Peyker, A, yk. 25b/14 (201.beyit).

<sup>11</sup> Heft-Peyker, İ, yk. 7b/ (3.beyit).

anmadan tercüme ettiği Nizâmî’de 5000 beyittir. Bu sayısal farklılık Rıdvân’ın eseri kısaltarak tercüme ettiğini gösteriyor.

Şair, mesnevinin vezninde de Nizâmî’ye uymuş ve hafif bahrinin fe’ilâtün / mefâ’ilün / fe’ilün kalıbını kullanmıştır. Ancak, Nizâmî’de baştan sona tek vezin kullanıldığı halde, Rıdvân esere kattığı 1 kaside ve 8 gazelde değişik kalıplar kullanılmıştır. Mesnevide; bahr-ı remelden fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün vezniyle 1 kaside 5 gazel, aynı bahrin fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilâtün / fe’ilün vezniyle 1 gazel, bahr-ı muzâri’den mef’û lü / fâ’ilâtü / mefâ’ilü / fâ’ilün vezniyle 1 gazel, bahr-i hezecden mef’û lü / mefâ’ilü / mefâ’ilü / fa’ülün vezniyle 1 gazel bulunmaktadır.

### 1.2.3. Hüsrev ü Şîrîn<sup>12</sup>

Sāsānî hükümdarlarından Hüsrev’in padişahlığı ve Şîrîn’le olan ilişkisi Şāh-nāme’de anlatılmış olmakla birlikte, bu konuyu bir aşk hikayesi olarak işleyen yine Nizâmî’dir. Nizâmî’nin Hüsrev ü Şîrîn’i İran edebiyatında olduğu kadar Türk edebiyatında da etkili olmuştur. Eserin Anadolu’daki ilk örneklerinde Nizâmî’ye uyulmuştur.

Hüsrev ü Şîrîn’in konusu, Sāsānî hükümdarlarından Hüsrev’le Ermen melikesi Mihin Bānū’nun yeğeni Şîrîn arasındaki aşktır.

Hüsrev ü Şîrîn’i yazarken hem Nizâmî hem de Şeyhî’nin eserlerinden yararlanan Ahmed-i Rıdvân, kimi olayları verirken Nizâmî’ye kimilerinde ise Şeyhî’ye uymuştur. Rıdvân, plan bakımından Şeyhî’yi izlemiştir. Nizâmî’de bulunmayan kısımları Şeyhî’den, Şeyhî’de bulunmayan kısımları Nizâmî’den almıştır. Rıdvân’da iki şairden ayrılan yönler onun, eserine orijinal bir görüş verme çabasıyla açıklanabilir. Ancak bu konuda başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir.

Eser üzerine doktora çalışması yapılmıştır.<sup>13</sup>

<sup>12</sup> Ahmed-i Rıdvân, Hüsrev ü Şîrîn nüshaları: W. Pertsch, Die Türkischen Handschriften Der Herzoglischen Bibliothek zu Gotha, Wien 1864, s. 173-174; Pertsch Die Türkischen Handschriften Der Königlischen Bibliothek zu Berlin, Berlin 1889, s. 457; Atatürk Ün. Ktp. A.S. Levend yazmaları, 369/4 (Hayâtî mahlaslı); Hasan Kavruk’taki yazma (Hayâtî mahlaslı).

<sup>13</sup> Orhan Kemal Tavukçu, Ahmed-i Rıdvân, Hüsrev ü Şîrîn, (İnceleme-Metin), Atatürk Ün. SBE., Doktora Tezi, Erzurum, 2000.

#### 1.2.4. İskender-nāme<sup>14</sup>

İran edebiyatında manzum İskender hikayesi ilk olarak Firdevsî'nin Şāh-nāme'sinde yer almıştır. Anadolu'daki ilk İskender-nāme ise Ahmedî tarafından yazılmıştır. Ahmedî'nin eseri vezni, düzeni, değişik konulara yer veriş ve ele aldığı konuların işleniş bakımından İran edebiyatındaki örneklerden oldukça farklı, orijinal bir mesnevidir.

İskender-nāme, Ahmed-i Rıdvān'ın ilk mesnevisidir. Rıdvān, İskender-nāme'de vezin ve beyit sayısı bakımından Ahmedî'ye uymuştur. Eser, remel bahrinin fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Eserin beyit sayısı 8300'dür.

İskender-nāme'nin konusu, Makedonyalı Büyük İskender'in efsaneleşmiş hayatıdır. Eserde onun hayatı, seferleri ve düşünürlerle ilişkisi tarihi gerçeklere bağlı kalınmadan anlatılmış, okuyucuya ansiklopedik bilgi verilmiştir.

#### 1.2.5. Leylā vü Mecnūn<sup>15</sup>

Leylā vü Mecnūn, başlı başına bir mesnevi olarak ilk kez Nizāmî tarafından yazılmıştır. Gerek bu konudaki ilk mesnevi olması, gerekse konunun işlenişinde şairin gösterdiği başarı dolayısıyla Nizāmî'nin eseri İran ve Türk edebiyatlarında son derece etkili olmuştur. Anadolu dışındaki Türk şairlerinden Ali Şir Nevā'î de Leylā vü Mecnūn yazmıştır. Anadolu'da Ahmed-i Rıdvān'dan önce Şāhidî ve Hamdullah Hamdî'nin Leylā vü Mecnūn yazdıkları kesin olarak bilinmektedir.

Ahmed-i Rıdvān'ın Leylā vü Mecnūn mesnevisinin tek yazması bilinmekte, bu yazmanın da sondan ve ortallardan eksik olduğu görülmektedir. Yazmanın yaprak sayısının 200 kadar olduğu tahmin edilmektedir. Baştan ve sondan kopan yapraklar, eserin telif tarihini, sebep-i telif bölümünü ve sunulduğu kişiyi tespit etmeyi imkansız kılmaktadır.

Rıdvān, Leylā vü Mecnūn'u hezec bahrinin mefā'ilün / mefā'ilün / fa'ülün kalıbıyla yazmıştır.

<sup>14</sup> Ahmed-i Rıdvān, İskender-nāme, Atatürk Ün. Ktp. A.S. Levend yazmaları, 369 / 3.

<sup>15</sup> Ahmed-i Rıdvān, Leylā vü Mecnūn, Atatürk Ün.Ktp. A.S. Levend yazmaları, 414.

### 1.2.6. Mahzenü'l-esrār<sup>16</sup>

Nizāmî'nin ilk mesnevisi olan Mahzenü'l-esrār dini, ahlaki ve tasavvufi konularda yazılmış yirmi “makale” ve her makaleden sonra gelen birer hikayeden oluşmaktadır. Mahzenü'l-esrār, gerek İran edebiyatında, gerekse Türk edebiyatında çok tanınmış ve etkili olmuş bir mesnevidir. Nizāmî'nin eseri Anadolu dışındaki Türk edebiyatını da etkilemiş, Çağatay şairlerinden Mîr Haydar ve Ali Şîr Nevâ'î de bu türde mesnevi yazmışlardır. Ancak bu şairlerin eserleri Rıdvân'dan önce Anadolu'da etkili olmamıştır. Eldeki yazması Hayâtî mahlasını taşıyan Mahzenü'l-esrār'ın yazıldığı tarih kesin olarak belli değildir.

Mesnevi'nin II. Bayezid adına yazıldığı, baş tarafındaki üç ayrı başlık altında belirtilmiştir. Mahzenü'l-esrār'ın eldeki yazmasında 2023 beyit bulunmaktadır. İki eser arasındaki beyit sayısının yakın oluşu Nizāmî'ye ne ölçüde bağlı kalındığını göstermektedir. Şairin kullandığı vezin de Nizāmî ile aynıdır. Mesnevi, serî bahrinin müfte'ilün / müfte'ilün / fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Eser, baştan sona Nizāmî'nin eserini izlemektedir. Ancak mesnevinin hiçbir yerinde Nizāmî'den söz edilmez.

### 1.2.7. Rıdvāniyye<sup>17</sup>

Elde tek yazma nüshası bulunan bu mesnevîde de yaprak kopuklukları mevcuttur. Konunun akışından, eserin iki yerinde kopma olduğu anlaşıyor. Bunlardan ilki 1b'den 2a'ya geçişte, ikincisi ise 4b'den 5a'ya geçiştir. Ancak kaybolan yaprakların sayısı hakkında tahminde bulunmak güçtür.

Mesnevinin konusunu dini ve ahlaki öğütler oluşturmaktadır. Şair her öğüt ile ilgili hikayeler de vererek, söylediklerini pekiştirmeye çalışmıştır.

Rıdvāniyye, baştan sona remel bahrinin fâ'ilātün / fâ'ilātün / fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Mesnevi içinde başka nazım şekilleri de bulunmaktadır.

Dini ve ahlaki öğütlerle hikayelerden oluşan bu kısa mesnevi üzerine 2006 yılında bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır.<sup>18</sup>

<sup>16</sup> Ahmed-i Rıdvân, Mahzenü'l-esrār, Atatürk Ün. Ktp. A.S. Levend yazmaları, 369/1 yk. 1b-22b (Hayâtî mahlası).

<sup>17</sup> Ahmed-i Rıdvân, Rıdvāniyye, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud, 3330.

<sup>18</sup> Nebi Yılmaz, Ahmed-i Rıdvân ve Rıdvāniyyesi, (Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Ankara Ün. SBE., Ankara, 2006.

## İKİNCİ BÖLÜM

### HEFT-PEYKER

Mesnevi nazım şekli, klasik Türk edebiyatında değişik konuların işlenmesinde çok kullanılmış olan bir nazım şeklidir. Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiş bu türde XI.-XIX. yüzyıllar arasında sayısız eser yazılmıştır.

“Mesnevi” başlıklı çalışmasında bu nazım şeklini yazılış amaçlarına göre dört guruba ayıran İsmail Ünver, Heft-Peyker’in, taşıdığı özellikler bakımından sanat yönü ön planda olan, okuyucunun edebi zevkine hitap eden, ana çizgisini aşk ve macera konularının oluşturduğu üçüncü gurup mesneviler içerisinde yer aldığını kaydeder.<sup>19</sup>

Heft-Peyker, bir ana hikaye (Behrām-gūr’un hikayesi) ve bu ana hikayenin içinde anlatılan yedi hikayeden oluşan bir kurguya sahiptir. Bu yönüyle Binbirgece Masalları’ndaki çerçeve öykü tekniğine benzer bir kurgu özelliği göstermektedir.<sup>20</sup> Ana hikaye içinde sırayla anlatılan hikayeler, uygun geçişlerle tekrar ana hikayeye bağlanmıştır. Eser bu bakımdan bir bütünlük arz etmektedir.

Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle mesnevinin özetine, ardından mesnevide yer alan şahıs ve yer adlarıyla deyimler ve atasözlerine, son olarak da dönemine ait sözcüklere yer verilmiştir.

#### 2.1. MESNEVİNİN ÖZETİ

Heft-Peyker, İran hükümdarı Behrām-gūr’un destanî yönünden çok; av ve eğlenceyle, önce cariyesi, sonra da yedi iklim hükümdarının yedi kızıyla geçirdiği günleri anlatır. Aşağıda Heft-Peyker’de anlatılanların özetini vermeye çalışacağız.

Düzenleniş biçimi itibarıyla mesnevi nazım şeklinin yerleşik özelliklerini gösteren eser, “Tevhîd”le başlar. Bunu dört hailefenin de anıldığı “na‘t” bölümü izler. Sebeb-i te‘lifle ilgili iki başlıktan sonra, II. Bayezid’i ve şehzâde Ahmed’i ayrı başlıklar

<sup>19</sup> ÜNVER, a.g.m., s. 445.

<sup>20</sup> AKTAŞ, Şerif: Roman sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, 5. Baskı, Akçağ Yay. Ankara, 2000, s. 74.

altında öven şair, yine aynı şehzade için 19 beyitlik bir kaside verir, övgüsünü mesnevi ile sürdürür. Bunu, sözün değerinin anlatıldığı, kendini bilmenin önemi ve itaatin gerekliliğinin dile getirildiği bölüm izler. Şair, hikayeye geçmeden önce, insan için aklın ve bilginin önemi üzerinde de durur.

İran hükümdarı Yezdgürd'ün birçok çocuğu doğup ölmüştür. Münecimler, Behrām adlı çocuğunun ömürlü ve tahtının varisi olacağını; ancak bu çocuğun Arap şahının yakınlığı ile büyüüp, Arap askerlerinden yardım göreceğini bildirir. Yezdgürd, Yemen şahı Nu'mān'ı çağırarak Behrām'ı ona teslim eder. Behrām'ı oğlu gibi seven Nu'mān, Yemen'in havasını sert bulduğu için oğlu Münzir'i bu çocuğun gelişmesine müsait bir yer bulmakla görevlendirir. Münzir'in bulunduğu yere güzel bir kasr yaptırmak için usta bir mimar arar. Rüm'dan getirilen Sinmār<sup>21</sup> adlı mimar, beş yıl içinde eşsiz bir kasr yapar. Havernak adlı bu muhteşem kasrı yapması karşılığında Sinmār'a eşsiz hediyeler verilir. Ancak Sinmār, daha fazla hediye ve mükafat almak amacıyla Havernak sarayından daha eşsiz ve güzel bir saray yapabileceğini söyleyince, Nu'mān'ın emriyle kuleden atılarak öldürülür.

Kasra yerleşen Nu'mān tüm zamanını Behrām'la geçirmekteyken, Hristiyan vezirinin telkiniyle Tanrı'ya yönelip ortadan kaybolur. Oğlu Münzir, bütün aramalarına rağmen onu bulamaz. Babasının yerine geçen Münzir, Behrām'ı babasından da hoş tutar. Münzir'in Behrām'la yaşıt Nu'mān adlı bir oğlu vardır. Behrām'la Nu'mān birlikte öğrenim görüp, büyürler. Öğrenimini bitirdikten sonra av eğitimi gören Behrām'ın bu konudaki yeteneği herkesi hayrete düşürür.

Aşkar adlı atıyla ava çıkan Behrām, gür (yaban eşiği) avlamaya düşkündür. Bir gün Münzir ve Nu'mān'la ava giden Behrām, yakaladığı gürü parçalamaya çalışan arslana öyle bir ok atar ki, ok arslandan ve gürdan geçerek yere saplanır. Münzir ve Nu'mān onun bu atışını çok beğenirler. Havernak'a bu olayı tasvir eden bir duvar resmi yaptırırlar.

Başka bir gün, ardına düştüğü gür, Behrām'ı bir mağara önüne götürür. Mağaranın önünde duran ejderhayı öldüren Behrām, onun karnından bir gür yavrusu çıkarır.

<sup>21</sup> Ünver'de "Simnār" olarak geçen bu sözcük Devellioğlu lüğatinde "Sinimmār" olarak geçmektedir. Biz, sözcüğü asıl metindeki yazımı esas alarak "Sinmār" şeklinde okuduk.

Bu, Behrām'ı oraya götüren dişi gürün yavrusudur. Dişi gür, Behrām'ın mağaraya girmesini sağlar. Orada zengin bir hazineyle karşılaşan Behrām, otuz deve yükü gelen hazineyi babasına Münzir'e Nu'mân'a bölüştürür. Bu olay da Havernak'ın duvarına nakşedilir.

Behrām, Havernak'ta gezerken kapısı kilitli bir odayla karşılaşır. Buranın anahtarlarını getirterek odaya girer. Odanın duvarında yedi güzel kızın (heft-peyker) resimlerinin, ortalarına da kendi resminin nakşedildiğini görür. Buradaki yedi güzel, yedi ülkenin hükümdarlarının kızlarıdır. Resmi yapan nakkaş, Behrām'ın yedi iklime hakim olacağını ve bu kızlarla evleneceğini de yazmıştır. Bu suretlere aşık olan Behrām, odaya başkalarının girmesini yasaklar, kendisi zaman zaman bu odaya girerek resimlere bakar.

Her türlü kaygıdan uzak bir şekilde günlerini geçiren Behrām kendi ülkesini aklına bile getirmezken, babası Yezdgürd vahşi bir atın çiftesiyle ölür. Halk, zalim Yezdgürd'ün ölümüne sevinir. Bu yüzden oğluna haber vermezler. Onun yerine Erdeşir soyundan Kisrā'yı padişah yaparlar. Halk, Kisrā'nın adaletinden memnundur. Bunun üzerine Behrām, Nu'mân'ın yardımıyla asker toplayıp İran'a yürür.

İranlı'lar, Behrām'ın geldiğini öğrenince, Nu'mân'a elçi yollayıp Behrām'ı engellemesini isterler. Nu'mân ise onu durduramayacağını, şahlarına itaat etmeleri gerektiğini bildirir. Behrām kendisine de gönderilen elçiye atalarının tahtını hiç kimseye bırakmayacağını ve İranlı'lar huzur isterse kendisiyle anlaşmak zorunda olduklarını, babası gibi zalim olmayacağını bildirir. İran'ın ileri gelenleri yaptıklarına pişman olup bir mektupla Behrām'dan özür dilerler, yolda konaklayan Behrām'a gelerek eşiğine yüz sürerler.

Behrām'dan özür dilemeye gelenler, babasının zulmünü de anlatırlar. Behrām, hiç kimseye kötülük etmeyeceğini, hatta tahtını ve tacını elde etmek için savaşmayacağını söyleyerek, hükümdarlık tacını iki arslan arasından alabilenin hükümdar olacağı şeklinde bir yol önerir. Meydan hazırlanır, taç yakalanan kanlı iki arslan arasına konur. Sözlü atışmalar sonrası Behrām, iki aslanı da öldürür. Bu kahramanlığı gören Kisrā, Behrām'ın elini öper ve bağışlanmasını diler.

Cömertliği ve adaletiyle halkını mutlu kılan Behrām, bunu Tanrı’nın yardımıyla elde ettiğini bildirerek, doğru yoldan ayrılmayacağını söyler ve halkına da böyle olmalarını tembihler. Fakat halk, bu nimetler karşılığında Tanrı’ya şükretmez, dört yıl sonra büyük bir kıtlık başlar. Behrām, ülkedeki zahire ambarlarının açılmasını ve halka dağıtılmasını emreder. Bu yıllarda bir kişi açlıktan ölür. Bunu duyan Behrām çok üzülür, Tanrı’dan bağışlanmasını diler. Hatiften gelen bir ses, Behrām’a halkının ve kendisinin bağışlandığını, bundan sonra rahatlık ve bolluk geleceğini söyler. Halk silahını bırakıp eğlenceğe dalar. Nüfus öylesine artar ki Isfahan’la Rey arası evle dolar.

Behrām, bir gün Aşkar adlı atına biner, Fitne adlı cariyesini de yanına alarak ava gider. Karşılaştığı gür sürüsünün çoğunu olağanüstü bir başarıyla avladığı halde Fitne’den küçük bir takdir görmez. Uzaktan gelen bir gürü Fitne’nin istediği şekilde vurur ancak Fitne, bunun bir idman işi olduğunu söyler ve Behrām’a beklediği övgüyü yine yapmaz. Bu duruma kızan Behrām Fitne’yi öldürmesi için bir çavuşuna teslim eder.

Fitne; çavuşu, Behrām’ın haksızlık ettiğine, öfkesi geçince yine kendisini arayacağına inandırır. Ona mücevherler vererek kendisini saklamasını sağlar. Behrām bir hafta sonra çavuşa Fitne’yi ne yaptığını sorar. Çavuş, sultanın emrini yerine getirdiğini söyleyince Behrām ağlar. Bu durumu gören çavuş, Fitne’ye daha çok değer verir, onu bir cariyeye gibi köşküne yerleştirir. Çavuşun sürüsünde bir buzağı doğmuştur. Fitne yavruyu çok sever, her gün kucağına alarak köşkün en üst katına kadar çıkarır. Altı yıl bu işi sürdüren Fitne’nin gücü artar ve boğayı taşıması tam bir alışkanlık haline gelir.

Çavuşa mücevherler veren Fitne, çavuştan, şahlara mahsus bir ziyafet için gerekli olan her şeyi almasını ve Behrām ava çıktığında köşke gelmesini sağlamasını ister. Çavuş, ziyafet için her şeyi hazırlar. Behrām bir av dönüşü köşke gelir. Köşkün çok yüksek olduğunu gören Behrām şaşkınlıkla bunu dile getirir. Çavuş buna şaşırmamasını, asıl şaşırması gereken şeyin güzel bir kızının olduğu ve bu kızın altı yaşındaki bir boğayı omuzlayıp bu yüksek yere çıkardığını söyler. Behrām böyle bir şeye gözüyle görmeden inanmayacağını söyler. Çavuş, Fitne’ye durumu bildirince Fitne giyinip kuşanır, süslenir. Sonra da boğayı alıp Behrām’ın yanına çıkarır. Orada bulunanlar çok şaşırlar. Behrām bunun bir idman işi olduğunu söyleyince Fitne; “Ey

padişahım, boğa taşımanın delili idman olur da, gür avlamanın delili neden idman sayılmaz.” der ve yüzündeki örtüyü kaldırır. Behrām, Fitne’yi görünce çok sevinir, haksızlığı için ondan özür diler. Fitne de av sırasında şahı takdir etmeyişi, onu kötü gözlerden esirgemek isteğiyle açıklar. Behrām Fitne’yi sarayına götürür ve onunla nikahlanır. Birlikte mutlu günler geçirirler. Bu olaydan sonra şair, mutrip dilinden “buldum bugün” redifli gazeli verir.

Behrām ülkenin idaresini Nersī adlı vezirine ve onun üç oğluna bırakarak zevk ve eğlenceye dalar. Halk, bu vezirin ve oğullarının kötü idaresinden bıkar. Behrām’ı da kendi aleminde görerek, Çin hakanına haber gönderip onu şahlığa kabul edeceklerini bildirirler. Bunu duyan Behrām, ordusuna güvenemediğinden tahtı bırakır, avlanmakla vakit geçirir. Hakan ise Behrām’ın tahttan ayrıldığını duyarak sevincinden içip eğlenmeye başlar. Behrām, hakanın durumunu iyice öğrendikten sonra, ülkesinden yüz kahraman seçerek bir gece hakanın çadırına baskın yapar. Hakanı ve askerlerinin çoğunu öldüren Behrām sayısız ganimet elde eder. Yeniden tahtına geçen Behrām, ülkenin ileri gelenlerine sitem eder. Kendisinin içip sarhoş olduğunu sananların yanıldığını, halbuki harekete geçmek için uygun zamanı beklediğini söyler. Beyler Behrām’dan özür dilerler.

Behrām bir gün Havernak’ta gördüğü nakşı hatırlar ve hemen harekete geçerek sırayla Çin, Rüm, Mağrib, Hind, Harezmi ve Saklab hükümdarlarının kızını alır. En sonunda da Kisrā’nın kızını alarak muradına erer.

Behrām’ın Rūmī musahibi, ona Havernak’ı yapan Sinmār’ın öğrencisi olduğunu, padişah isterse yedi kız için yedi kümbetli bir saray yapabileceğini söyler. Behrām, önce bu öneriyi kabul etmez, ardından yaşadığı pişmanlıkla Şide adlı mimara hiçbir masraftan kaçınmadan yedi kümbet yapıp, hünerini göstermesini ister. İki yılda tamamlanan kümbetleri çok beğenen Behrām, Şide’ye sayısız armağanlarla Āmül şehrini verir. Kümbetlerin her biri bir gezegene eş olarak yapılmış ve o gezegenin hakim rengine boyanmıştır. Behrām gideceği kümbetin rengine uygun kaftan giyer ve haftanın her gününde başka bir kümbete gider, oradaki güzelle sohbet eder, o güzelin anlattığı hikayeyi dinler.

Birinci gün, Behrām müşg renkli kaftanını giyerek müşg’in renkli kümbette oturan Hindli güzelin yanına gider. Hind hükümdarının kızı onu saygıyla karşılar. Birlikte yiyip içerler. Güzel kız, Behrām’ın uykusunu kaçırmak için şu hikayeyi anlatır:

Hindli güzel çocuk yaşlardayken saraylarına gelip giden ve hep siyahlar giyen bir kadının anlattığı hikayeyi nakleder. Bu yaşlı kadın siyahlar giymeyi gençken sarayında bulunduğu, siyah giyinmeyi adet edinmiş hükümdardan öğrenmiştir. Bu hükümdar konuklarını ağırlamayı, onlarla sohbet etmeyi alışkanlık haline getirmiştir. Bir gün sarayına baştan ayağa siyahlar giyinmiş bir konuk gelmiş. Ondan böyle giyinmesinin sebebini sormuş. Adam önce söylemek istememiş, sonra hükümdarın ısrarına dayanamayarak, Çin’de Medhüşân adlı bir şehir bulunduğunu, bu şehirde herkesin siyahlar giyindiğini söylemiş. Bu işi çok merak eden hükümdar, o şehre gider. Orada bir kasapla arkadaş olur. Bir süre sonra da böyle siyah giyinmesinin sebebini sorar. Bu sorudan rahatsız olan kasap, arkadaşına akşama kadar beklemesini söyler. Akşamla birlikte bir ıssız yere giderler. Kasap, hükümdara burada bulduğu bir sepetin içine girmesini ve kendisini Tanrı’ya emanet etmesini öğütler. Hükümdar sepete girer, sepet bir sütun üzerinde göğe yükselir. Büyük bir kuş gelip sütunun üzerine konar. Hükümdar bu kuşun ayağına tutunur, kuş onu cennet kadar güzel bir yere indirir. Akşam olunca oraya gökden güzeller yağar. Güzellerin başı olan Türknâz, burnuna bir yabancı kokusu geldiğini söyler. Bunun üzerine güzeller, hükümdarı arayıp, yakalar ve onun yanına götürürler. Türknâz ona çok rağbet gösterir. Meclis kurulur, içkiler içilir. Hükümdarın vuslat isteğini Türknâz kabule yanaşmaz. Ona gece için cariyelerden birini eş eder. Sonraki iki akşam da aynı olay tekrarlanır. Üçüncü akşam hükümdar yine vuslat isteyince Türknâz, ondan gözlerini kapamasını ister. Gözlerini kapatan hükümdar, gözlerini açtığında kendisini o sepet içinde viran bir yerde bulur. Sepetten çıkarken ona görünen güzel, “yüz yıl bizimle sohbet etsen, sonu yine mihnet ve fıkattır.” der. Bu bölümün sonunda da şair, güzelin mutribi dilinden siyah rengin hakim olduğu gazeli verir.

İkinci gün Behrām, sarı renkli kaftanını giyerek, sarı renkli kümbete gider. Meclis kurulur, yemekler yenilip içkiler içilir. Şarabın etkisiyle Behrām’ın uykusu gelmeye başlayınca, o kümbetteki güzel, şahın uykusunu açmak için şu hikayeyi anlatır:

Irak şehrinde dirayetli bir hükümdar vardır. Kadınlara güvenmeyen bu hükümdar hiç evlenmez. Bir çok cariyeye alır, onları denedikten sonra satar. Bu yüzden adı “Kenîz-fürûş”a çıkar. Sarayında bulunan bir kocakarı, cariyeye alım-satımında hükümdarın aracısı olup bu işten büyük kazanç sağlamaktadır. Bir gün şehre gelen esir tüccarı yanında birçok güzel cariyeye getirir. Esircinin olumsuz yöndeki telkinlerine rağmen hükümdar, değerinin iki katını vererek beğendiği cariyeyi alır. Ona aşık olan hükümdar, bunu hissettirmemeye çalışır. Onunla içki içip eğlenmekle yetinir. Büyücü kocakarının cariyeyi kendisinden uzaklaştırmaya çalıştığını öğrenen hükümdar kocakarıyı saraydan kovar. Bir gün yatağının başına kadar gelen cariyeye hükümdar, Süleymân peygamberle Belkîs’in Tanrı huzurunda doğru söyleyerek, elleriyle ayakları tutmayan çocuklarını iyileştirdiklerini anlatır ve ondan soracağı soruya doğru cevap vermesini ister. Cariyeye, aşığına karşı neden acımasız olduğunu sorar. Cariye, hamile kalıp çocuk doğurmaktan korktuğu için evlilik istemediğini söyler. Ardından cariyeye de o kadar cariyeyi alıp satarak mutsuz etmesinin sebebini sorar. Hükümdar, kadınlarda vefadan eser bulunmadığını uzun uzun anlatır, fakat söylediklerinin o güne en küçük bir etkisi olmaz. Hükümdarın sıkıntısını duyan kocakarı, hükümdara cariyesinin gözü önünde başka bir güzelle sevişmesi gerektiği haberini gönderir. Hükümdar bu tavsiyeye uyar. Bu durum güzel cariyenin canını sıkar ve bir gece hükümdarın odasına giderek bu işi kimden öğrendiğini söylerse dikbaşlılığını bırakıp kendisiyle evlenebileceğini söyler. Bu hususta yeminler eder. Hükümdar bu yeminlere inanıp bu oyunu kimden öğrendiğini söyler. Hükümdarın bu içten tutumu karşısında güzelin sertliği sevgiye dönüşür. İkisi mutlu olurlar. Bu hikayenin ardından şair ikinci güzelin mutribi dilinden, sarı rengin hakim olduğu gazeli verir.

Üçüncü gün Behrām, yeşil renkli elbiselerini giyerek yeşil kümbete gider. O kümbetteki güzel de Behrām’a şu hikayeyi anlatır:

Rûm’da, Beşr-i Perhîzkâr adında bilgili ve hünerli bir zahid vardır. Yolda gördüğü bir kadına aşık olan bu zahid, dayanamayıp o kadının ardından Kudüs’e gider. Yolda Müleyhâ adında bir arkadaş edinir. Mizaç itibarıyla birbirinden çok farklıdırlar. Müleyha adlı bu adam, Beşr’e bulutu, rüzgarı ve dağı göstererek bunların oluş sebeplerini sorar. Beşr, bunları Tanrı’nın hikmeti olarak açıklamak isterse de arkadaş bu cevapları yetersiz bularak Tanrı dışında sebepler gösterir. Beşr ona haddini aştığını

ve günaha girdiğini söylese de onu yola getiremez. Yolculukları devam ederken çölde toprağa gömülü ve içi su dolu bir küp görürler. Bu küpün orada bulunuş sebebi üzerinde de anlaşılamazlar. Beşr'in uyarılarına rağmen arkadaşı o suya girip yıkanmak ister. Fakat aslında bu bir küp değil, göldür. Müleyhâ boğulur. Beşr onu sudan çıkartıp gömer. Giysilerini ve kesesini alır. Kesesinden bin Mısır altını çıkar. Beşr yola devam edip şehre varınca, adamın giysilerini göstererek onun evinin yolunu bulur. Müleyhâ'nın evine giden Beşr, durumu karısına anlatır, giysilerini ve altınlarını verir. Kadın, Beşr'in doğruluğuna hayran kalarak onunla evlenmeye karar verir. Nikabını indirince Beşr onun aşık olduğu kadın olduğunu görerek çok sevinir. Ardından durumu kadına anlatır. Nikah kıyıp evlenirler. Bu hikayeyi beğenen Behrām sabaha kadar yeşil kümbetteki güzelle iştret eder. Bu hikayenin sonunda yer alan gazelde ise yeşil renk hakimdir.

Dördüncü gün Behrām, kırmızı giysilerini giyip kırmızı kümbete gider. Buradaki güzel de Behrām'a şu hikayeyi anlatır:

Rus ülkesi hükümdarının çok güzel bir kızı vardır. Bu kızı istemeyen kalmaz. Babası onu isteyenlerden bunalınca sarp bir yere büyük bir kale yapar. Kaleyi büyülerle kapatır. Açık kalan tek kapıya da nöbetçiler diker. Bu güzel kız; reml, büyü, hey'et ve nücüm gibi bilgilere sahip olması yanında hattat ve ressamdır. Kız, at üzerinde kendisinin bir resmini yapar. Bu resmin üzerine de kendisiyle evlenmek isteyenler için öne sürdüğü şartları yazar. Evleneceği erkeğin seçkinlerden olmasını, tılsımlardan anlamasını, tılsımları çözerek kale kapısından girmesini ve babasının huzurunda soracağı rumuzlu sorulara cevap vermesini şart koşar. Bu şartları yerine getiremeyenler ölümle cezalandırılacaktır. Bu yolda birçok yiğidin başı gider. Bir şehzade ava çıktığında bu güzelin resmini görür ve aşık olur. Kaleye ulaşmak için, daha önce hükümdarın kızına da hocalık yapmış olan yaşlı bir bilginin yardımını alarak tılsımları tek tek çözer. Kız, sıranın son şarta geldiğini söyleyerek onu babasının sarayında rumuzlu sorularla dener. Bu soruları da başarıyla çözen şehzade Rus hükümdarının kızıyla evlenip muradına erer. Şair, bu hikayenin sonunda kırmızı rengin hakim olduğu gazeli verir.

Beşinci gün mavi (ezrak) renkli kaftanını giyerek, mavi renkli kümbete giden Behrām'a oradaki güzel şu hikayeyi anlatır:

Mısır'da Māhān adlı yaşlı bir adam arkadaşlarıyla bahçede eğlenirken, gezinmek için onlardan biraz uzaklaşınca eski arkadaşı olduğunu söyleyen bir cin onu hazine ve mal sahibi olacağı vaadiyle arkasından götürür. Sabahla birlikte kaybolan cinin ardından perişan durumda kalan Māhān, akşama doğru bu kez bir adamla kadına rastlar. Bunların da peşinden gider. Ancak bunlar da sabahla birlikte gözden kaybolur. Yol kenarında gizlenerek akşamı bekleyen Māhān, yoldan geçen bir atlının yedekteki atına binerek bir saraya varır. Burada her taraftan gürültü halinde çalgı sesleri yükselmektedir. Māhān'ın atı birden bire iki başlı dört ayaklı bir ejderha oluverir. Sabaha kadar tarıfsız işkenceler yaşar. Saraydan ayrılıp ertesi gün akşama kadar çölde yürüyen Māhān, suya ulaşır. Su içtikten sonra dinlenecek bir yer ararken dar bir merdivenden bir kuyuya iner. Burada uykuya varan Māhān, uyandığında kuyunun duvarında bir ışık görür. Gediği büyüterek kuyudan bakar, bir meyve bahçesi görür. Hemen bahçeye girer, meyveleri yerken yaşlı bir adam onu yakalar. Māhān, başından geçenleri anlatınca ona acıyan ihtiyar, evlat hasreti çektiğini ve onu evlat edinmek istediğini söyler. Ardından ihtiyar, Māhān'ı bir ağacın üstüne yerleştirip, ne olursa olsun ağaçtan inmemesi yönünde uyarır. Māhān, yerinde yiyip, içer ve uyur. Gece uyanınca, parlak bir mum ardından birçok güzel kız gelip Māhān'ın bulunduğu ağacın yakınına yerleşir. Onların başında olan güzel, burnuna yabancı kokusu geldiğini söyleyerek onu bulup getirmelerini etrafındakilere söyler. Māhān'ı bulurlar, ağaçtan indirip onun yanına götürürler. Māhān'a ikramda bulunurlar. Şarabın etkisiyle o güzele yanaşan Māhān, birdenbire kendisini korkunç yaratıklar arasında bulur. Sabaha kadar korku içinde kıvranan Māhān, bu dertten kurtulmak için dua eder, secdeye kapanır. Yeşiller içinde Hızır'ı gören Māhān, ondan medet umar. Hızır, elini tutup gözlerini kapamasını söyler. Gözlerini açtığında Māhān, kendisini arkadaşlarının yanında bulur. Arkadaşları onu öldü sanıp mavi renkli yas elbiselerini giymişlerdir. Māhān da bu renge bürünerek derviş olur, ebedi mutluluğa kavuşur. Bu hikayenin sonunda ise mavi rengin hakim olduğu gazel yer alır.

Altıncı gün sandalī (açık sarı) renkli giysiler giyen Behrām, sandalī renkli kümbetin yolunu tutar. Oradaki güzel de ona şu hikayeyi anlatır:

Davranışları yönünden isimlerine uygun tutum içinde bulunan Hayr ve Şer adlı iki yolcu Acem'den Çin'e gitmek üzere yola çıkarlar. Gidecekleri yolun çölden

geçtiğini bilmeyen Hayr yola tedariksiz çıktığı için bir süre sonra susar ve Şer'den su ister. Su karşılığında mücevher vereceğini söyler. Ancak Şer bu teklifi kabul etmez. Ondan su karşılığında gözlerini ister. Hayr bu teklifi önce kabul etmese de bir süre sonra dayanamaz ve canından olmaksızın gözlerinden olmayı yeğler. Şer, hançeriyle Hayr'ın gözlerini çıkarır, ancak su vermeden gider. Acı içinde kıvranan Hayr'ın imdadına çevrede deve ve koyun sürüleri bulunan Kürd'ün kızı yetişir. Hayr'ı alıp evine götüren kız, iki dalından biri göze, diğeri de sara hastalığına şifa olan ağacın yapraklarını getirir. Bununla gözleri iyileşen Hayr, Kürd'e kul köle olur. Onun çobanlığını yapar, bu arada kızına da aşık olur. Ancak bu duygusunu, utandığı için Kürd'e açıklayamaz. Oradan ayrılma düşüncesini dile getirince Kürd, onu çok sevdiğini, ne isterse vereceğini, hatta isterse kızıyla nikahlayabileceğini söyler. Muradına eren Hayr, bir süre sonra yine oradan ayrılmak ister. Ayrılırken gözlerine şifa veren ağacın yapraklarından almayı da ihmal etmez. Zevcesiyle gittikleri şehirde sara hastalığına tutulmuş hükümdar ve vezir kızlarını iyileştiren Hayr, bu kızlarla da evlenir. Bir gün çarşıda dolaşırken hasbelkader, Şer'i bir Yahudiyle pazarlık ederken görür. Yahudi'yle anlaşarak Şer'i tarif ettiği bahçeye getirtir. Bahçeye gelen Şer, değişik bir adla kendini tanıtmaya çalışır. Hayr, ona gözlerini oyan Şer olduğunu söyleyince, Şer onun ayaklarına kapanır, ondan özür diler. Hayr onu bağışlasa da Kürd, Şer'i bir yerde öldürüp Hayr'ın gözlerini getirir. Hayr, Kürd'e; "Ben bu değerleri senin sayende buldum, o cevherler senin olsun." der. Bu hikayenin sonunda şair, sandalî rengin hakim olduğu gazeli verir.

Yedinci gün Behrām, beyazlar içinde, beyaz kümbete gider. Orada bulunan güzel şu hikayeyi anlatır:

Yakışıklı ve kibar bir adamın yüksek duvarlı bir bahçesi vardır. Haftanın belirli günlerinde bu bahçeye giderek arkadaşlarıyla eğlenen bu kişi, bir gün beklenmedik bir zamanda bahçesine gider. Kapısı kapalı bahçeden çalgı sesleri gelmektedir. Bahçe bekçisi kapıyı açmayınca duvarları delerek içeri giren adam, orada şehrin güzellerinin toplanmış ve eğlenmekte olduklarını görür. Onu farkedenden iki kadın, bahçe bekçisiyle beraber, hırsız sanarak döverler, sonra da bağlarlar. Bahçenin sahibi olduğunu anlayınca onu serbest bırakırlar. Yaptıkları yanlış tamir etmek isteyen iki kadın ona, bahçenin bir yerine gizlenmesini ve beğendiği güzeli kendilerine göstermesini söylerler. Adam, havuza giren güzellerden Nūr adlı çengiyi beğenir. Çengiyi adamın yanına getirirler.

Adam, çengiyle birlikteyken her seferinde bir aksilik olur ve bir türlü vuslat gerçekleşmez. İki kadın beceriksizliğinden ötürü adama sitem eder. Adam ise bu haram işten kendisini sakındığı için Tanrı'ya şükr eder. Nûr isimli çengiye şeriat hükümlerine göre almak istediğini söyler. Ertesi gün o güzeli bulur ve nikahlanarak evlenir. Bu hikayenin sonunda da beyaz rengin hakim olduğu gazel yer almaktadır.

Bir bahar günü Behrām meclisinde eğlenmekteyken huzuruna gelen bir haberci Çîn ve Māçîn ülkelerinde, Fars ülkesine saldırmak için asker toplandığını haber verir. Behrām hemen hazine ve asker durumuna bakar. Ancak ne hazineden eser kalmıştır ne de ordudan. Onun gururlu, inançsız ve kötü huylu veziri Rūşen, halkla Behrām'ın arasını açmış, padişahın doğru yoldan ayrılıp işrete düşmesine sebep olmuştur. Bu yüzden Behrām'ı seven kalmamış, kimse vergi vermez olmuştur.

Sıkıntısını unutmak için ava çıkan Behrām, susuzluğunu giderecek bir yer ararken yaşlı bir çobanın çadırına uğrar. Orada ağaca asılmış bir köpek görür. İhtiyar çobana, bu köpeği neden astığını sorar. Çoban, bu köpeğin sürünün bekçisi olduğunu, fakat şehveti yüzünden dişi bir kurtla anlaşp, en semiz koyunlarını ona yedirdiğini, bu yüzden köpeği astığını söyler.

Vezirine karşı yanlış davrandığını anlayan Behrām, padişahlığı bir çobandan öğrendiğini düşünür. Hemen şehre gidip divanını toplar, vezirini tutuklayıp zindana atar. Şah, bütün şikayetleri dinledikten sonra yedi şikayetçi seçerek onların durumlarını incelemeye başlar.

Birinci şikāyetçi; vezirin, kardeşini öldürttüğünü, mallarını elinden aldığını kendisini de zindana attırdığını söyler. Behrām onu hemen serbest bırakır, kardeşinin kan parasını ödeyip zararını karşılar.

İkinci şikāyetçi; kendisine babasından kalan bahçeyi, vezirin zorla elinden aldığını, sonra da iftira edip zindana attığını, iki yıldır zindanda suçsuz yere yattığını anlatır. Behrām, onu da serbest bırakıp bahçesini geri verir.

Üçüncü şikāyetçi; tüccar olduğunu, çalışarak elde ettiği eşsiz incileri vezirin zorla elinden aldığını, kendisini de bir bahaneyle zindana attığını anlatır. O da serbest bırakılıp incileri geri verilir.

Dördüncü şikâyetçi; bir çalgıcı olduğunu, çok sevdiği cariyesinin zorla elinden alındığını, sonra da zindana atıldığını anlatır. Behrâm, onu da serbest bırakıp cariyesini geri verir.

Beşinci şikâyetçi bir münecimdir. Vezir, bu kadar malı mülkü doğru yolda elde etmediği suçlamasıyla onu da, elindeki her şeyi alıp zindana atar. Behrâm, onu da serbest bırakıp malını ve parasını verir.

Altıncı şikâyetçi, padişahın değerli bir sipahisidir. Yararlılıkları karşılığında kendisine verilen tarla vezir tarafından zorla elinden alınır. Padişaha şikayet edeceğini anlayınca da atını ve elbisesini sattırıp zindana attırır. Behrâm hemen tarlasını verip onu da serbest bırakır.

Yedinci şikâyetçi, dünyayla ilgisini kesmiş bir zahittir. Vezir, bedduasından korktuğu için onu da zindana attırmıştır. Zahid, bedduaları sonucu vezirin böyle aşağılandığını söyler. Behrâm tam onu kucaklayacakken birdenbire gözden kaybolur.

Ertesi gün veziri astıran Behrâm, kendisine ibret dersi veren çobanı getirtip ülkesine vezir yapar. Ülkeyi yeniden eski gücüne ulaştırır. Bunu duyan hakan, ona mektup göndererek özür diler. Bu konuda kendisinin bir suçu olmadığını, vezirin kendisini davet ettiğini bildirir Behrâm da bunun üzerine hakanı bağışlar.

Bu olaylar sonrası dünya işlerinden el etek çeken Behrâm Tanrı'ya yönelir. Yedi kübeti yedi Mübid'e (Mecûsî din adamı) verir. Bu kümbetler birer Ateş-kede (Mecûsî'lerin ibadet yeri) olur. Bir gün avda karşılaştığı bir gürun peşinden giden Behrâm kuyu biçiminde bir mağaraya girer. Arkasından gelen adamları oraya giremez. Ordu gelir, bütün askerler onu arar, ancak hiç kimse onun izine rastlayamaz. Annesi kuyunun çevresini kırk gün boyunca kazdırır, kuyunun büyük bir ırmağa açıldığını görünce umutlarını yitirirler. Günlerce yas tutarlar.

Şair, mesnevinin sonunda Behrâm'ın devletinin sona erdiğini, dünyanın faniliğini dile getirir. Eser, hatime bölümüyle sona erer.<sup>22</sup>

<sup>22</sup> Bu bölümde Prof. Dr. İsmail Ünver'in doçentlik tezinden yararlanılmıştır.

## 2.2. MESNEVİDE YER ALAN ŞAHISLAR

Heft-Peyker, şahıs kadrosu yönünden zengin bir mesnevidir. İncelememizde şahıslara yer verirken eserin kurgu özelliğini dikkate alarak şahısları “ana hikayede yer alan şahıslar” ve “alt hikayelerde yer alan şahıslar” şeklinde bir tasnife tutarak vermeye çalıştık.

### 2.2.1. Ana Hikayede Yer Alan Şahıslar :

**2.2.1.1. Behrām-gūr :** Heft-Peyker mesnevisinde anlatılan olayların mekezinde bulunan mesnevi kişisidir. İran şahı Yezdgürd’ün oğludur. Yetişmesi için Yemen’e, Arap şahı Nu’mān’a gönderilir. Burada Havernāk denilen bir sarayda büyür. Babasının ani ölümünden sonra İran tahtına geçen Behrām, güçlü, kuvvetli, yardımsever, adil, ava ve eğlence meclislerine düşkündür. Özellikle av yeteneğiyle herkesi hayrete düşürür. Gūr (yaban eşiği), avına merakından dolayı kendisine Behrām-gūr denmiştir. Babasının ölümünden sonra İran tahtına oturan Behrām, yedi iklim hükümdarlarını egemenliği altına alır. Bu ülke hükümdarlarının kızlarıyla evlenen Behrām, evlendiği kızlar için her biri farklı bir renge sahip olan yedi kümbet yaptırır. Behrām, gideceği kümbetin rengine uygun kaftan giyer ve haftanın her gününde başka bir kümbete gider, oradaki güzelle sohbet eder, o güzelin anlattığı hikayeyi dinler. Halkını sürekli refah içinde yaşatmaya çalışır. Ülkesine göz diken Rūm ve Çīn hükümdarlarıyla savaşır, onları yener. Mesnevinin sonunda dünya işlerinden el etek çeker. Peşine düştüğü bir gürle birlikte kuyu biçiminde bir mağaraya düşer ve bir daha da ondan haber alınamaz. İran mitolojisinde Merih(Behrām), savaş tanrısıdır. Bu bakımdan şairler Behrām adını hem kahraman, hem de savaş tanrısı olarak anarlar.<sup>23</sup>

**2.2.1.2. Yezdgürd :** Behrām’ın babası. İran hükümdarıdır. Behrām’dan önce bir çok çocuğu doğup ölmüştür. Behrām’ın da aynı akıbete uğramaması için onu Yemen’e gönderir. Dört nala koşarak kendisine doğru gelen bir atı tutmaya çalışırken atın çifteleriyle ölür.

**2.2.1.3. Nu‘mān :** Yemen şahıdır. İran şahı Yezdgürd’ün isteğiyle Behrām’ı himayesine alıp yetiştirir. Oğlu Münzir’e Havernāk sarayını yaptırması talimatını verir. Behrām’ın İran tahtına oturmasına yardım eder.

<sup>23</sup> İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, 15. Basım, Kapı Yay., İstanbul, 2007 s. 63.

**2.2.1.4. Münzir :** İran şahı Nu‘mān’ın oğludur. Mimar Sinmār’a Havernāk sarayını yaptırır. Nu‘man isimli Behrām’la yaşıt bir oğlu vardır. Babasının ortadan kaybolmasından sonra İran tahtına geçer.

**2.2.1.5. Münzir’in Oğlu Nu‘mān :** Münzir’in Behrām’la yaşıt oğlu. Behrām’la birlikte eğitim görüp yetişirler. Beraber ava çıkarlar.

**2.2.1.6. Sinmār (Sinimmār) :** Yemen şahı Nu‘mān’ın isteğiyle Havernāk sarayını yapan mimardır. Bu saraydan daha güzelini yapabileceğini söyleyince şahın emriyle saraydan aşağı atılarak öldürülür. Böylece mükafat yerine ceza görür. Bu nedenle mükafat yerine verilen cezaya “cezā-yı Sinimmār” denmiştir.<sup>24</sup>

**2.2.1.7. Kisra :** Erdeşir soyundan bilgili, adaletli bir kişidir. İran hükümdarlarına verilen bir lakap olan bu sözcüğün “büyük padişah, padişahlar padişahı” anlamına gelen “hüsrev” sözcüğünün Arapçalaşmış şekli olduğu hakkında rivayetler vardır.<sup>25</sup> Heft-Peyker’de ise özel bir ad olarak kullanılmıştır. Erdeşir soyundan gelen Kisra, İran hükümdarı Yezdgürd’ün ölümünden sonra halk tarafından tahta geçirilir. Halkı yönetimiyle refaha ve huzura kavuşturur. Ancak taht için Behrām’la girdiği iddiayı kaybedince tahtı Behrām’a bırakmak zorunda kalır.

**2.2.1.8. Fitne :** Behrām’ın çok sevdiği bir cariyesidir. Beraber çıktıkları av esnasında Behrām’ı kötü gözlerden sakındığı için ona iltifat etmekten kaçınınca Behrām, bir çavuşuna onu öldürmesini emreder. Ancak Fitne, Çavuşu, Behrām’ın bu kararı bir kızgınlık anında verdiğine inandırır. Çavuş onu kendi kasrına götürür. Kasra gelen Behrām onu görünce çok sevinir. Onu sarayına götürüp nikahlanırlar.

**2.2.1.9. Nersī :** Behrām’ın içki ve eğlence meclislerine dalarak ülke idaresini kendisine ve üç oğluna bıraktığı veziridir. Halkı kötü yönetimiyle canından bezdirir. ÇİN hakanına haber gönderip onu şahlığa kabul edeceklerini söyler.

**2.2.1.10. Rūm Musahip :** Behrām’a Sinmār’ın öğrencisi olduğunu ve isterse yedi güzel için yedi farklı renge sahip kümbetler yapabileceğini söyler. Behrām bu öneriye yanaşmaz.

<sup>24</sup> Pala, a.g.e., s. 406.

<sup>25</sup> Pala, a.g.e., s. 277.

**2.2.1.11. Şide :** Akıllı, bilgili, ileri görüşlü ve alçakgönüllü bir mimardır. Behrām’ın isteğiyle yedi kümbeti iki yılda tamamlar. Kümbetlerin güzelliği karşısında çok etkilenen Behrām Şide’ye sayısız armağanla Āmül şehrini verir.

**2.2.1.12. Rüşen :** Behrām’ın gururlu, inançsız, kötü huylu ve zalim veziridir. Kötü yönetimiyle halkla Behrām’ın arasını açmış, kimse vergi vermez olmuştur. Padişahın doğru yoldan ayrılıp işrete düşmesinin ardından da Çîn ve Mâçîn ülkelerine haber göndererek ülkenin işgaline zemin hazırlar. Yaptıklarından dolayı asılarak cezalandırılır.

**2.2.1.13. Çoban :** Behrām’ın ava çıktığı bir gün su ararken karşılaştığı kişidir. Köpeği, şehvetine uyarak dişi bir kurtla anlaşıp en semiz koyunlarını kurda yedirmiştir. Bu yüzden köpeğini bir ağaca asarak cezalandırmıştır. Behrām’ın vezirine karşı yanlış davrandığını kavramasını sağlamıştır. Behrām’ın “şahlığı bir çobandan öğrendim” dediği hikaye kişisidir.

## **2.2.2. Alt Hikayelerde Yer Alan Şahıslar :**

**2.2.2.1. Siyahlar Giyen Hükümdar :** Müşg renkli kümbette anlatılan hikaye kişisidir. Misafir ağırlamayı alışkanlık haline getiren bu hükümdarın sarayına bir gün baştan ayağa siyahlar giyinmiş bir konuk gelir. Böyle giyinmesinin nedenini konuğundan öğrenen hükümdar, Çîn’in Medhūşān şehrine gider. Orada yaşadıklarının ardından, dünya hayatının faniliğini öğrenir. Bundan dolayı siyahlar giyinmeyi alışkanlık haline getirir.

**2.2.2.2. Türknāz :** Birinci gün, müşg renkli kümbette anlatılan hikayede, güzellerin başı olarak sözü edilen kişi.

**2.2.2.3. Keniz-fürüş :** İkinci gün, sarı renkli kümbette anlatılan hikayede geçen bir hükümdar. Bir çok cariye alır; ancak güvenemediğinden dolayı bir süre sonra onları satar. Bu yüzden adı “Keniz-fürüş”’a çıkar.

**2.2.2.4. Beşr-i Perhizkār :** Üçüncü gün, yeşil renkli kümbette anlatılan hikayede yer alır. Rūm’da yaşayan bilgili ve hünerli bir zahiddir. Aşık olduğu kadının ardından Kudūs’e gider. Hikayenin sonunda bu kadına kavuşup onunla evlenir.

**2.2.2.5. Müleyhā :** Kudüs yolunda Beşr-i Perhizkār'la karşılaşan, birtakım durumlar karşısında Beşr'le tartışmaya giren olumsuz bir tiptir. İçi su dolu bir küp sanarak girdiği suda boğularak ölür.

**2.2.2.6. Şehzade :** Dördüncü gün, kırmızı renkli kümbette anlatılan hikaye kişisidir. Çıktığı av esnasında Rus hükümdarının kızının resmini görüp ona aşık olan şehzade, daha önce hükümdarın kızına da hocalık yapmış olan yaşlı bilginin yardımlarını alarak, hükümdarın kızıyla evlenebilmesi için çözülmesi şart koşulan tılsımları bir bir çözer ve Rus hükümdarının kızıyla evlenir.

**2.2.2.7. Rus Hükümdarının Kızı :** Reml, büyü, hey'et ve nücüm gibi bilgilere sahip olması yanında hattat ve ressam olan Rus hükümdarının kızı, kendisiyle evlenmek isteyenlerin belirlediği şartları yerine getirmesini ister. Hikayenin sonunda, öne sürdüğü şartları yerine getiren şehzadeyle evlenir.

**2.2.2.8. Māhān :** Beşinci gün mavi(ezrak) renkli kümbette anlatılan hikayede adı geçer. Mısır'da yaşar. Arkadaşlarıyla eğlenirken kendisine eski bir arkadaş olduğunu söyleyen bir cinin peşine takılıp türlü türlü zorluklar yaşadktan sonra Hızır'ın yardımıyla tekrar arkadaşlarına kavuşur.

**2.2.2.9. Hayr :** Altıncı gün, sandalî renkli kümbette anlatılan hikayenin baş kişisidir. Şer adlı arkadaşıyla Acem'den Çin'e giderken yola hazırlıksız çıktığı için çok susar. Su karşılığında Şer'e gözlerini vermek zorunda kalır. Yörede çobanlık yapan bir Kürd tarafından iyileştirilir. Kürd'e çobanlık yapar, yararlılıklarından ve temiz kalbinden dolayı onun kızıyla evlenir. Kürd'ün yanından ayrılıp şehre gelince orada gördüğü Şer'le hesaplaşır, onu affeder.

**2.2.2.10. Şer :** İsmiyle müsemma bir kişidir. İçten pazarlıklı ve kötü kalplidir. Yol arkadaşından (Hayr) su karşılığında gözlerini isteyecek kadar zalimdir. Hikayenin sonunda Hayr tarafından affedilse de Kürd tarafından öldürülür.

**2.2.2.11. Kürd :** Perişan durumdaki Hayr'ı tedavi eden ve ona bakan iyi yürekli biridir. Çalışkanlığından ve temiz kalpliliğinden dolayı Hayr'ı çok sever. Yanından ayrılmaması için kızını Hayr'a verir. Hikayenin sonunda Hayr affetmesine rağmen Şer'i, başını kesmek suretiyle öldürür.

**2.2.2.12. Bahçe Sahibi Yakışıklı Adam :** Yedinci gün, beyaz renkli kümbette anlatılan hikayeye ait bir kişidir. Güzel bir bahçeye sahiptir. Haftanın belirli günlerinde bu bahçeyi ziyaret eder. Beklenmedik bir zamanda bahçeye girince, şehrin güzellerinin toplanıp eğlenmekte olduklarını görür. Bu güzeller içinden Nūr adlı çengiye beğenir. Onunla vuslata erme girişimi her seferinde bir engele takılır. Bunu, Tanrı'nın bir lütfu olduğuna ve kendisini gūnahtan koruduğuna yorar. Hikayenin sonunda Nūr'la nikah kıyıp evlenir ve muratlarına kavuşurlar.

**2.2.2.13. Nūr :** Bahçe sahibi yakışıklı adam tarafından beğenilir. Birlikte vuslata ermeye çalışırlar ancak her seferinde bir aksilik çıkar, vuslata bir türlü eremezler. Hikayenin sonunda muradına erip bahçe sahibiyle evlenir.

### **2.3. HEFT-PEYKER'DEKİ YER ADLARI**

Yukarıda belirttiğimiz üzere, bir ana hikaye ve buna bağlı alt hikayelerden meydana gelen Heft-Peyker, yer adları bakımından zengin bir mesnevidir. Ancak, mesnevi'de adı geçen ülke ve coğrafyalar uzun uzadıya tasvir edilmez. Anlatılan hikayelere gerçeklik kazandırmak ve fon oluşturmak amacıyla kullanılmış oldukları izlenimi vermektedirler.

Mesnevide tespit ettiğimiz yer adları şunlarıdır: Acem (İran), Rūm, Çīn, Māçīn, Yemen, Hind, Harzem, Saklab, Mağrib, İsfahan, Rey, Āmūl şehri, Medhuşān (Çīn şehri), Irak, Kudūs, Rus ülkesi (Rusya), Mısır.

Bununla birlikte Heft-Peyker'de ayrıntılı bir şekilde tasvir edilen iki mekan vardır:

**2.3.1. Havernāk Sarayı :** Yemen şahı Nu'man'ın emriyle oğlu Münzīr tarafından Mimār Sīnmār'a yaptırılan çok güzel ve çok büyük bir yapıdır. Bu bakımdan divān şairleri özellikle yapılardan bahsederken Havernāk'ın adını da anarlar.<sup>26</sup>

**2.3.2. Heft-Günbed (Yedi Kümbet) :** Behrām'ın isteğiyle Şīde isimli mimara yaptırılan yapıdır. Her kümbet farklı bir renge sahiptir. Mesnevideki alt hikayelerin her biri bu kümbetlerde oturan yedi iklim hükümdarının kızları tarafından anlatılır. Hikayenin sonunda dünya işlerinden el çeken Behrām, bu yedi kümbeti yedi Mübid'e verir. Kümbetler birer Ateş-kede haline dönüştürülür.

<sup>26</sup> Pala, a.g.e. s., 199.

## 2.4. DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

### 2.4.1. Deyimler :

Aklını başına dür- = Aklını başına topla- (2338)<sup>27</sup> : Akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak.

Aman verme- (3944) : 1) Rahat bırakmamak, göz açtırmamak. 2) Acımayıp öldürmek.

And iç- (3667) : Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek, yemin etmek.

Āsmāna tāt u kŭlāh dögdür- (3616) : Çok sevinmek.

Ayağına düş- (3234) : Yalvar yakar olmak, çok yalvarmak.

Bağına bas- (1158) : 1. Kucağına almak, kollarıyla sıkıca sarmak. 2. Birini koruyup kayırmak, yetiştirmek.

Baş eğ- (726) : 1. Birinin buyruğu altına girmek. 2. Selām vermek.

Boynunu ur- (3412) = Boynunu vur- : Başını keserek öldürmek.

Canını bağışla- (3446) : Öldürülmesi gerekirken vazgeçmek.

Canına cevır eyle- = Canını acıt- (3550) : Birine acı vermek veya onu rencide etmek.

Canına geç- (2632, 3077, 3759) : Çok etkilemek.

Canını feda kıl- = Canını ver- (764) : Biri için kendini feda etmek, ölümü bile bile göze almak.

Cidd ü cehd et- (355, 642, 1594) = Çaba göster- : Bir işi başarmak için çalışıp uğraşmak.

Defātir-i küheni aç- = Eski defterleri karıştır- (739) : Eskiden yaşanmış olayları, bir yarar umarak yeniden ele almak.

<sup>27</sup> Deyimler, atasözleri ve dönemine ait sözcüklerin hemen ardından gelen parantez içindeki sayılar beyit numaralarını göstermektedir.

Defterini dūr- (3873): Ortadan kaldırmak, öldürmek.

Derdine çare bul- (432) / Derdine dermān eyle- (3378, 3381) / Derdine em eyle- (3244)  
: Bir sorununa çözüm bulmak, derdine çare olmak.

Derdini dök- (3636) : Acılarını, sıkıntılarını, sırlarını yakın bildiği birine tek tek ayrıntılı olarak anlatmak.

Dest bus et-/eyle- (813, 3005, 3460, 3507) = El öp- : Yaşlıların veya saygı gösterilmesi gereken kimselerin sağ elinin üstünü önce dudağa koyarak öpmek, sonra da alna götürmek.

Dünyadan kam al- (1634) / Dünya zevkini sür- (2484) = Dünyanın tadını çıkar- :  
Dünyadaki bütün zevkleri tatmak ve onlardan yararlanmak, mutluluk ve huzur içinde rahat yaşamak.

El yu- (1719) = El etek çek- : İlgilenmemek, üzerinde durmamak.

Emrine ram ol- (1483) = Emrine gir- : Bir kimsenin buyruğu altında çalışmayı kabul etmek.

Ferman eyle- (3381) = Ferman çıkar- : Padişah tarafından herhangi bir konuda buyruk verilmek.

Geçip bu sevdadan (3255) :

Görmeze ur- (3818) = Görmezden gel- : Görmemiş gibi yapmak, farkında değilmiş gibi davranmak.

Göz yaşı akıt- = Göz yaşı dök- (628) : Ağlamak.

Guş-ı can ile dinle- (966) = Can kulağı ile dinle- : Çok dikkatle, titizlikle ve önem vererek dinlemek.

Hab-ı harguşi = Tavşan uykusu (1290) : Kısa ve tetikte olunan uyku.

Halini teftiş eyle- = Hal hatır sor- (3886) : Bir kimseye “nasılsınız?” demek.

Hayrete var- (530, 572) / Hayrete tal- (3408) = Hayrete düş- : Hayrette kalmak, şaşkın duruma düşmek.

Hun dök- (644) = Kan dök- : Yaralamak veya öldürmek.

İcazet ver- (2674) : İzin vermek, yol açmak.

Ümidvar ol- (619) = Ümit bağlamak : Olacağını ummak, beklenti içine girmek.

Ümidini kes- (3985) : Beklentisi sona ermek.

İnsafa gel- (3429) : Olumlu ve ılımlı yaklaşmak, öfkesi yatışmak.

Kadem bas- (2285, 2305, 2559, 2588) = Ayak bas- : 1. Bir yere varmak, ulaşmak. 2. Girmek, gelmek, uğramak. 3. Bir yere bağlanmak.

Kan dök- (1012) : Yaralamak veya öldürmek, yaralanmak veya öldürülmek.

Kanına gir- (1014) : Birinin öldürülmesine sebep olmak veya öldürtmek.

Karşı dur- (1268) : Direnmek, boyun eğmemek.

Kaydını gör- (1702, 2703, 3412, 3821) : 1. Hizmeti yerine getirmek, 2. İcabına bakmak(mec.).

Kıssadan hisse al- (3824) : Yaşanılan olaylardan veya anlatılan öykülerden ders çıkarmak.

Lâyık gör- (493) : Uygun bulmak.

Muradına er- (4100) : Çok istediği bir şeye kavuşmak.

Nimet ü nanını helâl et- (3279) = Hakkını helâl et- : Hakkını veya emeğini bağışlamak.

Örü tur- (43, 1428) : Ayağa kalkmak, saygı göstermek için ayakta durmak.

Rağbet et- (2060, 2223, 2509) : İstemek, beğenmek, istekle karşılamak

Ruy-ı kabul göster- (3389) :

Rüsva et- (3500) : Toplum içinde ayıplanacak bir duruma düşürmek.

Saf bağla- (1356) : Saf saf, sıra sıra durmak, sıraya girmek

Safa sür- (3396) : Huzurlu, sakin, ve eğlenceli bir hayat yaşamak.

Secdeye var- (3095) : Namaz kılarken alnı, el ayaklarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirmek

Selam ver- (3443) : 1. Selamlamak, esenlik dilemek. 2. Başını sağ ve sol omuzlarına çevirerek namazı bitirmek.

Serini feda kıl- (3997) = Başını ver- : Ölümü göze almak, kendini feda etmek

Sırrını ayan eyle- (1581) / Sırrını(râzını) ifşa et- (2248, 2631) :

Sineye çek- (3692) : Kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmak

Suyuna git- (1764) : Olurunu gözetmek, huyuna göre davranmak.

Şişe-i arını taşa çal- (3892) :

Tana kal- (572, 605, 3902) : Şaşırmak, hayret etmek.

Üstühana erdi bıçak (3174) = Bıçak kemiğe dayanmak : Çekilen sıkıntı artık katlanılamayacak bir duruma gelmek.

Yarağın gör- (2695, 2741, 4077, 4144) : Hazırlığını yapmak.

Yire geç- (1316) = Yere geç- : Çok utanmak, kimsenin yüzüne bakamamak.

Yüzüne siyah çal-(3870) : Yüzüne kara çalmak.

Yüzüne ur- (740) = Yüzüne vur- : Ayıplayarak kusurunu yüzüne söylemek.

Yüzünü ağart- (3562) : Beğenilir iş yapmak, iş ve davranışlarıyla yakınlarının övünmesine sebep olmak.

Yüzü suyuna (916, 2450) : “Birinin veya bir şeyin hatırına veya varlığına değer verildiği için” anlamında kullanılan bir söz.

Yüz sür- (397, 711, 719, 813, 1401, 1686, 2309, 3366) : Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.

Yüz tut- (2361, 4078) : 1. Olgunlaşmaya başlamak, olmak üzere bulunmak. 2. Zamanla şekil ve renk değiştirmek.

Zahmet çek- (3238) : Pek çok sıkıntıya katlanmak, nice zorluklarla karşılaşmak.

Zahmet eyle- (3272) = Zahmet ver- : Yük olmak sıkıntı vermek, eziyet etmek.

### 2.4.2. Atasözleri :

Ḳalḇ ḵazanur da ḵaltabān gönenür (566) = Kalp kazanır, kaltaban gönenir : İş becerme yeteneği bulunmayan kişi, düzenbazın kendisine yutturduğu şeyi kazanç sanır.

Kimse dimez ki düğam ekşidür (228) = Kimse, “Ayrarım / yoğurdum ekşi” demez : Herkes kendi satacağı malına kötü demez, üstelik onu över. Kendi tutumunu ve tuttuğu kimseleri savunur. Başkaları eleştirseler de bunlara toz kondurmaz.

Şoñ nedāmet kişiye itmez sūr (4145) = Son pişmanlık fayda vermez (etmez) : İyice düşünülmeden yapılan iş, çoğu kez insanı zarara ya da geri dönemeyeceği bir çıkmaza sokar. O zaman pişman olmak da işe yaramaz.

### 2.4.3. Atasözü Gibi Kullanılan İfadeler :

Ādemīnūñ kerīm olur ulusu / Dirliğine göre olur ölüsü (252)

Cünbiş eyler çü nāmı bigi kişi (3147)

Geh ḵara taş toğar güherlerden / Gāh gevher çıkar hacrerlerden (268)

Gider ādem ḵalır sözi yirine (219)

Her kişi cürmile mu‘āḵab olur / ‘Amelinden ḵamu muḥāsib olur (731)

Her ḵalav āḫiri esilmekdür. / Resenūñ de şoñı kesilmekdür (2008)

Kim ki geldi bu ‘āleme bed-ḥū / Gine son demde ol çeker ḵorḥu (253)

Kimūñ olursa hem-demi bāde / Naḵd-ı ‘ömrini ol virür bāde (1240)

Merd-i ‘āḵıl oda yaḵīn olmaz / Od ile yār u hem-niḣīn olmaz (388)

Şabr ider mi mizāc-ı ‘āşıḵa sūd / ‘Aşḵ ile şabr olur çün āteş ü ‘ūd (2249)

## 2.5. DÖNEMİNE AİT SÖZCÜKLER

Ağdur- (1351) : Kaldırmak, yukarı çıkarmak, yükseltmek.

Alar (3588) : Onlar.

Bedlük (688) : Kötülük.

Bilesince (3406) : Birlikte, beraber.

Berkit- (2769) : Sağlamlaştırmak, pekitmek.

Biriş- (185) : Bir araya gelmek, birleşmek.

Buluş- (3593) : Karşılaşmak, rastlamak

Bunda (533) : 1. Burada. 2. Buraya.

Çatıldı (3816) : Çatırtı.

Çegzin- (3489) : Dönmek, dolaşmak.

Dedlük (688) : Hayvanlık.

Degzin- (3489, 4115, 4117) : Devretmek, çevrilmek, dönmek, dolaşmak.

Dehle- (3159, 3807) : Dikkatle üzerinde durmak.

Deñe- (2628) : Dikkatle bakmak, gözetmek, gözlemek.

Dir- (2962, 2968) : Toplamak, biriktirmek.

Dirgür- (3090) : Diriltmek, ihya etmek.

Diril- (3313, 3538) : 1. Yaşamak, ömür sürmek. 2. Geçinmek, imtizaç etmek.

Döy- (768, 769, 1118, 1146, 3071 ) : Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.

Dürüş- (2248) : 1. Çalışmak, çabalamak. 2. Karşı karşıya gelmek, çarpışmak, mücadele etmek.

Düzet- (3715) : 1. Yoluna koymak, tanzim, tertip etmek. 2. Düzeltmek, tesviye etmek  
3. Yapmak, inşa etmek. 4. Takmak.

Egin (2162) : Sırt, arka.

Esil- (2008) : Eksilmek.

Gele (3833) : Gel, haydi gel.

Göñdür- (2266) : 1. Uğurlamak, teşyi etmek. 2. Göndermek.

Göyün- ( 1020, 1548, 3640) : Yanmak.

Güle bak- (2975) : Gülerek bakmak, iltifat etmek.

Horyadlık (3992) : Hoyratlık.

İrgür- (2922, 3090, 3197, 3634, 3685 ) : Ulaştırmak, eriştirmek.

İsteyü git- (3682) : İstemekte, aramakta devam etmek.

Kağır- (1581, 2468, 2704, 3359) : 1.Balgam çıkarmak için öksürmek. 2. Çağırmak (metindeki anlamıyla).

Kağı- (4000) : 1. Öfkelenmek, kızmak. 2. İtiraz etmek, karşı gelmek. 3. Azarlamak, tekdür etmek.

Kaltabān (566) : Rezil, namussuz, pezevenk, deyyus.

Kançaru (3183) : Neresi, nereye, ne tarafa. 2. Nereye ait.

Kande (3172) : Nerede, nereye.

Kar- (1314) : Karıştırmak, katmak, birleştirmek.

Karan- (2439) : Küfretmek, kötü söylemek, lanet etmek.

Karavaş (1039): Cariye, halayık.

Kendüzi (225, 1193, 1263, 1294, 1975, 2346, 2640, 3107, 3249) : Kendisi, zatı, şahsı, nefsi.

Ƙır- (3766) : 1. Öldürmek, yok etmek, imha etmek. 2. Çok hayvan kesmek.

Kimesne / kimsene (627,737,930, 936, 2348, 2353, 2440, 2635, 3758, 3805, 3963, 3986) : Kimse

Ƙoc- (2242, 4030) : Kucaklamak, sarılmak, bağına basmak.

Ƙocuş- (3593) : Kucaklaşmak, sarmaşmak.

Ƙoş- (2733) : Arkadaş olarak vermek, eklemek, artırmak. 2. Nazmetmek.

Ƙov- (520, 521, 522) : 1. Takip etmek, izlemek, kovalamak. 2. Koşturmak.

Ƙulmaş (3166) : Aldatıcı, hileci, sahteci, kalleş, terbiyesiz.

Nite (2835) : Nasıl.

Ök (2367): Akıl, zihin, hatır.

Öküş (300, 3809) : Çok, fazla.

Öñürdü/öñürdi (2266, 3490, 3980) : Önce, ilk önce, daha önce, ileri.

Örü (1428) : 1. Kalkık, dik. 2. Yükseklik.

Ötür- (3262) : 1. Geçirmek. 2. Terk etmek, bertaraf etmek, unutmak.

Sağar (2953) : Cehennem.

Sesirge-(?) (3640) :

Şı- (802) : 1. Kırmak. 2. Bozmak, nakzetmek. 3. Yenmek, mağlup etmek. 4. Aşağı görmek. 5. Yıkmak, harap etmek.

Şınğun (1321,1323): 1. Kırık. 2. Mağlup, yenik, bozguna uğramış. 3. Hezimet, bozgun.

Şoğul- (1978) : 1. Suyu çekilmek, kaynağı yitmek ya da kurumak, feri gitmek, solmak, sönmek. 2. Darlaşıp, çukurlaşmak.

Soyun- (3341) : 1. Soyulup atılan şey, kabuk. 2. İçinden çıkmak.

Söykün- (1840) : Dayanmak, yaslanmak.

Söyün- (1296) : Sönmek, parlaklığı gitmek.

Şun- (1231) : 1. Uzatmak. 2. El uzatmak, uzanmak. 3. Saldırmak, hücum etmek.

Şuyınca ( 519) : Ardından, izinden, peşi sıra. 2. Keyfine göre, isteğine uygun, arzusu gibi.

Şalav (2008) : Yağma.

Şalbin- (3185) : Heyecanlanmak, çırpınmak.

Şamu (3656) : Cehennem.

Şamzur- (1967) : Damlatmak.

Şānış eyle- (383) : Danışmak.

Şāñla- (257, 460, 1122) : 1. Hayret etmek, şaşmak, garip bulmak. 2. Şaşırtmak.

Şoyum it- (565) : Doyurmak.

Şurğur- (534) : 1. Durdurmak. 2. Kaldırmak, ayakta tutmak. 3. Vücuda getirmek, ortaya çıkarmak, göstermek.

Uçmāğ (346, 3479, 3901) : Cennet.

Uğurla- / uğrula- (3862) : Çalmak, sirkat etmek.

Uğurlayın / Uğrulayın (2968) : Hırsız gibi, gizlice, sessizce.

Umu (2294, 3164) : 1. Ümit, emel, arzu. 2. Beklenen şey.

Uşan- (282, 459, 505, 963) : Kırılmak, parçalanmak, ufalanmak, dağılmak, kopmak, toz haline gelmek.

Uşat- (2751) : Parçalamak, ufaltmak.

Üş- (1205) : Toplanıvermek, üşüşmek.

Üşür- (674) : Üşüştürmek, musallat etmek.

Varı geli (3924) : Vara gele, gide gele.

Vāz getür- (1975) : Vazgeçirmek.

Yarağ (675, 937, 1092, 2343, 2570) : 1. Hazırlık, levazım, teçhizat. 2. Silah. 3. (At hakkında) Pişkin ve idmanlı.

Yaşın- (963, 1834) : Gizlenmek, örtünmek, sakınmak.

Yavu kıl- (94) : Kaybetmek, yitirmek.

Yazı (3762) : Ova, sahra, ıssız kır.

Yeke (1364) : Yalnız, tek, bir.

Yel- (1721) : Koşmak, acele yürümek, esmek.

Yeliş- (3641) : Koşmak, şuraya buraya koşmak.

Yetil- (3257) : Büyümek, yetişmek, kemale ermek.

Yetür- (342, 558, 685, 889, 910, 977, 1043, 1072, 1100, 1295, 1457, 2051, 2093, 2315, 3214, 3648, 3881) : 1. Ulaştırmak, eriştirmek. 2. Yetiştirmek.

Yid- (2895, 3202) : Çekmek, yedekte götürmek.

Yigrek (682, 2113, 2193, 2340, 2400 ) : Daha iyi, üstün, baskın, tercih edilir.

Yigren- (2112) : İğrenmek, tiksirmek, ikrah etmek.

Yoluş- (3593) : Pençeleşmek, döğüşmek.

Yun- (1231) : Yıkanmak.

Yügriş- (1298 ) : Koşuşmak.

Yügür- (482, 485, 642, 2094, 2693, 3498) : Koşmak, hızlı gitmek.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### MESNEVİNİN İNCELENMESİYLE İLGİLİ HUSUSLAR

#### 3.1. NÜSHALARIN TANITILMASI

##### **“A” Nüshası : Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend Yazmaları**

**369 / 2**

Heft-Peyker’in Hayati mahlası taşıyan iki nüshası mevcuttur. İlk nüsha, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend Yazmaları 369 / 2’de Hayati mahlası taşıyan öbür mesnevilerle bir arada bulunmaktadır.

Külliyyatın 23b-65b aralığındaki varaklarında yer alan eser 42 yapraktan oluşmaktadır. Dört sütun halinde yazılan yaprakların her bir yüzünde ortalama 50 beyit bulunmaktadır.

Prof. Dr. İsmail Ünver doçentlik çalışmasında<sup>28</sup> bizim “A” kısaltmasıyla verdiğimiz nüshanın beyit sayısının 4174 olduğunu ve bu nüshanın ikinci nüshadan 18 beyit fazla olduğunu belirtmiştir. Biz çalışmamızda beyit sayısını 4173 olarak, İkinci nüshadan fazla olan beyit sayısını da 16 olarak tespit ettik.

Bu nüshanın istinsah tarihi mesnevinin sonuna çok küçük ve silik bir yazıyla H.1225 (Bu tarih, M. 1810’a denk düşmektedir.) olarak yazılmıştır.

##### **“İ” Nüshası : İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Ty. 7575**

Bu nüsha, 290x150-165x85 ebadında ve 124 varaktır. Yaprakların her yüzünde genel olarak 17 satır, iki sütun bulunmaktadır. Rik’a tarzı yazının kullanıldığı bu nüsha miklepli ve mukavva ciltlidir.

Metin incelemesinde “İ” kısaltmasıyla verilen bu nüshanın beyit sayısı ise 4157’ye kadar ulaşabilmektedir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu nüsha, A nüshasından 16 beyit eksiktir.

---

<sup>28</sup>İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvân’ın Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, Ankara, Ün. DTCF, Ankara, 1982, s.233.

Heft-Peyker'in İ nüshasında, A nüshasında yer almayan başlıklar bulunmaktadır. Bu husus metinde dipnot yoluyla belirtilmiştir.

İstinsah tarihi İ nüshasında M.1225 / H. 1810 olarak yazılmıştır. A nüshasında da mesnevinin sonuna çok küçük karakterlerle aynı istinsah tarihi yazılmıştır. Ancak her iki nüshada da ebced hesabıyla tespit edilebilecek bir tarih beyiti yoktur. Nüshaların müstensihisi konusunda da bir bilgiye ulaşılamamaktadır.

Prof. Dr. İsmail Ünver'in de belirttiği üzere, İkinci yazma, birincide görülen ve bize tereddüde düşüren noktaları aydınlatmaktan uzaktır.<sup>29</sup>

### 3.2. METNİN KURULMASINDA İZLENEN YOL

Heft-Peyker, mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış bir metin olduğundan, çalışmamızda numaralandırmalar beyit esasına dayandırılmıştır.

Eserin mevcut iki nüshasından Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend Kitaplığı'ndaki nüsha, beyit sayısı daha fazla ve İstanbul Üniversitesi'ndeki nüshaya nazaran daha eksiksiz ve hatasız olduğu için esas alınmıştır.

İncelememizde nüsha farkları gösterilirken kolaylık sağlaması için, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend Kitaplığı'ndaki nüsha "A", İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki nüsha ise "İ" şeklinde kısaltılarak verilmiştir.

Her iki nüshanın yaprak (varak) numaraları beyit numaralarının sol tarafında, siyah puntolarla ve nüshaların kısaltmalarıyla beraber verilmiştir.

İki nüsha arasındaki farklılıklar dipnot yoluyla belirtilmiştir.

Arapça ve Farsça sözcüklerdeki uzun ünlüler (huruf-ı med), "ā, ū, ī" biçiminde gösterilmiştir.

---

<sup>29</sup> Ünver, a.g.e., s.229.

Farsça kelimelerdeki “vāv-ı ma‘ dūle” kelime üzerinde, “vav” harfinin bulunduğu yerde “v” işareti ile gösterilmiştir: ḥāb, ḥān, ḥāce, ḥār, üstüḥān, ḥāh.

Farsa ve Arapça kökenli ön ek, son ek, birleşik sözcükler ve terkiplerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” adlı makalesindeki<sup>30</sup> önerilere bağlı kalınmıştır.

İnceleme konusu olan metindeki Arapça sözcüklerin iç seslerindeki hemzelerin (‘) yazılmayıp, hemzenin kürsüsü konumundaki “ye” harfinin yazılmasıyla yetinildiği için, metnin çeviriyazısında metindeki hemzesiz yazım esas alınmıştır: dāyim, kāyim, dāyimā, kāyil...

Vezin gereği bazı kelimeler arasında yapılan birleştirmelerde düşen vokali belirtmek üzere apostrof (‘) eki kullanılmıştır: k’oldur, k’eyleye, n’ola, k’idüben, k’ola, k’idesün, k’ummaz, n’itsün, seyr’çün.

Müstensih tarafından eksik yazıldığı veya unutulduğu düşünülen beyitlere, uygun ekler ve sözcükler tarafımızca eklendi. Yapılan eklemeler köşeli parantez “[ ]” işareti ile gösterildi:

Alt[ı] yaşında var ola bir gāv  
Berye vü şāhdār u bezek çāv<sup>31</sup>

Şad kaçār ester ü şütür pür-bār  
Sīm ile zer dırahm[ı] vü dīnār<sup>32</sup>

Metnin çevirisinde olabildiğince metne sadık kalındı. Kelimelerin yazımında yazmadaki biçimi esas alındı. Sadece “-b (ب)” ile yazılan zarf-fiil eki yerine daha yaygın bir kullanıma sahip olan “-p (پ)” harfi tercih edildi.

Veznin bir tam hece okunmayı gerektirdiği yerlerde, medli okunan sözcüklerin bünyelerinde barındırdığı ikiz seslerden biri düşürülerek yazıldı. Ancak medli

<sup>30</sup> Ünver, a.g.m., s.51-89.

<sup>31</sup> Heft-Peyker, yk. A35a/7 (1119. beyit).

<sup>32</sup> Heft-Peyker, yk. A27a/32 (365. beyit).

okunuşlardan sonra ünlü ile başlayan bir sözcük veya izafet kesresi bulunuyorsa sözcük, ikiz sesiyle, yani aslıyla yazıldı:

Şabrı şāhuñ da kendüden gitdi

Baňa **lā-büd** siyāset emr itdi<sup>33</sup>

Çünkü bu ‘ahdi itdiler taķrīr

Buldılar **lā-büdd** ol zamān iki şīr<sup>34</sup>

Metinde, anlamı bulunamayan veya okunuşundan emin olunamayan sözcüğün yanına (?) işareti konuldu.

Metinde okunamayan sözcük, mısra ve beyitler “.....” biçiminde belirtildi.

Ahmed-i Rıdvān’ın Divān’ında olduğu gibi çalışmamıza konu olan eserinde de Arap harfli metnin imlasında, vezinden kaynaklanan bazı farklılıklar söz konusudur.<sup>35</sup> Heft-Peyker’de vezin gereği imaleli okunması gereken Türkçe asıllı sözcük ve eklerin asli imlalarında değişikliklere gidilmiştir. Söz gelimi aşağıdaki beyitlerde vezni sağlamak kaygısıyla ilk beyitte “dahı” sözcüğü elif(l) harfi kullanılmadan yazılırken ikinci beyitte “dahı” sözcüğü elif(l) harfi kullanılarak yazılmıştır.

**Dahı** encāma varmadan bu söz

Ḳopdı nā-gāh duraraķdan toz<sup>36</sup>

Atuban urdı şīr ile gūrı

İkisi **dahı** gördiler gūrı<sup>37</sup>

<sup>33</sup> Heft-Peyker, yk. A34a/8 (1022. beyit).

<sup>34</sup> Heft-Peyker, yk. A31b/13 (785. beyit).

<sup>35</sup> Bkz.: Halil Çeltik, “Ahmed-i Rıdvān Divanına Göre Eski Harfli Metinlerde Vezin-İmlâ İlişkisi”, Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic (Prof. Dr. İsmail Ünver Adına İmlâ Özel Sayısı), S.3, 2008.

<sup>36</sup> Heft-Peyker, yk. A28b/2 (481. beyit).

<sup>37</sup> Heft-Peyker, yk. A28b/8 (487. beyit).

Bu şekilde, vezin gereği imaleli okunması gerektiği için Arap harfli asli imlaları değiştirilerek, “y-ى”li ve “elif-ل”li yazılan Türkçe asıllı sözcük ve ekler, çalışmamızda aşağıdaki örnek beyitlerde gösterildiği gibi asli imlaları korunarak, siyah puntolarla gösterildi:

Bağmadı bārgāh u maḥfeline  
Gelmedi daḥı taḥt u menziline<sup>38</sup>

Girü döndür nice getürdüñ ise  
Gine yetür nice bitürdün ise<sup>39</sup>

Olmaz idi biribirinden dūr  
Āfītāb idi birisi biri nūr<sup>40</sup>

Kimseye bir ḥaber diyemedüm  
Ol yirüñ ḥālını tıyamadum<sup>41</sup>

<sup>38</sup> Heft-Peyker, yk. A27b/43 (426. beyit).

<sup>39</sup> Heft-Peyker, yk. A30b/4 (679. beyit).

<sup>40</sup> Heft-Peyker, yk. A28a/13 (445. beyit).

<sup>41</sup> Heft-Peyker, yk. A41a/23 (1726. beyit).

### 3.3. ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

|   |     |   |                              |
|---|-----|---|------------------------------|
| آ | A,a | ش | Ş,ş                          |
| آ | Ā,ā | ص | Ş,ş                          |
| ا | E,e | ض | Đ,đ; Ž,ž                     |
| ب | B,b | ط | Ṭ,ṭ                          |
| پ | P,p | ظ | Ẓ,ẓ                          |
| ت | T,t | ع | ‘,‘                          |
| ث | S,s | غ | Ġ,ġ                          |
| ج | C,c | ف | F,f                          |
| چ | Ç,ç | ق | Q,q                          |
| ح | H,h | ك | K,k ; G,g                    |
| خ | Ḫ,ḥ | ڭ | Ñ,ñ                          |
| د | D,d | ل | L, l                         |
| ذ | Z,z | م | M,m                          |
| ر | R,r | ن | N, n                         |
| ز | Z,z | و | V,v ; O,o,ō ; Ö,ö; U,Ū,u,ū ; |
| ژ | J,j | ھ | H,h                          |
| س | S,s | ی | Y,y ; Ĭ,Ĭ,ĭ,ĭ ; İ,İ,i,ī      |

### **3.4. METİN**

## HAZĀ KĪTĀB-I HĪKĀYE-İ BEHRĀM-GŪR<sup>42</sup>

*Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*

+ + - - / + - + - / + + -

### (A23b) (İ1b)

- 1 B'ism-i men 'azze ismuhu'l-esmā  
Enşe'ü'l-ḥalka 'alleme'l-esmā<sup>43</sup>
- 2 Gine senden yitişdi saña vücūd  
Senden aḳdem yoğ idi bir mevcūd
- 3 Çünkü sensün hidāyet-i her şey  
Gine sensün nihāyet-i her şey
- 4 Āferinende-i sipihr-i bülend  
Ḳādir ü bī-nazīr ü bī-mānend
- 5 Mu'ṭī vü vāhib-i ḥazāyin-i cūd  
Mebde' -i vāfir yed-i kār-ı vücūd
- 6 Sen yaratdun bu 'ālemüñ vārın  
Hem düzetdüñ ḳamusınuñ kārın<sup>44</sup>
- 7 Bir 'aceb varsun ki yok mişlüñ<sup>45</sup>  
Lemyelidsün yoğ asluñ u neslüñ

<sup>42</sup> Bu ve takip eden başlıklar İ nüshasında bulunmakta, A nüshasında başlıklar bulunmamaktadır. A nüshasının 22b numaralı yaprağında "Heft-Peyker, Behrām-gür Hikāyesi" başlığı bulunmaktaysa da, bu başlık sonradan, Hayatı mahlaslı hamse bir araya getirilirken, karışıklığa mahal vermemek için yazılmış gibi görünüyor. Çünkü söz konusu başlığın yazı tarzı, mesnevinin yazımında kullanılan yazı tarzıyla örtüşmemektedir. Bu ve başlıkların yazımı konusunda bir bütünlük ve tutarlılık sağlama sebeplerinden dolayı metnin çeviriyazısı verilirken İ nüshasındaki başlıklar esas alınmıştır.

<sup>43</sup> B'ism-i men 'azze ismuhu'l-esmā / Enşe'ü'l-ḥalka 'alleme'l-esmā : İsmi en değerli şeylere üstün gelmiş olanın ismiyle. O, mahlukatı yarattı ve isimleri öğretti.

<sup>44</sup> sen : señ, İ.

Vārın : varūn; kārın : kārūñ, İ.

<sup>45</sup> Varsun : varsuñ, İ.

ki : —, İ.

- 8 Yoğ iken kāyinātı var itdūñ  
Aşl-ı çārı qarīn ü yār itdūñ
- 9 Varlığı kamunuñ senüñle tamām  
Varlığıñdur viren bu mülke nizām
- 10 Bestedür varlığıñla rāh-ı hayāl  
Konmaya ol serāye gerd-i zevāl
- 11 Şubḡāha virüp şeb-efrūzi  
Murğa kılduñ ‘ atıyye hem rūzi
- 12 Mihr ile māha eyledūñ iblāğ  
İki ḡādim biri siyeh biri āğ
- 13 Rāh-ı ‘ aşkuñda rūz u şeb bī-hūş<sup>46</sup>  
Dergehüñde ḡulām ḡalka begveş
- (İ2a)**
- 14 Reh-nümāsun cihāna bīnāsun  
Heme-cā pūr senüñle bī-cāsun
- 15 Ṭal‘ at-ı rūz enver-i şeb-i dāc<sup>47</sup>  
Luṭfunuñ feyzine kamu muḡtāc
- 16 Çünki sensün muḡavvilü’l-aḡvāl  
Olur emrūñle nīk ü bed her-ḡāl
- 17 Ḥūb u zişti sen eyledūñ inşā<sup>48</sup>  
Olmadı kimse kendüden peydā

---

<sup>46</sup> u : —, İ.

<sup>47</sup> ṭal‘ at : ḡıl‘ at, İ.

<sup>48</sup> u : —, İ.

- 18 Dürri feyzüñ çıkardı deryādan  
La‘l u yāķūtu seng-i ħārādan<sup>49</sup>
- 19 Perdeñ ardında her kişi naķķāş  
Rāzuñı kimse līkin itmedi fāş
- 20 Eyü yavuz sitāreden ne gele  
Hükmüñ altında çün zebūnun ola
- 21 Ger sa‘ādet sitāreden evveldi  
Şāh olaydı mūneccimüñ veledi
- 22 Görmedi kimse bir sitāre-şinās  
Bula genci ide nūcūma sipās
- 23 Zinde oldu senüñle zümre-i cān  
Hem tenūruñda bişdi küllī nān
- 24 Bī-niyāz it beni der-i ħalkdan  
Ser-firāz it ħapuñda yārab sen
- 25 Rāzıķısun ħamunuñ ey Sūbhān  
Rızķımı vir miyāncısuz āsān
- 26 Sen bilürsün eyā‘alīm ü ħabīr  
Yigid iken daķı bu‘abd-ı faķīr
- 27 Kimsenüñ ħapusına varmadum  
Ėayrlar ħapusını görmedüm

---

<sup>49</sup> u : —, İ.

- 28 Rızkımı ben dimeksüzüñ virdüñ  
Cümle esbāb u kaydımı gördüñ<sup>50</sup>
- 29 Şimdiki dem ki dūd-ı pür-āfet  
Bende'î kıldı pîr-i bî-tāḡat
- 30 Dest-gîr ol gine bu miskîne  
Merḡamet kıl ḡarîb ü ḡam-gîne
- (İ2b)
- 31 Luṭfuñ ile beni kılup merzūk  
Baña çekdürme mihnet-i maḡlūk
- 32 Kıl teraḡḡum ki dest-gîrüksün  
Cerem-püş u güneh-pezirüksün
- 33 Rāz-ı püşîde gerçi kim çokdur  
Saña maḡfî velî biri yokdur
- 34 Āşkäre ḡatuñda cümle nihān  
Genc-i maḡfî 'ulūmuñ içre 'ayān
- 35 Ḥacetüm var ḡatuñda pinḡānî  
Kıl müyesser kerem kılup anı
- 36 Rāzumı ḡalka dirsem olam ḡ'ār  
Cān-ı ḡam-gînem olmaya mesrūr
- 37 'Arz idersem saña olam maḡbūl  
Derḡehüñde gine mükerrem ḡul

---

<sup>50</sup> u : —, İ.

- 38 İste hâkdan hayât-ı maṭlub-ı cān  
Özgeler ḳapusından isteme nān
- 39 Tā ki dürrveş tācdār olasun  
Hâḳ ḳatında büzürkvār olasun
- 40 Yā ilāhī beni muẓaffer ḳıl  
Her murādum baña müyesser ḳıl
- 41 ‘İzzetüñ hâḳḳ’çün zelīl itme  
‘İllet-i cehl ile ‘alīl itme
- 42 Mefḥar-ı evvelīn devlet-yār<sup>51</sup>  
Enbiyā ḥatmi Aḥmed-i Muḥtār
- 43 Seyyid-i murselīn Ebu’l-Ḳāsım  
Müzhibīne şefā‘ at-i ‘Āsım
- 44 Mīve-i tāze-i dıraḥt-ı kühen  
Dürr-i yektā-yı ‘aḳd-ı tāk-ı süḥan
- 45 Ḳabdı ser-keşlerüñ serinden tāk  
Cümleden seyf-i şer‘i aldı ḥarāc
- 46 Ferş-i na‘leyni ‘arşadur sāye  
Müflis-i dehre girdi ser-māye
- 47 Cümle şehir kemīne ṭapuñda  
Penc nevbet urıldı ḳapuñda

(A24a)

---

<sup>51</sup> — : ü, İ.

## (İ3a)

- 48 Genc ü kân içre cevherüñ maqşūd  
Sen Muhammed risāletüñ Maḥmūd
- 49 Sözlerüñ bigi toğrudur revişüñ  
Emr-i ma' rûf u tehi münker işüñ
- 50 Bir sırdur âdemî çü büzürg ü hurd<sup>52</sup>  
Lîk şāfî tapuñ qalanı dürd
- 51 Minber-i şāh-ı gülde faşl-ı bahār  
Bülbül eyler medāyihüñ tekrār
- 52 Āḥir-i rûzgāra sensün ḥān  
Qaldı namuñla ḥuṭbe-i devrān
- 53 Kışver-i dîn içinde şāh olduñ  
Genc-i faqr ile pādşāh olduñ
- 54 Gerçi 'āmî görür bu faqrı renc  
Merd-i 'ārif qatında oldur genc
- 55 Derd-i riyā-yı bî-nihāyetsün  
Mihr-i gencîne-i sa' ādetsün
- 56 Hedef-i dīne tīr atan sensün  
Kim düşerse elin tutan sensün
- 57 'Ālem olursa zenbile derhem  
Ol cürūḥa şefa' ātūñ merhem

---

<sup>52</sup> Bu mısra İ nüshasında mevcut değil.

- 58 Ehl-i ĩmāna niçe bī-dīnler  
Bağlamışlardı buğz ile kīnler
- 59 ‘ Ākıbet dilleri olup sālīm  
Gelüb ĩmāna oldılar Müslim
- 60 Gerçi haq didi ‘ ömr ü cānuñ’çün  
Bu cihānı yaratdı anuñ’çün
- 61 Çeşmi mā-zāğdur çü zāğ degül  
Cilvegāhı bu kaşr u bāğ degül
- 62 Yidi biñ leşker ile hükümün bil  
Şanki sulţān idi yidi yüzyıl
- 63 Balış-i çārı aşl ile fer‘ üñ  
Çar dīvārı hāne-i şer‘ üñ
- 64 Haq yaratmışdı anı nurından  
Kılmış idi güzīde hūrından
- (İ3b)
- 65 Nūr idi cism-i pāki ser-tā-ser  
Mihr ü mehden münīr ü hem enver
- 66 Ravza-i pākine dūrūd-ı peyām  
Cism-i derrākine şalāt u selām
- 67 Çok taḥiyyetler āl u aşḥāba  
Biñ senālar muhibb ü aḥbāba
- 68 İçlerinde ḥusūsiyile çehār  
Muştafā’ya qarīn idi hem-yār

- 69 Biri Būbekr yār-ı ğār u refîķ  
Hem şefîķ idi Aḥmed'e şıddıķ
- 70 Biri dīnūñ çerāġı adı 'Ömer  
Felek-i dīn-i Muşţafā'da ķamer
- 71 Biri 'Oşmān Cāmi'ü'l-Ḳur'ān  
Zevc-i nūrın eşrefü'l-aķrān
- 72 Birisi 'ālim-i fūrūġ u uşūl  
İbn-i 'ām-ı reşūl u zevc-i Betūl
- 73 Oldılar pişvā-yı dīn bunlar  
Aḥmed'ün şer'ine emīn bunlar
- 74 Ḳıldılar naķd-ı cānlarını fedā  
Raḍıya'llāhu 'anha ebedā
- 75 Sen de ey dil muḥibb-i aḥbāb ol  
Ḥāk-i pāy-ı resūl u aşḥāb ol
- 76 Aḥmed'ün tā ki ümmeti olasun  
Rūz-ı maḥşer şefā'atin bulasun
- 77 Şubḡāh esdi çün nesīm-i seḡer  
Buldı 'ālem ziyāyile zīver
- 78 İtmiş iken cihānı meh rūşen  
Āftāb itdi 'ālemi gülşen
- 79 Ḳopdı dilden ḡurūş u cūş-ı heves  
Virdi bang-ı derāy şavt-ı ceres

- 80 Gicenüñ tutmuş idi hışmını h'āb  
İtmiş idi şabāh-ı şādık tāb
- 81 Çekmiş idüm zamāneden ben el  
Yoğidi dilde fikr-i müstākbel
- (İ4a)
- 82 Olmuş idüm bu hālūme rāzı  
Gelmez idi hayālūme māzī
- 83 Kalmamışdı göñülde şabr u qarār  
İtmiş idi hevā-yı vaşl-ı nigār
- 84 Olmuş idi güşāde dīde-i cān  
Görmüş idi cemāl-i yāri 'ayān
- 85 Bu şafāyile kalmayup kaygū  
Göñül olmuşdı şevk ile memlū
- 86 Bu aralıkda h'āba vardı ten  
Gördüm ol h'āb içinde ben rūşen
- 87 Kendümi hūb u 'ālī menzilde  
Kavm-i rūhānilerle mahfelde
- 88 Dağı yirler ki dimezem anı  
Sır gerekdür kim ola pinhānī
- 89 Dört kişi tutdılar beni muhkem  
Mescid-i 'arşa iletdiler ol dem

- 90      Kamet itdi müezzin-i ervāh<sup>53</sup>  
           Hāzır oldu namāz çün eşbāh
- 91      Kıldı anda şalāt-ı evvelīn  
           Pür huzū<sup>c</sup> u huşū<sup>c</sup> u pür temkīn
- 92      Çün namāz işin eyledi itmām<sup>54</sup>  
           Cānibine selāmı virdi imām<sup>55</sup>
- (A24b)
- 93      Geldi ol demde bāşuma sevdā  
           Gönlüme düşdi şūriş ü ğavġa
- 94      Kalmadı havf u şermüm ādemden  
           Kendümi yavu kıldum ol ğamdan
- 95      Bu elemlerden ü bu korchudan  
           Nā-gehānī uyandum uyħudan
- 96      Gördüm ol yār-ı dil-pezir ‘ayān<sup>56</sup>  
           Elüm alup didi uyan ey cān
- 97      Sen neden ḥāb içinde ben bīdār  
           Sen niçün mest-i ḥāb u ben hūşyār
- 98      Mişl-i ‘ām idi hōd iş bu kelām  
           Gül-i nevm ‘ale’l-muħibb-i hıram<sup>57</sup>
- 99      Didüm ey ‘ayb-pūş u özr-pezir  
           Beni ‘ayb itme oldıysa takşīr

<sup>53</sup> İtdi:—, İ.

<sup>54</sup> Çün namāz işin eyledi itmām: Çün namāz işi tekmīl itdi imām, İ.

<sup>55</sup> selāmı: selām, İ.

<sup>56</sup> dil-pezir: dil-pezirī, İ.

<sup>57</sup> 97 ve 98. beyitler İ’de derkenara yazılmıştır.

- 100 Hālüm olmışdı ‘ aşkuñ ile harāb  
Demler idi hayāl idi baña ḥāb
- (İ4b)
- 101 Dāmen-i ‘ aşkuñı tuṭup muḥkem  
Sehv ile ḥāba varmışum bir dem
- 102 Gine ḥābumda da qarīnūñ idüm  
Maḥrem-i hās u hem-niṣīnūñ idüm
- 103 Bülbül idüm yüzüñdi gülzārum  
Geçmiş idi senūñle bāzārum
- 104 Luṭf u cūduñla pūṣış-i sehv it  
Keremüñden bu sehvümi afv it
- 105 Kihter-i nāsuñ işi sehv ü ḥaṭā  
Mihter olan ḥıṣāli afv u ‘ aṭā
- 106 Bendelerden cināyet ü ‘ isyān  
Pādşehden ḥimāyet ü iḥsān
- 107 Keremüñden ḳabül idüp sehvüm  
Şaymadı berkgāha(?) bu lehvüm
- 108 Gine oldum ḳatında ḥāşü’l-ḥāş  
Ḥased itdi baña ‘ ibād u ḥavāş
- 109 Bende-i ‘ āsi itse istifkār  
Tevbesini ḳabül ider ğaffār

**MEDHİYYE**

- 110 Ey sezāvār baht-ı pīrūzi  
Diñle bu dāstān-ı dil-sūzi
- 111 Açılıb perde-i Süleymānī  
Bu işāret yitişdi pinhānī
- 112 Ben de tūrdum çü murğ-ı bāl-güşāy  
Tā Süleymān katında bulam cāy
- 113 Ol işāret kılan beşir-i berīd  
Baña gösterdi niçe va‘ d u va‘ id
- 114 Didi mihrüm cemālını göster  
Şeb-i idūñ hilālını göster
- 115 Hāyil eyle hicāb-ı tārīki  
Tuymasun kimse remz-i bārīki
- 116 Şaklayup perdede birūnın anuñ  
Görmesün kimsene derūnın anuñ<sup>58</sup>
- (İ5a)**
- 117 Bir hayāl it ki sihrine Hārūt  
İrmeye anı tuymaya Mārūt
- 118 Sāmri bilmeye hikāyetini  
Bābil işitmeye rivāyetini
- 119 Söze gel ey debir-i nāfe-güşāy  
Bād-ı şubh ola tā ki ğāliye-sāy

---

<sup>58</sup> şaklayup : şaklasun, İ.  
kimsene : kimse, İ.

- 120 Çü berîdũñ murâdını bildüm  
Levh-i cânũñ ğubârını sildüm
- 121 Gitdi ğam geldi şādlık yirine  
Anı ğuş itse hāsîdũñ yirine
- 122 Ele aldum devât u hāmeleri  
Aradum dāstān u nāmeleri
- 123 Ol ki tārîh-i şehryārāndur  
Kışsa-ı nağz u tācdārāndur
- 124 Aşlıyile kâmusını gördüm  
Cümlesinũñ hikāyetũñ şordum
- 125 Tîĝ-i tab‘ a cilā derüp nāzûk  
Peyk-i efkārūm eyleyüp çāpûk
- 126 Sergüzeşt-i cihānı geşt itdüm  
Seyr-i iklîm-i kûh u deşt itdüm<sup>59</sup>
- 127 Tab‘ -ı pākūm kılup güher-senci  
Cehdiyile kazandı bu genci
- 128 Kışşalar kim yürirdi illerde  
Söylenürdi hemîşe dillerde
- 129 Şol haberler ki vardı pinhānî  
Bilmez idi ‘avām-ı nās anı

---

<sup>59</sup> u : —, İ.

130 Ol sühanlar ki Tāzī'dür ya Derī  
Söylenüpdür Buḥārī vü Taberī

131 İntihāb eyleyüp kâmusından  
Eyledüm nazm-ı tâze çün gülşen

132 Gülsitân irem bigi ḥandân  
Bostân-ı na'ım ü bāğ-ı cinân

133 Ğoncayile müzeyyen eşcârı  
Âb-ı ḥayvân içinde hem cârı

(İ5b)

134 Dir görenler behişt-i Yezdânî  
Bî-nihāyet gül ile reyḥânî

135 Ravzâ-yı dil-güşâ çü ḥuld-ı berîn  
Mîvesi âbdâr u hem şîrîn

136 Kâsr-ı pür-nağş çîn-i heft-<sup>ç</sup> arūs  
Cây-ı cevelân sab<sup>ç</sup> a-i ṭāvūs

137 Bir serây-ı bülend ü bî-mânend  
Dil-firîb ü müferriḥ ü dil-bend

138 Saḳf-ı dīvârı nağş-ı reng-â-reng  
Sanki Çîn içre ḥâne-i erjeng

139 Şâh-ı nazm idi gerçi Firdevsî  
Muḥkem idi bu şîve-i kavşî

140 Yapmadı mişli bir serây-ı sürūr  
Görmedi bu <sup>ç</sup>arūsa benzer ḥūr

(A25a)

- 141 Giş-i baħrine ıoldı ok ęavvās  
Bu gūherūñ ıkarmadı der-ħās
- 142 ūn senūñdür Ĥayātī bu devrān  
Kıl gōñūlden ‘ibādet-i Yezdān
- 143 Hamdūñi rabbūñe firāvān it  
Her kelāmuñda ŗŭkr-i Sūbhān it

**VAŞF-I PĀDŞĀH-I ZAMĀN**

- 144 Bu cihāñ ire aŗl-ı her mevcūd  
ār faŗıl oldu maķŗad u maķŗūd
- 145 Faŗıl-ı evvel sipās-ı ĥamd-ı Ĥudāy  
K’oldur evvel kilīd-i ‘uķde-gūŗāy
- 146 Faŗıl-ı ŗāni beyān-ı na‘t-ı nebī  
Ĥātem-i enbiyā ŗeh-i ‘Arabī
- 147 Faŗıl-ı ŗālīŗ du‘ā-yı ŗāh-ı zamān  
Ki bulupdur nizām anuñla cihān
- 148 Faŗıl-ı rābi‘ naŗihāt-ı ŗāhān  
Kim kılalar ĥalāyıkā iħsān
- 149 ‘Adl ile mŭlki eyleyŭp ma‘mŭr  
Gŭn bigi dehri ideler pŭr-nŭr
- (İ6a)
- 150 Ba‘de ĥamd-ı Ĥudā-yı rebb-i enām  
Ve dŭrŭd-ı resŭl-i faħr-ı kirām

- 151 Eyleyelüm du‘ā-yı şāh-ı cihān  
Ya‘ni sulţān Bāyezīd-i zamān
- 152 Hān bin hān müğīş-i devlet ü dīn  
Hāfız u nāşır-ı zamān u zemīn<sup>60</sup>
- 153 Pādşāh-ı cihān ‘ale’l-ıtlāk  
Husrev-i baħr u berr b’istihkāk
- 154 Hücetü‘l-hāk güzīde-i ebrār  
Nāşır-ı şer‘i Aħmed-i Muħtār
- 155 Zıll-ı ‘ālisi müstedām olsun  
Devlet ü mülki ber-devām olsun
- 156 Aşlı olup kavīm ü fer‘i ref‘i  
Muştafā rūz-ı mahşer ola şefi‘
- 157 Dünye tırduķça tırsun evlādı  
Halk-ı ‘ālem dilinde hem yādı
- 158 Siyyemā şāh-zāde şāh Selīm  
Mefhār-i āl-i Husrev-i iklīm<sup>61</sup>
- 159 Kāyil-i feyz-i cūd-ı Sübhānī  
Vāriş-i mülk ü taħt-ı ‘Osmānī<sup>62</sup>

<sup>60</sup> nāşır-ı zamān : nāşır u zamān, İ.

<sup>61</sup> İsmail Ünver’in de belirttiği üzere (Ahmed-i Rıdvān, Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, Ankara, 1982) A nüshasında selīm ve iklīm sözcükleri sonradan, silinen sözcükler yerine yazılmış gibi duruyor. İ nüshasında benzeri bir görüntü olmaması, bu nüshanın A’dan kopya edildiği düşüncesini kuvvetlendiriyor.

<sup>62</sup> ü : —, İ.

- 160 Selef-i mülke oldu hayr-ı halef  
Virdi cūdı cihāna ʿizz ü şeref
- 161 ʿAdldür bāğ-ı dehre ferverdīn  
Buldı zīnet anuñla devlet ü dīn
- 162 Devletüñ virdi mihre nūr u cemāl<sup>63</sup>  
Ṭalʿ atuñdan yitişdi māha kemāl
- 163 Zerre-i hüsnüñ katında biñ hurşīd  
Eşigüñde kemīne yüz Cemşīd
- 164 Cümle-i nāsa cūd u luṭfuñ ʿām  
Ḳavm-i āzāde luṭfuñ ile gulām
- 165 Her kemāl içre çünki fāyıkşun  
Devlet ü mülk ü taḥta lāyıkşun
- 166 Mülk ü devlet ḳapuñda çākerdür  
Salṭanat işigüñde kemterdür
- (İ6b)**
- 167 Bī-ʿ adeddür semāda gerçi ılduz  
Biri līkin görinimez gündüz
- 168 Ger ṭulūʿ ide āftāb ʿayān  
Lā-büdd olur sitāreler pinhān
- 169 Āftāb-ı cihān vücūduñdur  
İntizām-ı zemāne cūduñdur

---

<sup>63</sup> nūr u cemāl : nūr-ı cemāl, İ.

- 170 Nūruñ ile cihān münevverdür  
Rūy-ı ‘adlūñ çü māh-ı enverdür
- 171 Mīve-i devhā-i Muḥammed’sün  
Sebeb-i devletle muḥalledsün
- 172 Bu Ḥayātī çeküb niçe renci  
Tuḥfeyiçün düzetdi bu genci
- 173 Nām-ı pākūñle kıldı ‘unvānın  
Yazdı aduñ ile dīvānın
- 174 Tā kim ola zamānede her ḥüb  
Ehl-i diller katında hem maṭlūb
- 175 Ḥased eyleye işidüp saḥbān  
Ḥüsn-i nazmına reşk ide ḥisān
- 176 Bula nām-ı şerīfūñ ile şeref  
Ṭola şayt u şadāsı külli taraf
- 177 Şadr-ı medhūñ içre nā-gāhān  
Hātif-i ğaybdan irişdi nihān
- 178 Bir kaşīde ki nazm-ı ‘ālīdür  
Medḥ-i sulṭān-ı ebü’l-me‘ālīdür
- Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün*  
- + - - / - + - - / - + - - / - + -
- 179 İy meh-i burc-ı sa‘ādet şāh-ı gerdün-iktidār  
Ḥusrev-i ‘ālī-nesebsün nesl-i şāh u şehryār

180 Çeşm-i ikbāl u sa‘ādet tal‘atıñ gözler müdām  
Mülk ile devlet kudūmun’çün çekerler intizār

181 ‘Adl ile dünyā serāyın yine ta‘mīr itmege  
Fā‘il-i muhtār idüpdür zāt-ı pākūñ ihtiyār

182 Muntazırdur dīde-i devrān rükūbun görmege  
Atuñ ayağına tā kim dūrlerin ide nişār

(İ7a)

183 Hār u hāradan bitürdi āb-ı luṭfuñ tāze gül  
Eyledi ‘adlūñ nesīmī her zemistānı bahār

184 Devr-i ‘adlūñde emīndür fitneden halk-ı zamān  
Sāye-i luṭfuñda sālimdür meḥünden rūzgār

185 İşidüb qahruñ qarışdı āteş-i sūzān u āb  
Hışmuñ ucundan birişdi ḥavf idüp sūz u qār

186 Hükümüñe münkād olupdur çār-rükñ şeş-cihet  
Emrūñe her dem musahḥir heft-kışverine hışār

187 Āstānuñda gulāmuñdur Kıyād u Erdeşīr  
Bārgāhuñ çākeridür Rüstem ü İsfendiyār

188 Sen şehi medḥ eylemek gāyet hevesdendür baña  
Yohsa neyler ka‘beye naḳş-ı kabā-yı zer-nigār

(A25b)

189 ‘Adlūñüñ mi‘marı ma‘mūr eyledi her gūşeyi  
Ṭālī-i ferḥundegīyle şād u ḥurrem her diyār

- 190 Cūd u ‘adlūñ şavt ile memlū cihān hālk u enām  
Luţfuñ āvāzıyla  oldı hem yemin ile yesār<sup>64</sup>
- 191 Ma zen-i en‘ām-ı ‘āmuñ mār-ı sebz gencīnedür  
Yā gül-i terdür dikensüz yā ‘ukār-ı bī- umār
- 192 G l en-i  usn  nde şāha bir cu‘ldür  āsidi  
Cehl ile dāyim g l-i  o -b ydan eyler firār<sup>65</sup>
- 193 B y-ı el āfuñ  ılupdur ‘ālemi ‘avr u ‘ab r  
Bād-ı şub  olur dem-i lu fu la dāyim m     r
- 194 Sen seh  servi  at rdan şaklasun diy  m d m  
El g t rm   t r du   eyler niyaz ile  en r
- 195 B lb l-i g lz ru  olub r st-g -y  n kted n  
D r ola ba tu  g l nden zahmet-i   z r-ı   r
- 196  asm n devr eyley p olduk a s k n bu zem n  
  st nu nda  ay t    ker olsun p r- ar r
- 197 Menzil-i a b bu  olup hem-   b lb l g lsit n  
Mesken-i  uss du  olsun   n semender  a‘r-ı n r
- 198   nki nazm-ı  as de oldu tam m  
Virel m nazm-ı mesnev ye niz m
- ( 7b)
- 199  del m va f n  yine ş hu n  
A duralum g ge  op n m    n

<sup>64</sup> hem yem nile yes r : hem yem n   hem yes r,  .

<sup>65</sup> Chehl ile d yim g l-i  o  b ydan eyler fir r : Chehl ile d   m g l b ydan eyler fir r,  .

- 200 Medh-i şāh-ı dil-āveri diyelüm  
Husrev-i mülk-i Kayşar'ı diyelüm
- 201 Şeh Selīm ibni Husrev-i devrān<sup>66</sup>  
Bāyezīd ibni şeh Muhammed Hān
- 202 Şāh u şeh-zādedür eben ' an ced  
Vāriş-i mülk-i devlet-i sermed
- 203 Zıll-ı Yezdān zāhīr-i devlet ü dīn<sup>67</sup>  
Āftāb-ı burūc-ı ' illiyyīn
- 204 Virdi ' adlūñ cihāna hūsn-i nizām  
Oldı āsūde devletūñde enām
- 205 ' Ālemūñ bahtı devletūñde sa' id  
Ādemūñ leyli qadr u gündüzi ' id
- 206 Dīde-i dehre hāk-i pāyuñ nūr  
Virdi çeşm-i cihāna h' āb-ı huzūr
- 207 Sebeb-i rāhat-ı cihān sensūñ  
Bā' iş-i emin ü hem imān sensūñ
- 208 Buldı revnāk senūñle ehl-i kemāl  
Āftāb-ı cehūle geldi zevāl
- 209 Ehl-i fazluñ bülend olup qadri  
Toğdı burc-ı sa' ādetden bedri

<sup>66</sup>Şeh Selīm ibni Husrev-i devrān : Şeh Ahmed ibni şeh-i her devrān, İ. A nüshasında “Selīm” sözcüğünün sonradan başka bir sözcüğün üzerine yazıldığı görülmektedir. Bu sözcük muhtemelen İ nüshasındaki gibi “Ahmed”dir.

<sup>67</sup>Zāhīr-i devlet ü dīn : Zāhīr ü devlet ü dīn, İ.

- 210 Devletüñde feżāyil oldı mezīd  
Fāzıluñ fālı himmetüñde sa‘īd
- 211 Fāl-i bahtuñ şehā sa‘īd olsun  
Rūzgāruñ çü rüz-ı ‘īd olsun
- 212 Tāl‘atıñ şubhı ola rüz-ı necāt  
Tālī‘üñ şāmı Leyl-i Qadr ü Berāt
- 213 Devletüñ üstüvār u pāyende  
Mıhr-i cūduñ hemīşe tābende
- 214 ‘Avn-ı Bārī enīs ü hem-rāzuñ<sup>68</sup>  
Nuşret-i haq celīs ü dem-sāzuñ
- 215 Görmeye ‘ömrüñ āftābı kūsūf  
İrmeye devletüñ mehine husūf<sup>69</sup>
- (İ8a)**
- 216 Geleliden vücūda māderken  
Hiç ferzend toğırmadı çü suhen
- 217 Nā-şinīde hikāyeti bilür ol  
Nā-nüvişte maqāleti oqur ol<sup>70</sup>
- 218 Geşt iderseñ ser-ā-ser āfākı  
Sözden özge bulunmaya bākī
- 219 Gider ādem qalur sözi yirine  
Sözi qalmayan ādemī yirine

---

<sup>68</sup> ü : —, İ.

<sup>69</sup> husūf : kūsūf, İ.

<sup>70</sup> oqur : bilür, İ.

- 220 Yādigār-ı ‘azīz-i ādem-i zād  
Suhenīdür ıalanı hem-çün yād
- 221 Sen de cehd it ki fehm idüp kāmı  
Anlayasun nebāt u hayvānı
- 222 Hem bilesün mizāc-ı insānı  
Farq idesün uşul u erkānı
- 223 Bilesün şehre şāh olan kimdür  
Senüñ ile ebed ıalan kimdür
- 224 Cehd idüp her ki kendüyi bildi  
Tā ebed hayy-ı cāvidān oldu
- 225 Tanıyan bākī kıldı kendüzini  
Fānīdür ol ki bilmedi özini
- 226 Ol kişiler ki bī-nazarlardur  
Kendülerden de bī-ıaberlerdür
- 227 Hıylarından ıamu olup hoşnūd  
İtmediler tedārik-i maıśūd
- 228 Her yiri zu‘m ider ki yaıśıdür  
Kimse dimez ki dūgam ekşidür
- 229 Cehlile niçe müdebbīr-i evbāş  
Cedd ü ābāya egmediler bāş

230      aldılar    alem i re b -m ye  
N -kes   b -v c d   n s ye<sup>71</sup>

231      Ol ki p r-m yed r gerek  g h  
Kim ser- -ser  ar mdur bu r h

232      H  ce-i   n   n ola n fe-g   y  
B y-ı m   g-     olur heme-c y

(I8b)

233      Ger i h dh d deg ld r mi l-i   i  b  
 tdigiy  n vel  i inde  it b

234      Menzil alup yet rdi   dmetini  
 ıldı z  hir   i  ba seb atini

235      Ma b l olup    bende-i ma b l  
 eh S leyman  atında buldı  ab l

(A26a)

236      B - ired b - ired  amu  ayv n  
 fet    ahra t    olur yeks n<sup>72</sup>

237      Mur -ı z rek hev  id p d ne  
Eyley p c st   c y dend ne<sup>73</sup>

238           bet hem-   a m  -ı     me  
 ki ayak ile d   er d me

239      Ol m ferreh ki la l-i y verd r  
 andes i yo  u giryesi p rd r

<sup>71</sup> N -kes   b -v c d   n s ye : N -kes   b -v c d b -m ye,  .

<sup>72</sup>  fet    ahr :  fet-i  ahr,  .

<sup>73</sup> C st   c y : c st-c y,  .

240 ‘ Āşq-ı cānān göñülde pinhāndur  
Cism içinde nühüfte çün cāndur

241 Her dilüñ var çü yār-ı dildārı  
Eyler anuñla gizlü bāzārı

242 Hıredver ider velikin yār  
Ādemīye gereklü hem yarar

243 Bî-hıred gerçi şüretā insān  
Divdür ma‘ nide yāhūd hayvān

244 Hıredveriyle olan hoş-hāl  
Ādemīdür velī ferişte-hışāl

245 Ger olursa hıred mizācıña yār  
Gül ü gülzār ola saña her hār

246 Ādemī-zād olan gerek huşyār  
Göñli dānā vü cān gözi bīdār

247 Her ‘alef-hı‘ārı ādemī şanma  
Her Berāhīm’i Edhemī şanma

248 Aña cehd it ki merdkār olasun  
Dehenüñden güher-nişār olasun

249 Keremüñden gulām olup bu cihān  
Ola fermān-pezirüñ ins ile cān

(İ9a)

250 Gül bigi tā kim olasun hoş-hüy  
Her dimāğa yitişe senden büy

- 251 Ne demişdür işitmedüñ mi hekīm  
Nā-revādur ki ādem ola le<sup>c</sup> īm<sup>74</sup>
- 252 Ādemīnūñ kerīm olur ulusı  
Dirliğine göre olur ölüsü
- 253 Kim ki geldi bu <sup>c</sup>āleme bed-ḥū  
Gine son demde ol çeker qorḥu
- 254 Ol ki hoş-būyla ola mevlūd  
Gidiserdür bu ḥāneden mes<sup>c</sup> ūd
- 255 Ġāfil olma ki bu dönen ṭolāb  
Virmez āḥir dehānuña senūñ āb
- 256 Biñ senūñ bigi ādemī bu yir  
Anca yidi seni de bir gün yir
- 257 Ādemīdür çü zāde-i ḥāki  
Ṭaḥlama anda dāniş-i pāki<sup>75</sup>
- 258 Gül ü ḥāruñ tefekkür it ḥālīn  
Senūñle la<sup>c</sup> lūñ aḥla aḥvālīn
- 259 Ādemīde çü dāniş oldu hūner<sup>76</sup>  
Bī-hūnerden deminde yegdür ḥar
- 260 Dāniş ehlişüñ olmaḡıl nā-dān  
Ḳudretüñ yetdigince ḳıl iḥsān

---

<sup>74</sup> ki : kim, İ.

<sup>75</sup> dāniş-i pāki : dāniş ü pāki, İ.

<sup>76</sup> ādemīde : ādemīden, İ.

261 Zer ü sîmüñ yog işe çekme melâl  
Olma bedr-i münîr iken çü hilâl

262 Hâtıruñ dürlerin nişâr eyle  
Cüduñı halka bî-şümâr eyle

263 Maḥzenüñ ḥod tolu cevâhirdür  
Her nefâyis katuñda vâfirdür

264 ‘Ömrüñ oldıkça vâruñı ḥarc it  
Kıssa’ı nîki nâmeñi derc it

#### ĀĠĀZ-I DĀSTĀN-I BEHRĀM-ŞĀH

265 Bildi ma‘ rifet-i süḥan-senci  
Çünkü feth eyledi bâb-ı genci

(İ9b)

266 Ol terāzūyile cihân-ı dü-reng  
Gâh gevher getürdi gâh seng

267 Şulb-i şâhân da böyledür ekşer  
Kimisi seng olur kimisi gevher

268 Geh kara taş toğar güherlerden  
Gâh gevher çıkar hacelerden

269 Bunlar içre niceyse nisbet ü nām  
Yezdgürd ile böyledür Behrām

270 Yezdgürd idi çün şeb-i deycür  
Oğlı bedr-i münîr idi pür-nür

- 271 Zühre'yile kırân idüp Pervân  
Müşterî olmuş idi Hût'a qarân
- 272 Taķmış idi felek dönüp Zühâl'e  
Gelmiş idi güneş dahı hamele
- 273 Bulmuş idi şerîf olup evķāt  
Ṭalı' -i sa' dı encüm ü sâ' āt
- 274 Ol maħalde ki sa' d idi eyyām  
Ṭoĝdı mäh-ı dü-hefte-i Behrām
- 275 Maşrıķ-ı devlet ü sa' ādetden  
Ufķ-ı rif' at u siyādetden<sup>77</sup>
- 276 Ḳadd-i bedāni i' zzü'l-eyyāmī  
Āftāb-ı bülend-i Behrāmī
- 277 Ātası Yezdgürd hām-endīş  
Ṭālī' in gördi çekdi çok endīş
- 278 Bilmez idi velikin evķātı  
Hāl-i sâ' āt ü iķtirānātı
- 279 Eyler idi tefekkür-i ' āmı  
Fāsīd olmuşdı fikri encāmı
- 280 Gerçi görmişdi sāl-i nā-ma' dūd  
Olmamışdı zamāneden hoşnūd

<sup>77</sup> maşrıķ-ı devlet : maşrıķ u devlet, İ.  
ufķ-ı rif' at : ufķ u rif' at, İ.

281     Ṭali' i pür-nuḥüset olmuşdı  
Niçe ferzendi toğup ölmüşdi

282     Ṭālī' inden katı uşanurdı  
Bunda nā-geh ola şanurdı

(İ10a)

283     Ol sebebdan çekerdı ālāmı  
Bilmez idi n'ola ser-encāmı

284     İttifāḡ idüp āḡir ehl-i raşad  
Didiler cümle bī-ḡilāf u ḡased

(A26b)

285     Ki bu ferzend olur ḡalef şāha  
Devlet-i mihri ṭa' n ider māha

286     Lākin olup ' Arab şehi yārı  
Leşker-i Tāzī ola enşārı

287     Perveriş bula ol diyār içre  
Görmeye terbiye bu dār içre

288     Ola kāmīl fūnūn-ı bāzīde  
Bula devlet diyār-ı Tāzī'de

289     Hem şüyūḡuñ kelāmıdur bu meşel  
Kim denilmişdür el-beḡā' -ı düvel

290     Çünkü bildi atāsı ṭālī' ini  
Añladı ol mehūñ meṭālī' ini

291     Niyyet itdi zarūri şāh-ı ' Acem  
Çekmeye daḡı oḡlıyıcūn ḡam

- 292 Göndere mülk-i Tāzī'ye anı  
Besleyeler 'Arab'da ol hānı
- 293 İlçiler şaldı pādşāhāne  
Yemen'in pādşāhı Nu' māl'e
- 294 Da' vet itdi huzūrına anı  
Hıdmetine getürdi Nu' māl'ı
- 295 Eyleyüp aña 'izz ü ikrāmı  
Virdi yüz minnet ile Behrām'ı
- 296 K'idüben terbiyet o şeh-zāde  
İde servini şāhuñ āzāde
- 297 Kıla āyīn-i serverī ta' līm  
Eyleye hāl-i leşkeri tefhīm
- 298 İzzet ile alup şehi Nu' māl  
Gitdi şehir ü diyārına şādān
- 299 Şan getürdi sehīlini Yemen'e  
Yāhūd iletdi lü'lü'y[i] 'Aden'e
- (İ10b)
- 300 Gösterüp şāha niçe rağbetler  
İtdi Nu' māl öküş muhabbetler
- 301 Sevdi şeh-zādeyi çü rüh-ı revān  
Kurretü'l-'ayn idindi anı 'ayān
- 302 İrdi çāre çü sāli Behrām'uñ  
Zāhir oldu kemāli Behrām'uñ

- 303 Gördi şāh-ı dil-āveri Nu‘ māl<sup>78</sup>  
Tazelükde çü lāle-i Nu‘ māl
- 304 Didi bu ḥod çü verd-i ḥamrādur  
Bu yirūñ de hevāsı germādur<sup>79</sup>
- 305 Ḥāk-i yābis siyāh u ķir-endūd  
Āb-ı şūre nesīmi zehr-ālūd
- 306 Bu hevālarda ola mı ter-i gül  
Bite mi cāy-ı şūrde sūnbül
- 307 Güle gülşen gerek çü bāğ-ı cinān  
K’ola vāfir çemenler āb-ı revān
- 308 Servi bigi bülend ü hem dil-bend  
Ola āb u hevāsı bī-mānend
- 309 Tā vire perveriş nesīm-i şimāl  
Aça her-dem hūmā bigi pūr-vebāl
- 310 Bes hem-ān-dem Yemen şehi Nu‘ māl  
Oğlı şeh Münzir’e idüp fermāl
- 311 Didi var iste bir müşerref cāy  
Ḥāk-i müşgīn hevāsı ġāliye-sāy
- 312 Ola sāfi zülālī çün kevşer  
Pūr-reyāḥīn ü süsen ü ‘abher

<sup>78</sup>Gördi şāh-ı dil-āveri Nu‘ māl : Gördi dil-āveri Nu‘ māl, İ.

<sup>79</sup>yirūñ : yirin, İ.

313 Serv ü bîd ü çenâr ü sebzistân  
Sîb ü emrûd u nâr u nahlistân

314 Ola âb-ı hevâsı rūḥ-efzâ  
Bu şıfatlu maḳâmı kıl peydâ

315 Güş idüp şāhuñ emrini şeh-zād  
Gitdi fermân-pezir olup çün bād

316 Mülk-i Nu‘ mân’ı eyleyüp seyrân  
Buldı bir cā çü ravza-i rıdvân

**(İ11a)**

317 Āb-ı şîrîn hevâsı germ ü latîf  
Sebzezâr u bülend ü cāy-ı zerîf

318 Yoğ idi mişli ol diyâr içre  
Bî-naẓîr idi şehir ü dâr içre

319 Sâ‘ at u lahza itmeyüp ârām  
Şāh Nu‘ mân’a eyledi i‘lām<sup>80</sup>

320 Şeh buyurdı ki bulalar üstād  
Bir mühendis ki uruban bünyād

321 Yapa bir ẓaşr-ı dil-keş ü âlî  
Olmaya yiryüzinde emşālî

322 Çün serāy-ı server ḥuld-ı berîn  
Ravza-i ḥābgāh ḥurū‘l-‘în

---

<sup>80</sup> eyledi : eyleyüp, İ.

- 323 Tā maḳām idinüp anı Behrām  
Eyleye anda sāl u māh ārām
- 324 Ol zamān içre kāmīl ü rānā  
Var idi Rūm içinde bir bennā
- 325 Seng-i ḥārā ki saḥt idi ma‘lūm  
Nerm olurdu elinde hem-çün mum<sup>81</sup>
- 326 Nerm idi desti çerb ü şīrīn-kār  
Nesli Sāmī’ydi ad ile Sinmār<sup>82</sup>
- 327 Merd-kār idi hem cihān-dīde  
İşleri ḥūb idi pesendīde
- 328 Gerçi Rūmī’ydi o merd-i tamām  
Tolmış idi velī bināsıyla Şām
- 329 İtmiş idi ‘Acem’de çok bünyād  
Mısr içinde çıkarmış idi hem ad
- 330 Yazar idi niçe şūr-ı tāşa  
Üstād idi velī cümle naḳḳāşa<sup>83</sup>
- 331 Çīn’ler ḥūşe-çīn bāğīydi  
Rūmī’ler ḥod gine bayağıydı
- 332 Didiler şāha ḥālını anuñ  
Hünerinde kemālını anuñ

<sup>81</sup> çün : çü, İ.

<sup>82</sup> Sinmār : Bu sözcük, Devellioğlu’nda “Sinimmār” olarak geçmektedir. Vezin gereği imlada değiştirim söz konusu olabilir. Biz metindeki yazımı esas alacağız. (Bkz. : Devellioğlu, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 16. Baskı, Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 1999, s.955).

<sup>83</sup> — : velī, İ.

- 333 Hem didiler eyā şeh-i devrān  
Ol binā kim sen eyledüñ fermāñ
- (A27a) (İ11b)**
- 334 Bir binādur cihānda key düşvār  
Kimse itmez anı meger Sinmār
- 335 Ol qabā kim sen eyledüñ der-ḥāst  
Āndan özge kimsene diñmez rāst
- 336 İlçiler şaldı Rūm’a şāh-ı Yemen  
İstedi anı pādşāh-ı Yemen
- 337 Şāhuñ emrini gūş idüp mi‘ mār  
İmtisāl itdi hükmüne nā-çār
- 338 Vardı Nu‘ mār huzūrına ol dem  
Didi Nu‘ mār aña olup hurrem
- 339 Āferīnler saña eyā üstād  
Ger kılursañ bugün beni dil-şād
- 340 Müşkilüm var kimesne itmez ḥal  
Sen kılasun meger o ḥamri ḥel
- 341 Didi üstād eyā şeh-i devrān  
Bilmedüm daḥı niydügin fermāñ<sup>84</sup>
- 342 Şāh iderse murādını ger edā  
Yetürem yirine bi-‘ avn-i Ḥudā

---

<sup>84</sup> bilmedüm : bilelüm, İ.

- 343     Kudretüm yetdügünce uram el  
           ‘Uğde-i qalb-i şāh idem ḥal
- 344     Didi Nu‘ mān budur murād üstād  
           K’idesün bunda bir yüce bünyād
- 345     Yapasun bir sarāy-ı bī-mānend  
           Dil-keş ü bī-miṣāl ü qadr-i bülend
- 346     Reşk ide ḥüsnüne irem bāğı  
           Ḥacel eyleye vaşfi uçmāğı
- 347     Şāh idince kelāmını tekrār  
           Añladı şāhuñ emrini Sinmār
- 348     Didi sem‘ ān ve ṭā‘ ān fermāne  
           Bağladı bel kuşandı merdāne
- 349     Gördi şāhuñ kemal ile cūdın  
           İstedi hep murād u maḫşūdın
- 350     Eyleyüp cümle emrini itmām  
           Küll-i esbābını kıvırdı tamām
- (İ12a)**
- 351     Çün tamām itdi kaydını üstād  
           Bes turugeldi ḥurrem ü dil-şād
- 352     Şevk ile medh-i şehryār itdi  
           Yüz yire sürdi ‘azm-i kār itdi
- 353     Rūz-ı pīrūz u yemn-i ḥāletde  
           Eşref-i vaḫt ü sâ‘ id sâ‘ atde

- 354 Başladı buḳ‘ a-yı hümāyuna  
Urdı bünyādı ıaşr-ı meymūna
- 355 Cidd ü cehd idüp itmedi ārām  
İtdi āhir beşinci yılda tamām
- 356 Yapdı bir ıaşr-ı zer-nigār u bülend  
Hāne-i dil-firīb ü bī-mānend
- 357 Ābı verdī gül-i ‘ abir-āmīz  
Hıştı müşgīn zemīni ‘ anber-bīz
- 358 Seng-i la‘ l ü zeberced ü yākut  
Kim virürler revāne kuvvet ü kūt
- 359 Naḳşı sebzī sepīdi hem zerdī  
Nergis-i erguvāni hem verdī
- 360 Hem-çü şahn-ı felek pür-ārāyiş  
Mişl-i bāğ-ı cinān-ı pür-āsāyiş
- 361 Çünkü üstād işini itdi tamām  
Kıldı Nu‘ māt’a ol zamān i‘ lām
- 362 Görüben şah işini itdi pesend  
Didi üstāda şad-hezār ahsend
- 363 Hordan özge virildi revnāḳ āña  
Lā-cerem didiler Havernaḳ āña<sup>85</sup>

---

<sup>85</sup> didiler : dindi, İ.

- 364 Virdi üstāda ni‘ met-i bī-‘ add  
Genc ü māl ü cevāhir-i bī-ḥadd
- 365 Şad қағār ester ü şütür pür-bār  
Sīm ile zer dırahm[i] vü dīnār<sup>86</sup>
- 366 Niçe yükler daḥı kumāş u ḥarīr  
‘ Anber ü ‘ūd u müşg-i çīn ü ‘ abīr
- 367 Cāme-i ḥās u ḥil‘ at-ı zerrīn  
Virdi üstāda idüben taḥsīn
- 368 Ol kadar virdi mālı bennāya  
Kim sığışmazdı tağ u şahrāya<sup>87</sup>
- (İ12b)
- 369 Bī-ḥad aldı şehūñ filorisini  
K’ummaz idi begende birisini
- 370 Çeküp üstādı luṭf ile suḥene  
Daḥı çok kıldı va‘ de-i ḥüsne
- 371 İşidine bu va‘ deyi üstād  
Oldı ḳalbi bayağıdan daḥı şād
- 372 Didi ḥayfā ki olmuşam aḥmaḳ  
Tuymamışam bu va‘ de-i esbāk<sup>88</sup>
- 373 Tā kılaydum işüm daḥı maḥbūb  
Bu ḳaşırdan müveccih ü merğūb

<sup>86</sup> Bu beyit İ nüshasında yer almamaktadır.

<sup>87</sup> tağ : kūh, İ.

<sup>88</sup> tuymamışam : duymamışdum, İ.

- 374 Bundan artuḡ daḡı çekeydüm renc  
Tā ki şehden alaydum çok genc
- 375 Şāh işidüp didi eyā Sinmār  
Daḡı yigrek gelür mi elüñden kār
- 376 Kim bu yolda çeküp tekellüfler  
Eyledüñ işüñe teessüfler
- 377 Didi şāhā sözüm budur rüşen  
Yaparum daḡı yeg bu işümden
- 378 Şeh buyursun daḡı yegin yapayın  
Ser-i mehden külāhını ḡapayın<sup>89</sup>
- 379 Bunı yapdumsa seng-i mermerden  
Yapayın anı la‘ l ü gevherden<sup>90</sup>
- 380 Bu haberden ḡarāb olup dil-i şāh  
İrdi āyīnesine dūd-ı siyāh
- 381 Didi ger ben meyāsir olmazsam  
Ol didügüñ beyānı itmezsem
- 382 Āḡir içün yapar daḡı ḡūbuñ  
Bu ḡaşırdan nefīs ü merḡūbuñ
- 383 Gitdi Nu‘ māl bu derd ü yanışla  
Ṭāniş eyledi ehl-i dānişla

<sup>89</sup> yapayın, ḡapayın : yapayum, ḡapayum, ĩ.

<sup>90</sup> yapayın : yapayum, ĩ.

## (A27b)

384 İttifāk itdiler ki bennānuñ  
İsm ü resmüñ qomayalar anuñ

385 Şāhuñ emriyle itmeyüp ihmāl  
Atdılar anı kulleden derhāl

## (İ13a)

386 Kendü yıkdı hışārını söz ile  
‘ Adem eyledi vārını söz ile

387 Şehler olur çün āteş-i sūzān  
Nūr iderler yaqīn olanı hemān

388 Merd-i ‘ āqıl oda yaqīn olmaz  
Od ile yār u hem-nişīn olmaz

389 Ol binā qaldı nām-ı şāh ile  
Gitdi bānisi derd ü āh ile

390 Çün serāy-ı Havernaq oldu tamām  
Geldi Behrām idindi anı maqām

391 Ber-makām oldu reşk-i bāğ-ı cinān  
Toldı şayt u şadāsıyla bu ciḥān

392 Adına kıble-i zemīn didiler  
Murğzār-ı bahār-ı Çīn didiler<sup>91</sup>

393 ‘ Āleme tölmiş idi evşāfı  
Tutmuş idi ser-ā-ser āfākı

<sup>91</sup> murğzār-ı bahār : murğzār u bahār, İ.

- 394 Adını gūş iden ıraklardan  
Ehl-i ‘ uzletden o taraflardan
- 395 Hep gelürlerdi görmege anı  
Kıble-gāh idi ka‘ be-i şānī
- 396 Deng ü hayrān kalurdi bennālar  
Āferīnler dir idi bīnālar
- 397 Yüz sürerdi eşigine zarafā  
Medh iderdi bināsını şu‘ arā
- 398 Dür-feşān idi mevc-i baħr-i ‘ Aden  
Pür-sehīl idi āsmān-ı Yemen
- 399 Yemen’e irdi ‘ izzet ü devlet  
Buldı bāğ-ı irem bigi şöhet
- 400 Oldı şimdi çü hāş-ı Behrāmī  
‘ Ālemi tutdı ser-be-ser nāmı
- 401 Çünkü toğdı şeh-i felek Behrām  
Zühre aldı neşāt ile ele cām
- 402 Gördi bir kaşr-ı ‘ ālī çün gerdün  
Āftāb indürven meh-i bīrūn
- (İ13b)
- 403 Güneş eyler içerde cilve-geri  
Māh olur taşra şem‘ -i reh-güzeri
- 404 ‘ Arşagāhı çü şahn-ı bāğ-ı cinān  
İrmeye aña hayf-ı bād-ı hāzān

- 405 Her ʔarafda revāne āb-ı Furāt  
Mürdeye cān virür çü ‘ ayn-ı ʔayāt
- 406 Her gülistānda çeşme-i şāfi  
Murǧzār u çemen her etrāfi
- 407 Ol maḳām-ı müşerref içre müdām  
Otururlardı şāh ile Behrām
- 408 Cān u dilden sordı Behrām’ı  
Bī-nihāyet kııurdu ikrāmı
- 409 Ansızın bir nefes dirilmezdi  
Hıdmetinden müdām irilmezdi
- 410 Gice gündüz mey ü neşāt idi  
İşleri süfre vü simāt idi
- 411 Çevre manzarları olan şahrā  
Geş-t-i sebz idi lāle-i ʔamrā
- 412 Serv-i şimşād idi sanavber ile  
Yāsemīn idi verd ü ‘ abher ile
- 413 Pīşeler ʔolu serv ü bīd-i ʔarī  
Āşiyān-ı tezerv ü kebg ü derī
- 414 Nazār idüp bu ʔālete Nu‘ mām  
Eyledi şükr-i Hāliḳ ü Mennām
- 415 Didi bunuñ bigi ʔuzūr olmaz  
Buña benzer cinām u ʔūr olmaz

416 Bu huzūr içre dil gerek hürrem  
Ki yaraşmaz muķīm-i cennete ğam

417 Varidi ol zamānda bir düstūr  
‘Adl ü ‘İsī-perest idi meşhūr

418 Didi Nu‘ māl Hālīķ’ı bilsün  
İsm ü vaşfiyile rāzını bilsün

419 Yegdurur mülk ü genc ü mālūñdan  
Begligüñle güzīde hālūñden

(İ14a)

420 Ger olaydı o ravzadan haberūñ  
Olmaz idi dahı yire nazaruñ

421 Āb-ı germ ile bu şerāre-i germ  
Gūş-ı sahtini şāhuñ itdi nerm

422 Dest-i devrān çeküp kemān-fezā  
İtmemişdi bu resme tīr-i rızā

423 İşidüp bu sözi alup hayrān  
Turdı yirinden ol zamān Nu‘ māl

424 İndi tenhā revāķdan aşāĝa  
Huld-ı seb‘ -i abāķtan aşāĝa

425 Ferd ü tenhā ĝarīb ü zār u hazīn  
Gıtdi bir bīşeye çü şīr-i ĝarīn

426 Baķmadı bārgāh u maħfeline  
Gelmedi dahı taķt u menziline

- 427 Şeklini **daḥı** görmedi kimse  
İsm ü resmini bilmedi kimse
- 428 Çün perī oldu dīdeden pinhān  
Görmedi anı dīde-i insān
- 429 Ol nihānı kı lup ‘ayān Münzir  
İstedi anı çok zamān Münzir
- 430 Vākıf olmadı sırrına anuñ  
İrmedi ğavrine o pinhānuñ
- 431 Oldı göñli bu ğuşşadan derhem  
Bulmadı zaḥmına velī merhem
- 432 Bulmadı çünkü derdine çāre  
İrmedi cehdi ğāyet-i kāre
- (A28a)**
- 433 Memleket ğayreti düşüp diline  
Geldi lā-büdd atāsı menziline
- 434 Taḥtuña heyne geçdi oturdı<sup>92</sup>  
Bid‘ at u ḥayfı cümle götürdi
- 435 ‘Adl ile dādı idinüp pīşe  
Mülk içinde komadı endīşe
- 436 Kālb-i şāfını itmiş idi temīz  
Tutdı Behrām’ı cānı bigi ‘azīz<sup>93</sup>

---

<sup>92</sup> geçdi : geçüp, İ.

<sup>93</sup> bigi : gibi, İ.

## (İ14b)

- 437 Mā-sabağdan çü tuymış **idi** eşer  
Atasından dağı yeg itdi nażar
- 438 Var idi Münzir'ün bir oğı sağır  
Adı Nu' māt idi çü bedr-i münir
- 439 Dāyim ol şāhuñ oğıla Behrām  
Geçirürlerdi sāl u māt eyyām
- 440 İki cism ü cāt idi hem-şir  
Birbirine zahir ü yār-ı müşir
- 441 Emzirüp ikisin de bir dāye  
Bulmuş **idi** ikisi bir māye
- 442 Yoğ idi şehe kıl kabilde  
Toğmuş **idi** ikisi bir belde
- 443 Yoğ idi sebkatı birisinün  
Hācesı bir idi ikisinün
- 444 Dersgāh içre hem-sebkler idi  
Yār u hem-süfre yek-ṭabaqlar idi<sup>94</sup>
- 445 Olmaz **idi** biribirinden dūr  
Āftāb **idi** birisi biri nūr
- 446 Ol hişār içre niçe yıl Behrām  
Perveriş bulup eyledi ārām

---

<sup>94</sup> hem : —, İ.  
yek : —, İ.

- 447 Tāzī vü Pārsī vü Yunānī  
Hāşıl itdi kemāl-i insānī
- 448 ‘İlm-i Yezdānī kim nihanīydi  
Ger zemīnī ger āsmānīydi
- 449 Cümlesin kıldı cehd idüp tahşil  
İtdi nefis-i nefīsini tekmīl
- 450 Behre bulup zamāneden Behrām  
Añladı ‘ilmi aşlıyile tamām
- 451 Sırr-ı mektūm zīc ü uşurlāb  
Çehresinden şamunuñ açdı niķāb
- 452 Çün bilindi fūnūn-ı fażl-ı edeb  
Eyledi hāţırı silāhı taleb
- 453 Heves idüp silāh u bāzīye  
Bindi ol dem bir esb-i Tāzī’ye
- (İ15a)**
- 454 Her silāhuñ oyunuñ öğrendi  
Bazısına görenler imrendi
- 455 Çün silāh emrini tamām itdi  
Her yarağı özine rām itdi
- 456 Hevesi āşkāre Behrām’uñ  
Düşdi şimdi şikāre Behrām’uñ

- 457 Eyler **idi** şikār-ı kebk ü küleng  
Avlar **idi** gürāz u şîr ü peleng<sup>95</sup>
- 458 Avladırdı hevāda şah-bāzı  
Kūh u şahrāda fehd ile tāzı<sup>96</sup>
- 459 Tîğini görse uşānurdı şîr  
Kocınurdı peleng atıcağ tîr
- 460 Divşîrürdi sūñūsile arzın  
Tañlar **idi** eger zükūr arzın
- 461 Var idi şāh-ı mülk-i A‘cām’uñ  
Yezdgürd oğlı ya‘ni Behrām’uñ
- 462 Bir sūtūrı ‘acîbi Aşkar-nām  
Tevseni çarhı eylemişdi rām
- 463 İrmez **idi** revişde gerdine yār  
Görmez **idi** hayālîn âdem-i zār
- 464 Şayda yinse sūvār olurdı aña  
Heybetinden gören qalurdı taña
- 465 Yitişürdi ol esb ile gūre  
Hem koyardı ‘adūsını gūre
- 466 Çār u penc olmayınca sāl-i gūr  
Anı boğazlamazdı hergiz gūr

---

<sup>95</sup> ü : —, İ.

u : —, İ.

<sup>96</sup> u : —, İ.

467 Ger şikār itse yek-dü sālesini  
Yire dökmezdi kân-ı lālesini

468 Mühr ü tamgā urup şeh-i şimşād  
Eyler idi çü serv anı āzād

469 İtmez idi kimesne anı şayd  
Urmaz idi ayağına hem kayd

470 Ger şikār itseler anı nā-gāh  
Ol ‘ alāmetden olsalar āgāh

**(İ15b)**

471 Anı ol dem halās iderlerdi  
Avlamayup gine giderlerdi

472 Ol ‘ alāmet şehūñ yasağıydı  
Tutmayan mührü şāha bāğıydı

473 Mühr ü tamgāsını öperlerdi  
Ol şehe büt bigi taparlardı

474 Şāh Behrām’a yüz tutup devlet  
Her dem iderdi şayd ile şöhet

475 Giçürürdi bu resm ile sāli  
Olmaz idi bu pişeden hālī

476 Günler içre meger ki nā-gāhān  
Yindiler şayda Münzir ü Nu‘ mān

477 Anlaruñla süvār olup Behrām  
Gitdi anlarsız itmedi ārām

478 Önlərũnce giderdi ferr ile řāh  
Der-peyince ol ikisi çũ sipāh

479 Her biri baķuban heybetine  
Başdan ayaĝa ferr ü şevketine

(A28b)

480 ˆ Āciz ü ser-nigũn olurlardı  
İkisi de zebũn şalurlardı

481 Daķı encāma varmadan bu söz  
Ķopdı nā-gāh duraraķdan toz

482 Gördi Behrām anı yügürdi hemān  
Sürdi ol cānibe çũ āb-ı revāñ

483 Yitişüp gördi anı kim bir şır  
Eylemiş ĝür-ı vahşiyi naķcır

484 Gerden ü püştine urup pençe  
şırtına binmiş ider işkence

485 Ol daķı añırup ider feryād  
Yügürür ol acıyla kim irmez yād

486 Ele aldı anı görũnce kemān  
Tır-keşinden bir oķ çıkardı hemāñ

487 Atuban urdı şır ile ĝürı  
İkisi daķı gördiler ĝürı

(İ16a)

488 Öyle urdı ki tiri hem-çũn berķ  
Ķırmadı iķlerinde olup ĝarķ

- 489 Şayd içinde demüñ kim eglendi  
Çıkuban vardı hūke şaplandı
- 490 Gezine dek gömüldi toprağa  
Şaņasun batmış idi yaprağa
- 491 Gördi bu ɗarbı Münzir ü Nu‘ mān  
İkisi daḥı ɗaluban ḥayrān
- 492 İtdiler şehryāra şad taḥsīn  
Kıldılar şāha āferīn-i ɗarīn
- 493 Her kemāl içre buldılar fāyık  
Gördiler şahlıgı aña lāyık
- 494 Didiler āferīn ‘Acem şāhı  
Saña yār ola ‘avn-i ilāhi
- 495 Her ɗazayı kıla ɗapuñdan red  
Görmeyesün gezend-i dīde-i bed
- 496 Çünkü bu şūret ile āv oldu  
Bu ḥaber il ü şehre çāv oldu
- 497 Adına şīr-i zūr dinildi  
Şāh Behrām-gūr dinildi
- 498 Bes hem-ān-demde Münzir ü Nu‘ mān  
Ehl-i taşvīre itdiler fermān

499 Ki şehüñ darb-ı tîr ü heybetini<sup>97</sup>  
Gür u şîr urdığında heybetini

500 Cümle eşkâli eyleyüp taşvîr  
Zerile idüben kamu taḥrîr

501 Yazalar bunları Ḥavernak'da  
Ḳomayalar dakîka revnakda

502 Ebedi tâ kim ol nigâr kıala  
Sâ' at olunca yâdigâr kıala

503 Şûret-i şadra resm idüp üstâd  
Öyle kılmışdı nakşını bünyâd

504 Kim görenler iderdi taḥsînler  
Şâdiye yitişürdi ğamġînler

**(İ16b)**

505 Nazar iden kişi uşanurdu  
Nakş-ı bî-cânı zinde şânurdu

506 Dir idi dest-i şâha biñ taḥsîn  
Kirdgâr eylesün ḥatırdan emîn

507 Meger eyyâm içinde bir gün şâh  
Otururdu Ḥavernak içre çü mâh

508 'Ayš u nûş eyler idi şâhâne  
Söz ü sâz idi pādşâhâne

<sup>97</sup>Ki şehüñ darb-ı tîr ü heybetini : Ki şehüñ tîr ü darb u heybetini, İ.

- 509 Sākī-i gül-izār u la<sup>ç</sup> līn-leb<sup>98</sup>  
Sağar ile şunardı mā<sup>ç</sup> -i <sup>ç</sup> ineb
- 510 Şehi mest idicek mey-i gül-renk  
Geldi yādına şayd-ı gūr u peleng
- 511 Aşkar'ına süvār olup Behrām  
Gitdi ol dem şikāre bī-ārām
- 512 Niçe gūrı şikār idüp ol gün  
Eyledi günlerini gūrun dün
- 513 Nā-gehān çıkdı <sup>ç</sup> ākıbet bir gūr  
Māde idi velī pūr-āfet ü şūr
- 514 Peykeri çün hayāl-i rūhānī  
Tāze manzar güşāde-piṣānī
- 515 Şirtına şanasun şıvatmış zer  
Şikemi tolu şır ile şekker
- 516 Haṭṭ u müşgīn keşide ser-tā-dem  
Hāl idi pāy ser-be-ser tā süm<sup>99</sup>
- 517 Yoğ idi gūr içinde mişl-i hūb  
Bī-naẓīr-i cihan idi mergūb
- 518 Kaçdı şāhuñ öñünce ol ḥar-gūr  
Düşdi denbāline şeh eyledi zūr

---

<sup>98</sup> u : —, İ.

<sup>99</sup> ser-be-ser : ser-te-ser, İ.

519 Şeh şuyınca gidüp çü āb-ı revān  
Ol kaçardı mişāl-i pād u zān

520 Bir ‘aceb gūr idi revende civān  
Der-peyince kovardı şîr-i revān

521 Şubhgehdan olınca vaqt-i zevāl  
Kovdı şaydını şāh şîr-mişāl

(İ17a)

522 Gerçi çok kovdı itmedi ārām  
Yitmedi gūre Aşkar-ı Behrām

523 Gerçi dūr oldu şeh diyārından  
Likin ayrılmağı şikārından

524 Kāluban yolda leşker ü huddām  
Kaldı har-gūr ile hemān Behrām

525 Giderek irdi yolu bir gāre  
Kıldı Behrām o gāre nazẓāre

526 Gördi bir ejdehā yatur çün kūh  
Kapusında mağāranuñ enbūh

527 Bir ‘acib ejdehāydı heft-ser  
Yoğ idi mişli bir dahı ejder

528 Āteş-efşān idi demi gürzi  
Demiyle çekerdı Elbrüz’i

(A29a)

529 Ol dil-āver çün ejderi gördi  
Elini dizine urup tırdı

- 530 ‘Acibe kaldı bu işe Behrām  
Hayrete varup eyledi ārām
- 531 Didi gūr-ı fākīre bu ejder  
İtdi beñzer meḥāyif ü çok ḥar
- 532 Anuñiçün bizi bu ‘āciz ü zār  
Aldı geldi bu araya nā-çār
- 533 Dest-i kudret bize daḡup künde  
Şaldı bu ejdehāyiçün bunda
- 534 Ki bu mazlūm ile bu zālimini  
Turgurup görevüz mezālimini
- 535 Yirine koyavuz bunuñ ḥayfın  
Uravuz zālime ḥaḡḡuñ seyfin
- 536 Çünkü bu resme olana evşāf  
Dönüben gitmek olmaya inşāf
- 537 Ger gidersem ulu şenā‘ at ola  
Şehler içinde key ḥacālet ola
- 538 Bes hemān ol dem itmeyüp ārām  
Ele aldı kemānını Behrām
- (İ17b)**
- 539 Ejdehāya revān idüp bir tīr  
Yidi başını kıldı anuñ bir
- 540 Ejdehā eyleyüp ‘alāla-i saḡt  
Düşdi topraḡa çün sūtūn-ı dıraḡt

- 541 Ejdehāya urup niçe yāre  
Kesdi başını kıldı şad-pāre
- 542 Şikeminden çıkardı peçe-i gūr  
Görüben şāh anı olup mesrūr<sup>100</sup>
- 543 Didi ‘ilmüm yitişdi bildüm ben  
Gūruñ āhıymış beni getüren
- 544 Hāmd-ı Allah ki alunup kīni  
Şādmān oldu kı lup ğamgīni
- 545 Ejdehāyı koyup şeh-i ğālib  
Gine oldu şikārına tālīb
- 546 Şeh süvār oldu istedi gūrı  
Görüben kıldı şaydına zūrı
- 547 Kıluban şeh şikārın āvāre  
Kovalayıdüşerdi ol ğāre
- 548 Bakmayup şeh diyār u deyyāre  
Girdi ardınca ol daḥı ğāre
- 549 Gördi ol ğār içinde pūr merdüm  
Şaklamış niçe husrevānī hum
- 550 İçleri tolu sīm ile pūr-zer  
La‘l ü yāḳut u zerr ile gevher<sup>101</sup>

---

<sup>100</sup> şāh : —, İ.

<sup>101</sup> — : u, İ.

- 551 Gerçi çekdi şikārçün renci  
‘ Ākıbet buldı rāygān genci
- 552 Açdı kapusın ol hazīnelerüñ  
Aldı vārın kamu defīnelerüñ<sup>102</sup>
- 553 Çünki gördi kamu hazāyini şāh  
Çıkdı andan kapuya gözledi rāh
- 554 Gördi halkını şād olup Behrām  
Tevsen-i dehri kıldı kendüye rām
- 555 Şehryāra nökerleri geldi  
Şāh Behrām’a leşkeri geldi
- (İ18a)
- 556 Şeh buyurdi çıkardılar genci  
Ol çıkarmağda çekdiler renci
- 557 Ester ü eşter oldı sī-sad bār  
Aluban genci gitdiler yek-bār
- 558 Kaşr-ı şāha yetürdiler çün bād  
Bāğ-ı huld-i Havernağ’a dil-şād
- 559 Çün yitişdi Havernağ’a Behrām  
Başladı genci kılmağa en‘ām
- 560 Bes çıkardı o gencüñ evlāsın  
Cevherüñ hāşını hem i‘lāsın

---

<sup>102</sup> defīnelerüñ : gencīnelerüñ, İ.

- 561 Deh şütür bārını atāsına  
Gönderüp bakmadı haṭāsına
- 562 Deh şütür daḥı Münzir’e der-ḥāl  
Armaḡān idüp eyledi irsāl
- 563 Deh şütür daḥı oḡlı Nu‘ mān’e  
Gönderüp kıldı luṭf-ı şāhāne
- 564 Kıldı bākī kalanını yaḡmā  
Kıomadı kimse müflis ü ednā
- 565 ‘ Ālem içinde ‘ āli yevm itdi  
Toy idüp ‘ ālemi ṭoyum itdi
- 566 Bu meşeldür ki ḥāş u ‘ ām inanur  
Kıalb kıazanur da kıaltabān gönenür
- 567 Çün işitti bu ḥālī Münzir şāh  
Didi naḡḡāşı eyleñüz āḡāh
- 568 Her ne var ise kıışsa-i aḥvāl  
Şūret-i ceng ü hey’et-i ef’ āl
- 569 Gür ile ejdehā hikāyetini  
Mār u gencīnenüñ rivāyetini
- 570 Kim Ḥavernaḡ’da eyleyüp taşvīr  
Kıamusın pūr-zer ideler taḥrīr
- 571 Şāhuñ emrini gūş idüp üstād  
Kıldı ol resme naḡşını bünyād

572 Kim görenler taña qalurlardı  
Her biri hayrete varurlardı

(İ18b)

573 Dest-i şahuñ medāyihi her yār  
Söylenürdi şenāyla tekrār

574 Devr içinde meger ki bir gün şah  
Seyr iderdi Havernak içre çü mäh

575 Gördi bir hücre qapısı beste  
Qılup şah oldu aña peyveste

576 Didi açuñ bu qapuyı der-hāl  
İtmeñ emrümde bir nefes ihmāl

(A29b)

577 Çünki şah itdi emriyle tehdīd  
Geldi ol dem hazīnedār u kilīd

578 Hāzin alup kilīdini hurrem  
Şundı dest-i şehenşehe ol dem

579 Açdı ol qapuyı şeh-i kişver  
Gördi bir hāne tobtolu gevher

580 Zīb ü zīver kamu çü bāğ-ı bahār  
Çār dīvārı pür nuqūş u nigār

581 Heft-Peyker yazılmış anda ‘ayān  
Bāb u faşl ile āşkār u nihān<sup>103</sup>

---

<sup>103</sup> u : —, İ.

- 582 Kendiler adı nām-ı ecdādı  
İlleriyle atāları adı
- 583 Hep yazılmışdı anda bi' l-tafşıl  
Şanki yazmışdı neticesin Cibrīl
- 584 Heft-Peyker içinde şūret-i hūb  
Duhter-i şāh-ı Hind idi mergūb
- 585 Şāh-ı Hindī dimişdi Fūrek-i nām  
Peyker-i hūb idi çü māh-ı tamām
- 586 Bint-i hākān-ı Çīn idi birisi  
Māh-tāb-ı zemīn idi birisi
- 587 Māh-ı ferhunde adı Yağmanaz  
Çīn içinde ferīd idi mümtāz
- 588 Bint-i H̱ārezm-şāhidi bir māh  
Cümle peyker sipāh idi ol şāh
- 589 İsm-i hūbı dinürdi Nāz-perī  
Hoş hīrām idi hem-çü kebk-i derī
- (İ19a)**
- 590 Bint-i Saqlāb-şāh idi birisi  
Felek-i dilde māh idi birisi
- 591 Adına dirler idi Nesrīn-nūş  
Ser ü la'lin kabāyidi gül-pūş
- 592 Duhter-i şāh-ı Mağrib idi biri  
Maşrıķ-ı dilde kevkeb idi dūrri

- 593 Dirler idi hem adına Zeytūn  
Māh-tāb idi ḥüsn-i rūz-efzūn
- 594 Duḥter-i Qayşar idi bir peyker  
Mehliḳāyidi hem mülk-i manzar
- 595 Nām-ı ḥübına dirler idi Hümāy  
Nādir-i rūzgār idi çü Hümāy
- 596 Biri adıyla dürüstī ḥātūn  
Leylī olmışdı ḥüsnüne Mecnūn
- 597 Duḥter-i Kisrā nesl-i Keykāvūs  
Bī-naẓīr-i zamāne çün Tāvūs
- 598 Öyle yazmışdı bunları naḳḳāş  
Ġāret eylerdi ‘ālemi göz ü ḳāş
- 599 Peyker-i ḥüb u ḥū naḳş-ı rūḥānī  
Kim yapamazdı ḥayālını Mānī
- 600 Līkin ol kārḁān u şūretger  
Yazmış orṭalarında bir peyker
- 601 Heft-Peyker’den ayru bir şūret  
Māh-ı ruḥsār u Müşterī ṭal‘ at
- 602 Ol nuḳūşuñ nefisi hem nağzī  
Ḳaşr-ı saḥt idi ḳamu ol mağzī
- 603 Tāc-ı gevher serine peyveste  
Kemer-i zer miyānına beste

604 Heft-Peyker kevākib ol çü kamer  
Cümle peyker kılurlar aña nazar

605 Peykerine alup amusın añā  
‘ Āşı olmış bu yidi peyker aña

606 Māh idi Heft-Peyker’e ‘ alem  
Kim aparlardı aña hem-ü anem

(İ19b)

607 Başı üzre velī o nasuñ hūb  
atırlamış müvecceh ü mergūb

608 Yazmış anda bu nasuñ üstādı  
āhib-i naş u peykerūñ adı

609 Şāh Behrām-gūr’dur ulu hān  
Kışver-i hefte ola ol şultān

610 Yidisinden alaydı duter  
Her biri pāk u kıymeti gevher

611 ‘ İlm-i eflākı eyleyüp taşıl  
Çü her zātumı idüp tekml

612 Bilmiş idüm nücūmuñ akāmın  
Tuymış idüm amunuñ encāmın

613 Ol sebepten bu peykeri yazdum  
Nām-ı şāh-ı dil-āveri yazdum

614 Bu yidi peykeri idüp tavır  
Eyledüm cümle hūkmüni tarır

615 Yazdığım hüküm-i âsmân idi ben  
Yazmış idüm bu satrı kendümden

616 Çünkü bu satrı okıdı şeh-zād  
Hâtırı buldı inbisât ü güşād

617 Gönli bu şüret ile eglendi  
Heft-Peyker içinde bağlandı

618 Bulmadı ma‘ nisine lîkin rāh  
Nağş-ı bî-cāna āşık oldu şāh

619 Gerçi aşk ile bî-karār oldu  
Ol hatt ile ümîdvār oldu

620 İrüşem diyü gül-i mağşūda  
Cān u dilden şıgındı ma‘ būda

621 Gösterüp miḥnete taḥammülüni  
Kıldı ḥaḳḳa dürüst tevekkülüni

622 Ol sebepden ‘ ināyet-i Yezdān  
Müşkil işin kı lup kamu āsān

623 Ḥayr ile her ümîdi ḥitām oldu  
Her murādını ‘ aḳıbet buldı

(İ20a)

624 Çün temāşâyı şeh tamām itdi  
Döndi ḳapuy[1] bağlayup gitdi

625 Baḳmadı zāhirine bāṭınına  
Virdi yine kilîdi ḥāzinine

## (A30a)

- 626 Didi şak ol şakın ilerü girü  
Yasağ it kimse girmesün içerü
- 627 Ger kimesne gelürse yöresine  
Ya ayak başar ise çevresine
- 628 Dökerem kanını kesüp başın  
Anası akıdur gözi yaşın
- 629 Ol yasāğ ile kuş da uçmazdı  
Çevresinden şabā da geçmezdi
- 630 Gāh gāhi hücūm idüp sevdā  
Seyr iderdi gelürdi şeh tenhā
- 631 Şāh Behrām ‘ Arab diyārında  
Gāh bezminde geh şikārında<sup>104</sup>
- 632 Sevmiş idi ‘ Arab şehi anı  
Olmış idi ğulām-ı fermānı
- 633 Virmiş idi aña imāretini  
Tahtgāhını hem vilāyetini
- 634 Eylemişdi ‘ atā selām ile tīg  
Cānını dahı itmemişdi dirīg
- 635 Genc ü māl u cevāhir-i nā-yāb  
Virmiş idi şehe niçe esbāb<sup>105</sup>

---

<sup>104</sup> geh : gāh, İ.

<sup>105</sup> 634 ve 635. beyitler İ nüshasında yer almamaktadır.

- 636 Ol sebebden şeh unudup yirini  
Añmaz idi atāsı kişverini
- 637 Mülk-i Tāzī'de hurrem ü dil-şād  
İtmez idi 'Acem diyārın yād
- 638 Bu tarafda atāsı Yezdgürd  
İtmiş idi zamāne şafın dürd
- 639 Otururken serāy [u] tahtında  
Şād u āzāde mülk ü bahtında<sup>106</sup>
- 640 Kaçarak geldi bir sūtūr-bih  
Esb-i nīgū müvecceh ü ferbih
- 641 Cān u dilden harīş olup cāhil  
Oldı şāh anı tutmağa māyil
- 642 Bildi yügürdi cidd ü cehd itdi  
Yezdgürd atı kendüsi tutdı
- (İ20b)
- 643 Tutuban başına uyan urdı  
İri esbābını dahı gördi
- 644 Ardına geçdi k'ura kışkunun  
Debdi dökdi yire şehūñ hūnuñ
- 645 'Aķıbet cehli cānına koydı  
Cehliyile vücūduna kıydı

<sup>106</sup> Şād u āzāde mülk ü bahtında : Şāh-ı āzāde mülk ü tahtında, İ.

- 646 Ehl-i zulmüñ budur ser-encāmı  
Çalınur t̄aşa ömrinüñ cāmı
- 647 Çünki fevt oldı Yezdgürd-i hām  
İttifāk eyleyüp havāş u ‘avām
- 648 Dirler rabbimüz bizi sevdi  
Üstümüzden bu zālimi şavdı
- 649 Zālīm ü nā-bekār u cāhil idi  
Düşmen-i ‘ālim ü efāzıl idi
- 650 Süfle tab‘ idi süfle-perver idi  
Hās u mihter kıtında kemter idi
- 651 Ol sebebdan cihānı tıttup nefret  
Oğlına daħı olmadı rağbet
- 652 Didiler anı daħı beklemezüz  
Ol denī oğlı dōni beklemezüz
- 653 ‘Arab içinde büyümişdür hām  
Merdüm-i Fars’a Tāzī olmaya rām
- 654 ‘Ādet-i Fars’ı bilmeyen nā-dān  
Mülk-i Īrān’a ola mı sulṭān
- 655 Var idi içlerinde bir dānā  
Erdeşir aşlı ad ile Kisrā
- 656 Getürüp anı dikdiler sulṭān  
Oldılar kıamu bende-i fermān

657 Kuşadup biline şāhāne kemer  
Serine urdılar külāh-ı zer

658 Çün cülūs itdi ferr ile Kistrā  
Taht-ı Īrān-ı zemīne bī-ğavgā

659 Eyledi luṭf ile himāyetler  
Hem reāyāya çok ri<sup>107</sup> āyetler<sup>107</sup>

(İ21a)

660 Zūlmi götürdi ‘adl ü dād itdi  
Hāṭır-ı ḥalkı cümle şād itdi

661 Bu ḥaber şāyi<sup>107</sup> oldı çün nāsa  
Tutdı Behrām’ı işüdüp tāsā

662 Cānını yaqdı āteş-i ğayret  
Cismini başdı şıḳlet-i ḥayret

663 İlçiler şaldı şāh Nu<sup>107</sup> māl’a  
Didi her mā-cerāy[1] ol ḥāna

664 Şāh Nu<sup>107</sup> māl daḥı tutup ḥāme<sup>108</sup>  
Nāmeler yazdı şāh Behrām’e

665 Didi şāhā senüñdürür kişver  
Genc ü māl u memālik ü leşker

666 Pādşehsüñ murāduñ üzre yūri  
Tutma şāhā gül ile rūy-ı ḥūrī

<sup>107</sup> ri<sup>107</sup> āyetler : himāyetler, İ.

<sup>108</sup> tutup : duṭup, İ.

- 667 Ben dağı gidüben rıķābınca  
Süriyeyin yüzüm türābınca
- 668 Yetdügünce silāh u leşker ü māl  
Al murāduñca eyleme ihmāl
- 669 Geldi şāha çü nāme-i Nu‘ māl  
Gül bigi güldi çü lāle-i Nu‘ māl
- 670 Gerçi rām olmuş idi taķdīre  
Başladı fīkr ü rāy-ı tedbīre
- 671 Furs idi çünki maṭlub-ı maķbūl  
Oldı fikrine lā-cerem meşğūl
- 672 Şāh Behrām çü kaşd-ı rezm itdi  
Leşkeri virmesine ‘azm itdi
- 673 Ez Yemen tā ‘Aden şalup ādem  
Mülk-i Nu‘ māl’ı eyledi derhem
- 674 Çeri halkını cümle düşürdi  
Haşmı başına ādu üşürdi
- 675 Her yarağı kemāl ile gördi  
Göç idüp mülk-i Fars’a dek sürdi
- 676 Gūş idüp ‘azm-ı şāhı Fars ehli  
Zulm ile gösterüp gine cehli

(A30b)

## (İ21b)

- 677 Şāh Nu‘mān’a şaldılar ādem  
Didiler ey emīr-i luṭf u kerem
- 678 Naẓar eyle bizüm şikestemüze  
Zālīm oğlın getürme üstümüze
- 679 Girü döndür nice getürdüñ ise  
Gine yetür nice bitürdüñ ise
- 680 Şāh Nu‘mān didi benem mecbūr  
Şāh Behrām emīr ü ben me‘mūr
- 681 Hākīm oldur kemīne maḥkūmum  
Yok günāhum arada mazlūmum
- 682 Yigrek oldur velī ḥumūl idesiz  
Gine şeh-zādeñüz ḳabūl idesiz
- 683 Bilmezem ben ne var ise sözüñüz  
Şāhuñuzdan yaña tutuñ yüzüñüz
- 684 Her ne ḥāl ise aña arz eyleñ  
Beni yirümde ḳaldı farz eyleñ
- 685 İlçi geldi ḥuzūr-ı Behrām’a  
Her kelāmı yetürdi encāma
- 686 Şāh işidüp egerçi ḳıldı ğazab  
Gine şavdı ri‘āyet idüp edeb

- 687 Didi anlar kılsa yavuzluk  
Eyleyelüm biz anlara uzluk
- 688 Nîk olandan revâ midur bedlûk  
Âdemîden sezâ degül dedlûk
- 689 Ehl-i Fûrs itdilerse zabt u haṭâ  
Biz kılalum muḳâbilini ‘aṭâ
- 690 Eger anlar dürüşť ise çün hâr  
Nerm olalum biz anlara nâ-çâr
- 691 Ola kim nerm olalar anlar da  
Serd iken germ olalar anlar da
- 692 Şûretâ gerçi seng-dillerdür  
Rûy-ı ma‘ nîdegî hacillerdür
- 693 Yegdür anlar velî ḳalup seng-dil  
‘Âḳıbet ḳalalar ḥarâb u hacil
- (İ22a)
- 694 Bes medâr eya başladı Behrâm  
İlçiye eyleyüp niçe ikrâm
- 695 Söyledi luṭf ile maḳâlâtın  
Ser-güzeştiyle cümle ḥâlâtın
- 696 Didi Behrâm-gür’dur adum  
Ḳomazam ğayra mülk-i ecdâdum
- 697 Benüm ile gelün cidâl itmen  
Yeñilürsez ‘abeş ḥayâl itmen

- 698 Yezdgürd itdiyise eger ālām  
İdeyin ben sizi ri‘āyet-i tām
- 699 Pārsī’ler dilerler ise felāh  
Eylesünler benümle şulh u salāh
- 700 Çünki ilçî cevābını aldı  
Dönüben gine hālkına geldi
- 701 Her ne tıydıysa āşkār u nihān  
Kıldı hālkına cümlesini beyān
- 702 Ehl-i Fūrs’e gelüp hacāletler  
Çekdiler hüzn ile melāletler
- 703 Yād idüp şehlerini hādimler  
Oldılar işlerine nādimler
- 704 Bes hemān ol dem itmeyüp taḥbīr  
Her biri nāmeler kılup taḥrīr
- 705 İlçiler şaldılar gine şāha  
İ‘tizār idüp ol şehensāha
- 706 Didiler bendeyüz zalūm u cehūl  
Pür-günāhuz ḥaṭāmuz eyle ḳabūl
- 707 Dergehūñden bizi şehā sürme  
Eski ‘aybı yüzümüze urma
- 708 Āstānuñda tā ki zindelerüz  
Pāydāruz ḳadīmī bendelerüz

709 Şimdiki dem velîkin ey dil-cû  
Keremünden şehâ budur mercû

710 Gelicek ser-ḥade niçe eyyām  
Eyleyesün şebât ile ārām

(İ22b)

711 Tā kim anda ḥuzūruña varavuz  
Ḥāk-i pāy-ı şerīfe yüz sürevüz

712 Bārgāhuñda ‘özrimüz dileyü  
Eşkimüzle turābuñuz şulayu

713 Rif‘at ile bulup taḳarrüb-i ḥāş  
Āstānuñda oluruz çü ḥavāş

714 Vāşıl oldu çü ḳāşıda nāme  
Sür‘at ile yetürdi Behrām’e

715 Şeh ḥuzūrında oḳınup mektüb  
Oldı ma‘lūmı maḳşad u maḳşūd

716 Ṭoluban şādī ḳılup Behrām’a  
Niyyet itdi o yirde ārāma

717 Ṭurđı ol yirde niçe gün Behrām  
Pārsi’lerle itmeyüp ārām

718 Geldiler cümlesi āstānesine  
Ḥāk-i dergāh-ı ḥusrevānesine

719 Sürdiler ḳamusı ğubārına yüz  
İ‘tizār itdi her birisi yüz

720 Yezdgürd'ün diyüp elemelerini  
Yād idüp şaydılar sitemlerini

721 Her biri çekdiği ta'ablarını  
Didiler nefretin sebeblerini

722 Cümle a'zārī şāh idüp maḳbūl  
Pārsī'ler kelāmın itdi ḳabūl

**(A31a)**

723 Luṭf ile gösterüp temelluḳler  
Ḥüsn ile ḳıldı bunlara ḥıl'atler

724 Seyyi'atı görüp ḳamu ḥüsne  
Ḳıldı bunlara va'de-i ḥüsne

725 Didi Behrām'um ad ile server  
Senüñle bir ḳatumda her gevher

726 'Ālemi tutdı ḳışsa-i fāşum  
Yidi iḳlīm egmezem bāşum

727 Degülem likin ol ḳadar 'ammī  
Ki virem ḡayra taḥt-ı eyyamī

**(İ23a)**

728 Ger atām ḳıldısa sizi bīzār  
Olayın ben size göñüldeñ yār

729 Şaḳınuñ bendeden hirās itmeñ  
Beni ol zālīme ḳıyās itmeñ

730 Eger ol seng ise benüm gevher  
Şeb ise ol benüm meh-i enver

- 731 Her kişi cürm ile mu‘ āķab olur  
‘Amelinden ķamu muķāsib olur
- 732 Hıayr u şer nık ü bed hıaķā vü řavāb  
Ādem oğlı bulur ‘azāb u řevāb
- 733 Ger şeh-i dādger ü ger bī-dād  
Mürdelerüñ kim ola hıayr ile yād
- 734 N’ola kıldıysa taķt-gāhı baña  
Żarar itmez anuñ ğünāhı baña
- 735 Genc ü mālum cihāna bezl ideyin  
Ķudretüm yetdüğünce ‘adl ideyin
- 736 Gürg ü şire ķoyunı götüreyin  
Atamuñ źulmüni unutturayın
- 737 Hıasletümde ķomayayum bedlük  
İtmeyeyin kimesneye dedlük
- 738 Olayın ķün mülk-i kerīm-nihād  
Luķf ile mülki ideyin ābād
- 739 Añmayayın ğüzeşte-i suķanı  
Aķmayayın defātir-i küheni
- 740 ‘Āsiler zilyetini görmeyeyin  
Hem ‘ayubın yüzine urmayayın
- 741 Olayın her kişiye nık-endiş  
Olmasunlar bu bendeden dil-riş

- 742 Her kişinüñ şucın bağışlayayın  
Şānuma lāyık işler işleyeyin
- 743 Almayayın günehlüler cānın  
Kesmeyeyin günāh'çün nānın
- 744 Bunlaruñ bigi niçe va' de-i hūb  
Suḥan-ı ' azab u dil-keş ü mergūb
- (İ23b)
- 745 Qavm-i Furs'e kılop şeh Behrām  
Virdi nāsuñ kulūbuna ārām<sup>109</sup>
- 746 İstimāletler eyleyüp bī-ḥadd  
Va' deler kıldı nī' met-i bī-' add
- 747 Anda çün ḥalkını inandurđı  
Qayğudan kırtarup güvendürđı
- 748 Çünkü şāh itdi sözlerini tamām  
Kışver-i Furs'e virdi tāze nizām
- 749 Ḥalkı dahı kılop sipās u şenā  
Eyleyüp cümle devletine du' ā
- 750 Didiler ey şeh-i muẓaffer fer  
Hükmüñe rām olaydı kışver
- 751 Ehl-i ' adlūñ çü fāyıkı sensün  
Bu serirün de lāyıkı sensün

---

<sup>109</sup> nāsuñ : ḥalkuñ, İ.

- 752     Kurre-i dīde-i siyāhuñsun  
          Halef-i Erdeşir bābuñsun
- 753     Şāh u şeh-zādesün hasīb u nesīb  
          Mülk-i şāhī saña ezelde naşīb
- 754     Şeh-i ‘ālī-neseb şehneşehsün  
          Tā Gīv-i mūriş şāha dek şehsün
- 755     Bu maḳālātı gūş idüp Behrām  
          Eyleyüp ḳavm-i Fars’a ikrām
- 756     Didi ḥācet degül daḥı i‘zār  
          Şimdiden girü muḥalsuz nā-çār
- 757     Geçmişüzdür ḳamu geçenlerden  
          Fāriğuz gelmeyüp ḳaçanlardan
- 758     Mā-cerā hīne yef‘ alūhu cerā<sup>110</sup>  
          Bes ne ḥācet arada çün ü çerā<sup>111</sup>
- 759     Līkin ol kimse kim size ḥāndur  
          Ḳatımızda henüz bir oğlandur
- 760     Almazam zūr ile ben andan tāc  
          Eylerem anı ḳapuma muḥtāc
- 761     İtmezem kimseyile ğavgā ben  
          Ḳılmazam taḥt’çün müdārā ben

<sup>110</sup> Mā-cerā hīne yef‘ alūhu cerā : Gerçekleşecek olan, yapıldığı zaman gerçekleşir.

<sup>111</sup> ü : —, İ.

## (İ24a)

- 762 Pādşāhum sülāle-i Cemşīd  
Nūr-baḥşum cihāna çün ḥurşīd
- 763 Kişver-i Pārsī ḥazīnemdür  
Mülk-i Tāzī serāy u ḥānemdür<sup>112</sup>
- 764 Baña Münzir sebīl idüp nānı  
Şāh Nu‘ mān feda kıllur cānı
- 765 Olmaya zūr ile musaḥḥir-i dūn  
Taht-ı Cemşīd ü tāk-ı Ferīdūn
- 766 Tutmaya taht-ı pādşāhı sipāh  
Varmaya cāy-ı zayfuma rūbāh
- 767 Ger der-i ġāre girmek istese ded  
Perde-i ‘ ankebūt olur mı sed
- 768 Olmaya ejder ile bir zūnbūr  
Döymeye pāy-ı file peşşe vū mūr
- 769 Heybet-i berde döymeye çaylāk  
Şarşara karşı turmaya bayrak
- 770 Bu kelamum çü şāfī şerbetdür  
Ol marīze ġaraż naşīḥatdür
- 771 Mürdur ol baña çü mār degül  
Ġarażum ceng ü kārzār degül

---

<sup>112</sup> u : —, İ.

- 772 Geçdüm ol düşmenün haṭāsından  
Geçmedüm dostlar rızāsından<sup>113</sup>

**(A31b)**

- 773 Līk bu da‘ vīye gerek ma‘ nī  
Şābit olmaya ma‘ nīsiz da‘ vī
- 774 Olmasa ger güvāh u bürhānuñ  
Zāhir olur sözünde buṭlānun
- 775 Hücetüm budur eylemeñ te‘ hīr  
Sūr‘ at ile ṭuruñ buluñ iki şīr
- 776 Yāvuz u çābük ola ‘ izzümde  
Pençesi tīg-i tīz ü rezmde
- 777 Vaḥşī vü tünd-ḥūy u ḥışm-alūd  
Nefesi āteşin ü hem pür-dūd
- 778 Getürüñ ol dü şīri meydāna  
Ḥāzır olsun diyüñ ehl-i dīvāna

**(İ24b)**

- 779 Ḥaber eylen fakīr ile bāya  
Kamu gelsünler ol temāşāya
- 780 Ol iki şīrūñ ortasında hemān  
Tāc-ı şāhīy[i] koyun nişāne ‘ ayān<sup>114</sup>
- 781 Her kim alursa pādşāh olsun  
Kışver-i Pārsī’ye şāh olsun

<sup>113</sup> dostlar : dostların, İ.

<sup>114</sup> hemān : ‘ ayān, İ; ‘ ayān : hemān, İ.

- 782 Olmasun ara yirde ceng ü kıtāl  
Gelmesün kimseye Һasār u vebāl
- 783 İşidüp bu sözi Һamu leşker  
Didiler āferīn eyā server
- 784 Cümlesi rāyını pesend itdi  
Şānını şehine bülend itdi
- 785 Çünkim bu ‘ahdi itdiler taqrīr  
Buldılar lā-büdd ol zamān iki şīr
- 786 Buluban bu Һarārla teskīn  
İtdiler aña bir günü ta‘yīn
- 787 Kıldılar Һalk-ı ‘ālem içre nidā  
Bildi ol vaqti şehryār u gedā
- 788 Şāh-ı Һāver seher çeküp i‘lām  
Leşker-i nūrı bindürüp eyyām
- 789 Şaldı şaҺn-ı zemīne çün pertev  
Viridi mülk-i cihāna revnāķ-ı nev
- 790 Ğurret-i māl olup yine ğarrā  
Geldi bezmine zühre-i zehrā
- 791 Bāĝ-ı dünya çü rüz olup enver  
‘Ālem oldı çü gülşen-i aҺzar

792 Kārdārān u kārfermāyān  
Hem k̄ūy-ı dest ü hem k̄ūy-ı rāyān<sup>115</sup>

793 Gūş idenler dirildiler ol gün  
Şanki ‘īd olmuş idi yād u gün

794 Ol iki şīrin ortasında ‘ayān  
Kodılar tēc-ı husrevī çü nişān

795 Ol iki şāhı itdiler iḥzār  
K’eyleyeler hūnerlerin izhār

(İ25a)

796 Didi Kistrā’ya ol zamān Behrām  
İşde meydān eger degülseñ ḥām

797 Yezdgürd oğlına dönüp Kistrā  
Didi lāf idüp eyleme ğavgā

798 Çünkü geldüñ bu yola merdāne  
Lāf u da‘ vīyle hem bu meydāne

799 Hūnerüñ var ise yūri ilerü  
Pehlūvānlar öñünde tırma girü

800 Gūş idüp bu sözi şeh Behrām  
Bir nefes dahı kılmadı ārām

801 Yūriyüp şīre toğru şeh nā-çār  
Pūştine birisinüñ oldı süvār

<sup>115</sup>Hem k̄ūy-ı dest ü hem k̄ūy-ı rāyān : Hem k̄ūy-ı dest idi hem k̄ūy-ı rāyān, İ.

- 802 Şıyup ol şîr-i ner miyânını  
Kıldı hâk ile pür dehânını
- 803 Birinüñ dahı kellesine revân  
Urdı müşt-i kavî çü gürz-i girân
- 804 Şîr-i ğarrânı müşt ile yıkdı  
İki gözleri patlayup çıkdı
- 805 Ol iki şîri çünkim öldürdi  
Derisin yüzdi penbe tıldırdı
- 806 Aluban giydi başına tâcı  
Devlet-i kadri buldı mi' râcı
- 807 Bu şecâ' at ki eyledi Behrâm  
Bist ü deh sâl idi zamânı tamâm
- 808 Halk u leşker görüp şecâ' atını  
Kerem ü nefsinı sehvâvetini<sup>116</sup>
- 809 Kıldılar her biri şabâh u mesâ  
Dest ü bâzû-yı pādşâha du' â
- 810 Şâh Behrâm-gür âhen-ten  
Şîr-gîr idi ejdehâ-efgen
- 811 Yoğ idi elde tîr ü şemşîri  
Ger beden-i kemter eyledi şîri

---

<sup>116</sup> — : ü, İ.

- 812 Gördi bu zūr-ı bāzūy[ı] Kistrā  
Kendüy[i] kıldı bende-i ednā
- (İ25b)**
- 813 Varup ayağına yüzün sürdi  
Dest-būs itdi qarşuda tırdı
- 814 Didi şāhā kemīne kim çāker  
Kullaruñdan haķır ü hem kemter
- 815 Şalţanat t̃apuña sezāü'l-haķ  
Baht u devlet saña revā muṭlāķ<sup>117</sup>
- 816 Sāye-i ʿālī pūr-sebāt u devām  
Devlet-i bākī tābe-rūz kıyām
- 817 Derisūñ işigūñde kul olayın  
Bārgāhunda tek kabūl olayın
- 818 Dimezem mülke olmuşam sulţān  
Āstānuñda olayın derbān
- 819 Redd iderseñ gine dönüp gideyin  
Yāşım ile cihānı ġarķ ideyin
- 820 Rismān-ı peyk-i ʿömrümi çözeyin  
Dār-ı dünyāy[ı] der-be-der gezeyin<sup>118</sup>
- (A32a)**
- 821 Gördi çün bu tenezzüli Behrām  
İtdi Kistrā'ya istiķāmet-i tām

---

<sup>117</sup> baht : taht, İ.

<sup>118</sup> dünyāy[ı] : dünyāda, İ.

- 822 Cān u dilden anı qabūl itdi  
Hased ü buğz u kīnesi gitdi
- 823 İdüp envā' ile riāyetler  
Qıldı elṭāf-ı bī-nihāyetler
- 824 Bārgāhında olayın makbūl  
Buldı qatında ihtisāş u qabūl
- 825 Meger evcinde āf-tāb-ı bülend  
Sa' d-ı ekberle eyleyüp peyvend
- 826 Hem şeref burcına meh-i tābān  
Gelüp itmişdi zühreyile qırān
- 827 Bulmış idi sa' ādet-i sâ' āt  
Gelmiş idi meyāmin-i evḳāt
- 828 Olmış idi felek mübārek-fāl  
Qılmış idi zamāneyi hoş-ḥāl
- 829 Baht u fāl-i sa' id ile Behrām  
Tevsen-i rūzgārı idüp rām<sup>119</sup>
- (İ26a)**
- 830 Taht-ı Cemşid'e geçdi oturdı  
Bid' at u zulmi cümle götürdi
- 831 'Adl ile 'ālemi qılup ma' mūr  
İtdi ḥalkuñ gōñüllerüñ mesrūr<sup>120</sup>

---

<sup>119</sup> idüp : itdi, İ.

<sup>120</sup> gōñüller : gōñüllerüñ, İ.

- 832 Dīde-i dehri eyleyüp rüşen  
Kıldı şahn-ı zemīni çün gülşen
- 833 İtdi halk-ı zamāne şükr-i keşir  
Virdi şükrāneler ġanī vü faķir
- 834 H̱āceler kıldılar ġazīne nişār  
La‘l ü yāķūtı bī-hesāb ü şümār
- 835 Aṭlas u zer yığıldı reng-ā-reng<sup>121</sup>  
Sīm ile zer çü rīk ü rīze-i seng
- 836 Şāh Behrām’a kihterān u mihān  
Didiler cümle şehryār-ı cihān
- 837 Fuzalā Ĥusrev-i zamān didiler  
Pādşehler ġudāygān didiler
- 838 Her kişi şāha āşkār u nihān  
Didi ķadrince āferīn ey ġān
- 839 Çünki şāh oldu ser-bülend-i cihān  
Āsmāndan yüce ‘azīmü’ş-şān
- 840 Ĥuṭbe-i ‘adl okındı adına  
Nām-ı pāki getürdi yādına
- 841 Didi tevfiķ-i Kirdgār irdi  
Baña bu devleti Ĥudā virdi

---

<sup>121</sup> — : u, ĩ.

- 842 İki şîr ortasından almak tâc  
Tîr ü şemşîre olmamak muhtâc
- 843 Baña mahzâ haqquñ ‘ inâyetidür  
Şaklayan bu kavli himâyetidür
- 844 Ben dañı haqqa lâyıq iş ideyin  
Enbiyâ didigi yola gideyin
- 845 Tâ ki kârum olup Hudây-pesend  
Kadrüm ola cihân içinde bülend
- 846 Siz dañı ey benüm sipâhlarum  
Bende-i bârgâh-ı şâhlarum
- (İ26b)
- 847 Cümle ben gıtdüğüm yola gidüñ  
Yoldan azmayup ol kûla gidüñ
- 848 Toğru yoldan çıkup firâr itmeñ  
Peşrevsüz ‘ abeş yola gitmeñ
- 849 Rast-kâr oluñ eylemeñ kemlük  
Menzil almazsaz itmeñ a‘ reclük
- 850 Çünkü şâhâne farz olupdur dād  
Olmazam şâh-ı zālīm ü bî-dād
- 851 Dād olupdur çü mezheb ü kîşüm  
‘ Ömrüm oldıqça ‘ adldür işüm
- 852 Halkı çün gördiler şehi ‘ ādil  
Oluban her kelāmına kâyıl

- 853 Secde-i şükre vardılar şādān  
Tāze gül bigi oldılar ḥandān
- 854 Şāh Behrām-gūr şīr-şikār  
Taḥtgāhında oturup her-bār
- 855 ‘Adl ü dād idi pīşesi her-dem  
Pür-neşāt idi ḥāṭırı ādem
- 856 Taḥt-ı şāhīde eyleyüp geh rād  
Geh giderdi ḥuzūrına dil-şād<sup>122</sup>
- 857 Ḥalvetinde idüp ḥurūş ile cūş  
Mey-i nābı müdām iderdi nūş
- 858 Şeh civan idi ‘unfuvānında  
Dil-rubālar çoğ idi yanında
- 859 Kimi Çīnī nigār-ı pür-nīreng  
Ḥūb u zībā çü ḥāne-i erjeng
- 860 Kimi Rūmī çü serv-i sīm-endām  
Deheni piste çeşmi çün bādām
- 861 Rūm’lar Çīn’den alurdi bāc  
Çīnī’ye Rūm’lar virürdi ḥarāc
- 862 Şāh-ı ‘āşık çeküp ğam [u] nāzı  
Dāyim eylerdi ‘aşk ile bāzī

<sup>122</sup> Geh giderdi ḥuzūrına dil-şād : Geh ḥuzūrına giderdi dil-şād, İ.

- 863 Eyleyüp mehlikālar ile neşāt  
 Kulle-i çarḥa sālmiş idi bisāt
- (İ27a)
- 864 Çār bālîş komışdı çün Cemşîd  
 Penc nevbet iderdi tâ hurşîd
- 865 Şāh Behrām olup mübārek-fāl  
 Māh olurdu ḥuceste ferruḥ-sāl
- 866 Āb-ı cūlar ḫamu fezānide  
 Çārvālar da oldı zānide
- 867 Her dıraḥt oldı mīvedār-ı ṭarī  
 Sikkeler tıtdı rūy-ı sīm ü zeri
- 868 Niçe güninde ḥaftanuñ Behrām  
 Nūş iderdi neşāt ile mey-i cām
- (A32b)
- 869 Niçesinden sorardı erkānı  
 Begler ile iderdi dīvānı
- 870 Bir niçe yıl bu resm ile eyyām  
 Geçirüp şeh cihāna virdi nizām
- 871 ‘Āḫıbet ni‘ metüñ ziyādından  
 Emn ile mālūñ öz diyārından
- 872 Gelüben ḥalkā cehl ile tuḡyān  
 Ni‘ met-i ḥaḫḫa itdiler küfrān
- 873 Oluban māl u ni‘ mete maḡrūr  
 Oldılar cānib-i Ḥudā’dan dūr

- 874 Lā-cerem ni‘ mete gelüp noķşān  
‘ Ālem içre bulunmaz oldu nān
- 875 Rūzgār oldu teng-sāl u şedīd  
Şiddet ü ğam ziyāde ķaķt-ı mezīd
- 876 Ol sebebdan cihān olup dil-teng  
Dāne-i gendüm oldu gevhare deng
- 877 Şöyle oldu zamāne ķaķt ol dem  
Birbirin yidi ķurt bigi ādem
- 878 Oldı hālķ-ı cihān cināyet h‘ār  
Yindi ķamu mülevveş ü murdār
- 879 Şāh Behrām-gūr olup āġāh  
Gördi hālķı mişāl-i rīġ siyāh
- 880 Ķamusınıñ vücūdı maķvolmuş  
Cū‘ ucundan niķe kişi ölmüş
- (İ27b)
- 881 Bes buyurđı şeh-i cihān tekrār  
Her ne yirde ki bulına anbār
- 882 Umenā cem‘ olalar ol yirde  
Ger kırāda eger şehirlerde
- 883 Aķalar ķapuların anbāruñ  
Yıķalar yapuların anbāruñ
- 884 Gendüm ü cev neyise bī-ķıymet  
Vireler ķavm-i aķa bī-minnet

- 885 Dānenüñ aña kı̇yil olmayanın  
Ādemī aña māyil olmayanın
- 886 Şaçalar cümle murğ-ı vaḥṣīye  
Vireler herīmān u yaḥṣīye
- 887 Tā ki şeh devletünde toyunup āc  
Kalmaya kimse müflis ü muḥtāc
- 888 Murğ u māhī kamu vuḥūş u tuyūr  
Bulalar devletinde cümle ḥuzūr
- 889 Çün yetürdi yirine emr-i şāh  
Toydı ‘ālem kamu sefīd ü siyāh
- 890 Eyleyüp Ḥālīḳ’e sipās u şenā  
İtdiler şāh-ı kāmkāra du‘ā
- 891 Zī-mürüvvet zihī civān-merdlik  
Kerem ü cūd ile zihī ferdlik
- 892 Kimse devrinde olmaya muḥtāc  
Ni‘met-i toy ile toya her āc
- 893 Çünkü gördüñ bu şivesin şāhuñ  
Nazar it ‘adline şehenşāhuñ
- 894 Ğalleler kıymetin ḥazāyinden  
Şaluban cümle virdi yanından
- 895 Virilüp narḫ rüziden zāyid  
Olmadı kimseye zarar ‘āyid

896 Tā gelince zamāne-i ucuzluḡ  
 Āḡir olunca ḡaḡt u yavuzluḡ

897 Varmadı geṡt ü kāre bir kimse  
 Uymadı rūzgāra bir kimse

**(İ28a)**

898 Memleketde ḡamu ḡanī vü faḡīr  
 Kihter ü mihter ü ṡerīf ü ḡaḡīr

899 Ḳamunuñ ḡarcını virüp Behrām  
 Emrini nāsuñ eyledi itmām

900 Bu ḡesāb üzre geḡūben dōrt yıl  
 Ḳavmini ḡılmış idi fāriḡ-dil

901 Her mūhimmātı yād idüp sulṡān  
 İtmiş idi ḡamusını āsān

902 Ol sebebden ‘ ināyet-i Yezdān  
 İriṡüp ḡılmış idi anı ḡān

903 Sāl-i ḡaḡt içre ger kes ü nā-kes  
 Bir kiṡi ölmüş idi ancak bes

904 ṡāha dindi çü ḡıṡṡa-ı mürde  
 Ṳab‘-ı ṡāh oldu çün yoḡ efsürde

905 Lā-cerem ṡıtdı dergehe yüzünü  
 ‘ Ālemü’l-ḡayba söyleyüp sözünü

906 ‘ Özr ü taḡṡiri yād idüp Behrām  
 Didi ey rāzıḡ-ı enām u hevām

- 907 ‘ Āleme rızķı baķķ iden sensün  
Ferd ü vehhāb ü zü’l-minen sensün
- 908 Kudretüñdür kalan ne var artuķ  
Artuķı eksük eksügi artuķ
- 909 Bendeyüm nā-tüvān u vüs‘üm yok  
K’eyleyem bir ķarınca ķarnın tok
- 910 Kıldıķınca felek ķeb u rūzi  
Yetürürsen ħalāyıķa rūzi
- 911 Kullaruñdan bucaķda bir muķtāc  
Ne zarar baña ger olursa āc
- 912 Çünkü emrüñle devr ider devvār  
Benüm ol ortada ne cürmüm var
- 913 Tuymadum bir ħaber ħesābından  
Oķumadum varaķ kitābından
- 914 Şāh Behrām olup teferruķ-sāz  
Eyleyüp rabbine sücūd u niyāz
- (İ28b)
- 915 Kālbe geldikçe bu leķāyifden  
Geldi āvāze şāha ħātifden
- 916 Ki yüzüñ şuyına senüñ Yezdān  
Eyleyüp ħalķa rahmet ü ħufrān

## (A33a)

- 917 Bu belāy[1] giderdi halkuñdan  
Ya' ni қаһı götürdi halkuñdan<sup>123</sup>
- 918 Sen ki maḥlūk-ı ḥaḥsun ey Behrām  
Çeküben neng-i ḥalk ü ğayret-i tām
- 919 Elem-i cū' ile faḥīr ü gedā  
Görmedüñ nā-geh olmasını revā
- 920 Ben ki ḥallāḥ-ı aṣl u erkānum  
Rāzıḥ-ı ins ü cinn ü ḥayvānum
- 921 Ḳande görem revā bu ḥaṣleti ben  
K'ideler ḥullarum baña bed ḣan
- 922 'İzzetüm ḥaḥḥı'çün eyā Behrām  
Şimdiden şoñra gerdiş olup rām
- 923 Vūs' at ile geḥūr her eyyāmı  
Rūz u üsbū' vü māḥ ile 'āmı
- 924 Ölümi de giderdüm ilüñden  
Dört yıla dek götürdüm ilüñden
- 925 Kimse ölmeye dört yıl evvelince  
Gelmeye ölüm ol şavulınca
- 926 Çünki fermān-ı ḣudret-i Bārī  
Oldı bu resme vārid ü cārī

---

<sup>123</sup> götürdi : giderdi, İ.

- 927 Memleketde olup em̄nlikler  
Her diyār içi ʔoldı ſenlikler
- 928 Kiſver-i Farsī olup ābād  
Kulle-i kũhe urdılar bũnyād
- 929 İſfahān’dan varınca tā derri  
Hāne-ber-hāne olmiſ idi çũni
- 930 Gitse ʔam ūzre bir kimesne yayān  
İſfahān’dan Rey’e varurdi ‘ayān
- 931 Ger iderseñ bu k̄lũme sen kāl<sup>124</sup>  
‘Ahde rāviyedũr menem naqqāl
- (İ29a)**
- 932 Gerçi kim çoğ idi horende-i nān  
Vardı nān velī dü-ſad handān
- 933 Eyle sen dahı ey refīka-ſinās  
Ni‘ metũñ ğayrısında nāne kıyās<sup>125</sup>
- 934 Ādemī ʔolmiſ idi deſt ile kũh  
‘Ayſ iderdi k̄amu gũrũh gũrũh
- 935 Bağlamıſlardı ſaf niçe ferseng  
Ber-baʔ u nāy u‘ ūd idi def ū çeng
- 936 Kalmamıſdı kimesne bu ſuda  
‘İſret idi çemende her ſuda

<sup>124</sup> Ger iderseñ bu k̄lũme sen kāl : Ger iderseñ benũm bu k̄lũme kāl, İ.

<sup>125</sup> ğayrısında : baķında (?), A.

- 937 Her kişi düşmüş **idi** bang-ı neye  
Her yarağı şatup virdi meye
- 938 ‘ Āleme virmeyüp ney ü ‘ averi  
Meye virmişdi dır‘ -ı dāveri
- 939 Olup āsūde řatl u maktelden  
Her silāhı ķomıřdı ģalk-ı elden
- 940 Virmiş **idi** felek ķü āmin ü amān  
Ŧolmış **idi** mey ü ney ile cihān
- 941 Bāy u yoģsula ‘ āmdı bu ‘ ayş  
Olmasun diyü nā-tüvān-ı dil-rīř
- 942 Giderüp sīneden buģl u keydün  
Şeh ķayurmışdı cümleññ ķaydın
- 943 Cümlesine yitiřdürüp rūzi  
Aña baģř itmiş **idi** her rūzi
- 944 Nīm-evvelde geşt iderlerdi  
Nīm-āģirde cām iķerlerdi<sup>126</sup>
- 945 Şenlik olsa ‘ acib mi ķiřver ü il  
Almamışdı ģarācını yidi yıl
- 946 Altı biñ vardı muģannīler  
Her biri gül‘ izār u sīmīn-ber

---

<sup>126</sup> cām iķerlerdi : ‘ ayş iderlerdi, İ.

947 Her diyârı varup gezerlerdi  
 ayġunuñ baġrını ezerlerdi

948 Halk ile yiyüben ierlerdi  
 Dillerüñ pāsını aarlardı

(İ29b)

949 Tālī‘i şūr idi ol ezmānuñ  
 Şāhibi zühreyidi devrānuñ

950 Şol maħalde ki cūş idüp sevdā  
 Ketħüdā ola zühre-i zehrā

951 Ğam ola mı anuñ bigi demde  
 Yā kūdūret mizāc-ı ādemde

952 Şāha bir ġün hücūm idüp efkār  
 İstemişdi dil ü şiri şikār

953 Şeh süvār olup Aşar’a dil-şād  
 Yüridi şaydgāha toġrı ü bād

954 Şāhuñ altında raş idüp Aşar  
 Şarşar idi zemīni ün şarşar

955 Şeh tırurdı yaluñuz ilden dūr  
 Uġradı öñine sürüsiyle ġūr

956 Nie ġar-ġuruñ aluban serini  
 Ol sürünüñ düşürdi ekşerini

957 ün azāyidi tiri ol māhuñ  
 Yire düşmezdi atdıġı şāhuñ

- 958 Vardı bir kenîzi şāhuñ hūb  
Ṭal‘at-ı nîk ü manzar-ı merğüb
- 959 Ğıybetinden elūñ kayırmazdı  
Şāh özünden anı ayırmazdı
- 960 Bile alup giderdi her cāya  
Bāğ u bostān u kūh u şahrāya
- 961 Fitne nām idi fitne-i ‘ālem  
Muğtenim kılmış idi şāhı hem
- 962 Tāze rūy idi çün bahār-ı behişt  
Hoş hıram idi şanki ‘ar‘ar-ı geşt
- 963 Yaşınurdu kamer yanağından  
Uşanurdu şeker tuşağından
- 964 Bu cemāl ile Fitne-i devrān  
Ehl-i sâz idi ‘andelib-elhân
- 965 Şanki māh idi çāpük ü rakqāş  
Şeh kaṭında ‘azîz idi hem hāş
- (A33b) (İ30a)
- 966 Murğ-ı vaḥşî işitse āvāzın  
Gūş-ı cān ile dinlese sâzın
- 967 Ol tuyūr-ı hevā çü berg-i ḥazān  
Dökülürlerdi toprağa yeksân

- 968 İldızı şāh ile barışmışdı<sup>127</sup>  
Yağ idi bāl ile qarışmışdı
- 969 Engübīn idi revgān-ālūde  
Çerb ü şīrin çü şan pālūde
- 970 Fitne'yile şeh-i cihān her-dem  
Kūh u şahrāda oluban hem-dem
- 971 Eyler idi hemīşe ʿ işretler  
Sāz u söz ü semāʿ u muḥabbetler
- 972 Tīr idi sāzı şāh Behrām'un<sup>128</sup>  
Çeng idi sāzı ol dīl-ārāmuñ
- 973 Şāh iderdi ğazāl u gūr ile ceng  
Mehlikā çengine ururdu çeng
- 974 Şāh Behrām-gūr u şīr-efgen  
Fitne'yile çü şekker ü revġan
- 975 Gözler iken şikārını çün yüz  
Nā-gehān kıpdı qarşudan bir toz
- 976 Görđi şeh kim gelür niçe ḥar-gūr  
Görüp anı kemāna eyledi zūr
- 977 Yire düşürđi niçesin anuñ  
Baḥre yetürđi seylini kanuñ

---

<sup>127</sup> İldız : yıldız, İ.

<sup>128</sup> — : şāh, İ.

978 Kana boyandı çehre-i şahṛā  
Lālezār oldı gülşen-i ḥaḍrā

979 Meger ol tenük-çeşm-i Tātārī  
Eyleyüp şāha nāz u ‘ayyārī

980 Açmadı şāha perde-i rāzı  
İtmedi lāyık olan i‘zāzı

981 Şeh ki kâtında işledi şad-kār  
Dimedi şāha āferīn yek-bār

982 Aña şāh incinüp didi tekrār  
Bu kenīze revā degül güftār

**(İ30b)**

983 Çeşm-i tenkīdi görmedi eşerüm  
Göze göstermedi benüm hünerüm

984 Bu aralıkda nā-gehān bir gūr  
Çıkageldi revān çü lem‘a-ı nūr

985 Fitne’ye yüzini dönüp Behrām  
Didi bu şaydı eyleyelüm rām

986 Neresinden urayın eyle beyān  
Tā göresün hüner yüzini ‘ayān

987 Dönüben Fitne didi ey server  
Hünerüñ vārını bugün göster

988 Didigüm bu ki şayduñı göresün  
Toynağından revān anı urasun

- 989 Hünerüñ tîri varuban yirine  
Toynağından çıkup geçe serine
- 990 İledüp kıyırığın kulağına  
Çatasun başını ayağına
- 991 İşüdüp bu sözi şeh-i meyyāl  
Ele alup kemānını der-ḥāl
- 992 Urdı gür-ı revendeye bir tîr  
Eyledi bāş ile ayağın bir
- 993 Didigi bigi urdı naḥcîri  
‘Āciz eyledi Fitne’yi tîri
- 994 Şāh Behrām idüp kenîze ḥiṭāb  
Gösterüp çehre-i celāl u ‘iḳāb
- 995 Didi gördüñ mi bu hüner nicedür  
Cünbiş-i tîr ü bu güzzer nicedür<sup>129</sup>
- 996 Ol kenîz eyleyüp tekebbür ü nāz  
Açdı şāh-ı cihāna ol dem rāz
- 997 Didi şāhā bu gördigüm āsār  
Ehl-i idmāna olmaya düşvār
- 998 Zîrekān u serān-ı heft-iḳlīm  
Eyleyüpdür saña ḳamu ta‘līm

---

<sup>129</sup> cünbiş-i tîr : cünbiş ü tîr, İ.

- 999 Hem gice gündüz eyleyüp idmān  
Çalışursun kemān ile her-ān
- (İ31a)
- 1000 Hem gidermezsün okını elden  
Böyledür vaẓı‘ u hālũñ evvelden
- 1001 Hüner olmaya müdmine bu kār  
Şāha faḥr eylemeñ bunuñla ‘ār
- 1002 Şāh işidüp bu sözleri der-ḥāl  
Göñlüne geldi ğayret ile melāl
- 1003 Āteş-i kīne yaḫdı sīnesini  
Āşkār itdi hışm u kīnesini
- 1004 Ğazab idüp revān o sā‘ at aña  
Şeh buyurdı hemān siyāset aña
- 1005 Pādşehler ki kīne-cūy olalar  
Bir bahāneyle turş-rūy olalar
- 1006 ȶan dökerler yire belā-‘ illet  
ȶande ḫaldı ki göreler zaḫmet
- 1007 Var idi ḫapusında bir ser-heng  
Mīr-zād [u] ehl-i dāniş ü ferheng
- 1008 Tünd-saḫt idi līkin ol çün şīr  
Hem sehim-nāk idi çü gerek kebīr
- 1009 Şāh anı da‘ vet eyleyüp nihān  
Didi bitür kenīz işini nihān

1010 Fitne'dür aradan getür gitsün  
Merd-i āzāde Fitne'yi n'itsün

1011 Şāhuñ emrini gūş idüp ser-heng  
Fitne def' ine eyleyüp āheng

1012 İledüp hānesine Fitne'y[i] tiz  
Kanını dökmek istedi hūn-riz

1013 Fitne-i pür-fettān olup giryān  
Didi ser-henge virüben eyman

1014 Kānuma girme bil ki mazlūmum  
Şimdi şehden ırag u mahrūmum

(A34a)

1015 Bī-günāhum şaķın baña kıyma  
Nefs-i dīvūñ firibine uyma

1016 Ben ki şāhuñ herifīydüm hāş  
Kūh u şahrāda hem nefes çü havāş

(İ31b)

1017 Şehryāruñ enis ü yāriydüm  
Ol cevārīnūñ ihtiyāriydüm

1018 Şeh katında 'aziz iken maķbūl  
Beni izlāl idüp firibile gül

1019 Şāh önünde beni kılup küstāh  
Kaşrını şāhuñ eyledüm sūrāh

1020 Söyledüm şāha nā-sezā sözler  
Kim şerār ile göyünür özler

- 1021 İtmedüm şāha lāyık i‘ zāzı  
Serd ü bî-hûde eyledüm nāzı
- 1022 Şabrı şāhuñ da kendüden gitdi  
Baña lā-büd siyāset emr itdi
- 1023 Sen de қatlümde eyleme ta‘ cîl  
Şeh қatında benüm de қadrüm bil
- 1024 Ola kim şāh işine nādīm ola  
Ağlaya düşmen şādıķı güle
- 1025 Ger şorarsa şehi dirîğ ile şāv  
Fitne şavladı diyü eyle çāv
- 1026 Şāh işidüp sözüñ güvenürse  
Қatlüm ile benüm kıvanursa
- 1027 Saña қanum ҳelāl ola тұyasun  
Şāhuñ emrini yirine қoyasun
- 1028 Nādīm olursa emrine ger şāh  
Ekşidürse yüzin sitemkār şāh
- 1029 Görevüz ikimüz de rūy-ı ҳalāş  
Olavuz bayağı bigi gine ҳāş
- 1030 Қurtulam ben helāķ u sen қandan  
Sen saқardan kemīne zindāndan
- 1031 Bu firīb ile Fitne-i dil-bend  
Virdi ser-henge dīnine sevgend

1032 Kim uyup dīve bozmaya ‘ahdı  
İtmeye Fitne’ye yavuz kaşdı

1033 Virdi ser-henge bār ile gevher  
La‘l ü yāķūt u sīm-i hās ile zer

**(İ32a)**

1034 Şol güherler ki kıymeti çü mehān  
Her birisi deger ħarāc-ı cihān

1035 Aluban bār-ı gevheri ser-heng  
Fitne’ye didi olmayup dil-teng

1036 Yirüñi bekle sākin ol bir dem  
Şimdiden soñra fāriğ ol ebsem

1037 Kimse yanuñda itmeyüp yādın<sup>130</sup>  
Dilüñe alma daħı şāh adın

1038 Kim şorarsa eyitge bu çavūş  
Ben kenīze bana ki olup tūş

1039 Se-hezār aķçeye şatun aldı  
Bu qaravaşı key zebūn aldı

1040 Bu qarār üzre idinüp peyvend  
İçdiler ikisi daħı sevgend

1041 Ara yirde geçince bir hafta  
Şāh ne çarħ u māh dü hafta

---

<sup>130</sup> itmeyüp : añmayup, İ.

- 1042 Şordı ser-henge Fitne hālinden  
Emr-i bī-fīkrinüñ me'ālinden
- 1043 Didi şāh emr ile yetürdüm anı  
Ejdehā çengine yetürdüm anı
- 1044 Ejdehā yuduban helāk itdi  
Fitnesinden cihānı pāk itdi
- 1045 Şāh işitdikde oluban maḥzūn  
Gözleri yaşın eyledi Ceyḥūn
- 1046 Gerçi şāh oldu ḥūzn ile dil-teng  
Feraḥ oldu velī dil-i ser-heng
- 1047 Başladı Fitne'nüñ ri'āyetine  
Çeşm ü cānı bigi himāyetine
- 1048 Bir dihi var idi anuñ ma'mūr  
Taḥtgehden ba'īd u ilden dūr
- 1049 Anda yapmışdı bir serāy-ı bülend  
Ḥāki müşgīn şuyı gül-āb ile kıand
- 1050 Ṭa'n iderdi na'īme hey'etde  
Yol şorardı semāya def'atde
- (İ32b)
- 1051 Ol serāyı kılup maḥām-ı kenīz  
Fitne'yi tıtdı cānı bigi 'azīz
- 1052 Yoğ idi çāvūşuñ daḥı kārı  
Heb tavar idi mālınuñ vārı

- 1053 Böyle naql itdi nākīl u rāvī  
Nā-gehānī toğırdı bir gāvı
- 1054 Sevdi gūsālesin anuñ Fitne  
Fitne'nüñ şaldı cānına fitne
- 1055 Dāyim anı kucağına alurdı  
Götürüp qaşına çıkarurdı
- 1056 Sevdigünden buzağıyı cānān  
Niçe yıl itdi hamlini idmān<sup>131</sup>
- 1057 Tā kim olınca gāv şeş sāle  
Götürürdi anı çü gūsāle
- 1058 Ferbih oldıqça gāv-ı nīk-nihād  
Quvveti Fitne'nüñ olurdı ziyād
- 1059 Qaşr u bāğında Fitne-i dil-teng  
Otururdı belāsına ser-heng
- 1060 Çıkarup bir niçe cevāhir-i hūb  
La' l-i nā-yāb u lū'lü'-i mergūb
- 1061 Virdi ser-henge bunları der-hāl  
Didi bu işde eyleme ihmāl
- 1062 Bunları şat bahālarını getür  
Emrümi bozman yirine yetür

---

<sup>131</sup> itdi : eyledi, İ.

- 1063 Güsfindü'l-nebāt u ҡand u gül-āb  
Nuql ü cām u buḥūr u şem<sup>ç</sup> ü şerāb
- (A34b)**
- 1064 Zīnet it meclis çü ravza-ı ḥūr  
Ḥāzır eyle şerāb u nuql u buḥūr
- 1065 Şehryār ola kim bu cāya gele  
Seyr iderken bizüm serāya gele
- 1066 Çün gele şayda bu yire Behrām  
Eyleme anda bir nefes ārām
- 1067 Şehryāruñ yapış licāmına  
Da<sup>ç</sup> vet eyle bu şuffe cāmına
- (İ33a)**
- 1068 Şāhumuz pür-kerīm ü hoş-ḥūdur<sup>132</sup>  
Nerm ṭabi<sup>ç</sup> ü dil-ber ü dil-cūdur
- 1069 İdegörsün niyāz u i<sup>ç</sup> zāzı  
Eylemez şeh saña ser-efrāzı
- 1070 Çün gele bu serāya ol devlet  
İdevüz şāha aşl ile ḥizmet
- 1071 Çün işitdi bu sözleri ser-heng  
Fitne'nüñ sāzına düzüp āheng
- 1072 Ҡayd u esbābı cümle yetürdi  
Her kelāmı yirine yetürdi

---

<sup>132</sup> — : ü, İ.

- 1073 Hâzır eyledi yirüñ ‘ayş u tere  
Murğ u mähî vü güsfeed ü bere
- 1074 Râh u reyhân u müşğ ü ‘üd u buhûr  
Nuql -ı şâhân u sâz u bâde vü hûr
- 1075 Aşlıyile füşûl u ebvâbı  
Günehiyle düzetdi esbâbı
- 1076 Zîb ü fer ki ola şehlere lâyıķ  
Cümlesin düzdi kâmil ü fâyıķ
- 1077 Şâh Behrâm-gür şirîn-kâr  
İsteyüp hâtırı hevâ-yı şikâr
- 1078 Arayup deşti sağ ile solı  
Deh ser-henge uğradı yolu<sup>133</sup>
- 1079 Gördi bir menzili girân-māye  
Sebzedür sebze sāyedür sāye
- 1080 Şordı bu yir kimüñ mekânıdur  
Kank[ı] şehbāzuñ āşiyānıdur
- 1081 Şeh su’âlini güş idüp ser-heng  
İtdi lâ-büd cevâbını āheng
- 1082 Şâh öñünde kılup sücüd u niyâz  
Didi ey şehryâr-ı bende-nüvâz

---

<sup>133</sup> uğradı : uğrayup, İ.

1083 Sordığı da şehüñ ‘aṭāsıdur  
Sāye-i ṭubā semāsıdur

1084 Şāhuñ itmāmıdur kemīnesine  
Ḳatre-i feyẓdür sefinesine

**(İ33b)**

1085 Dönüben şāh öñünde ol ser-heng<sup>134</sup>  
Eyleyüp sūz u nāleler çün çeng

1086 Didi bu sāye pādşāhuñdur  
Ḳullaruñ mülk ü mālı şāhuñdur

1087 Şāh-ı ‘ālem çeküp ‘inān-ı kerem  
Yüzüm üzre n’ola başarsa ḳadem

1088 Zerreden ‘ār idüp şeh-i pür-tāb  
Ṭutmadı çehresine ebr-niḳāb

1089 Küncgāhında geh yatup sultān  
Mesken-i künc olur gehi vīrān<sup>135</sup>

1090 Gūş idüp bu ṭāzarru‘ ı şeh Behrām<sup>136</sup>  
Ḳıldı ser-henge luṭfile ikrām

1091 Didi ḳatlān-ı şikārdan dönicek  
İşdeyüz şimdi kārdan dönicek

1092 Ḳonaruz ḥānuña yarāğuñ gör  
Şām ile varuruz çerāğuñ gör

<sup>134</sup> Dönüben şāh öñünde ol ser-heng : Şāh öñünde dönüben ol ser-heng, İ.

<sup>135</sup> gehi : geh, İ.

<sup>136</sup> — : şeh, İ.

- 1093 Yire yüz urup ol zamān ser-heng  
İtmedi bir nefes qarār direng
- 1094 Yüridi hānesine toğrı çü bād  
Qaşrını düzdi çün behişt-ābād
- 1095 Şah-ı ‘ālem dönüp şikārından  
Serd olup göñli şuğl-ı kārından
- 1096 Kāse-i mey bigi gelüp cūşa  
Eyledi‘ azm-i qasr-ı çāvūşa
- 1097 Sā‘at-i rūzuñ irmeden ‘aşra  
Devletiyle yanaşdı ol qasra
- 1098 Qadem-i esb-i şāha ol ser-heng  
Şaçdı gevherleri çü rīze-i seng
- 1099 Eyleyüp ol zemīni ‘anber-bīz<sup>137</sup>  
Düşdi pāyine muraşsa‘-bīz
- 1100 Ol ki resm idi pādşāhāne  
Hep yetürdi birine şāhāne
- 1101 Şāhibi ol serāy-ı zībāya  
Nerdbān itmiş idi şad-pāya
- (İ34a)**
- 1102 Nerdbāndan çıkup şeh-i āfāk  
Gördi ol menzili sırā‘ da tāk

---

<sup>137</sup> zemīni : zemīn, İ.

- 1103 Zīb ü tezyīni yeg Havernaķ'dan  
 ubbesi ālī ar-ı ezrādan
- 1104 Şāhib-i hāne eyleyüp izzet  
 Her neyise şerāit ü hıdmet
- 1105 Cümlesin bī-uşūr edā itdi  
 Şehryāra urup duā itdi
- 1106 ekdi evvel huzūra ni metler  
 Aabınca gül-āb u şerbetler
- 1107 Āhir olup yenildi ün ni met  
 Hāır āhuñ istedi işret
- 1108 Mey-i nāb-ı muġāna kıldı aleb  
 İstedı nul u cām sāz u arab<sup>138</sup>
- 1109 Hāzır itmişdi cümlesin ser-heng  
 Şundılar şāha bāde-i gül-reng
- 1110 Sāġarı şāh içüp şafā sürdi  
 Hücre-i sineden ġamı sürdi
- 1111 Şāhib-i aşra şāh-ı feth ü afer  
 Söyleyüp lu ile suhen ü güher<sup>139</sup>
- 1112 Didi ömrüñ yitişdi heştāde  
 Dirilürsün civān u āzāde<sup>140</sup>

<sup>138</sup> sāz arab : sāz u arab, İ.

<sup>139</sup> ü güher : cevher, İ.

<sup>140</sup> u : —, İ.

## (A35a)

- 1113 Saña çünkim yeterdi külbe-i ٲāk  
Neydi bu revāk-ı heft-ٲabāk
- 1114 Yüz urup didi şāhib-i hāne  
Ey şeh-i kāmıāb u ferzāne
- 1115 Devletüñde cihāne cānum ben  
Gerçi pīrüm velī civānum ben
- 1116 ‘Acib itme bu hāli ey şāh  
‘Ömrüñi dāyim eylesün Allah
- 1117 Dağı a‘ ceb budur anı diyeyin  
Kıışsamı şehryāra söyleyeyin
- 1118 Bir kızum var benüm çü bedr-i münīr  
Kuvvet-i bāzusına döymez şīr

## (İ34b)

- 1119 Alt[1] yaşında var ola bir gāv  
Berye vü şāhdār u bezek çāv
- 1120 Götürüp gāvı boynına ol māh  
Çıkarur bu nazargehe her-gāh
- 1121 Nerdbāndan çıkar çü kebg-ıhırām  
Yolda diñlenmez eylemez ārām
- 1122 Şāh işitdikde ٲaňlayup ānī  
Görmek istedi anları ānī

- 1123 Didi ser-henge gülmezüz yüzine  
Görmeyince inanmazuz sözine
- 1124 Lā-cerem tırdı çāvūş eyledi hīz  
Fitne'ye toğrı vardı ol dem tīz
- 1125 Şeh kıatından çü şevk ile gitdi  
Fitne'ye mā-cerāy[1] ' arz itdi
- 1126 Gūş edince ḥadīş-i şāhı ' ayān  
Fitne tırdı revān çü serv-i revān
- 1127 Kendüye virdi zīb ü zīnet ü fer  
Çīnī'ler bigi bağladı zīver
- 1128 Virüben servine ser-efrāzı  
Çeşmine çekdi sürme-i nāzı
- 1129 Varmāğa pür-sitāre şeh yüzine  
' Aḳd-ı Pervīn taḳındı meh yüzine
- 1130 Ca' d-ı zūlfün kılup çü ḥalka-i çār  
Kıldı genc-i ruḥīne ḥācibdār
- 1131 Ğamze-i sāḥirin düzüp ğammāz  
Nergisin kıldı siḥr ile mümtāz
- 1132 Çeşm-i fettān ile kılup efsūn  
Āhū-yı Çīn'i eyledi meftūn
- 1133 Ruḥ-ı gül-pūşına düşüp jāle  
Buldi nesrīni peyker-i lāle

1134 Huld-ı zībā bahārına ‘āşık  
Hüsn-i ‘Azrā ‘izārına Vāmık

1135 Pîç-i zülfiyle gör bu naḥcîri  
Gerden-i şîre daḳdı zencîri

**(İ35a)**

1136 Şāha şunmağa sīb-i ḡabḡabını  
Tercümān itdi gül-şeker lebini

1137 Şol ki tezyîn idi kemāliyle  
Düzedüp bî-bedel cemāliyle

1138 Tırdı yirinde ol çekîde gül-āb  
Yürüdi ḡāva toḡrı çün meh-tāb

1139 Tañlama ḡāva vardısa bedri  
Burc-ı şūr üzerüme bulur ḳadri

1140 Götürüp ḡāvı māh-tāb-ı münîr  
Yürüdi nerdbāna hem-çün şîr

1141 Nerdbāndan çıkup çü kebg ü‘ iḳāb  
Vardı şāhuñ ḡuzūrına meh-tāb

1142 Şah öñünde ḳılup niyāz u senā<sup>141</sup>  
Tırdı çün serv-i dil-keş ü zībā

1143 K’āhū boynında ḡāvı çün gördi<sup>142</sup>  
Şāh çün zayḡam ol zamān tırdı

<sup>141</sup> niyāz : du‘ ā, İ.

<sup>142</sup> K’āhū boynında ḡāvı çün gördi : K’āhū boynında çün ḡāv gördi, İ.

- 1144 ‘ Acebe vardı şehryār ol dem  
Didi itmez bunı ben-i ādem
- 1145 Oturanlar kılp te‘ accüpler  
Kamusı kıldılar terğibler
- 1146 Didiler feyyil ola bu kār mekr  
Yohsa döymezer bu bār zūr-ı beşer<sup>143</sup>
- 1147 Şāh Behrām-gūr nīk-endīş  
Didi çekmen ‘ abeş yire teşvīş
- 1148 Bu hūner sa‘ y u zūr ile olmaz  
Şīr-i ter de bu hāleti bulmaz
- 1149 Her hūnerde gerek mūrūr-ı zamān  
Rūzgār-ı derāz ile idmān
- 1150 Ādeme tā kim el vire ol kār  
İşleye anı görmeye düşvār
- 1151 Gūş idüp şeh kelāmını duhter  
Mihterine du‘ a kılp kemter
- 1152 Didi şāhā ulu ġarāmetdür  
Āhīr ile şehe nedāmetdür
- (İ35b)**
- 1153 Gāva niçün delīl ola idmān  
Olmaya gūra hüccet ü bürhān

---

<sup>143</sup> zūr-ı beşer : nev‘ -i beşer, İ.

- 1154 Götürem gāvı diyeler ta‘līm  
Dinmeye gūra bes nedür bu bīm
- 1155 Gūş idüp bu daķıķa şeh-i gūr  
Geldi yādına kışşa-i ħar-gūr
- 1156 Añladı aşı-l-ı kār u taķrī‘i  
Zaĥmet-i ta‘n u ħār-ı teşnī‘i
- 1157 Kaldırup burķa‘ı yüzünden māh  
Gördi dildār u dil-pezirin şāh
- 1158 Şāh Behrām-gūr olup meyyāl  
Bağrına başdı Fitne’yi derĥāl
- 1159 Seng-i bī-cenge tīgini bileği  
Fitne’den tırdı ‘öwrini diledi
- 1160 Çekdi yārın kenāra çün‘ aşık  
Serve şarıldı şanki şarmāşık
- 1161 Şīşe-i çeşmi dökdi cūy-ı gül-āb  
Gül ü nergis aķıtdılar seylāb
- 1162 Kīş-i baĥrīn dīde-i nāhīd  
Şaçdı māh üzre eşk-i mürvārīd
- (A35b)
- 1163 Ehl-i meclis görünce bu ĥālī  
Kıldılar ĥāneyi o dem ĥālī

- 1164      Ƙaldı řāh ile ol hūmā-peyker  
Māh-tāb ile Hūrev-i hāver<sup>144</sup>
- 1165      Çün kırān itdi māh ile Behrām  
Eyleyüp anda ‘övrini itmām
- 1166      Didi ƙıldumsa ger yirüñ zindān  
Pür-günāhum ƙatuñda ƙıl ihsān
- 1167      Seni yaƣdıysa āteř-i hicrān  
Beni dahı yaƣupdur ol nīrān
- 1168      Hālī oldıysa Fitne-i devrān  
‘Āciz ü müfteten benüm ezmān
- 1169      Vaşf-ı hālını řāh idince beyān  
Fitne-i la‘l-leb de açdı dehān
- (İ36a)**
- 1170      Hem-çü sūsen çeküp sitān-zebān  
Didi ey řehryār-ı fitne-niřān
- 1171      Beni ƙılduñsa hecr ile mürde  
şimdi ƙılduñ viřāl ile zinde
- 1172      Ƙaddümi ƙıldıysa ğam n’ola beç  
Kūh-ı Elbrüz’da ƙala mı ğam hiç
- 1173      řāh bilsün şehe muħabbetümi  
Cān u dilden hūlūř-ı řefƣatümi

<sup>144</sup> Hūrev-i hāver : Hūrev ü hāver, İ.

- 1174 Bî-edeblik kim eyledüm ey şâh  
Sırrını bilmedüñ ‘alîmallah
- 1175 Tîr kim gûra urmuş idi şâh  
Aña taḥsîn iderdi mâhî vü mâh
- 1176 Dest-i şâha zemîn iderdi senâ  
Asmân-ı şaştına kılurdu du‘ â
- 1177 Nâ-pesend oldıgum buyidi şehâ<sup>145</sup>  
İtmedigüm şehe sipâs u senâ
- 1178 Şaḫınurdum şehi yavuz gözden  
Şaḫlar idüm kamu yaman sözden
- 1179 Buyidi bendeye olan ḥâcib  
Ol edebsüzlüğe de hem mûcib
- 1180 Şâh Behrâm idüp bu sözleri gûş  
Bâṭınından muḥabbet eyledi cûş
- 1181 Didi ḥaḫdur kamu sözüñ Fitne  
Dâyimâ ḥaḫkadur yüzüñ Fitne
- 1182 Saña yañlış diyen muânîddür  
Şıdḫuña bu sözüñ de şâhiddür
- 1183 Şâh ser-henge eyleyüp iclâl  
Virdi mülk ile bî-nihâyet mâl

---

<sup>145</sup> nâ-pesend : bî-pesend, İ.

1184 Didi senden Hudā olup hoşnūd  
Bulasun ‘ömr ü māl-ı nā-ma‘dūd

1185 Her haıırdan emīn ide seni haı  
Olasun şād u fāriğ-i muılaı

1186 Ebedī eyleyüp beni dil-şād  
Hūn-ı nā-haıdan eyledün āzād

**(İ36b)**

1187 Ger kııırsam saña cezā-yı ğaraz  
Senüñ ihsānuña ola mı ‘arz

1188 Şāh ser-henge idüp ikrāmı  
Mümkün oldııça itdi enāmı

1189 İylüğini anuñ şümār itdi  
Birisine ‘arz-ı hezār itdi

1190 Buldı ıatında iııtişāş-ı kabūl  
Oldı mīr ü muıarreb ü maıbūl

1191 Fitne’yi aldı taııtına gitdi  
Dinlerince aña nikāıı itdi

1192 Sürdi anuñla rüz u şeb ‘ışret  
Hurrem ü hoş-dil eyledi muıabbet

1193 Bir zamān pīşesini ‘ayş itdi  
Fitne’yi kendüzine iş itdi

1194 Sāz u söz idi ‘ayş u nūş müdām  
Rūzgārından almış idi kām

- 1195 Ol arablarda murib-i avvāl  
Bu maālı didi mūnāsib hāl

### ĠAZEL

*Fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn*

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 1196 Müflis iken künc-i ġamda genc ü māl buldum bugün  
Gür-ı fıratde yaturken tāze cān buldum bugün
- 1197 Dūzağ-ı asretde yanarken mu' azzeb nā-gehān  
Hūr-ı rıdvān ile bāğ u bostān buldum bugün
- 1198 Sābıķā hār-ı belāda ' andelīb idüm esir  
Hāliyā aşr-ı na' im ü ġülsitān buldum bugün
- 1199 Sāyesinde rāhat u āsūde-ğāl itsem n'ola<sup>146</sup>  
Serv-i nāzı tūbā bāğ-ı cinān buldum bugün
- 1200 Çeşm-i fettānına dil meftūn olursa tañ degül  
Nergis-i ser-fitne-i āğır zamān buldum bugün
- 1201 Ol civān-bahtuñ ġamından geri pīrüm nā-tüvān  
Devlet-i vaşlında baht-ı nev-civān buldum bugün
- 1202 Ey Hayātī zār idüm ġam ġüşesinde nā-murād  
Himmet-i şāh ile maşūd-ı cihān buldum bugün
- (İ37a)
- 1203 Ġazel-i pür-terāneyi oyalum  
Defter-i ' aşğ-ı mesnevī diyelüm

<sup>146</sup> itsem : olsam, İ.

- 1204 Bî-nişāndan sebze nişān virelüm  
Ol vilāyetden armağan virelüm
- 1205 Ezelî mihri cāna düşmişdi  
Leşker-i kişverine üşmişdi
- 1206 Düşmemişdi henüz hevāsı dile  
Āteşi düşmüş idi āb u güle
- 1207 Āşināyidi cān anuñla ezel  
Kişver-i dilde olmaz idi cedel
- 1208 ‘ Ālem-i şefkat ü muḥabbet idi  
Sīneler şāfī pūr-meveddet idi
- 1209 Şimdi tutdı cihānı naķş-ı ḥiyel  
‘ Ālem ü mülke tıldı ceng ü cedel<sup>147</sup>
- 1210 Çünkü ‘ ām oldı ‘ āleme kışşa  
Çıkdı Behrām-gūr’a da ḥişşe<sup>148</sup>
- (A36a)**
- 1211 Ḥusrev-i nerm kūy u āhen-ten  
Şāh Behrām-gūr u şīr-efgen
- 1212 Gerçi mülk-i cihāna şāh oldı  
Kişver-i Fūrs’e pādşāh oldı
- 1213 Līkin işi hemīşe şubḥ ile şām  
Geh şikār idi gāhi şūrb müdām

<sup>147</sup> — : ü, ĩ.

<sup>148</sup> Bu beyit ĩ nüshasında yer almamaktadır.

- 1214 Hālī olmazdı vaqti şöhetden  
Māh-rūlarla ‘ayş u ‘işretten
- 1215 Var idi ol zamānda bir ‘ākıl  
Pīr ü dānā muḥābbet ü fāzıl<sup>149</sup>
- 1216 İhtiyār-ı zemāne Nersī nām  
Hem-laḳab bā-birāder-i Behrām
- 1217 Hem kūy-ı rāy u hem tamām endiş  
Ḳalbi şāfi emīn ü bī-teşvīş
- 1218 Şāh-ı dānāyidi anuñ nesli  
Key aşıl idi fer‘i hem aşli
- 1219 Şehryār olmaz idi andan dūr  
Hem raḳıḳ idi şāha hem destūr
- 1220 Vardı anuñ üç oğlu key fāzıl  
Dāniş ehli müdebbir ü kāmīl
- (İ37b)**
- 1221 Ulu oğlu ki mīr idi pūr-dād  
Dirler idi aña Zerāvendād
- 1222 ‘Ārif-i dehr idi refīḳa-şinās  
Pād-ı sābiydi bī-ḥesāb u kıyās
- 1223 Hem debīr idi bī-naẓīr-i cihān  
Cümle zabtında defter ü dīvān

---

<sup>149</sup> — : ü, İ.

- 1224 Ol sebebden şeh-i cihān anı  
İtmiş idi emīr-i dīvānı
- 1225 Hükmi nāfizdi cümle ‘Acem’e  
İnkıyād itmiş idi halkı heme<sup>150</sup>
- 1226 Ol iki oğlu daḥı beglerdi  
Kavm-i A‘cām içinde yeglerdi
- 1227 Her birisi ol iki şamşāmuñ  
Nāyib-i ḥāşiyidi Behrām’uñ
- 1228 Neyse kār-ı kişver ü iklīm  
Bunlara kılmış idi şeh teslīm
- 1229 Her nice itseler iderlerdi  
Nā-sezā yollara giderlerdi
- 1230 Kimi yapup kimi yıkarlardı  
‘Āleme od urup yakarlardı<sup>151</sup>
- 1231 Tışeveş her yire şunarlardı  
Gine kendülere yunarlardı
- 1232 Kıldılar halkı çünkü böyle tırāş  
Bu şadālar cihāna oldu fāş
- 1233 Şāh Behrām içinde ḥurrem u şād  
‘Ayş u nūşında fāriğ ü āzād

<sup>150</sup> halkı : —, İ.

<sup>151</sup> 1229 ve 1230. beyitler İ nüshasında yer almamaktadır.

1234 Şalṭanatdan ferāḡat itmişdi  
‘Ayş u nūşa ḡanā‘ at itmişdi

1235 Sāz u söz idi rūz u şeb kārı  
Mey ü maḥbūblaydı bāzārı

1236 Ol sebebdan cihān idüp nefret  
Düşmiş idi vilāyete fetret

1237 Şehr ü dīh ü ḥiṣār u dervāze  
Ṭolmuş idi cihāna āvāze

1238 Her kişi dirdi şāh Behrām’a  
Taḥtını virdi bāde vü cāma

1239 Dīnini şatdı naḡd-ı dīnāra  
Varını virdi muṭrib u yāra

**(İ38a)**

1240 Kimüñ olursa hem-demi bāde  
Naḡd-ı ‘ömrini ol virür bāde

1241 Bu şadālar cihāna çāv oldı  
Şayt ile şavtı ‘āleme ṭoldı

1242 Vardı bu kışsa Çin-Māçin’e  
Ṭutdı ḥāḡanı işidüp kīne

1243 Ṭama‘ idüp ‘Acem vilāyetine  
Düşdi anuñ fikrine ferāsetine<sup>152</sup>

<sup>152</sup> Düşdi anuñ fikrine ferāsetine : Düşdi fikrine anuñ ferāsetine, İ.

- 1244 Başladı cem‘ -i leşkere der-ḥāl  
Dergehi genc ü ḥazāyin ü emvāl
- 1245 Furs’i ṭutmāğa eyleyüp āheng  
Dürdi üç yüz biñ er çü bebir ü peleng
- 1246 Āb-ı Ceyḥūn geçdi şāhāne  
Zararı degdi tā Ḥorasan’e
- 1247 Şāh-ı ḥāḫan-ı Çinī şevket ile  
Yüridi Furs’e yatlu niyyet ile
- 1248 Şāyi‘ olup bu ḥādise ‘āma  
‘Ākıbet irdi semi‘ Behrām’a
- 1249 İşidüp düşdi cānına tāsa  
Döndi ‘id-i ḥucestesı yāsa
- 1250 İ‘ tiḫād eylemezdi kişverine  
Yoğ idi i‘ timādı leşkerine
- 1251 Leşkerüñ ḥātırı mükedder idi  
Ekşerī şūḫ u nāz-perver idi
- 1252 Kavm-i eşrāf u serverān-ı sipāh  
Dilleri şāha gülmiş idi siyāh
- 1253 Ol sebebdan aña bir ü a‘ yān  
Serverān-ı memālik-i Īrān
- 1254 Her biri mülk ü mālını şaḫınup  
Zen ü duḫter ‘ıyālını şaḫınup

1255 İlçi şālup nihānī zindāna  
Yazdılar nāme şāh-ı hāḳāna

1256 Didiler ey mülkler içre ulu  
Bendeyüz ḳamumuz eli baḡlu

**(İ38b)**

1257 Saltanat ṭāpuña müsellemdür  
Bārgāhuñ āsāsı muḥkemdür

1258 Kişver-i Furs'e şāh olan Behrām  
Saltanat işini başarmaz hām

1259 Ger varursa ayāḡ ile şāha  
Müstakīm ü emīn gide rāha

1260 Başını egmez ise ger şāha  
Ḳayd u bend ile vara dergāha

**(A36b)**

1261 İttifāḳın bu fırḳa-i 'āmuñ<sup>153</sup>  
Ṭuydı bir hās-ı emīni Behrām'uñ

1262 Şāh Behrām'a vāḳi' ü'l-hālī  
Didi cümle mufaşşal ahvālī

1263 Şāh işidüp şaşurdu kendüzini  
Lā-cerem ṭutdı ḳaçmaḡa yüzini

1264 Kendüye ṭuydı olınan ḳaşdı  
Leşkerinden ümīdini kesdi

<sup>153</sup> İttifāḳın : İttifāḳuñ, İ.

- 1265      Ƙardeři Nersî'y[i] diküp yirine  
Şehryār itdi anı kişverine
- 1266      Kendüsi sāyeveş nihān oldu  
Ƙaçdıġı gün bigi 'ayān oldu
- 1267      Her kişi didi havf idüp Behrām  
İtmedi çünkü Ƙaşd ile iƣdām
- 1268      Şāh hāƣana tırmadı ƣarşu  
Ƙaçdı tıolundı tırmadı ƣarşu
- 1269      Geldi Behrām'a 'acizle fāƣa  
Bu haberler yayıldı āfāƣa
- 1270      Ƙāşid-i Farsî irüp hāna  
Nāmesin şundi şāh hāƣana
- 1271      Her ne yazıldıysa mefhūmı  
Oƣıyup hānuñ oldu ma' lūmı
- 1272      Bildi hāƣan ki kendi[y]le Behrām  
İdemez kārzāra hiç iƣdām
- 1273      Ƙavm-i Furs'üñ hıyānetini tamām  
Nā-bedīd olduġın ƣaçup Behrām
- (İ39a)**
- 1274      Ƙamusın bildi hān-ı Ćin hāƣan  
Gül bigi oldu hātırı handān
- 1275      Tır ü şemşiri ƣoyuban elden  
Giymedi dahı dır' ile cevşen

- 1276 Fāriğ oturdı zevk-i ‘işretde  
Dil-rubālarla ‘ayş u şöhetde
- 1277 Bu hayāl ile hān olup mağrūr  
Mest ü fāriğ yaturdı ki maḥmūr
- 1278 Bu tarafda şeh-i ‘Acem Behrām  
Bir dem itmezdi dün ü gün ārām
- 1279 Leşker-i hāna gönderüp cāsūs  
Düşmenüñ vaşfin añladı ma‘kūs
- 1280 H̱āb-ı ğafletde şāh-ı Çîn mağrūr  
Rūz u şeb-i hafta ser-hoş u maḥmūr
- 1281 Düşmenin bildi çünki fāriğ ü bāl  
Geldi Behrām’a müjde ber bu fāl
- 1282 Lā-cerem fikr idüp şeh Behrām  
Eyledi harb düşmene ikdām
- 1283 Kılmış idi çü düşmenüñ meftūn  
Anı kaçd itdi k’eyleye şeb-hūn
- 1284 Leşkerinden çıkardı üç yüz merd  
Her biri şîr-i ceng ü bebir-i neberd
- 1285 Her biri kār-dīde merd-efgen  
Pür-silāh ü dil-ber ü pür-cevşen
- 1286 Rūy-ı şahrāda cümlesi çü peleng  
Ka‘r-ı deryāda her biri çü neheng

- 1287 Cümle yek-dil çü nār-ı yek-dāne  
Gerçi şad-güne kamu yek-ḥāne
- 1288 Tavrını düşmenüñ bilüp Behrām  
Bir nefes dahı itmeyüp ārām
- 1289 Yüridi ḥāna toğrı hem-çün bād  
‘ Ālem içre çıkarmağa bir ād
- 1290 Gerçi kim kıldı şabr u ḥāmūşī  
Ḥaşmına virdi ḥ̣āb-ı ḥargūşī
- (İ39b)
- 1291 Düşmeniyle çün eyledi bāzī  
Şakladı mühre-i hīle-bāzī
- 1292 Düşmene karşı tutdı şemşīrin<sup>154</sup>  
Rast kıldı nişāneye tīrin
- 1293 Çīnī’ler şāhı olmadan āgāh  
Eyledi bir gice şeb-ḥūn şāh
- 1294 Urdı üç yüz kişiyle özini  
Merd-i sī-şad hezāre kendüzini
- 1295 Tār-ı saht idi ol şeb-i tīre  
Şān yetürmişdi şeklini kıre
- 1296 Leşker içre söyünmüş idi çerāğ  
Tutmuş idi felek yüzün pūr-zāğ

---

<sup>154</sup> tutdı : tutup, İ.

- 1297 Diyedüñ yüz biñ ola zengī mest  
Her biri tığ-i tize urmuş dest
- 1298 Her biri yügrişürdi sūy-be-sūy  
Haşımıyle olurdu rüy-be-rüy
- 1299 Gör bu zūlmāt içinde Behrām'ı  
Kıldı hān ile ceng Behrām'ı
- 1300 Haşmına karşı şeh çeküp şemşir  
Kimisi tutdı nize kimisi tır
- 1301 Düşmene gerçi toķınurdu tır  
Bulmazlardı def ine tedbır
- 1302 Berķveş gerçi eldedür şemşir  
Zahmı peydā veli görünmez tır
- 1303 Şāh-ı ferrūh-hüner bir rüz-ı maşāf  
Tır ile olmuş idi mūy-şikāf
- 1304 İrse tığı ser-i süvāre çü hār  
Eyler idi dü-nīme hem-çü hıyār
- 1305 'Acem'üñ nerre-şiri ģarbından  
Tır ü şemşir ü nize ģarbından
- 1306 Ol ķadar oldu ādemī maķtūl<sup>155</sup>  
Kalmadı zinde ger āģa ger ķūl

<sup>155</sup> Ol ķadar oldu ādemī maķtūl : Ol ķadar ādemī oldu maķtūl, İ.

- 1307 Toldı an ile yiryüzi ü sebü  
Kelleler şanki şu içinde kedü

(İ40a)

- 1308 Sürhe boyandı ehre-i nesrîn  
Lâlezâr oldu bâğ-ı rûy-ı zemîn

- 1309 Şanki hıyâţ olup yed-i feyyâż  
Nîze arşundı kılıc-ı mîkrâż

- 1310 Halk-ı Çîn' idi gûyiyâ kirbâs  
ıruban tıldururdu anla kâs

(A37a)

- 1311 ıldı cānını ādemüñ ü sebîl  
Oldı Çîni'lerüñ 'azîz delîl

- 1312 Yürüdi yüz kişıyle şāh-ı 'Acem  
Sürdi hāan'a toğru ekmedi ğam

- 1313 Buldı hāanı mest ü hufte harāb  
omamış hūş u tākātini şerāb

- 1314 Kesdi başın revān o nā-dānuñ  
ardı ānın ara yire hānuñ

- 1315 Tıydu bu hāli leşker-i hāan  
aldılar amusı ten-i bî-cān

- 1316 açmağā ādir olanı açdı  
açmayanlar amu yire geçdi

- 1317 Halk-ı Çîn'e irüp her nîmetler  
Buldu amu 'Acem ğanîmetler

- 1318 Şöyle düşdi şikestelük Çîn'e  
Ön kaçanı yitişdi Māçîn'e
- 1319 Şubha dek şöyle itdiler kırğun  
K'oldı Behrām'lar kamu yorgun<sup>156</sup>
- 1320 Merd-i sî-şad hezār leşkerden  
Lāf-ı da' vîyle gelen erlerden
- 1321 Rub' ı kurtulmadı didi rāvî  
Böyle çıkıdı o şınkunuñ çāvı
- 1322 Şubh-dem nūr ile tolup bu cihān  
Her nihān oldı āşkār u ' ayān
- 1323 Leşker-i Çîn'i gördiler şınkun  
Hānları mürde kendüler kırğun<sup>157</sup>
- 1324 Şöyle kalmış kırusıyile(?) hıyām  
Tolu esbāb içi şerāb u ta'ām
- (İ40b)**
- 1325 Esb ü ester şütür mişāl-i vuḥūş  
Tağılup cümlesi yürür bum-buş<sup>158</sup>
- 1326 Taht-ı hāḳana giçüben Behrām  
Oturup kıldı yidi gün ārām
- 1327 Aldı Çîn şāhunuñ kamu varın  
Genc ü esbāb u māl u tavarın

---

<sup>156</sup> Behrāmlar : Behrāmiler, İ.

<sup>157</sup> hānları : cānları, İ.

<sup>158</sup> yürür : gezer, İ.

- 1328 Leşkerüñ dahı cümle emvālin  
Genc ü esbāb u aţlas u şālin
- 1329 Cümlesini getürdiler öñüne  
Bir ‘ aşā da kıomadılar şonuña
- 1330 Şāh öñünde bağıladı hem-çün gūh  
Ol temāşāya geldi halk-ı enbūh
- 1331 Kendüye yarayanını aldı  
Yaramayanı dökölüp kıaldı
- 1332 Ol kıalanın dahı kılup yağımā  
Halkını kıldı mün‘ am u a‘ lā
- 1333 Çünkü şığımadı fethi evsāfa  
Nāmeler yazdı küll-i etrāfa
- 1334 Fethini kıldı cümleye i‘ lām  
Degdi her mülke şırr ile i‘ lām
- 1335 Kıuvvet-i tāli‘i şehensāhun  
Zafer ü feth ü şevketi şāhuñ
- 1336 Ahter-i sa‘ d u fāl-ı meymūnī  
Ser-be-ser tutdı rebi‘ meskūni
- 1337 Çün nasīb oldu şāha bu nuşret  
Devleti buldı rif‘ at ü şevket
- 1338 Tahtına gine geldi oturdı  
Bid‘ at u hayfı cümle götürdi

1339 Eyleyüp kavmine himāyetler  
Hem re‘āyāsına ri‘āyetler

1340 Tāli‘i buldı sa‘d ü firūzi  
Gülşen-i bahtı tāze Nevruz’i

1341 Virdi gün bigi nūr fer-i māha  
Her kişi didi āferīn şāha

**(İ41a)**

1342 Kıldı bu feth için şeh Behrām  
Bī-nihāyet taşadduk u en‘ām

1343 Degdi cümle fakīre ni‘met-i şāh  
Bin şütür kıldı vakf-ı āteşgāh

1344 La‘l ü yāķūt u lü‘lū‘-i şehvār  
Kıldı Mūbid’lere yük ile nişār

1345 Kendüyle olanlaruñ hem-rāh  
Her birin kıldı bir vilāyete şāh

1346 Oluban cümle hāşuñı maķbūl  
Buldılar hāzretinde hūsn-i kabūl

1347 Şā‘ir-i kavm-i Tāziyān Saḥbān(?)  
Şā‘ir-i mülk-i Pārsī Selmān

1348 Didiler her biri kaşīde-i hūb  
Ġazel-i tegazzül ü kıt‘a-yı mergūb

1349 Şimdi rūy-ı Hayātī pūr-‘ayb  
Fużalā-yı ḥāk-i pāydur bī-reyb

- 1350 Rehber olup ‘ ināyet-i Yezdān  
Aña şunıldı topladı çevgān
- 1351 Himmet-i şāh ile urup çübın  
Ağdurursa göge n’ola topın
- 1352 Meger ol gün ki vaqt idi maḥmūd  
Baht-ı ferḥunde ḵaldı mes‘ ūd<sup>159</sup>
- 1353 Şāh oturmışdı tahtgāhında  
Şād u ferḥunde bārgāhında
- 1354 Şaf tutup tırmış idi dīvānı<sup>160</sup>  
Yirlü yirinde cümle erkānı
- 1355 Her diyār u memāliküñ ḥānı  
Her yirüñ şehryār u sulṭānı
- 1356 Çün sitāre tırup mehe ḵarşu  
Bağlamışlardı şaf şehe ḵarşu
- 1357 Söyleyüp şeh zebān çün şemşir  
Didi ey mīr ü mihterān u dil-ber
- 1358 Leşker ehli gerek kim eyleye ceng  
Şulḥ-ı ḥayra yāḥūd ide āheng
- (İ41b)**
- 1359 İtmiyecek çü tāş u çü merdüm  
Olalar belki ḥün-ı ḥarbi dem

---

<sup>159</sup> ḵaldı : ḵalupdı, İ.

<sup>160</sup> dīvānı : erkānı, İ.

## (A37b)

- 1360 Merd-i merdān odur ki rûz-ı neberd  
Nām u nāmûsı gözleyüp çeke derd
- 1361 Kim ola şehirler içre dīyārī  
Gösterüp pür delī vü ‘ayyārī
- 1362 Eyleye haşm-ı ğālibin maḫhūr  
Şād olanuñ ḥāhı düşmeni kūr<sup>161</sup>
- 1363 Kimse görmemişdür ki kaṭre-i sū  
Gire deryāya çekmeye ḳorḥū
- 1364 Gerçi evvel ide ḥurūş ile cūş  
Yeke şoñunda eyleye ḥamūş
- 1365 Rüstem itse bu işi yā Keyvān  
Ḥalk iderlerdi anları destān
- 1366 Ḳorlar idi ḳamusına ulu nām  
Kimine şīr ü kimine zırgām
- 1367 Kimi gördüñ şehān-ı ‘ālemde  
Şehryārān nesl-i ādemde
- 1368 Fırşatında bu resme kār ide  
Demī geldikde kārzār ide
- 1369 Ḥoş degül mi bu kim ‘avām-ı hevām  
Her biri nükteyle ide kelām

---

<sup>161</sup> şād : şāh, İ.

- 1370 Diyeler şāhımız meye düşdi  
Nağme-i çeng ile neye düşdi
- 1371 Salṭanat nāmını yire şaldı  
Neng ü nāmūsūñ erdine ƙaldı
- 1372 Şoḥbet-i yārı virmeyüp felege  
Kendüyi ƙıldı şehirler içre leke
- 1373 Ben idem kārzār-ı merdāne  
Ḍarb u ḥarbüm begendürem ḥāne
- 1374 Nev-civānum egerçi ‘ayş iderem  
Salṭanat fikrini daḥı görerem
- 1375 Bir elümle n’ola tutarsam cām  
Elümūñ birisi tutar şamşām
- (İ42a)**
- 1376 Ṭañ mı sākī şunarsa destüme cām  
Mūnis ü ğam-gūsārum ise müdām
- 1377 Fırşatumda unutmazam tīrüm  
Yād iderven deminde şemşīrüm
- 1378 Şoḥbetümde beni gören kişiler  
Meclis-i ḥāşıma iren kişiler
- 1379 Fikr iderler beni ki ben mestem<sup>162</sup>  
Mürde-i lāşe bigi bī-destem

---

<sup>162</sup> ki : —, İ.

- 1380 İtmesünler o fikri fāsiddür  
Almasunlar meta<sup>c</sup> -ı kāsiddür
- 1381 Ser-ḥōṣ āyık yirindedür ḥūṣum  
Anlamaz kimse ḥāb-ı ḥargūṣum
- 1382 Ḥasm olanlar bu ṣīri ḥufte ṣanur  
Pīşede rūbeh-i nūhūfte ṣanur
- 1383 Ol diyenler ki bī-başarlardur<sup>163</sup>  
Kendülerden de bī-ḥaberlerdür
- 1384 Ser-ḥōṣı bilmezler ayıkdan  
Canluyı seçmezler uyukdan
- 1385 Bā-hüner kim işinde kāmīl ola  
‘Āqıl u ḥurde-bīn ü fāzıl ola
- 1386 Mey-i nāb ol kişiyе urmaz dest  
Ḥumlar ile içerse olmaz mest
- 1387 Ger kılam bādeyile rāmı çü nūr  
Ḥāk-i rāh ola Qaysar u Fağfūr
- 1388 Nergis-i mestiyile fettānuñ  
Bağladum uyḥusını ḥāḳanuñ
- 1389 Cān u dilden beni seven kişiler  
Rif<sup>c</sup> at-i baḥtuma iren kişiler<sup>164</sup>

<sup>163</sup> bī-başarlardur : bī-nażarlardur, İ.

<sup>164</sup> rif<sup>c</sup> at-i baḥtum : rif<sup>c</sup> at ü baḥtum, İ.

1390 Fikr iderler ki bu dönen gerduñ  
Gerdiş eyler kolayına dün-gün

1391 Yā burūc-ı kevākib-i seyyār  
Zannederler kâmusını bî-kār

1392 Bunlaruñdur çü aşl ile bu kār  
‘ Ālem içre niẓām u bu etvār

(İ42b)

1393 Yoḥsa ben bu arada mehcûrem  
İhtiyārum yoğ elde mecbûrem

1394 Felegüñ ‘avn ile velî geh gāh<sup>165</sup>  
İderem naqş-ı kârgāha nigāh

1395 Bilürem aḥterüñ sa‘ âdetini  
Añlaram t̤ālî‘ üñ nuḥûsetini

1396 Lā-cerem uyḥûdan olup bîdār  
Mest iken oluram gine huşyār

1397 Dāstānuñ şeh eyleyince tamām  
Oturandar kâmu ḥavās u ‘avām

1398 Güldiler cümlesi çü verd-i bahār  
El götürüp kâmu çü şāḥ-ı çenār

1399 Kıldılar cümle pādşāha du‘ ā  
Kuvvet ü t̤ālî‘ ine medḥ ü şenā

<sup>165</sup> geh gāh : gāh gāh, İ.

- 1400 Ol du‘āya kamu diyüp āmīn  
Şehryāra getürdiler taḥsīn
- 1401 Şāh-ı gūruñ begendiler sözini  
Cümlesi ḥāke sürdiler yüzini
- 1402 Didiler āferīn ferāsetüñe  
Dikḫat-i fikrūñe kıyāsetüñe
- 1403 Her ne sözler ki eyledi taḫrīr  
Kılmışuz levḥ-i sīnede taḫrīr
- 1404 Müşg ile ‘anberi ezüp çü midād  
İtmişüz ḥāme-i zer ile sevād
- 1405 Her kelāmuñ şehā çü lü‘lū’-i ter  
Şıdḫuñdan çıkar gine bu dürer
- 1406 Gökden indi saña bu tāt u güher  
Ḥaḫdan oldu ‘aṭiyye hem bu hūner
- 1407 Kimse ṭāpuñ nazīri şāh olmaz  
Şehryār u ser-sipāh olmaz
- 1408 Ol hūnerler kim eylemişdür şāh  
Görmedi kimsene sefid ü siyāh
- 1409 Gelmedi dehre mişli āhen-ten  
Ejdehā-küş dil-ber ü merd-efgen
- (A38a) (İ43a)
- 1410 Ne kılam gūr bigi naḥcīre  
Yüzidür ḥōd-nişānedür tīre

- 1411      Ȧğ u řahrāda şaydı bebir ü peleng  
Hedef-i tīridür semāda küleng
- 1412      Ebrū-yı Hind'e geh virür çini  
Gāh Hindī'yile başar Çin'i
- 1413      Şāh-ı Fağfūr'uñ aldı çün tācın  
Virdi Kayşar ĥarāc ile bācın
- 1414      Gerçi çoğdur şehān-ı şīr-efgen  
Başdılar her biri niçe düşmen
- 1415      Erlik oldur kim eyledi Behrām  
Görmedi mişlini ĥavās u 'avām
- 1416      Sürdi üç yüz kişiyle ser-mest  
Merd-i sī-şad hezāra virdi şikest
- 1417      Dāstānı şehān-ı pīşīnūñ  
Kışşası her dil-ber ü pūr-kīnūñ<sup>166</sup>
- 1418      Her birinün işidilüp ĥayrı  
Zāhir oldu қamusīnuñ hūneri
- 1419      İtmedi kimsene bunun bigi kār  
Görmedi dīde-i ulū'l-ebşār
- 1420      Şimdiden şöñra da olmaz hīç  
Bu yola bir dağı gidilmez hīç

---

<sup>166</sup> — : ü, İ.

1421 Cām içerse şeh olmaya ser-mest  
Merd-i huşyāra kimse urmaya dest

1422 Gözleri vardı[y]sa ger uyḥūya  
Ḳalb-i cānuñ düşer mi ḳorḥūya

1423 Dīde-i cānı uyumaz zinhār  
‘Ālem-i ḡaybı göz ol bīdār

1424 Rāz-ı mahfīye cümle dānādur  
Nik ü bede ḳamu tüvānādur

1425 Döndüğünce bu ḳubbe-i mīnā  
Ṭurdığınca bu merkez-i ḡabrā

1426 Mihr ü māh olduğınca nūr-efṣān  
Eyledikçe kevākib ile ḳırān

**(İ43b)**

1427 Devlet ü mülki ber-ḳarār olsun  
Taḥt ile baḥtı üstüvār olsun

1428 Şāh Nu‘ mān ṭurup yirinden örü  
Yüridi şehryāra ṭoḡru ilerü

1429 Didi şāhā benüm kemīne-ḡulām  
Āstānuñda baña beyt-i ḥarām

1430 Saña bu sürürü Ḥudā virdi  
Seri hem efseri Ḥudā virdi

1431 Bendeyüm tā ki bārgāhuñda  
Serverüm sāye-i külāhuñda

- 1432 ‘ Ālemüñ māyesi vücūduñdur  
Taht u tācum kamusı cūduñdur
- 1433 Cümle fermān ki şāha vireyin  
Emr idersen serüm dağı vireyin
- 1434 Bunca gündür şehüñ riķābında  
Yürürem pāyınuñ türābında
- 1435 Çün ğulām olmışuz bu dergāha  
İrmişüz baht u devlet-i şāha
- 1436 Ger virürse şeh-i cihān destūr  
Hem tutarsa bu cürmümüz ma‘ zūr
- 1437 Varavuz künc-i bende-ḥānesine  
Aķrabā-yı şıla bahānesine
- 1438 Bezm-i şāha ne hācet ārāyiş  
Güşemüzde kılalum āsāyiş
- 1439 Her ne vaktin dir ise şāh-ı cihān  
Tırılmışuz hizmete çü āb-ı revān
- 1440 Gelevüz āstāne yüz sürevüz  
Bāb-ı devlet māyemüz görevüz
- 1441 Tā ki ‘ ālemde olavuz zinde  
Bendeyüz pādşāhuñ emrinde
- 1442 Bes hemān ol maḥalde şāh-ı cihān  
Ḥāzin-i gencine buyurdi ‘ ayān

- 1443 Tuhfeler kim ola lāyık-ı hānī  
Mısrī vü Mağribī vü ‘Ammānī
- (İ44a)
- 1444 Getürüp yıgdılar қаtār қаtār  
Қıldı Nu‘mān’a cümlesini nişār
- 1445 La‘l ü yāķūt u lü‘lū’-i şehvār  
Sīm ü zer kīselerle şad-ķar var
- 1446 Müşg-i nāb u buķūr u ‘anber ü ‘ūd  
Yükleri bī-hesāb u nā-ma‘dūd
- 1447 Şad toyla irelü Tāzī Fūrsī  
Develer cümle pūr-mehār u ceres<sup>167</sup>
- 1448 Māh-peyker dü-şad ğulām u kenīz  
Bī-nażīr-i cihān naķıs u‘ azīz
- 1449 Cümlesin virdi şāh Nu‘mān’a  
Şāh-ı Tāzī to्यundı ihsāna
- 1450 Çün icāzet virildi Nu‘mān’e  
Turdı Nu‘mān da pādişāhāne
- 1451 Mülkine toğrı eyleyüp seyrān  
Vardı taķtına ķurrem ü ķandān
- 1452 Şāh-ı Īrān ķalup meķānında  
Taķt-ı meymūn u ķāmrānında

<sup>167</sup> 1447. Beyit İ nüshasında yer almamaktadır.

1453 Oldı ‘ayş u neşātına meşğūl  
Feth ü nuşret nedīm ü devlet-i kŭl

1454 Meger ol gŭn ki gelmemişdi sipāh  
Şāh oturmuşdı ḥalvetinde çü māh

1455 Geldi yādına kışşa-i ūstād  
K’itmiş idi serāçede bünyād

1456 Lā-cerem Heft-Peyker’i aŋdı  
Ad ile yidi kişveri aŋdı

1457 Heft-Peyker ğamı düşŭp diline  
Şehryārı yetürdi menziline

1458 Kıldı şūrīde-ḥāl Behrām’ı  
Kalmadı dilde şabr u ārāmı

**(A38b)**

1459 İmtişāl idŭp emr-i taqdīre  
Başladı fikr ü rāy-ı tedbīre

1460 Heft-Peyker didügi sultānuñ  
Her biri duḥteriydi bir ḥānuñ

1461 Reb‘ -i meskŭn ki yidi kişverdŭr  
Her biri bir maķāma serverdŭr

**(İ44b)**

1462 Her bir iķlīme ḥŭkm ider bir şāh  
Ḥākimi cŭmlenüñ velī Allah

1463 Gŭnderŭp her diyāra ķāşidini  
İstedi ķamudan maķāşidini

- 1464 Şaklayup her birisi kişverini  
Cümlesi virdi şāha duḡterini
- 1465 Virdiler daḡı niçe māl u ḡarāc  
Her birisi çü müflis ü muḡtāc
- 1466 Evvelā şāh-ı Çīn’e şaldı berīd  
Eyleyüp nāmesinde va‘d u va‘īd
- 1467 İstedi duḡteriyle ḡāḡanuñ  
Heft sāle ḡarācını anuñ
- 1468 Her murādını gönderüp ḡāḡan  
Oldı Behrām’a bende-i fermān
- 1469 Şāniyā Rūm’a şaldı ḡāşidini  
İstedi cümle-i maḡāşidini
- 1470 Şehryāra çü bende-i kemter  
Virdi Ḳayşar da māl ile duḡter
- 1471 Şalisen şaldı Maḡrib’e ādem  
Şāh-ı Maḡrib de lā-cerem ol dem
- 1472 Pādşāha muṡī‘ olup yek-ser  
Virdi māl u ḡarāc ile duḡter
- 1473 Rabi‘ ā şāh-ı Hind’e ḡāşidini  
İstedi gönderüp maḡāşidini
- 1474 Rāy-ı Hindī de gūş idüp sözini  
Virdi bāc u ḡarāc ile ḡızını

- 1475 Hāmsā şehryār-ı H̱ārezm'e  
İlçi gönderdi aşd ile rezme
- 1476 Şāh-ı H̱ārezm de virüp kızını<sup>168</sup>  
Tuydı şāh-ı muzafferüñ sözini
- 1477 Sādisen şaldı şāh-ı Saqlāb'a  
āşidini çü māhi-i āba
- 1478 İstedi duteriyle tācını  
Hem güzeşte arāc u bācını
- (İ45a)**
- 1479 Eyleyüp şāha özr-i nā-maşūr  
Virdi Behrām'a māl ile bir ūr
- 1480 Sābi' an aldı bint-i Kisrā'yı  
Ol daı gül lebi şeker ābı
- 1481 Hāşılı şehryār-ı heft-iqlīm  
Şāh Behrām-gūr'a bā-ta' zīm
- 1482 Virdiler her birisi duterler  
Sürdiler şāh eşigine serler
- 1483 Çün yidi kişver oldu emrine rām  
Sürdi ayş ile devrānı Behrām
- 1484 Oldı rūzı çü tal'at-ı Nevrūz  
Ferrū u rūşen ü cihān-efrūz

---

<sup>168</sup> virüp : virüben, İ.

- 1485      Günler içre meger şeh ile havās  
Eylemişlerdi hālī meclisi hāş
- 1486      Şiddeti vaḳtiydi ser-mānuñ  
Evvel yevm idi zemistānuñ
- 1487      Şem‘ ü ḳandīl bāğ olup merde  
Āb-ı cūy olmış idi efserde
- 1488      Gerden-i āba bād-ı şeb-gīri  
Daḳuban ḥalka ḥalka zencīri
- 1489      Şāh-ı ser-mā siyāset itmişdi  
Āb-ı cūyuñ revānı gitmişdi
- 1490      Kūh u şahrāya giydürüp ḳāḳum  
İder idi güneş ziyāsına ḳum
- 1491      Kimyākār gerdiş-i ‘ ayyār  
Gizlemişdi ḥacerde la‘ l ile nār
- 1492      Zibaḳ-ı āsmān u berd-i ‘ azīm  
Eylemişdi şuy[ı] çü nuḳre-i sīm
- 1493      Vaḳt-i ser-māda ḥüsrev-i ḥoş-rāy  
Düzmiş idi mizācına göre cāy
- 1494      Çār faşluñ bilürdi ‘ unşurını  
Düzmiş idi aña göre yirini
- 1495      Hem ‘ izāruñda ḥūb u enīsini  
Faşlınuñ ṭab‘ ına münāsibini

## (İ45b)

- 1496 Eşribe kasemünde şîrinin  
Hoş-güvâr u lezîz ü rengînin
- 1497 Mîvenüñ de maħalle kıabilini  
Turş ü şîrîn kamu me'ākîlini
- 1498 Yirlü yirince hep düzetmişdi<sup>169</sup>  
Mevsimüñ tab'ını gözetmişdi
- 1499 Hîzem itmişdi şandal u 'üdü  
Hoş gelürdi meşâmına düdü
- 1500 Hîme-i suhte çü şâh-ı itâr  
Olmış idi ocağda pür-gül-nâr
- 1501 Gösterüp nâr-ı hîme şekl-i bahâr  
Mu'cizen kıldı çün nebî ezhâr
- 1502 Meş'al-i Yûsuf u çerâğ-ı Kelîm  
Bezm-i 'îsî vü bâğ-ı İbrâhim
- 1503 Her zemistânuñ âteşîni celîl  
Bâğ u bostân ider çü nâr-ı ħalîl
- 1504 Bî-libâs âdemîye nâr-ı caħîm  
Bî-gümân olısar çü bâğ-ı na'îm
- 1505 Vardı bir kişi muşâhib şâha  
Nesl-i Rûmî degüldi kışm-ı sipâh

---

<sup>169</sup> yirlü yirince : yirlü yirinde, İ.

1506 Kāmil üstād idi dürüst-pîşe  
Rām idi aña hāme vü tîşe

1507 Mānî itmezdi naqşını bünyād  
Urmaz idi külengini Ferhād

**(A39a)**

1508 Gerçi şākirdiyidi Sinmār'uñ  
Merdiyidi zamānede kārūñ

1509 İşlemişdi bile Havernak'da  
Yoğ idi mişli zīb ü zînetde

1510 Hāzır idi katında Behrām'uñ  
Hem-demi muhabbetinde Behrām'uñ

1511 Gördi şevkîni şāh-ı dil-şāduñ  
Düşdi cānına āteş üstāduñ

1512 Yır öpüp şāh öñünde tırdı irü  
Yüridi havf u şerm ile ilerü<sup>170</sup>

**(İ46a)**

1513 Didi şāhā olursa ger destūr  
Açayın şeh katında çok mestūr

1514 Beni her nā-bekāra itme kıyās  
Kāmilüm talî' ü sitāre-şinās

1515 Naqş u taşvîr işinde üstādum  
Tîşe kārında mişl-i Ferhād'um

---

<sup>170</sup> — : u, î.

- 1516 Kimse yapmaz bināmı gülkārum  
Ben de devrümde şimdi Sinmār'um
- 1517 'İlmüm altındadır sipihr-i bülend  
İstemezven kim ire şāha gezend<sup>171</sup>
- 1518 Çün semā ḥākim ü zemīn maḥkūm  
Āsmān ḥālī ḥodīña ma' lūm
- 1519 İdeyin merz-i cān içün şāhuñ  
Bir binā 'avniyle Allah'uñ
- 1520 Yapayın yidi günbed-i 'ulyā<sup>172</sup>  
Her biri ola sidreden a' lā
- 1521 Gerçi yeksān ola gül ü sengi  
Dürlü dürlü düşe velī rengi
- 1522 Ola cümle münakkaş u rengīn  
Ezraḳ u sebz ü şandalī müşgīn
- 1523 Ba' zısı zerd ü ba' zı sürḥ-i sarīḥ  
Günbed-i heftümīn beyāz-ı şaḥīḥ
- 1524 Her birinde olup nuḳūş u şūr  
Görüp il başiret ala 'iber<sup>173</sup>
- 1525 Düşdi hem dest-i şāha heft-nigār  
Çeng-i şāhīne çün tezerv-i şikār

<sup>171</sup> istemezven : istemezem, İ.

<sup>172</sup> günbed-i 'ulyā : ḳubbe-i 'ulyā, İ.

<sup>173</sup> il : —, İ.

- 1526 Hāk-i ‘ibrāda buyidi duḡter  
Şaḡf-ı i‘lāda şanki heft-aḡter<sup>174</sup>
- 1527 Her birinüñ sitāresin göreyin  
Aḡterine göre esās urayın
- 1528 Heft-Günbed çü ravza-i gülşen  
Seb‘a-i ḡūra olalar mesken
- 1529 Heftenüñ her günü[n]de şāh-ı cihān  
Günbedüñ idinüp birini mekān<sup>175</sup>
- 1530 Şāhibiyile eyleyüp şoḡbet  
Meclis-i ḡāş idüp süre ‘işret
- (İ46b)**
- 1531 Biçilüp şāh ile dil-ārāma  
Günbedüñ rengine göre cāme
- 1532 Her libāsı o reng ile giyesüz  
Her ta‘āmı aña göre yiyesüz
- 1533 Gerçi yaparsa şeh zemīn ü zamān  
Günbed-i hefti çün kuşūr-ı cinān
- 1534 Şehryār ola ‘ālem içre mezīd  
Sā‘at-i Leyl-i Qadr gündüzi ‘īd
- 1535 Şāh-ı devrān idüp nişāne-i kār  
‘Ömr ü devletinden ola ber-ḡurdār

<sup>174</sup> 1526. beyit İ nüshasında yer almamaktadır.

<sup>175</sup> Günbedüñ idinüp birini mekān : Günbedüñ birini idinüp mekān, İ.

- 1536 Şāh işidüp didi eyā üstād  
Eyledüñ tut o günbedi bünyād
- 1537 Özümüz çü ger olmayaydı merg  
Hāne-i ‘ömrümüz olaydı berg
- 1538 Seb‘a katda yapaydık seb‘in  
Kaşr-ı zerrin ü günbed-i simin
- 1539 ‘Ākıbet çün bu hāneden göçevüz  
Bes ne hācet bu zaḥmeti çekevüz
- 1540 Daḥı didüñ yazam nuḳūş u nigār  
Kim ola manzar-ı ūlū’l-enzār
- 1541 Ol daḥı hāne-i hevā vü heves  
Kışsa-i beyt-i ‘ankebūt u meges
- 1542 Hāne çok hāne āferin bulalum  
Şāni‘i bulmağa heves kılalum
- 1543 Şāh eyitdi gine bu sözde ḥaṭā  
Ola mı şāni‘e mu‘ayyen cā
- 1544 Görür ol ḥalkı kendü görölmez  
Bī-nişāndur nişānı şorulmaz
- 1545 Varlığıyla tolu zemīn ü zamān  
Derk olunmaz velī ṭapar bu cihān
- 1546 Ehl-i meclis kamu olup ḥāmūş  
Tutdılar dūrlerine şāhuñ gūş

- 1547 Koyuban şāh anı tamām itdi  
Hātırı bir söze dağı gitdi
- (İ47a)
- 1548 Nefs-i emrde velī göyüñdi özi  
Kaldı cānında ol sözüñ sūzi
- 1549 Şāha ma‘ lūm idi haqīkat-i kār  
İtmiş idi nigārını Sinmār
- 1550 Görmüş idi anı Havernağ’da  
Peyker-i hefti zīb ü revnağda
- 1551 Ol perī-peykerān-ı heft-iqlīm  
Dürc-i şehde tırup çü dürr-i yetīm
- 1552 Hāne-i sebz idi çü sāye-i serv  
Cām-ı gül-reng idi çü hūn-ı tezerv
- 1553 Şāh Behrām-gūr ile yārān  
‘Aş iderlerdi çün külehdārān
- 1554 Mey ü nuql u semā‘ u sāz idi  
Hem-dem-i hāş u dil-nevāz idi
- 1555 Cām-ı lāle şerāb-ı reyḥānī  
Şāhid ü şem‘ ü bezm-i sulṭānī
- 1556 Görmedi ḥālī meclisüñ ma‘ lūm  
Nerm idi dilleri dağı çün mūm
- 1557 Ehl-i meclis çü düşdi ḥālāta  
Başladı her biri maḳālāta

## (A39b)

- 1558 Vaşf-ı hāl ile bildügi sözden  
Söyledi her birisi bir yüzden
- 1559 Söz çoğ oldu arada mestāne  
Döñdi söz nevbeti suḥandāne
- 1560 Didi devlet ki bu şehūñ varıdur  
Mertebe kim şehenşehūñ varıdur
- 1561 Bu maḳām-ı ıarab çü heşt-behişt  
Bu yidi hūr şekl ü nūr-sirişt
- 1562 Görmedi cümle-i şehān-ı cihān  
Bunlaruñ mişlini ‘ayān u nihān
- 1563 Vüs‘at-i hāl ola ‘adū maḳhūr  
Rūz emīn ü emān u leyl-i ḥuzūr<sup>176</sup>
- 1564 Ni‘met ü şihḥat ü selāmet ola  
Gūşe-i emn ile ferāğat ola

## (İ47b)

- 1565 Bundan özge daḥı ḥuzūr ola mı  
Ḥāṭır-ı pūr-ğama sürūr ola mı
- 1566 Līkin ol ḳul ki pādişāhī ola  
Bir senūñ bigi ya‘nī şāhī ola
- 1567 Ḳamusı anda naḳd u ḥāşıldur  
Ni‘metūñ cümlesine vāşıldur<sup>177</sup>

---

<sup>176</sup> leyl : şeb, İ.

<sup>177</sup> 1566 ve 1567. beyitler İ’de derkenara yazılmıştır.

- 1568 Kāşkī şehryār olup bī-derd  
Görmeyeydi mizāc-ı germi serd
- 1569 Buluban cismi şıhhat-i sermed  
İrmeyeydi gezend-i çeşm-i bed
- 1570 Ebedü'l-dehr olaydı dil-şād  
Hırmen-i 'ayşı görmeyeydi bād
- 1571 'Ömr-i dāyim şehe 'atā oldu  
Cānımız yolına fedā oldu<sup>178</sup>
- 1572 Çün suhanver sözün tamām itdi  
Her kişi kendü yolına gitdi
- 1573 Var idi şeh katında āzāde  
Merdüm-i nīk ü muhteşem zāde
- 1574 Nakş-pend idi hoş-nigārında  
Haft-ı nev-sepīdi hāmedārında
- 1575 Şīde nām idi ol hamīde-hışāl  
Tal'at-ı hūb idi mübārek-fāl
- 1576 Hurde-bīn ü mühendis-i 'ālem  
Merd-kār u muşavvir-i ādem
- 1577 Rām idi sâ'idine ressāmı  
Bulmuş idi o pīşede nāmı

---

<sup>178</sup> oldu : olubdı, İ.

- 1578 Gördi rüşen muşavvir-i kâmil  
Bu kederden şehi perîşân-dil
- 1579 ‘Âkıll idi velî ol ressâm  
Ol maḥallerde eyleyüp ârām
- 1580 İtmedi sehv ile sözinde şitâb  
Virmedi sür‘at ile şâha cevâb
- 1581 Şeh kağırdı anı nihân bir gün  
Eyledi sırrını ‘ayân bir gün
- 1582 Didi budur murādum ey üstâd  
Ki urasun Heft-Günbed’e bünyâd
- 1583 Şan‘atun her neyise ḥarc idesün  
Hünerün vārın anda derc idesün
- (İ48a)
- 1584 Mālî ḥarc it murāduñ oldıḳça  
Her ne dirseñ filori vü aḳça
- 1585 Şeh buyurdu ḥazînedâra hemân  
Didi fikr itme bu sözümde gümân
- 1586 Her ne kim ister ise bu üstâd  
Eyleme sözine ḥilâf u‘ inâd
- 1587 Hâşılıñ yoğ u varına baḳma  
Vir murādını gönlini yıḳma
- 1588 Bes ḳuşandı hemân işe üstâd  
Niyyet eyledi urmağa bünyâd

- 1589 İstedi cümle vakt u sâ' âtı  
Aradı rûz u iktirânâtı
- 1590 Buldı bir sâ' at-i şerîf ü sa' id  
Ferruh u pür-zafer huceste çü ' id
- 1591 Urdı ol demde sab' aya bünyād  
Kim görenler didi mübârek bād
- 1592 Merd-i ahter-şinās u t̄ālî' -bîn  
Çünki kıldı sitâresini güzîn
- 1593 Eyleyüp şugl u kâr-ı ressamî  
Gördi şehden ' atâ vü en' amı
- 1594 Gösterüp cidd ü cehd ile iqdām  
' Ākıbet iki yılda itdi tamām
- 1595 Āşkār idüp anda her hüneri  
Eyledi Heft-Günbed'i güheri
- 1596 Ol yidi dürr-i la' l-i pârelerüñ  
Añladı t̄ālî' vü sitârelerüñ
- 1597 Her birinüñ yirin dağâyık-bîn  
Eyledi t̄ālî' e göre ta' yîn
- 1598 Çün tamām oldu Heft-Günbed-i şāh  
Gelüben kıldı cümlesine nigāh<sup>179</sup>

<sup>179</sup> Gelüben kıldı cümlesine nigāh : Gelüben cümlesine kıldı nigāh, İ.

1599 Görüben şāh anı pesend itdi  
Şevk ü mihrini dilde bend itdi

1600 Virdi bennāya ni‘ met-i bisyār  
Āferīn didi şevk ile şad-bār

**(İ48b)**

1601 Açdı genc ü hazāyinüñ kapusın  
Bağdı burc u hişārınuñ yapusın

1602 Şehryāruñ eli döküp güheri  
Şaçdı toprak yirine sīm ü zeri

1603 Ni‘ metiyle cihānı garķ itdi<sup>180</sup>  
Ni‘ meti cümle ‘ āleme yitdi

1604 Gördi şeh kim każiyye-i Sinmār  
‘ Ālem içre şeni‘ idi bed-kār<sup>181</sup>

1605 Eylemişdi aña şeh Nu‘ mār  
Zulm-i fāhiş cehālet ü tuğyān<sup>182</sup>

1606 Şāh olan bī-günāhı katl itmeñ  
Pişekār-ı cihānı yitürmeñ<sup>183</sup>

**(A40a)**

1607 Kār-ı zişt ü şeni‘ dūr ‘ uķalā<sup>184</sup>  
Hem şeri‘ atde tehī ider nuķlā

1608 Lā-cerem şāh idüp ri‘ āyet-i tām  
Kıldı bennāya Āmül’i en‘ ām

<sup>180</sup> cihānı : cihān, İ.

<sup>181</sup> içre : —, İ.

<sup>182</sup> ü : —, İ.

<sup>183</sup> cihānı : cihān, İ.

<sup>184</sup> şeni‘ dūr : şeni‘ atdür, İ.

- 1609 Ger ھاٲā kıldı n'ola Nu' mān  
İtdiyise ' uķūbet ü ħūsrān
- 1610 Eyledi şeh ri' āyet ü ihsān  
Olmadı hem ' aٲāsına ħannān
- 1611 Bile geldi ķadīmi men' ile cūd  
Kimi dāyim ziyān ider kimi sūd
- 1612 Kimisi nār-ı dūzaķ ile ħarīķ  
Kimisi āb-ı selis ile ġarīķ
- 1613 Her kişi cünbişünde ħayrāndur  
Müflis ü ħ'ācedür eger ħāndur
- 1614 Ĥusrev-i şir-gir ü şeh Behrām<sup>185</sup>  
Taĥt-gāhında eyleyüp ārām
- 1615 Buldı nāz u na' im ü ni' met ü cāh  
Ķulle-i aٲlasa iderdi külāh
- 1616 Devletinde yapıldı günbed-i heft  
Bī-nażir-i cihān çü cennet-i heřt
- 1617 Rengini anlaruñ sitāre-řinās  
Necmine göre itmiş idi kıyās
- (İ49a)**
- 1618 Ol ki Keyvān'a olmuş idi ķarīn  
İtmiş idi bināsını müşġin

---

<sup>185</sup> ü : —, İ.

- 1619 Aña kim kıldı Müşterî ‘avnî<sup>186</sup>  
Şandalî oldı günbed-i levnî
- 1620 Ol ki Merrih ile kılpudur rāy  
Günbed-i sürhî kıldılar aña cāy
- 1621 Ol ki Hürşîd’e olmış idi qarîn  
Cāy-ı zerd itdiler aña ta‘yîn
- 1622 Ol ki çün Zühre olmış idi sa‘îd  
Günbed-i rengîn itmiş idi sefid
- 1623 Ol kim itdi ‘Uṭārid ile kelām  
Günbedi ezraḳ oldı aña maḳām
- 1624 Ol ki māh ile eylemişdi kırân  
Günbedi aḫṣar idi aña mekân
- 1625 Heft seyyāre bu yidi aḫter  
Birbirine qarîn olup yek-ser
- 1626 Heft-Günbed ki rengini üstād  
Eyledi necmine göre bünyād
- 1627 Bunlaruñ cümlesini şāha Ḥudā  
Eyledi ‘avn u cūdiyile ‘aṭā
- 1628 Heftenüñ her günini şāh-ı zemîn  
Günbed-i hefte eyledi ta‘yîn

---

<sup>186</sup> kıldı : oldı, İ.

- 1629      Günbedüñ her birinde bî-teşvîş  
Her gün eylerdi bir nigârla ‘îş
- 1630      Hem giyürlerdi mäh ile sulţân  
Günbedüñ rengine göre ıaftân
- 1631      Şeh kenârında oturup hâtûn  
Söylenür laţîfeler mevzûn<sup>187</sup>
- 1632      Hem hikâyet-i dil-keş çün ıand  
Şâha söylerdi la‘l-i şeker-ıand
- 1633      Tâ ki şâh ola hurrem ü şādân  
Gül bigi göñli açıla ıandân
- 1634      Gerçi severdi bu demleri Behrâm  
Almadı dünyeden velîkin kâm
- (İ50a)**
- 1635      Şoñra dest-i ecel burup küşen  
Aña telı itdi ‘ayş ile nüşen
- 1636      Ey Hayâtî recâ kı lup ihsân  
İste dâyim ‘inâyet-i Yezdân
- 1637      Hile-i rûzgâra aldanma  
Gülsitân-ı bahâra aldanma
- 1638      Degmez anuñ devâsına derdi  
Zahmet-i hârına gül [ü] verdi

---

<sup>187</sup> söylenür : söylenürler, İ.

**RŪZ-I ŞENBE DER-SİYĀH**

- 1639 Nevbet-i ‘ayş günbed-i müşgîn  
Çünküml olındı şenbeye ta‘yîn
- 1640 Kaynadup şāhı āteş-i sîne<sup>188</sup>  
Şenbe gün geldi kaçır-ı müşgîne
- 1641 Şubhgehdēn turup şeh Behrām  
Kıldı duhter de şāhına ikrām
- 1642 Duhter-i şāh-ı Hind’e virdi selām  
Şāh öñünde kılup sücūd u kıyām
- 1643 Eyleyüp günbedini ‘anber-bîz  
Düşdi ayağına ağarr-bîz
- 1644 Yağdı ol dem buhūr u şandal u ‘ūd  
Tutdı şahın-ı serāy[1] müşgîn-dūd
- 1645 Hāzır olmuşdı ni‘met-i aqsāmı  
Ol na‘imle toyurdu Behrām’ı
- 1646 ‘Ağabınca getürdi cām-ı şarāb  
Berre vü gūsfend ü murğ-ı kebāb
- 1647 Verd ü nesrîn ü sūnbül ü reyḥān  
Sīb ü emrūd u ābī vü rūmmām
- 1648 Şeker ü nuḳl ü piste vü bādām  
Cümlesini getürdilerdi tamām

---

<sup>188</sup> sîne : kîne, İ.

1649 Şāh anuñla içüp mey-i gül-gün  
Oldı Leylî cemāline Mecnūn

1650 Devrini çün teselsül itdi müdām  
Başladı ḥāba nergis-i Behrām

**(İ50a)**

1651 Ḥābınuñ def‘ i yiçün ol hātūn  
Diledi şāha eyleye efsūn

1652 Başladı kışsa vü hikāyāta  
Çün mey-i dil-güşā maḳālāta

1653 İbtidā eyleyüp şenāsiyla  
Girdi ḳāle şehūñ du‘ āsiyla

1654 Didi ‘ālemde penc nevbet-i şāh  
Urılup dest-gır ola Allah

**(A40b)**

1655 Tā cihān tırdıgınca var olasun  
Taht u tāt ile bahtiyār olasun

1656 Çehre-i baht u ‘izzünüñ mesrūr  
Devletüñ şem‘ i dāyimā pür-nūr

1657 Māh-ı Hindī didi utanuraḳ<sup>189</sup>  
Ḥāb-ı düşīneden uyanuraḳ

1658 Kim işitdüm kemīne ḥurd iken  
Tıynetüm şāfī dahı dürd iken

<sup>189</sup> Hindī : Hindū, İ.

- 1659 Vardı bir zen laṭīf ser-mest  
Pāk u ṣāfī çü ḥūriyān-ı behişt
- 1660 Kim gelürdi bize müdām ol māh  
Giyür idi velī ḥarīr-i siyāh
- 1661 Dirler aña ey sebīke-i sīm  
Ḳıl bize sırrını bunuñ tefhīm
- 1662 Neden oldu ne odlara yanduñ  
Kim bu resme ḳaraya boyanduñ
- 1663 Sen ki dāyim sefidkār olasun  
Bu siyāh ile nite yār olasun
- 1664 İşidüp bu sözi didi ol zen  
Baña iñdürmeñüz gine şiven
- 1665 Vardı bir güzīde şāh-ı büzürg  
Devletinde yürürdi mīş ile gürk
- 1666 Bu za‘ife anuñ keniziydüm  
Āstānında kefçe-līziydüm
- 1667 Bunca nāz u na‘imle ol şāh  
Her libāsını giymişdi siyāh
- (İ50b)**
- 1668 Ol sebebden o şāha ser-cūşān  
Dirler idi şeh-i siyeh-pūşān
- 1669 Likin ol giyürdi her rengi  
Rūmī vü Çinī Hindī vü zengī

- 1670 Her ġarībi tūtardı çün cānı  
Cān u dilden severdi mihmānı
- 1671 Żayf'çün yabmış idi ayru serāy  
Düzmiş idi ġarīb'çün bir cāy
- 1672 Ni' met ü menzil ü şerāb u ʔa' ām  
Heb müretteb düzelmiş idi tamām
- 1673 Żayfina her dem eyleyüp ' izzet  
Bile iletürdi kendüsi ni' met
- 1674 Oturup ni' meti bile yirdi  
Her sözi żayfa kendüsi dirdi<sup>190</sup>
- 1675 Her ġarībüñ şorardı aḫvālin  
Ser-ġüzeştin bilür her ḫālın
- 1676 Bir gice yatmaz idi mihmānsuz  
Yoğ idi şabr u ʔāḫati ansuz
- 1677 Nā-bedīd oldı nā-gehān ol şāh  
Leşkeri yoğ idi bile hem-rāh
- 1678 Ten ü tenhā sefer kıılup çün māh  
Kimse ḫālinden olmadı āġāh
- 1679 Hem-çü Sīmurg idüp ' uzlet  
Eyledi ' azm-i ġüşe-i vaḫdet

<sup>190</sup> Her sözi żayfa kendüsi dirdi : Her sözi żayfina kendü dirdi, İ.

- 1680 Baht u devlet refîk olup nâ-gâh  
Gine geldi serîrine ol şâh
- 1681 Gördiler giydügi kâmusı siyâh  
Cübbe vü pîrehan kabâ vü külâh
- 1682 Bî-musîbet giyerdi kâra libâs  
Kim şanurlardı tutmuş idi yâs
- 1683 Batmış idi siyâha sîmîn-zât  
Şanki zûlmât içinde âb-ı hayât
- 1684 Kimse şormazdı lâkin esbâbın  
Söylemezdi o hânenüñ câyın
- (İ51a)**
- 1685 Bir gice luţfîyle Allah'uhn  
Halvetine yitişdüm ol şâhuñ
- 1686 Çünkü şâhuñ cemâlini gördüm  
Hâk-i pâyına yüzümi sürdüm
- 1687 Şefkat idüp bu 'âciz ü h'âra<sup>191</sup>  
Başladı kemteriyle güftâra
- 1688 Eyledi çok şikâyet ahterden  
Gerdiş-i dūn u sūfle perverden
- 1689 Didi gördüñ mi çerâğ-ı nâ-sâzî  
Bu şeh ile nice kılur bâzî

---

<sup>191</sup> 'âciz ü h'âra : 'âciz zâra, İ.

- 1690 Menzil iken baña sevād irem  
Beni çekdi sevāda hem-çü kalem
- 1691 Bu ‘acebdür velī maḳālūmden  
Pürsiş itmez kimsene ḫālūmden
- 1692 Kimse dimez niçün ḳara giydüñ  
Aṭlası ḳoyuban ‘abā giydüñ
- 1693 Çün kelāmını diñledüm şāhuñ  
Ḳaşd-ı pākini añladum şāhuñ
- 1694 Şāh öñünde ḳılup sücūd u rükū‘  
Eyledüm şāh ile kelāma şürū‘
- 1695 Didüm ey dest-gır-i ğam-ḥ‘ārān  
Bihterīn-i heme cihāndārān
- 1696 Kim ola sırrını şora şāhuñ  
Yā bile remzini şehensāhuñ
- 1697 Kerem-i şāh ide meger fermān  
Āşkār ola ḳışsa-i pinhān
- 1698 Didi göñlüm severdi mihmānı  
Kim gelürse iderdüm iḥsānı
- 1699 Geçmez idüm cihānda ḫayf ile  
Eglenürdüm hemīşe żayf ile

1700 Oturup añlaruñla bî-teşvîş<sup>192</sup>  
Eyler idüm güzeşteden teftîş

1701 Bir gice geldi bir misâfir-i rāh  
Kefş ü destār u cāme cümle siyāh

(İ51b)

1702 Çekmedüm hāsîdün ğam u keydün  
Cümle gördüm misâfirün kayduñ

1703 Başladum şoñra pürsiş-i hāle  
Çekdüm ol dem misâfiri kâle

(A41a)

1704 Şordum andan nedür didüm bu yās  
Kim boyanmış siyāha cümle libās

1705 Didi gel geç şehā bu sevdādan  
Kimse şormaz haber çü ‘Anķā’dan

1706 Gine kıldum buña hezār iķdām  
Diyüvir diyü eyledüm ibrām

1707 Niçe def’ a beni şavup dimedi  
‘Āķıbet şerm idüp sözüm şımadı<sup>193</sup>

1708 Didi ey şehryār-ı bende-nüvāz  
Hāķ naşīb ide saña ‘ömr-i dırāz

1709 Bir şehir var diyār-ı Çîn içre  
Mişli yok ehl-i küfr ü dîn içre

<sup>192</sup> anlaruñla : añlar ile, İ.

<sup>193</sup> Şerm, İ : şer, A. Beytin bulunduğu bağlam nazara alındığında “şerm” sözcüğü anlam yönünden daha uygundur. A nüshasında eksik bir yazım söz konusu olmalı.

- 1710 Anuñ adı çü nām-ı Medhūşān  
Ta' zıyet-nāme-i siyeh-pūşān
- 1711 Peykeri merdümi çü şūret-i māh  
Cümle giydükleri perend-i siyāh
- 1712 Her kim anuñ şerābuñ eylese nūş  
Eyler idi çü mey hūrūş ile cūş
- 1713 Mest olurdı çü min velī hāmūş  
Hem-çün ehl-i mesāyib esved-pūş
- 1714 Bu haberden ziyāde söylemezem  
Öldürürseñ dahı haber dimezem
- 1715 Bu sözi söyleyüp tamām itdi  
Rahtını aluban o dem gitdi
- 1716 Bu söz oldu içümde hem-çün dāğ  
Virmedi cānuma huzūr u ferāğ
- 1717 Çok kişiden dahı sorup aḥbār  
Tuymadum ol қазиyyeden āşār
- 1718 Gerçi çoğ eyledüm bu işde qarīb  
İtmedi fāyda dögündi şekīb
- (İ52a)
- 1719 Lā-cerem memleketden el yudum  
Taht u raht u vilāyetüm kodum
- 1720 Çekmeyem diyü yolda zaḥmet ü renc  
Vāfir oldum bile cevāhir ü genc

- 1721 Şordum ol şehriñ adını bildüm  
Yel bigi yolda tırmadum yeldüm
- 1722 Sırr-ı rāh içre gerçi yorıldum  
Añır ol şehri varuban buldum
- 1723 Gördüm ol şehri mişl-i bāğ-ı irem  
Zinet ile cihān içinde ‘alem
- 1724 Gerçi peykerleri sefid çü şır  
Lık giydükleri siyeh çün kıır
- 1725 Kındum ol şehir içinde bir hāne  
Gezdüm anda çü merd-i dīvāne
- 1726 Kimseye bir haber diyemedüm  
Ol yirüñ hālını tıyamadum
- 1727 ‘Ākıbet gördüm anda bir kıasāb  
Merd-i pākīze-dil revāne çü āb
- 1728 Eyleyüp baña şefkat ile nazar  
Oldum anuñla hem-çü şır ü şeker
- 1729 Aramuzda geçildi çoğ ahvāl  
Aña harc eyledüm ‘adedsüz māl
- 1730 Her ne kim var idi bile hāzır  
Genc ü sım ü cevāhir-i vāfir
- 1731 Cümlesin yolına nişār itdüm  
Aña en‘āmı bī-şümār itdüm

1732 Ol kadar kıldum aña ihsānı  
Şaydum oldı çü kār-ı kurbānı

1733 ‘Ākıbet ol daḥı beni bir gün  
Eylemişdi evinde şanki düğün

1734 Da‘ vet itdi beni serāyına  
Hürmet ile iletdi cāyına

1735 Hıdmet idüp getürdi ni‘ metler  
‘Aķabınca içürdi şerbetler

(İ52b)

1736 Pişkeş çekdi bî-hesāb u kıyās  
La‘l ü yāķūt u lü‘lū’-i elmās

1737 Bi-nihāyet daḥı kumās u metā‘  
Her birinden çeküp hezār envā‘

1738 O benüm virdigüm hedıyyeleri  
Kendüye olunan ‘aṭıyyeleri

1739 Cümlesin getürüp bile çekdi  
Üstüme kulle-i mihen çökdi

1740 Didüm ey ḥāce bu ne ‘ādetdür  
Bizüm illerde bu şenā‘ atdür

1741 Nā-revādur ‘aṭāmuızı ırmaķ  
‘Ayb u noķşān yüzümüze urmaķ

1742 Çekmezüz māl’çün ğam u ḥüzni  
Zerre kadarınca yokdur vezni

- 1743 Yek-cihet yanımızda seng ü güher  
Katımızda bizüm çü hāk u çü zer
- 1744 Hādime söyledüm o dem pinhān  
İtmedüm sırrımı velī i‘ lān
- 1745 Didüm aña ne var ise memlūk  
Tuḥfeler kim ola sezā-yı mülūk
- 1746 Bî-kušūr al getür ḥuzūruma tîz  
Pür-şitāb ol çü bād-ı rüstā-ḥîz
- 1747 Varup ol demde ḥādem-i ma‘ hūd  
Heb getürdi ne var ise mevcūd
- 1748 Cümlesin yolına sebîl itdüm  
Merd-i kaşşābı key zelîl itdüm
- 1749 Didüm ey merdüm-i kerîm-nihād<sup>194</sup>  
Degülüz biz çü ester-i ḥar-zād
- 1750 İşimüz çü dile fütüvvetdür  
‘Āleme şefkat ü mürüvvetdür
- 1751 Gördüm anuñ baña çün iḥlāsın  
Şıdķ u şāf u muḥabbet-i ḥāşın
- 1752 Lā-cerem sırrımı ‘ ayān itdüm  
Kışşamı ser-be-ser beyān itdüm

<sup>194</sup> merdüm-i kerîm-nihād : merd-i kerîm-nihād, İ.

## (İ53a)

- 1753 Didüm aña yirümde şāh idigüm  
Bir vilāyetde pādşāh idigüm

## (A41b)

- 1754 Koyuban gitdigüm vilāyetümi<sup>195</sup>  
Cümle şerh eyledüm hikāyetümi
- 1755 Gördüm ol yāri bī-ğışş u sāde  
Muḥkem oldı mevedded ortada<sup>196</sup>
- 1756 Çünki qalmadı aramuzda hicāb  
Başladum k'eyleyem sevāl u cevāb
- 1757 Didüm ol şahşa ey birāder-i cān  
Keremüñden bu sırrı eyle beyān
- 1758 Niçün heb qara giyer bu nās  
Bunlaruñ ḥod qamusı tutmaz yās<sup>197</sup>
- 1759 Didi kılduñ bugün beni dil-rīş  
Bir 'aceb yirden eyledüñ teftīş
- 1760 Şormasañ yeg idi baña anı  
Açmasañ ḥoşdı rāz-ı pinhānı
- 1761 Nāliş ile gine kılop iqdām  
Üstüne sürdüm eyledüm ibrām
- 1762 Didi şabr it olnca şeb-hengām  
Şāma dek kıl taḥammül ü ārām

<sup>195</sup> gitdigüm : geldigüm, İ.

<sup>196</sup> ortada : ona da, İ.

<sup>197</sup> ḥod : cūd, İ.

- 1763 Çünki şām oldı tağrib-i leşker  
 Țutdı rūy-ı zamāne-i ‘anber
- 1764 Țurđı kaşşāb öñümce oldı revān  
 Ben de gitdüm anuñ şuyınca revān<sup>198</sup>
- 1765 Şehri kıoyup düşüp beyābāna  
 Yolumuz vardı cāy-ı virāna
- 1766 Varup anda anuñla eglendük  
 Ol ħarābın içinde diñlendük
- 1767 Otururken Țurup yirinden irü  
 Yürüdi bir zamān ilerü girü
- 1768 Bir seped buldı ip ile beste  
 Aldı getürdi anı āheste
- 1769 Didi gir bu seped içinde otur<sup>199</sup>  
 Ĥāṭruñdan ġam [u] melāli götür
- (İ53b)**
- 1770 Tā ki fehmi idesün işāretini  
 Cāme-i esvedüñ hikāyetini
- 1771 Çünki dilden ħayāli götürdüm  
 Seped içinde girdüm oturdum
- 1772 Nā-gehān bu seped göge uçdı  
 Şanki murğ idi perr ü bāl açdı<sup>200</sup>

<sup>198</sup> Ben de gitdüm anuñ şuyınca revān : Ben de gitdüm şuyınca anuñ revān, İ.

<sup>199</sup> gir : gel, İ.

<sup>200</sup> — : ü, İ.

- 1773 Seped ağdı çü evc-i ‘ulyāya  
İrdüm anuñla bir bülend cāya
- 1774 Sepedüñ bend ü bāğı çözülmöz  
Saht u muhkem resende üzülmöz
- 1775 Kendümi eyledüm Hebenneḳ[a] ben  
Ḳaldum ender-hevā mu‘ allāḳ ben
- 1776 Ol ider bu sefāhati ancaḳ  
Hem-çü sever hıṣāryan(?) aḥmaḳ
- 1777 Yuḳaru gök aşāğa yaḳun yir  
Çāk olur zührelerine bālā zīr
- 1778 Yolum irdi semāda bir mīle  
Ṭurdum anda hezār idüp hīle
- 1779 Oturup ‘āciz ü fūrūmānda  
Ḳaldum anda çü ḥar-ı beyābānda
- 1780 Çünki sūd itmedi ümīd ile bīm  
Eyledüm kendümi ḥaḳḳa teslīm
- 1781 Ben bu ḥayretde zār iken nā-gāh  
Geldi bir murḡ-ı bā-şükūh u siyāh
- 1782 Ḳondı ol mīlūñ üstüne çün kūh  
Üstüme çökdi kūh kūh endūh
- 1783 Düşdi ol mīlūñ üstüne çün pīl  
Ḳopayazdı yirinden ol dem mīl

- 1784 Per ile bāli şanki şāḥ-ı dıraḥt  
Sāḫ u pāyı mişāl-i pāye-i taḥt
- 1785 Başı bir günbed idi yāḥūd ġār  
Ortasında sūtūn idi minḳār
- 1786 Ol kuş anda oturdı eglendi  
Niçe müddet ḳaşındı diñlendi
- (İ54a)**
- 1787 Her ḳaşındıḳça ol hümāyūn-per  
Dökülürdi şadeḫ ṭolu geṫher
- 1788 Bāşum üzre varurđı ol ḥāba  
Ben de şankim ġarīk idüm āba
- 1789 Ḥayret ile tefekküre vardum  
Zir ü bālā ḳamu ḫatır ġördüm
- 1790 Ḳalmadı ol maḫalde çün cāyum  
Buña yitişdi ˆāḳıbet rāyum
- 1791 Kendüme zūr idüp ṭuram ḳalışam<sup>201</sup>  
Ol kuşuñ ayağına berk yapışam
- 1792 Çünki dūr eyledi biraz dāyir  
Uyḫusından uyandı ol ṭāyir
- 1793 Ḳıldı bir dem ḫurūş ile āvāz  
Niyyet itdi kim eyleye pervāz

---

<sup>201</sup> zūr : rüz, İ.

- 1794 Eyleyüp sūz u derd ile zārī<sup>202</sup>  
İtdüm ol dem tevekkül-i Bārī
- 1795 Kudretüm yetdügünce çalışdum  
Ol kuşuñ ayağına yapışdum
- 1796 Kalkup uçdı o murğ-ı bāl-güşāy  
İtmedi konmağa taleb bir cāy
- 1797 Nīme-i rūza dek idüp pervāz  
İtmedi konmağa heves çün bāz
- 1798 Öyle çağında āftāb-ı münīr  
Eyledi murğ-ı t̄āyra te‘ şīr
- 1799 Lā-cerem çeşmi gözledi sāye  
Anı kaşd itdi ki ine bir cāye
- 1800 İndi bir cāy-ı sebzeye çü harīr  
Āb u hāki gül-āb u müşg ü ‘ abīr
- 1801 Yire indikde çözüp el bağı  
Koyuvirdüm o kuşuñ ayağı
- 1802 Rabbüme şükr idüp şenā kıldum  
Ol kuşa şıdķ ile duā‘ kıldum
- 1803 Gördüm ol cāy-ı tāze nāzük ü nerm  
Mu‘ tedil hoş hevā ne serd ü ne germ

---

<sup>202</sup> u :—, ĩ.

## (A42a) (İ54b)

- 1804 Ravza-i huld u cāy-ı āzāde<sup>203</sup>  
Başmamış pāy-ı ādemī-zāde
- 1805 Gülşen-i tāze güller açılmış  
Berg-i lāle içinde saçılmış
- 1806 Gülleri gūne gūne reng-ā-reng  
Kim giderdi қоhusı bir ferseng
- 1807 Tağıdup kākūlini sūnbüller  
Ca' dını bağlamış қaranfiller
- 1808 Çeşmeler sāfi müşg-bū çü gül-āb  
Rīze-i sengi la' l ü dürr-i hoş-āb
- 1809 Şahn-ı şahrāsı ser-be-ser gülzār  
Pişe vü kūhı serv ü şāḥ-ı çenār
- 1810 'Ūd u şandal toluydı ol cāy  
Bādı olmuşdı 'ūd u şandal-sāy
- 1811 İrem ārāmī-dil қоmış idi ād  
Çarḥ-ı mīnā dimişdi mīnū bād
- 1812 Çünkü bu resme künc-i cā buldum  
Şanki rūy-ı zemīne şāḥ oldum
- 1813 Ol çemende biraz қarār itdüm  
Ḥālīq'a şükr-i bī-şümār itdüm

---

<sup>203</sup> u : —, İ.

- 1814 Çünki buldı sükûn-ı dil pâyân  
Hâırum istedi biraz seyrân
- 1815 Sa‘ y ile eyleyüp ıavâf-ı mecâz  
Gezdüm ol ravza-i neşib ü firâz
- 1816 Mîveler buldum anda pür-lezzet  
Dil-keş ü âbdâr u pür-şerbet
- 1817 Ol na‘ imden çü kıldum iftârı  
Eyledüm şükr-i ni‘ met-i Bârî
- 1818 Gördüm ol büstânda bir ‘ar‘ ar  
Âb-ı şâfi kenârı çün kevşer
- 1819 Eyleyüp sâyesinde aışâmı  
Şubha dek kıldum anda ârâmı
- 1820 Bağladı çünki şâh şeb-i evreng  
Tutdı rûy-ı zemîni leşker-i zeng
- (İ55a)**
- 1821 Karşudan gördüm anı kopdı ğubâr  
Çıkdı bir yel daıı çü bād-ı bahâr
- 1822 Nâ-gehânî çü râh-ı reyhânî  
Zâhir oldu bir ebr-i nîsânî
- 1823 Mâh-rûlar çü lü‘lü’-i mercân<sup>204</sup>  
Yağdı gökden zemîne çün bārân

<sup>204</sup> lü‘lü’-i mercân : lü‘lü’ vü mercân, İ.

- 1824 Her biri verd-i tāze-i gülşen  
Lāle-ruh-sār u serv-i sīmīn-ten
- 1825 Başdan ayağa cümlesi pür-zer<sup>205</sup>  
Gerden ü gūşı pür-lāl-i ter
- 1826 Her birinüñ elinde şāhāne  
Şem<sup>ç</sup> -i kāfūrī pādşāhāne
- 1827 Her birisi tutar elinde ferş  
Ferş ile hem-güzide taht çü<sup>ç</sup> arş
- 1828 Getürüp ferşleri döşediler  
Tahtı **da**hı kurup kuşadılar
- 1829 Geçmeden nīm sā<sup>ç</sup> at arada  
Çıkageldi hemān ol esnāda<sup>206</sup>
- 1830 Bir hümā-peyker ü mülk-i sīret  
Māh-ı ferhunde Müşterī tal<sup>ç</sup> at
- 1831 Meclisüñ yandı şem<sup>ç</sup> -i cāvīdi  
Nā-bedīd itdi nūr-ı hurşīdi
- 1832 Bir peridür ki dide-i devrān  
Görmemişdi nazīri bir cānān
- 1833 Hüsniñi görse māh-tāb utanur  
Güneşi yiryüzine indi şanur

---

<sup>205</sup> cümlesi : cümle, İ.

<sup>206</sup> hemān : revān, İ.

- 1834      Gül-şeker şerm ider tutağından  
Yaşınur lāle gül yañağından
- 1835      Çevresinde mişāl-i hūr u perī  
Şad-hezārān sitāre-i sihrī
- 1836      Ol gül-i sürh idi kalanı semen  
Kendü serv idi çevresinde çemen
- 1837      Geldi ol bānū-yı hümāyūn-baht  
Şanasun āftāb-ı gerdūn-taht
- (İ55b)
- 1838      Çehresinden niķābı götürdi<sup>207</sup>  
Cevherī tahta geçdi oturdı
- 1839      Çünkim oturdı ol kıadd-i bālā  
Kopdı ol dem kıyāmet-i gīrā
- 1840      Söykünüp mesnedini dinlendi  
Nīm sā' at geçince eglendi
- 1841      Didi bīgāne reng ü būsı gelür  
Burnuma ādemī қоһusı gelür
- 1842      Tiz oluñ gayrı mahremi buluñ  
Zāde-i hāki ādemī buluñ
- 1843      Bu diyārı қamu urup götürüñ<sup>208</sup>  
Kimi bulursañuz baña getürüñ

<sup>207</sup> niķābı : niķāb, İ.

<sup>208</sup> Bu diyārı қamu urup götürüñ : Bu diyārı қamu uruñ getürüñ, İ.

- 1844 Ol perī leşkeri çü bildi yakîn  
Meh yanından tağıldı çün pervîn
- 1845 Her biri gitdiler aramağa  
Şāneveş yiryüzin taramağa
- 1846 Seyr iderken sitāreler çün māh  
Biri tuş oldu bende nā-gāh<sup>209</sup>
- 1847 Elüme yapışup benüm çü esîr  
Ol perîye iletdi hem-çün şîr
- 1848 Ben dağı itmeyüp hilāf u ‘inād  
Hâtır-ı şāfiyile hurrem ü şād
- 1849 Ol hümāyile bāl açup çün zāğ  
Taht-ı bānūya dek getürdüm ayağ
- 1850 Yüzümi hāke urdum önünde  
Ol mehe karşı tırdum önünde
- 1851 Baña ‘izzetler eyleyüp ol māh  
Yanına da‘ vet itdi hem-çün şāh
- 1852 Cāy-ı mihmān gerek çü yanumda  
Kerem it tırma karşı yanumda
- 1853 Dil-nevāzum egerçi sultānum  
Cān u dilden muhibb-i mihmānum

---

<sup>209</sup> bende : bendeye, İ.

## (A42b)

- 1854 Hāşşa kim ola bir seng bigi yār  
Merdüm-i ğām-güsār u şīrīn-kār

## (İ56a)

- 1855 Olalum gel senünle taht-nişīn  
Yaraşur çünki mäh ile Pervīn
- 1856 Didüm ey bānū-yı ferīşte-ḥıṣāl  
Bende de var mıdur liyāḳat-ḥāl
- 1857 Ki varam menzil-i Süleymān'a  
Yā geçem taht-ı şāh-ı Ken' ān'a
- 1858 Taht-ı Belḳīs ola mı mesken diyü  
Yā Zeliḥā'yı şayd ide mi diyü
- 1859 Didi itme bahāne yanuma gel  
Oḳ bigi toḡrılup nişānuma gel<sup>210</sup>
- 1860 Heb senüñdür bu menzil ü bu cāy  
Olma vesvāsiler bigi ḥod-re' y
- 1861 Şefḳatüm bil ki sūdmend olasun  
Ḳaçma benden ki behremend olasun
- 1862 Didüm ey meh ne ḥaddüm ola benüm  
Kim ola ravza-ı irem vaṭanum
- 1863 Servsüñ hem-serüñ çü sāyuñdur  
Ḥāk-i pāyuñ şehāne pāyuñdur

---

<sup>210</sup> toḡrılup : doḡrılup, İ.

- 1864 Eyleyüp baña rıfķ ile çok pend  
Virdi bī-add ğılāz ile sevgend
- 1865 Didi kaçma benüm kenāruma gel  
Üştür-i mestveş kaçāruma gel
- 1866 Żayfımuзsun ri‘ āyetin vācib  
Saña yokdur bu kapuda hācib
- 1867 Gerçi çoğ itdi ol perī ibrām  
Olmadum dāmene çü vahşī rām
- 1868 Kendüme kullığı revā gördüm  
Bendeler bigi karşıda tırdum
- 1869 Hāzini geldi āhir ol māhuñ  
Cebri iletdi seririne şāhuñ
- 1870 Tahtına çünkim geçdüm oturdum  
Ara yirden hicābı götürdüm
- 1871 Gösterüp baña mihr ü şefkatler  
Eyledi şıdķ ile muhabbetler
- (İ56b)**
- 1872 Bes buyurdi getürdiler ni‘ met  
Ni‘ met ardınca şekerī şerbet
- 1873 Her ıa‘ āmı velī çü h‘ān-ı behişt  
‘Anber-āmīz ü hem ‘abīr-i sirişt
- 1874 H‘ānı pirūze kāsesi yāķūt  
Cān-ı pākīze bulur andan ķūt

- 1875 Çün ʿāṁ āḥir oldı geldi sâz  
Muṭrib itdi terāneye āġâz
- 1876 Geldi cevḷāna sāḳī-i ṭāvūs  
Dehen-i kebge döñdi çeşm-i ḥurūs
- 1877 Bezm-i cānānı eyleyüp tezyîn  
Girdiler rakşa māh ile pervîn
- 1878 Qalmanı kimsene ferāġ üzre  
Ṭurdılar cümlesi ayaġ üzre
- 1879 Her birisi riʿāyet idüp uşul  
Sâz ile rakşa oldılar meşġul
- 1880 Çün biraz rakş u bâzî eylediler<sup>211</sup>  
Her biri bir terāne söylediler
- 1881 Ol ʿamelden daḥı uşandılar  
Şerbet-i rakşa cümle kandılar
- 1882 Gine andan ferāġat eylediler  
ʿAys u nūşa işāret eylediler
- 1883 Meclis oldı mey-i müdām ile germ  
Qalmanı götürildi perde-i şerm
- 1884 Şūriş-i ʿaşḳ u devr-i cām-ı ṭarab  
Qomadı bende ihtiyār u edeb

---

<sup>211</sup> — : u, İ.

- 1885 Başladum yār ile barışmağa  
Şîr ü şekker bigi qarışmağa
- 1886 Gerçi gördi bu cür'etüm dildār  
İtmedi hışm ile beni āzār
- 1887 Gösterüp baña mihr ü dem-sāzı  
Didi itme bunuñ bigi bāzī
- 1888 Çünkü yāruñ muḥabbetin gördüm<sup>212</sup>  
Bu ġarībe mürüvvetin gördüm
- (İ57a)
- 1889 Zülfi bigi ayağına düşdüm  
Göz qarasıyla ağına düşdüm
- 1890 Şefḳati eyleyüp beni küstāḥ  
Oldı meydān güft ü gūy-ı ferāḥ
- 1891 Başladum rıfḳ ile muşāḥabete  
Yār ile söyleşüp münāsebite
- 1892 Çünkü gördüm kelāmınuñ ṭadın  
Şormağa başladum o dem adın
- 1893 Didüm ey meh-liḳā nedür aduñ  
Nām-ı ābā vü ism-i ecdāduñ
- 1894 Didi bütün çü Türk-i ḥūb-endām<sup>213</sup>  
Didiler Türknāz anuñ'çün nām

---

<sup>212</sup> yāruñ : yārın, İ.

<sup>213</sup> bütün : benüm, İ.

- 1895 Didüm ey meh senüñle ẖĩş imişüz  
Hem-dem ü yek-zebān u kebş imişüz
- 1896 Olmışuz sen nigār ile ādāş  
Bu ‘aceb ḵānı şeh ḵanı evbāş
- 1897 Sende ey Türknāz niyet itdüm  
Çün senüñle bir oldı nisbet ü nām
- 1898 Birlige yet bizümle çün ten ü cān  
İkilik ẖāmesini kıl vīrān
- 1899 Ğuşşasından zemānenüñ geçelüm  
Sākī-i la‘ lüñ ile cām içelüm
- 1900 Nergis-i mestiyile ol mestūr  
Virdi nāz u kirişmeye destūr
- 1901 Ğamzesi dir ki vaqt-i bāzīdür  
Ya‘ ni hengām-ı kār-sāzīdür
- 1902 H̱andesı dir ki yā çāpūkdür  
Būse-i la‘ l-i ẖūb u nāzūkdür
- 1903 İstedüm būse-i lebin yek-bār  
Virdi biñ şevk ile birine hezār
- (A43a)
- 1904 Āteş-i ‘aşkıyile nerm oldum  
Lebleri nūşiyile germ oldum
- 1905 H̱ūn-ı mağzum bedende kıldı cūş  
Ol perī peyker anı eyledi gūş

## (İ57b)

- 1906 Didi bu pîşeden ferāgat kıl  
Bu gice bûseye anā‘ at kıl
- 1907 ‘ Āşı oldur ki şehveti ide terk<sup>214</sup>  
Nazarı şāfî ola şıdkı berk
- 1908 Ger olursañ bu lezzete ṯalib  
Şehvet olursa ‘ aluña ğālib
- 1909 Bu periler ki her biri çün māh  
Cümle bunlar kenīzdür ben şāh
- 1910 onusun ẖatıruñ iderse abūl<sup>215</sup>  
Nazaruñda olanını mabūl
- 1911 Seni anuñla idevüz ẖalī  
Göresün ẖalvetüñde her ẖalī<sup>216</sup>
- 1912 Şubha dek hem-nişin ü dildāruñ  
Hem ‘ arūs ola hem pür-sitāruñ
- 1913 Āteşüñ tā ki oluban sākin  
Olasun şāf u pür-şafā bātin
- 1914 albüñ anuñla bulmaz ise şafā  
Derdüñe vaşlı virmez ise şifā
- 1915 Birini daı eyleyem en‘ ām  
Tā ki gönlüñ bula teselli-i tām<sup>217</sup>

---

<sup>214</sup> ide : —, İ.

<sup>215</sup> iderse : eyleyse, İ.

<sup>216</sup> idevüz : eyleyüp; ẖalvetüñde : ẖalvetinde, İ.

- 1916 Ol daḥı virmez ise göñlüñe kām<sup>218</sup>  
Eyleyem cümlesini baḥşıṣ-i ‘ām
- 1917 Bu sözi diyüp itdi şefkatler  
Baña gösterdi niçe rağbetler
- 1918 Ben daḥı şükr-i bî-şümār itdüm  
Ol nigārına i‘tizār itdüm
- 1919 Lā-cerem içlerinden evlāsun  
İhtiyār eyledüm pür-i‘lāsun
- 1920 Çün begendüm cemāl-i cānānı  
Māha gösterdüm anı pinhānī
- 1921 Bes hem-ān-dem kağırdı māh anı  
Didi gūşına rāz-ı pinhānī
- 1922 İşidüp didi bende-i fermānum  
Bir kenīzüm muṭī‘-i mihmānum
- (İ58a)**
- 1923 Vaḳt-i ḥ‘āb irdi tağılup şoḥbet  
Āḥir oldı zamāne-i ‘işret
- 1924 Māh taḥtında yapışup elüme  
Sür‘at ile iletı menzılüme
- 1925 Gördüm ol mezili behişt-āsāy  
Bārgāhı bülend ü dīde-gūşāy

---

<sup>217</sup> göñlüñ : göñlin, İ.

<sup>218</sup> göñlüñ : göñlin, İ.

- 1926 Menzil ü hâne pür-besât-ı bülend  
Pister-i hûb u perniyân u perend
- 1927 Bârgâhı pür eylemiş nûrı  
Tâb-ı kıandîl ü şem‘ -i kâfûrî
- 1928 Şubha dek ol nigâr ile ‘üryân  
Ol dem âsûde şanki kıâlb ü cân
- 1929 Hûr-ı ‘aynuñ liķāsını gördüm  
Dâr-ı cennet şafâsını sürdüm
- 1930 Bir şadef buldum anda beste-dehân  
İçi pür-la‘ l ü lü‘lü’ -i mercân
- 1931 Ol şadef mihrine urup mismâr  
Eyledüm la‘ lini cihâna nişâr
- 1932 Vakt-i şubh oldu turuban gitdüm  
Cây-ı hâlîde ğusl-ı pāk itdüm
- 1933 Ol perîler çü kevkeb-i rahşân  
Şubhgâh oldılar kamu pinhân
- 1934 Kıaldum ol sebze de ten ü tenhâ<sup>219</sup>  
Şâma dek deng ü vâle vü şeydâ
- 1935 Ğam-ı tenhâ-yı firķat-i dildâr  
Mey-i düşîneden belâ-yı humâr

---

<sup>219</sup> ü : —, î.

- 1936 Şubhgehdən bulınca aḥşāmı  
Çekdüm ol gün ‘ azāb u ālāmı
- 1937 Çünki şām oldu leşker-i zulmāt  
Kıbladı rûy-ı dehri çün ‘ arşāt
- 1938 Ol ğubārı gine kıopardı nesīm  
Dökdi bārānını sehāb-ı kerīm
- 1939 Ol perīler gine dūrıldiler  
Şanasun ḥāşr idi dirıldiler
- (İ58b)**
- 1940 Her perī-çehre çün gül-i sūrī  
Yakdı meclisde şem‘ -i kāfūrī
- 1941 Gine kıurıldı taḥt-ı zerrīnler  
Heb düzildi rüsüm u ayīnler
- 1942 Geldi oturdı taḥtına bānū  
Şanmayup bendeye yāvuz şanu
- 1943 Eyleyüp bu ḥarābını ābād  
Kıldı bûyın ğarībini gine yād
- 1944 Gine bu ḥān-ı elde yānına<sup>220</sup>  
Bağladı çün kemer miyānına
- 1945 Gine evvelki bîgi rağbetler  
Daḥı biñ itdi mihr ü şefkatler

---

<sup>220</sup> yānına : yādına, İ.

- 1946 Bendesine biraz kim itdi kelām  
Hāṭırı isteyüp şerāb u ṭa‘ām
- 1947 ‘Āde üzre çekildi ni‘metler  
‘Aqabınca şerāb u şerbetler
- 1948 Çün ṭa‘ām āḥir oldı gitdi şerāb  
Şeker ü nuḡl u cām u murḡ kebāb
- 1949 Gine meclisde devr idüp sākī  
Şundı bezm ehline mey-i bākī<sup>221</sup>
- 1950 Gine söziyle ol muğannīler  
Eyleyüp her biri tağannīler
- 1951 Söylediler terāne-i terler  
Her biri şaçdı dürr ü gevherler
- 1952 Çün yitişdi dimāğına mesti  
Urdı zānū-yı bendeye desti<sup>222</sup>
- 1953 Başladı dört yaña çalınmağa  
Nāz ile boynuma şalınmağa
- (A43b)**
- 1954 Eyledi ol perilere yeksān  
Ġamzesiyle esāret-i pinhān
- 1955 Meh ḡatından idildiler ḡamu  
Çün serī‘an tağıldılar ḡamu

---

<sup>221</sup> bākī : şāfī, İ.

<sup>222</sup> urdı : uzadı, İ.

- 1956      Kaldı tenhâ benümle ol dildâr  
Kıldı nâz u kirişmeyle bâzâr
- (İ59a)
- 1957      Kalmadı bende tākāt ile qarâr  
Sürdüm ayağına yüzüm nâ-çâr
- 1958      Didüm ey mäh-ı âftāb-cemāl  
Olmışam ‘aşkuñ ile zerre-i mişāl
- 1959      Kalmadı bende şabr u hūşe mecāl  
Vaşluñ oldu baña hayāl-i maḥāl
- 1960      Didi bu gice vaşl-ı yār umma  
Saña bu āhūy[1] şikār umma
- 1961      Bu hevāyı gider dimāguñdan  
Ol fetīli çıkar kulağıñdan
- 1962      Şeker ü kand ile kanā‘ at kıl  
Kendüne nūş-ı cāmı ‘ādet kıl
- 1963      Çünkü şu bulmadañ bulındı cevāz  
Kıl żarūrī teyemmüm ile namāz
- 1964      Gine sevdā kılup beni pür-cūş  
İtmedüm sözlerini māhuñ gūş
- 1965      Başladum ol perīye iqdāma  
Hadden aşru ziyāde ibrāma
- 1966      Didüm idegör bu derdüme çāre  
Merhem ur kim cigerdedür yāre

- 1967      Tıfl-ı cān oldu luṭf ile emzür  
Ağzına penbeyile şu ṭamzur
- 1968      Luṭf ile bendeye gine dildār  
İstimālet kılup didi ey yār
- 1969      Kerem it bu gice taḥammül kıl  
‘Özrümi añlayup te‘āmül kıl
- 1970      Ger çekerseñ firāḫımı bir şeb  
Eylemezseñ vişālümi maṭlub<sup>223</sup>
- 1971      Yıllar ile vişālüme iresen  
‘Ömrüm oldıkça iyliğüm göresen
- 1972      Çünkü buldum şafāsını yāruñ  
Ḥātır-ı nāzigīni dildāruñ
- 1973      Şabra ṭıtdum gine yüzüm nā-çār  
Yārı kendümden itmedüm bızār
- (İ59b)**
- 1974      Rūza ṭıtdum ḥayāl-i ‘īd ile  
Ṭoyum olam didüm tirīd ile
- 1975      Çünkü nāz ile dil-ber-i ṭannāz  
Kendüzinden beni getürdi vāz
- 1976      Gine virdi perīlerüñ birini<sup>224</sup>  
Didemüñ dil-pesendi manzarını

<sup>223</sup> çekerseñ : çekersen, İ.  
eylemezsüñ : eylemezsın, İ.

<sup>224</sup> perīlerüñ : perīlerin, İ.

- 1977 Ol gice anuñ ile tābe-şabāḥ  
Eyledüm ‘ayşı tā bulınca felāḥ
- 1978 Çün şabāḥ oldu heb tağıldılar  
Çeşme-i huşkveş soguldılar
- 1979 Yatdum anda namāz-ı şāma degin  
Gözledüm vaqt-i nūş-ı cāma degin
- 1980 Çünkü şām oldu tozdı gine ğubār  
Luṭf ile esdi bād ile enşār
- 1981 Zāhir oldu ol ebr-i gevherbār  
Gine yağırdı lü’lü’-i şehvār
- 1982 Geldiler cümle ol melek-ḥūlar  
Toğıdılar çün sitāre meh-rūlar
- 1983 Gine kuruldı taht-ı şāhīler  
Yandı ol şem‘-i pādşāhīler
- 1984 Gine zeyn oldu meclis ü dīvān  
Geldi cān bezmine kamu yārān
- 1985 Eyleyüp derdimin de dermānın  
Gine yād itdi bānū mihmānın
- 1986 Gül bigi tāze kıldı ḥandesini  
Gine tahta geçürdi bendesini

- 1987 Gine vāfir çekildi ḥ̣ān u nā<sup>225</sup> im<sup>225</sup>  
Süfre-i ḥoda ḳondı ḥ̣ān-ı kerim
- 1988 Gine ḳurıldı bezm-i şāhāne  
Meclis-i ḥāş u pādşāhāne
- 1989 Gine devr itdi sākī-i dil-keş  
Şundı yārāna bāde-i bī-ḡışş
- 1990 Meclisi çünki pür-şafā buldum  
Gine şevḳ-i mey ile mest oldum
- (İ60a)**
- 1991 Başladum yāra cehd ü iḳdāma  
Gine evvelki gibi ibrāma<sup>226</sup>
- 1992 Baña ḳıldıkça ol tereffu<sup>‘</sup> lar  
Eyledüm ben aña teferru<sup>‘</sup> lar
- 1993 Başladum āḥir el uzatmağa  
Hedefe tırümi uzatmağa
- 1994 Ḥāşılı ceng ile müdārāda  
Mā-ceray çün geçildi arada
- 1995 ‘Āḳıbet ḳaḳıyup baña seḥḥār  
Gör ne mekr itdi cānuma mekkār
- 1996 Didi nāz ile ol büt-i ṭannāz  
Gösterüp zāhir baña i<sup>‘</sup> zāz

---

<sup>225</sup> u : —, İ.

<sup>226</sup> gibi : bigi, İ.

- 1997 Ger dilerseñ ki vaşluma iresün  
Gözlerüñ yum ki vuşlatum göresün<sup>227</sup>
- 1998 Lā-cerem ben de gözlerüm yumdum  
Sehv ile vaşl-ı dil-beri umdum
- 1999 Gözlerüm nā-gehān açınca ‘ayān  
Kendümi buldum ol sepedde hemān
- 2000 Ferd ü tenhā gine beyābānda  
Girdigüm yirde künc-i vīrānda
- 2001 Şoḥbet-i yār-ı dünyeden mehcūr  
Kalmışam sāyeveş güneşden dūr
- 2002 Ben bu ḥālāt ile iderken enīn  
Cünbiş itdi seped çü lerz-i zemīn
- 2003 Zāhir oldı o dil-ber-i mehveş  
Ruḥları urdı ‘āleme āteş
- (A44a)**
- 2004 İ‘ tizār ile bendeye ol yār  
Eyleyüp luṭf ile gine güftār
- 2005 Gine bir bāz ile avutdı beni  
Kesdi ol dem sepeddeki reseni
- 2006 Didi yüz yıl bizümle bezm-i müdām  
Eyleseñ ‘ayş u nūş sāğar u cām<sup>228</sup>

---

<sup>227</sup> dilerseñ : dilerseñ, İ.  
gözlerüñ : gözlerin, İ.

<sup>228</sup> — : u, İ.

- 2007      Āhîri bil ki nîş ü miñnetdür  
Şerbeti zehr ü vaşlı firqatdür
- (İ60b)
- 2008      Her ʔalav āhîri esilmekdür  
Resenüñ de şoñı kesilmekdür
- 2009      Kimsene bilmedi haqîkât-i hâl  
Zâhir olmadı bir kişîye māl<sup>229</sup>
- 2010      Lâ-cerem ben dağı tutup mâtem  
Boyanup reng-i mâteme her-dem
- 2011      Firqat ü zâriyile âh itdüm  
Giydügüm ʔonları siyâh itdüm
- 2012      ‘Ākıbet yalvarup nigârına  
Didüm ol mâha kıyma miskîne
- 2013      Bendenüñ hâli ʔod saña ma‘lûm  
Eyleme bu ġarîbüñi maḥrûm
- 2014      Baña da giydür ol ʔara ʔondan  
Aça kim ben dağı ʔuyûr ḥāndan
- 2015      ‘İzz ü nâzıyla lâ-cerem ol mäh  
Egnime şaldı bir perend-i siyâh
- 2016      Ol ʔarafdan çü behremi aldum  
Biñ belâyile taḥtuma geldüm

<sup>229</sup> Zâhir olmadı bir kişîye māl : Zâhir olmadı kimseye māl, İ.

- 2017 Ben ki şāh-ı siyāh-pūşānum  
Şehryār-ı cihān çü şāhum
- 2018 Eyledüm ārzū-yı bahte vü hām  
‘Ömrüm içinde bulmadum bir kām
- 2019 Hayret ile şeh-i siyāh-pūşān  
Ser-güzeştini kıldı cümle beyān
- 2020 Ben daḥı çün keniziyem anuñ  
Bir za‘ife faḳīri sulṭānuñ
- 2021 Hālūme giydigüm güvāh itdüm  
Lā-cerem ṭonlarum siyāh itdüm
- 2022 Tutma reng-i siyāh levn-i memāt  
Zulmet içindedür cevāb-ı hayāt
- 2023 Reng-i mūy-ı civān olur çü siyāh  
Merd-i pīri kıllur sepīdi tebāh
- 2024 Çün siyāh oldu reng-i bālā-ter  
Her kumaşuñ siyāhı zibā-ter
- (İ61a)**
- 2025 Dil-ber-i ‘anberīn ü ten müşgīn  
Çün mübez-i siyāh olur şerbīn
- 2026 Bu hikāyātı ser-a-ser taḳrīr  
Vaşf-ı hāl ile eyleyüp tefsīr
- 2027 Evvelinden irince encāma  
Bānū-yı Hindī didi Behrām’a

- 2028 Şāh işidüp begendi bī-kīne  
Āferīn didi māh-ı müşgīne
- 2029 Ol gice şubḥa dek şeh-i miḥmān  
Yatdı ol māh ile çü qālb ü cān
- 2030 Muṭribi ol gice nigārīnūñ  
Duḡter-i şāh-ı Hind ü müşgīnūñ
- 2031 Eyleyüp bu maḳāle[y]i ezber<sup>230</sup>  
Ṭūṭī-i Hind'veş yidi şeker

### GAZEL-İ TERĀNE-TER

*Mef'ū lū fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*

- - + / - + - + / + - - + / - + -

- 2032 Hūn-ı dil ile müşg-i teri eyleyüp midād  
Yazdum hikāyet-i şeb-i hicrānı bām-dād
- 2033 Rūşen-i dil oldum ol ḥaṭṭ-ı müşgīn şu'ā' la  
Dirler şaḥīh imiş bu kim alınur fī'l-sevvād
- 2034 Göz kararıyla kendümi zulmāta şalmışam<sup>231</sup>  
Āb-ı ḥayāt leblerüñi idinüp murād
- 2035 Mār-ı siyāh ṭurresi bīminden ol mehūñ<sup>232</sup>  
Düşdüm kara gūşelere herçi-bād-ā-bād
- 2036 Çāh-ı zenāḥda qaldı gönül zülfi būyına<sup>233</sup>  
Ol kara gönlü ḥasteyi yād eylemez mi yād

<sup>230</sup> maḳāle[y]i : maḳalet, İ.

<sup>231</sup> zulmāt : 'ummān, İ.

<sup>232</sup> ol : o, İ.

<sup>233</sup> zülfi : müşk, İ.

2037 Luṭf eyle bu ğubāruñı şavurma göklere  
Nār-ı muḥabbetüñ çü kılubdur beni damād

2038 Zülmetde kalmışuz bu Ḥayātī ğarīb ile  
Vaffiḳ lenā bi faḍlike mā yulhimu'r-reşād<sup>234</sup>

### RŪZ-I YEK-ŞENBE DER-ZERD

2039 Rūz-ı yek-şenbe āftāb-ı cihān  
Çetr-i zerrīn içinde oldı nihān

(İ61b)

2040 Cām-ı zer tıtdı elde çün hūrşīd  
Tāc-ı zerrīni giydi çün Cemşīd

2041 Şāh-ı 'ālī-cenāb u ḳadd-i şimşād  
Günbed-i zerde geldi hurrem ü şād

2042 Şubḥ-gehden şalup serīr-i besāt  
Şāma dek sürdi anda 'ayş u neşāt

2043 Mey-i cām idi sāḳī-i mevzūn  
Def ü çeng idi ber-baṭ u ḳānūn

2044 Meclis-i 'ālīydi şoḥbet-i ḥāş  
Zühre'yidi muğannī meh raḳḳāş

2045 Şām irince çü yükleri yitdi  
Meclis ehli de ḥ'āba 'azm itdi

2046 Şāh Behrām-gūr u zerrīn-puş  
Başladı ḥ'āba varmağa bī-hūş

<sup>234</sup> Vaffiḳ lenā bi faḍlike mā yulhimu'r-reşād : Bizi, doğruyu ilham eden işlerde fazlınla başarılı kıl.

- 2047 Māh-ı Rūmī ‘arūs u Çinī nāz  
Eyleyüp şāha medh ile i‘ zāz
- 2048 H‘ābını şāhuñ itmege yağmā  
Nergis-i şāha çekdi kehl-i senā
- 2049 Didi şāh-ı cihāna baht-ı müdām  
Ber-ķarār ola tābe-rūz kıyām
- 2050 Devlet olup hemīşe yār u nedīm  
İşiginde sa‘ ādet ola muķīm
- 2051 Çün du‘ āyı yetürdi ğāyetine  
Başladı şevķ ile hikāyetine
- (A44b)**
- 2052 Didi bu hāne-i firāk içre  
Vardı bir şehir ‘ Irāk içre
- 2053 Şehr-i zībāyidi Süleymānī  
Var idi bir sır āmda hānī
- 2054 Bunca nāz u na‘ im ü ni‘ metle  
Mülk ü māl u sürür ü devletle
- 2055 Āftāb idi ol cihān-efrūz  
Nev-bahār idi tālī‘ -i firūz
- 2056 Görmüş idi ‘ ulūm cümle tamām  
Virmiş idi vilāyetine niżām
- (İ62a)**
- 2057 Rām idi fehmine fūnūn-ı ‘ ulūm  
Hikmet ü tıbb u hey‘ et ile nücūm

- 2058      Țālî' ini şeh-i sitāre-şinās  
İtmiş idi meger hesāb u kıyās
- 2059      Kim gelürdi şehe zarar zenden  
İrişürven aña haţar zenden
- 2060      Ol sebebden müdām idüp nefret  
İtmemişdi zen almağa raġbet
- 2061      Geçmiş idi bu ġuşşadan tenhā  
Ekşeri rûzgārı çün ' Anķā<sup>235</sup>
- 2062      Zen harîmine başmamışdı ķadem  
Çekmiş idi bu miġnet ile elem
- 2063      ' Āķıbet eyleyüp heves cānı  
Meyl idüp şehde çün meges cānı
- 2064      Zenlerüñ şeh düşüp meyānına<sup>236</sup>  
Țūş olam diyü mihrbānına
- 2065      Başladı almağa cevāriler  
Şu bigi pāk u şāf āriler<sup>237</sup>
- 2066      Ol kenîzüñ ufaġı ger irisi  
Düşmedi göñlüne göre birisi
- 2067      Birini aluban birin şatdı  
Her gice bir kenîz ile yatdı

---

<sup>235</sup> ekşeri : ekşer, İ.

<sup>236</sup> zenlerüñ : zenlerin, İ.

<sup>237</sup> bigi : gibi, İ.

- 2068      aldı nāmı bu aşıletiyle urūş  
Didiler adına Kenīz-fūrūş
- 2069      Līkin il bilmez idi ālını  
Ol ehūñ çekdiği zevālını
- 2070      Aldığı cümle nām ile yem idi  
Şanasun bādbān-ı sāyim idi
- 2071      Saht-rūlardı serd-ū çü ruām  
Ṭālī<sup> </sup> inde düşerdi cümlesi ām
- 2072      Hem-ü seg <sup> </sup>av<sup> </sup> av eyleyüp māha  
Ṭa<sup> </sup> n iderlerdi yok yire āha
- 2073      ayretinden eh-i cihān-ārā  
<sup> </sup> Ālem içinde oluban rüsvā
- (İ62b)**
- 2074      Aldı ayrı-eme niçe ürre  
Sürdi çok nāfe gerçi kim sürre<sup>238</sup>
- 2075      Anlaruñ daı degmeyüp ayrı  
İrdi āha amusınuñ erri
- 2076      Şeh de lā-būd çü mevsim-i Nevrūz  
İster idi mülāyemet eb ü rūz
- 2077      āne-i ehde anasun iblīs  
Vardı bir <sup> </sup>acūze-i pūr-telbīs

---

<sup>238</sup> kim : —, İ.

- 2078 Ol kenîzüñe yigrenürdi şāh  
Gūh ise tūtmaz **idi** hem-çūn gāh
- 2079 Yoķ bahāya şatardı şāh anı  
Böyleyidi rūsūm u erkānı
- 2080 Ol ‘ acūze alurdi şatdıǵını  
Şehryāruñ kapardı atdıǵını
- 2081 Eylemişdi felek ‘ acūzeyeye cūd  
Şeh ziyān idüp ol kılurdi sūd
- 2082 Bir gün ol şehre oluban yolu tūş  
Geldi bir ḥācegī-i berde-fürüş
- 2083 Ravza-i Çīn’e varmış ol ḥāce  
Mīve-i tāze dermiş ol ḥāce
- 2084 Her biri bir nigār-ı hāne-i Çīn  
Dürr-i nā-süfte mişl-i hūrū’l-‘īn
- 2085 Kimi ḥalḥī(?) kimi ḥıṭāyīler  
Dīde-i cāna rūšenāyīler
- 2086 Cümlesi mihr idi cihān-efrūz<sup>239</sup>  
Mihrbān **idi** şem‘ veş dil-sūz
- 2087 İçlerinde velī çü çeşme-i nūr  
Āftāb **idi** birisi meşhūr

---

<sup>239</sup> mihr idi : māh-rūy, İ.

- 2088 Süfte-güş **idi** dürr-i nā-süfte  
Genc-i pūşīde rāz-ı nühüfte
- 2089 Meh-i cebīnin gören virdi cān  
Dirler **idi** bahāsına biñ cān
- 2090 Lāle-ḥadd **idi** māh-ı gül-ruḥsār  
Serv-ḳadd **idi** kebk-i ḥoş-reftār
- (İ63a)**
- 2091 Kevkeb **idi** ḳalanı ol meh-tāb  
Dürd **idi** ma<sup>ʿ</sup> rāsı ol mey-i nāb
- 2092 Ḥ<sup>ʿ</sup>āceyi gūş edince şāh-ı cihān  
Didi ol ḥ<sup>ʿ</sup>āceyi baña el<sup>ʿ</sup> ān
- 2093 Berdesiyle varuban getürüñ  
Cümlesini ḥużūruma yetürüñ
- 2094 Ḥāşekīler hemān yügürdiler  
Ḥ<sup>ʿ</sup>ācey[i] varuban getürdiler
- 2095 Berdesini ne var ise mevcūd  
Şeh buyurdı getürdiler ma<sup>ʿ</sup> dūd
- 2096 Her biri gerçi ḥūb **idi** çü perī  
Āftāb **idi** içlerinde biri
- 2097 Ḳamusı ḥüsn ile çü māh **idi**  
Mihre nisbet velī sipāh **idi**
- 2098 Görüben şāh anı pesend itdi  
Şīvesi şāhı şehir-bend itdi

## (A45a)

- 2099 Ol per̄inũñ pesend idüp rûyın  
H̄âceye şordı şāh anuñ hūyın
- 2100 Didi gördüm bu serv-i gül-būyı  
Ger cemāli bigiyise hūyı
- 2101 Begenürsem hışālını göreyin  
Kıymetinũñ muzā‘ afın vireyin
- 2102 H̄âce-i Çīn didi şehā bu kenīz  
Bī-bedeldür çeker çü cān-ı ‘azīz
- 2103 Yoķ nazīri bugün cihān içre  
Mişl-i hūr olmaya cinān içre
- 2104 Gerçi rûz-ı hucestedür rûyı  
Hem-çü şeb-i tiredür velī hūyı
- 2105 ‘Aybı bu kim cemāline mağrūr  
‘Āşıķuñ hūznüne olur mesrūr
- 2106 Derdmendũñ zevālini bilmez  
Ārzūmend vaşlını bilmez
- 2107 Şubḥ-dem her kim anı şatun alur  
Şāma dek bī‘ atı iķāle ķalur
- (İ63b)
- 2108 Derdmend-i ğama devā ķılmaz  
Renc-i bī-māra hem şifā ķılmaz
- 2109 Cebr idersũñ yirini ḥāk eyler  
Kendüyi ol zamān helāk eyler

- 2110 Hāleti böyle ol perī rūyuñ  
Haşleti bu keniz-i bed-ḥūyuñ
- 2111 Şeh daḥı ter-mizāc u nāzūk-dil  
İrtibātı bu ikinüñ müşkil
- 2112 Bendeden bu kenizi elden tut  
Yigrenüp gine baña virdüñ tut
- 2113 Lā-cerem yigregi budur şāhā  
K’olmaya aramuzda bey<sup>c</sup> ü şirā
- 2114 Ğayrıya meyl iderse şeh göreyin  
Cümlesin şāha bī-behā vireyin
- 2115 Şeh daḥı kaldı der-miyān ḥayrān  
‘Āciz ü zār u deng ü ser-gerdān
- 2116 Şāhı mest eyleyüp mey-i bī-gış  
Şaldı cānına ol<sup>c</sup> izār-ı āteş
- 2117 Şāh anı ‘ayb ile ne alıbilür  
‘Aşkıını terk idüp ne koyıbilür<sup>240</sup>
- 2118 Şāhı gördükde itmiş idi şikār  
Āteşi kılmış idi cānına kār
- 2119 ‘Ākıbet ‘aşq-ı şāh olup ğālib  
Kıldı şāhı şirāsına t̄alib

<sup>240</sup> alıbilür : alabilür; koyıbilür : koyabilür, İ.

- 2120 Çünki meyl itdi şeh şirāsına  
Aldı mähı iki bahāsına
- 2121 Düşdi bu guşşaya velī cānı  
Fikr iderdi içinde pinhānı
- 2122 Kim ne bāzī kıla düşürmeye serd  
Hām-ı destiyle nice oynaya nerd
- 2123 Derdini itmeyüp velī izhār  
Şabra urdı özini şeh nā-çār
- 2124 Nüş iderdi nigār ile bāde  
Şoĥbet eylerdi dāyim sāde
- (İ64a)**
- 2125 Gerçi bulmışdı zāhir aĥrabat  
Bulmamışdı velī reh-i vuşlat
- 2126 Düşmüş idi şehüñ derünuna od  
İrmiş idi semā-yı tās‘ a dūd
- 2127 Şāh idi gerçi servveş bālā  
Māh idi sāyeveş velī der-i pā
- 2128 Tıydı bu ĥāleti ‘acūze-i dīv  
Başladı ol kenīze kılmaĥa rīv
- 2129 Şāh-ı ‘āşık tıyup bu mekr ü feni  
Ĥanesinden çıkardı pīre-zeni
- 2130 Hışm idüp ol ‘acūz-ı bed-mihre  
İşler itdi ki çāk olur zühre

- 2131 Gerçi şāh urmamışdı mihrine el  
Tuymamışdı mezākı ʿā am-ı asl
- 2132 Nāzūk idi velī büt-i Çinī  
Kılup şāha virürdi teskīni
- 2133 Bir gice ittifāk ol nigār ile şāh  
Şanki burc-ı şerefde mihr ile māh
- 2134 Cāme h̄ābında ol şeh-i şimşād  
Yatmış idi huzūr ile dil-şād
- 2135 Şu bigi akıdup şehūñ yağın  
Ol nigārın ovardı ayağın
- 2136 Germ olup māha şāh-ı ʿālem-tāb  
Eyledi yüz talʿif ile hitāb
- 2137 Didi ey nūr-ı dīde-i cānum  
Verd ü reyḥān u bāğ u bostānum
- 2138 Bir suʿālüm var eylerem der-h̄āst  
Kim viresün cevābın anuñ rāst
- 2139 Kim bulur ḥaste-i qarīb-i memāt  
Toğru sözden şifā-yı cism ü ḥayāt
- 2140 Nite kim söylenür cihān içre  
Vāqıʿ olmuş meger zamān içre
- 2141 Sāʿat-i Zühreʾyidi der-tedīs  
Şeh Süleymān u Ḥazret-i Belķīs

**(İ64b)**

- 2142 Eylemişler meger kim anda kırân  
Gelmiş ol dem zuhûra bir oğlân
- 2143 Elleri şell ayağı yir başmaz  
Regleri birbirine uyuşmaz
- 2144 Şeh Süleymân'a eyleyüp tekrîm  
Didi Belķīs eyā resûl-i kerîm
- 2145 Sen şeh ü ben çü ter-i gülüz nâzûk  
Elümüz şâğ ayağumuz çâbük
- 2146 Oğlunuñ niçün ayağı başmaz  
Cismi bî-kuvvet elleri tutmaz
- 2147 Hâzrete karşı yire yüzünü sür  
Cibrîl'e bunuñ ' ilâcını şor
- 2148 Ol zamân içre nâ-gehân Cibrîl  
Şeh Süleymân'a yitişür ta' cîl
- 2149 Şeh Süleymân da âşkâr u nihân  
Cibrîl'e kıllur nihânı ' ayân

**(A45b)**

- 2150 Dir ki bu hâna lûf u en'âm it  
Hâlûmi Kirdgâr'a i' lâm it
- 2151 Hasteyüm derdümüñ devâsını şor  
Bî-kesüm rencümüñ şifâsını şor

- 2152 Rūḥ-ı ḳudsīde fehmi idüp kāmı  
Kirdgār'a yetürdi peygāmı
- 2153 Ḥazret-i 'izzet eyleyüp ikrām  
Didi benden resūle eyle selām
- 2154 Öyle bilsün devāsı bu derdüñ  
Dārū-yı germi 'illet-i serdüñ
- 2155 Kim Süleymān u zevcesi Belḳīs  
İtmeyeler ikisi de telbīs
- 2156 Söyleyeler ḳamu sözi ṭoḡru  
Şāḡ ola her söz olmaya şayru
- 2157 Ḥaḳ kelāmını gūş idüp Cibrīl  
Şeh Süleymān'a yitişüp ta' cīl
- 2158 Emrini Kirdgār'ıñ itdi beyān  
Müşkili ol nebīnūñ oldı 'ayān
- (İ65a)**
- 2159 Didi Belḳīs'a ḳıldı gönlini şād  
Ḳalb-i virānın eyledi ābād
- 2160 Şeh Süleymān'a ol zamān Belḳīs  
Didi vallāh itmezem telbīs
- 2161 Her neyise murāduñ eyle su'āl  
İtmeyeyin ta' līl ü ihmāl
- 2162 Cāme-i şıdḳı egnime giyeyin  
Her sözüñ saña ṭoḡrusın diyeyin

- 2163 Lā-cerem müşkilini bî-pervā  
Şordı Belķīs'a ol resūl-i Hūdā
- 2164 Didi ey şem' -i dil-çerāğ u cūd  
Merkez-i gerdiş-i mürüvvet ü cūd
- 2165 Toğrusın di bugün zamān içre  
Benden özge ' aceb cihān içre
- 2166 Bir kişiyē dahı olup devlet  
Eyledüñ mi muḥabbet ü rağbet
- 2167 Didi Belķīs eyā meh-i manzūr  
Çeşm-i bed tal' atüñden olsun dūr
- 2168 Mülk ü māl u civānlıguñ var ḥūb  
Taht ile tāt u devletüñ mergūb
- 2169 Pertev-i mehterī cebīnūñde  
Mühr-i peygām-berī nigīnūñde
- 2170 Gelmedi ' āleme nazīrūñ şah  
Āsmān-ı vücuda mişlūñ māh
- 2171 Saña Mecnūn iken cihān Leylī  
Ġayruña ' āķıl ide mi meylī
- 2172 Bu maķālāt-ı dil-keşi çün kıand  
Gūş edince el uzadup ferzend
- 2173 Didi ana elüm şahīḥ oldı  
Sözlerüñ baña çün mesīḥ oldu

2174 Gördi Belķīs anı olup dil-şād  
Hāṭırı oldu kayğudan āzād

2175 Döndi lā-būd nigār-ı ferzāna  
‘İzz ü nāz ile şeh Süleymān’a

**(İ65b)**

2176 Didi ey pişvā-yı dīv ü perī  
Āsmān-ı sa‘ ādetüñ kameri

2177 ‘Ulūv iseñ n’ola bu sefil için  
Sen de bir nükte aç bu tıfl için

2178 Bir sözümle çü desti oldu sâğ  
Buldı göñlüm teselliyle ferâğ

2179 Sen dahı mülke başmasun yāğı  
Bir kelām eyle başşun ayağı

2180 Bir su’ālüm var ey pesendīde  
Hāṭıruñ olmaz ise rencīde

2181 Şorarum vir cevābını toğru  
Bulmasun yol serāyuña uğru<sup>241</sup>

2182 Didi bu taht u tāt u devletle<sup>242</sup>  
Bunca mülk ü cünūd u şevketle

2183 Hāṭıruñ meyl ider mi çīnesine  
Āḫıruñ ḥarmen ü ḥazīnesine

<sup>241</sup> serāyuña : serāyına, İ.

<sup>242</sup> Didi bu taht u tāt u devletle : Didi bu tāt u taht u devletle, İ.

- 2184 Şeh Süleymān didi eyā ḥūrī  
Başımuñ ṭācı gözlerüm nūrı
- 2185 Bunca devlet ki baña virdi Ḥudā  
Mülk ü māl u nübüvvet ile livā
- 2186 Bunlaruñla gine gözüm toymaz<sup>243</sup>  
Dāyimā ac u göñlüme uymaz
- 2187 Bir misāfir yitişse ḥargāha  
Gelse ṭavf-ı hicāz-ı dergāha
- 2188 Eylerem destine nühüfte nigāh  
Gözlerem ne getüre tuḥfe-i rāh
- 2189 Bu maḳālātı güş idüp ferzend  
Didi baba çözildi pādan bend
- 2190 Ṭuruban yürüdi revān ol dem  
Vālideynini eyledi ḥurrem
- 2191 Çeşm-i cān-ı peyem-ber ü Belķīs  
Geşt-i rūşen yügüri iblīs
- 2192 Ḳavl-i ḥaḳ şıdḳ ile civān-merdī  
Dest ü pādan giderdi çün bendi
- (İ66a)**
- 2193 Yigrek oldur ki biz daḥı idevüz  
Menzilüñ ṭoḡru yolına gidevüz

---

<sup>243</sup> bunlaruñla : bunlarınla, İ.

- 2194 Sen dahı ıoğru di eyā büt-i Çĩn  
Tolu sĩneñ niçũn ‘adāvet ü kĩn
- 2195 Tutmış āyĩne-i cemālũñ gerd  
Bahr-ı germũñ neden dũřũpdũr serd
- 2196 Tutayın hecr ile yiyũp cigeri  
Kıluram devrden saña naşiri
- 2197 Çũnki sensũn bu gerdiřũñ mihri  
Saña lāyık mıdur bu bed mũhri
- 2198 Gũř idũp bu su’ālĩ ol meh-rũ  
Virdi řāha cevābını ıoğru
- 2199 Didi řāhā nisā da bĩ-‘illet  
Vardur aramuzda bir şaşlet
- (A46a)**
- 2200 řevķ ile şank[ı] zen ki yũklũ olur  
Gelicek mevsim vilādet olur
- 2201 Ol sebebden gũñũl kılup nefret  
Eylemez merd-i şevhere rağbet
- 2202 Ben ki cān dostum ne cānān dost  
Postĩn-dũza virmezem ben post<sup>244</sup>
- 2203 Mũdde‘ āmı ben eyledũm iřbāt  
Tut dilerseñ beni dilerseñ şat<sup>245</sup>

---

<sup>244</sup> ben : —, ĩ.

<sup>245</sup> dilerseñ : dilerseñ, ĩ.

- 2204 Sırrımı çünkim eyledüm i‘lân  
‘Aybumı şehden itmedüm pinhân
- 2205 Sen dağı ey şeh-i ferîdun-taht  
Müşterî tâli‘ vü hümâyûn-baht
- 2206 Yâ niçün bu cevârîye her gâh<sup>246</sup>  
Zulm idersün tecebbür ü ikrâh
- 2207 Kimin alup kimini şatarsun  
Oğ bigi her yañaya atarsun
- 2208 Mâh-ı gül-çehre kim çü lâle-i bâğ  
Meclisünde yana çü şem‘ ü çerâğ
- 2209 ‘Âkıbet şem‘ veş kesüp bâşın  
Cûy idersen revân gözi yâşın
- (İ66b)**
- 2210 Hüsn ile mâh u sâl olan mesrûr  
Âya varmaz katuñda olur hûr
- 2211 Eyleyüp rikḳatiyle rây-ı şevâb  
Virdi şeh de nigâre şâfi cevâb
- 2212 Didi anuñ‘çün eylerem îzâ  
Rûz u şeb zenlere ‘azâb u cezâ
- 2213 Kim bulardan müdâm elem gördüm  
Şâdî yirine karşı ğam gördüm

---

<sup>246</sup> — : yâ, î.

- 2214 Görmedüm bunlaruñ mülāyimini  
Hıdmetinde muķīm ü ķāyimini
- 2215 Ol kenīz ki idinem hem-ser  
Eyleyem ‘ ayn-ı şefķat ile nazār
- 2216 O nider ol zamānda berdeligin  
Kendünüñ vaşf-ı zer-ķırīdeligin
- 2217 Zen ki merdi göre denāetle  
Nazār eyler aña haķāretle
- 2218 Zenler olur ķü gāh bī-bünyād  
Şāvurur her țarafa anı bād<sup>247</sup>
- 2219 Zer göricek zenān olur lertzān  
Meyl ider bir cev ile ķün mīzān
- 2220 Hem-ķü engürdür zen-i bed-ķāh  
Hām-ı ser-sebz ü puhte rūy-ı siyāh
- 2221 Ćün kedūdur zenūñ mişāli tamām  
Hāmdur puhte puhtesidür hām
- 2222 Görmişem çoğ egerķi zībā ben  
Bulmuşam ķamusın ķod-ārā ben
- 2223 İtmedi birisi baña rağbet  
Sende gördüm şerāyit-i hıdmet

---

<sup>247</sup> țarafa : yanaya, İ.

- 2224 Gerçi senden de bulmadum behre  
Virmezem hâtırun velî dehre
- 2225 Niçe bunuñ bigi suhen çü nebât<sup>248</sup>  
Nükte-i cān-fezā çü āb-ı hayāt
- 2226 Söyledi şāh anı nigārına  
Yazdı naqşını hāne-i Çin'e
- (İ67a)**
- 2227 Olmadı kārger velî biri  
İrmedi menzile şehüñ tiri
- 2228 Olmayup sūz ü nālesi dergîr(?)  
İtmedi gönli taşına te' şîr
- 2229 Teşne cānı şehüñ cevānibi āb<sup>249</sup>  
Şabr ider kendü rûzgār-ı şitāb
- 2230 Pîr-i zāl añladı şehüñ hālin  
Taşradan tıydu içüñ ahvālin
- 2231 Didi kār itdi cānına yāre  
Kılayın derdine şehüñ çāre
- 2232 'Azm-i taḥyîr āftāb ideyin  
Kal' asını mehüñ harāb ideyin
- 2233 Sihr ile bulayın ḥişārına rāh  
K'āferînler diye ḥayālûme şāh

---

<sup>248</sup> suhen : şöhet, İ.

<sup>249</sup> teşne cānı : teşnegānı, İ.

- 2234 Pîre-zen sihre eyleyüp niyyet  
Söyledi şāha ol zamān ḥalvet
- 2235 Didi şāh ister ise kim bula kām  
Tevseni ger dilerse emrine rām
- 2236 Şeh getürsün nazîri zîbâyı  
Bir perî-şekl ü māh-sīmāyı
- 2237 Ol perîyle şeh-i zemîn ü zamān  
Eylesün aña karşı karşı kıran
- 2238 Tevsen-i māh olur zarûrî rām  
Ögrenür görüp anı zîn licām
- 2239 Nite kim Rayzān idüp tefhîm  
Kürreye böyle kıldılar ta‘lîm
- 2240 Süḥan-ı pîri şeh pesend itdi  
Pendini ḥâtırında bend itdi
- 2241 Şeh de lâ-büd getürdi bir ḥûbı  
Ol büt-i Çîn mişâli mergûbı
- 2242 Resm ü âyîn ile düzüp koşdı  
Māha karşı müdām anı kocdı
- 2243 ‘Ādet-i köhne üzre buldı sebîl  
Sırmadan aķîķe sîmîn-mîl
- (İ67b)
- 2244 Germ ile şeh bulam diyü nermi  
Kıldı şad-pāre perde-i şermi

- 2245 Fāş idüp şeh cihāna destānı  
Āşkār itdi cümle pinhānı
- 2246 Başdı māhı bunı görüp hayret  
Yağdı cānını āteş-i ğayret
- 2247 Düşdi dildāra derd ile tāsa  
Döndi ‘ arısı bu tāsadan yāsa
- 2248 Sırrını līkin itmedi ifşā  
Şabra dürüşdi olmadı rüsvā
- 2249 Şabr ider mi mizāc-ı ‘ aşıkā sūd  
‘ Aşk ile şabr olur çün āteş ü ‘ ūd
- (A46b)**
- 2250 İhtiyārī degüldi şabr ile hūş  
Kasr ile eyler idi ‘ işret-i nūş
- 2251 ‘ Ādet üzre kıomazdı bendeligi  
Şūretā gösterürdi handeligi
- 2252 Bāṭını pūr-melālet idi velī  
Ḥande-i zāhiriyydi ‘ ameli
- 2253 Fikr iderdi ferāsetiyle nigār  
Bilmiş idi velī ḥaḳīkat-i kār
- 2254 Siḥridür bu ‘ acūze-i seḥḥāruñ  
Mekridür bu ḥayāl o mekkāruñ
- 2255 Gerçi tıymışdı bu işi dildār  
Eylemezdi velī ğamın izḥār

- 2256 Şağlar idi ğamını cānında  
Söylemezdi kimesne yanında
- 2257 Gösterüp kārına peşīmānī  
Ağlar idi ğamını pinhānī
- 2258 Şabr ile geldi dem ki bir gice māh  
Buldı şāh-ı cihāna ḥalvet-i rāh
- 2259 Didi ey Ḥusrev-i firīşte-nihād  
Dāver-i mülk ü dīn ü dāniş ü dād
- 2260 Rūz u baḥtuñ ḥuceste-fāl olsun<sup>250</sup>  
Her şebūñ leyle-i vişāl olsun
- (İ68a)
- 2261 Şāhsun rāst-gūy u rāst-naẓar  
Rastlıgdan dilerven itme güzār
- 2262 Toğrusın söyle ey şeh-i devrān  
Bu kenīzūñle eyleyüp ‘udvān
- 2263 Şubḥgehden benümle nūşa tūş  
Şām olursun mişāl-i sirke-fürūş
- 2264 Ger ziyānumsa muṭallaḳā sūduñ  
Bī-kīne ḳatlüm ise maḳsūduñ
- 2265 Eyleyince baña bu resme cezā  
Cānumı ḳalbūmden eyle cūdā

---

<sup>250</sup> — : u, ĩ.

- 2266 Bāri bir dem öñürdüden öldür  
Düşmen ü dostumı baña göñdür
- 2267 Lîk senden umarum ey şeh cūd  
Kim diyesün baña nedür maqşūd
- 2268 Bu hünelerde reh-nümünü kim  
Muqtedî pîr ü fütüvvetüñ kim
- 2269 Senden olmuş degül bu kār-ı saķīm  
Toğrusın di kim eyledi ta' lîm
- 2270 Gerçegüñ söyler ise ger bana şāh  
La' l ü gevher hîşārına bula rāh
- 2271 Bağlayup şāh ile niçe peyvend  
Virdi şāha ğılāz ile sevgend
- 2272 Çünkü var idi şıdkı dīnine  
Şāh inanup anuñ yemīnine
- 2273 Ol dem açup hicāb-ı güftārı  
Söyledi māha cümle esrārı
- 2274 Didi çün gördi derdümi ol pîr  
Böyle kıldı devāsına tedbîr
- 2275 Düzdü bu şīveyile şūret-rām<sup>251</sup>  
K' eyleyesün Hümā'yı şaydına rām

---

<sup>251</sup> düzdü : dürdü, İ.

- 2276 Yağdı âteş ki serdüñ eyleye germ  
 Āhen-i suhte-ḥāṭıruñ kıla nerm
- 2277 Germ olur çünki âteşiyle celīd  
 Nerm olur nār ile ḥadīd-i şedīd
- (İ68b)
- 2278 Tutmuş idi dilümde odı vaṭan  
 Pire-zen olmuş idi dūd-efgen
- 2279 ‘Aşq-ı cānān çü cānumı yağdı  
 Dūd-ı dūd-efgen ortadan çıkdı
- 2280 Her kim ola ḥamelde mihrī şād  
 Rūz-ı berdü’l-‘ acūzi itmeye yād
- 2281 Şāh-ı şirin-kelām u şekker-yār  
 Bunlaruñ bigi şad-suḥan tekrār
- 2282 Söyleyüp māha mūnis ü dem-sāz  
 Dāstān-ı ġarīb ü ṭab‘ -nevāz
- 2283 Bu maḳālāta dil-ber oldı germ<sup>252</sup>  
 Ḥāṭırı şehryāra oldı nerm
- 2284 Rām olup ol ġazāl-i tevsen-ḥūy  
 Şāha meyl itdi serv-i sūsen-būy
- 2285 Bülbül-i şeh çeküp şehāne ‘alem  
 Ġonca-ı taḥtgāha başdı ḳadem<sup>253</sup>

<sup>252</sup> oldı : olup, İ.

<sup>253</sup> 2283 ve 2284. beyitler İ nüshasında yer almamaktadır.

- 2286    Țütî-i şeh görüp şeker-hānı  
Bî-meges kıldı şeker-efşānı
- 2287    Māhîsi düşdi āb-gîre şehüñ  
Raṭbı cūy-ı kand u şîre şehüñ
- 2288    Mîl-i sîm ile ol deri açdı  
Kıfl-ı gencîne-i zeri açdı
- 2289    Dürc-i lü'lü'-i Husrev-i iklîm  
Deldi elmās ile çü dürr-i yetîm
- 2290    Buldı şeh bir hışār-ı pür-zer-tāb  
Eylemiş zerd içini zerrîn-āb
- 2291    Kim virür qalbe şādmānîler  
Țütîye ṭavḳ-ı za' ferānîler
- 2292    Za' ferān çehresi çü zerd oldı  
Ol sebebdan beyān-ı ferāḥ buldı
- 2293    Virdi zerdi güneş cemāline tāb  
Nūr-ı zerd oldı rūy-ı şem'e niḳāb<sup>254</sup>
- 2294    Zerde-i mihrdür çü māha ziyā  
K'umusı anuñla buldı behā
- 2295    Aşfar oldı bugün çü reng ü beb(?)  
Olsa ṭañ mı hemîşe 'ayşa sebeb

---

<sup>254</sup> nūr : rūy, İ.

- 2296 Dāstānın meh eyleyince tamām  
Şubḥa dek şāh anuñla sürdi kām

(İ69a)

- 2297 Meclisünde şehüñ çü şemse-i zer  
Muṭribi kıldı yüzi ezber

### ĞAZEL-İ TERĀNE-TER

*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 2298 Sikke-i şāhīyle şāh-ı ma'ādindür zeheb  
Rif' at-i ḳadrine anuñ rūy-ı zerdindür sebab<sup>255</sup>

(A47a)

- 2299 Nūr-ı a'zamdan ḳılupdur şem'-i ḥurşīd iḳtibās  
Çün ruḥ-ı 'āşīḳ ziyāyı zerdini itme 'aceb
- 2300 Derd ile zerde boyanmışdur ruḥ-ı dildār içün  
Za'ferān olsa 'aceb mi māye-i 'ayş u ṭarab
- 2301 Nār-ı zerd-i duzāḥ ile düşmen-i dīn-i Ḥudā  
Yanuban ḥākister olur bu cehl hem bu leheb
- 2302 Savṭ-ı Yezdān'dur ḥaḳīkat āteş-i sūzān-ı zerd  
Nār ile olur mü'eddeb 'āḳıbet her bī-edeb
- 2303 Ḥasret-i dīdār ile beñzer şarardup nār u rüz  
Söz ile mihr-i cemālūñ tābın eylerler ṭaleb
- 2304 Sen de bu yolda Ḥayātī zār u zerd ol hem-çü sem'  
Ger dilerseñ kim senūñle yār ola ol şehd-leb

<sup>255</sup> rif' at-i ḳadrine : rif' at u ḳadrine, İ.

**RŪZ-I DÜ-ŞENBE DER-AḤZĀR**

- 2305 Çünki rŭz-ı dü-şenbe çekdi ˆ alem  
Günbed-i sebze başdı şāh ˆadem
- 2306 Hıẓr'veş giydi tēc-ı sebz ü libās  
Geldi şāhuñ selāmına Īlyās
- 2307 Gördi bir sebze-i zümürüdvär  
Şāh Behrām içinde itdi ˆarār
- 2308 Şāhı gördükde geldi bir dildār<sup>256</sup>  
ˆāmeti serv-i sebz-pūş nigār
- 2309 Şāh anuñ geldigini hoş gördi  
ˆadem-i şāha geldi yüz sürdi
- 2310 Şad niyāziyle ol hümāyŭn-fāl  
Başladı şeh duˆ āsına der-hāl
- 2311 Didi şāhā hemīşe dil-şād ol  
Bār-ı gāmdan çü serv-āzād ol
- (İ69b)
- 2312 Verd-i ruḥsār rif atüñ ḥandān  
Devletüñ şemˆ i bir nefes tābān<sup>257</sup>
- 2313 Aḥterüñle saˆ ādet ola ḥarīḳ  
Görmeye devletüñ baharı ḥarīḳ
- 2314 Sebzear ola dāyimā bāḡuñ  
Her demüñ tāze geçmeye çāḡuñ

---

<sup>256</sup> şāhı : şāh, Ī.

<sup>257</sup> bir : her, Ī.

- 2315 Çün du‘âyı yetürdi ğāyetine  
İbtidā eyledi hikāyetine
- 2316 Didi var idi bir ferīd-i zamān  
Bī-naẓīr ādemī ‘ azīz-i cihān
- 2317 Kōbmuş idi diyār-ı Rūm içre  
Engübīn idi şanki mūm içre
- 2318 Ne ki var ise ādemīde hūner  
Hāşıl itmişdi cümlesin yek-ser
- 2319 Faẓl u cūd u seḫā hūnermendī  
‘ Afet ü ‘ adl u pāk-i peyvendī
- 2320 Her ne kim var mekārim-i ahlāk  
Baḫşış itmişdi cümlesin Hallāk
- 2321 ‘ Ālem içinde nīk idi resmi  
Beşr-i Perhīzkār idi ismi
- 2322 Seyr iderdi meger kim ol zāhid  
Rāh-ı ḫālīde nā-gehān ‘ ābid
- 2323 Yolu tuş oldu bir gül-i endāma  
Peçelenmiş giderdi ḫamāma
- 2324 Çehresinden niķābını māhuñ  
Açdı nā-geh nesīmī ol rāhuñ
- 2325 Ebr içinden görindi ṭal‘ at-ı māh  
Kıldı ol meh yüzine Beşr nigāh

- 2326 Gördiği dem ruḥ-ı gül-endāmı  
Gitdi Beşr'ün qarār u ārāmı
- 2327 Mey-i la' l-i nigār u nergis-i mest  
Tövbe-i şad-hezārı kıldı şikest
- 2328 Ğamze-i şūḥı nūş idüp qānın  
Küfr-i zülfi yitürdi imānın
- (İ70a)
- 2329 Çeşm-i mānendi eyleyüp ḥaste  
Ṭurresi bigi kıldı āşüfte
- 2330 Teb-lerze düşürdi endāmın  
Aldı şabr u qarār u ārāmın
- 2331 Āteş-i ḥaddi ol dil-ārānuñ  
Lāleveş yaqdı bağrını anuñ
- 2332 Cāzūy çeşmi kıldı çünki qarīb  
Kalmadı pārsāda cāy-ı şekīb
- 2333 Kıldı sūz ile ol zamān āhı  
Yaqdı göñüllerde ḥarmanı māhı
- 2334 Gūş idüp zāhidüñ fiğānın māh  
Şaklayup gün yüzini tutdı rāh
- 2335 Gitdi ta' cīl ile çü āb-ı revān  
Āftāb-ı ' ayānı kıldı nihān
- 2336 Gitdi māh-ı zamāne sür' atle  
Kaldı zāhid firāk u ḥasretle

- 2337 Kendüy[i] sehv ile düşürdi gile  
 Țālî' inden 'aceb mi ҡalsa güle
- 2338 Derdine fikr idüp gine tīmār  
 Başına dürdi 'aqlını nā-çār
- 2339 Didi bu derde şabırdur çāre  
 Oñmaya merhem ile bu yāre
- 2340 Yıgrek oldur düzüp sefer bir gün  
 Bu diyāruñ revān uрам terkin
- 2341 Eyleyem cāna bağlayup maħmil  
 Hāk-i Beytū'l-Muḳaddes'i menzil
- 2342 Ola kim cān ҡalup bī-bāk  
 Bu televvünden ola hālîş ü pāk
- 2343 Divşirüp taşları țağını  
 Gördi ol dem sefer yarağını
- 2344 Ten ü tenhā ținurup yola girdi  
 Menzil-i Ƙuds'a 'āḳıbet irdi
- 2345 Görmesün diyü cānı āfet ü bīm  
 Kendüyî kıldı rabbine teslīm
- (İ70b)
- 2346 Bulmasun diyü mekri ğülüñ rāh  
 Ƙuds'i idindi kendüzine penāh
- (A47b)
- 2347 İrdi Beytū'l-Muḳaddes'e ol pāk  
 Āstānında kıldı secde-i hāk

- 2348 Vardı bir kimsene hem-rāhı  
Ol seferde refîk ü dil-h`āhı
- 2349 Nükte-gîr idi lîkin ol seḥḥār  
Söyler idi ḥaşv sözi bisyār
- 2350 Dürdini bî-ḥayr şanurdi şāf  
Her maḥalde ururdi lāf u güzāf
- 2351 Beşr iderdi hemîşe ḥāmūşî  
Gösterürdi aña ferāmūşî
- 2352 Şordı Beşr'e didi nedür aduñ  
Telḥ ü şîrîn mi nicedür ṭaduñ
- 2353 Didi adum Beşr'dür ey yoldāş  
Kılma rāzum şaḥın kimesneye fāş
- 2354 Didi Beşr ise saña nām u nişān  
Men Müleyḥā'yum āftāb-ı cihān
- 2355 Āsmān u zemīnde her ne ki var  
Sırr-ı mektûm u maḥzen-i esrār
- 2356 Aşlına cümle vāḳıfım anuñ  
Ṭuymışam hikmetini eşyānuñ
- 2357 Bilmişem fikrüm ile cümle tamām  
Her ne kim var ise ḥelāl u ḥarām
- 2358 Kūh u deryā vü deşt ü bîşe vü rūd  
Her ne var ise zîr-i çarḥ-ı kebūd

- 2359 Sebeb-i mûcidi kamu mefhûm  
‘ İlleti kamunuñ baña ma‘ lûm
- 2360 Sebz-i eflâke olmadan bînâ  
Oldum anuñ da aşlına dānā
- 2361 Kank[ı] şeh kim irişe aña zevāl  
Yā şehenşeh ki yüz tuta iqbāl
- 2362 Añlarum mûcidini her sūduñ  
Olmadın niçe yıl öñürdüden
- (İ71a)
- 2363 Tıbb-ı Buğrağ u hikmet-i Loğmān  
Nabz-ı kārûre ‘ illet-i ebdān
- 2364 Cümlesi zihnüme müsahhirdür  
Şāh-ı tab‘ um katında çākerdür
- 2365 Sihr ile āteşe ger uram na‘ l  
Kehrübāy kılam çü gūne-i la‘ l
- 2366 Taşı iksirüm eyleye gevher  
Hāki destüm kıla sebīke-i zer<sup>258</sup>
- 2367 Her ne var ise yirde vü gökde  
Görenin cümle düşde vü ökde<sup>259</sup>
- 2368 Kamasından bugün haberdārum  
Bülbül-i şūh-ı bağ-ı esrārum

<sup>258</sup> taşı : taş; hāki : hāk, İ.

<sup>259</sup> görenin : görenüñ, İ.

- 2369 Bār-ı ğamdan çü serv-āzādum  
Her hünerde ferīdüm üstādum
- 2370 Derdini ğāfil añlayup şāfī  
Urdı şāfī bunuñ bigi lāfī
- 2371 Hem-rehi urdığınca lāf-ı keşīr  
Hayrete varur idi Beşr-i faķīr
- 2372 Lāf iderken refīķ-i bī-pervā  
Oldı gökde kıara bulud peydā
- 2373 Çün Müleyhā semāya kıldı nazar  
Şordı ol hīn içinde Beşr’e haber
- 2374 Didi bu görünen siyeh çün ķīr  
Ba‘ zısı ebrüñ ağ olur çün şīr
- 2375 Hikmetini bunuñ beyān eyle  
Her nihānı bugün ‘ayān eyle
- 2376 Didi zāhid bu sırr-ı pinhāndur  
Kimse bilmez rumūz-ı Yezdān’dur
- 2377 Didi bilmezsün aşlın ey nā-dān  
İdeyin bār-ı meşgelüñ āsān
- 2378 Gerd-i hān ola muķterīķ her gāh  
Olısardur semāda ebr-i siyāh
- 2379 Ebr kim şīr-gün ola zerfām  
Pürdür anuñ içi ruķūbet-i hām

## (İ71b)

- 2380 Söyler iken bu sözleri hurrem  
Esdi nā-geh nesīm-i müşgīn-dem
- 2381 Şordı Beşr'e didi nedür bu bād  
Aşlın anuñ kim eyledi bünyād<sup>260</sup>
- 2382 Didi emr-i Hudā'dur ol esrār  
Vākıf olmaz bu hikmete ağıār
- 2383 Didi Beşr'e refīk-i bī-pervā  
Ol Müleyhā imām-ı Sūfestā<sup>261</sup>
- 2384 Gūş it aşlıyla hikmet-i ahvālin  
Söyleme pīre-zenler aqvālin
- 2385 Bāduñ aşlı hevādur añla yakīn  
Kim anı depredür bahār-ı zemīn
- 2386 Bu suhenden bulınca ba'z ferāğ  
Gözi tuş oldu gördi ebrūlu tığ
- 2387 Didi Beşr'e niçün bu kūh-ı bülend  
Kamusından yüceldi bī-mānend
- 2388 Gūş idüp bu kelāmı Beşr-i kerīm  
Didi bilmez bu sırrı ğayr-ı 'ilīm

<sup>260</sup> aşlın : aşluñ, İ.

<sup>261</sup> Ünver, "Sofist" anlamındaki "Sūfestā" sözcüğünün XV. yüzyılda ender rastlanan bir kelime olduğunu, Ahmed-i Rıdvān'ın Divan'ındaki bir gazelde de bu sözcüğü kullanıldığını zikreder. Bkz.: İsmail Ünver, Ahmed-i Rıdvān, TTK Belleten, L/196, 1986, s.94-95.

- 2389 Kūh ile emr-i ḥaḳ kılur peyvend  
Kimini pest ider kimini bülend
- 2390 Döndi Beşr-i faḳîre ol bî-derd  
Söyledi germ ile maḳāle-i serd
- 2391 Didi dāyim sözüñde bî-ḥācet  
Getürürsün ‘abeş yire ḥüccet
- 2392 Aşlı budur kaçan ki ola sîr-āb  
Getüre seyl-i sehm-nākı seḫāb
- 2393 Ḥāşıl olur anuñla kūh-ı bülend  
Pest olur itdigiyle ey dil-bend
- 2394 Ḳahr idüp aña Beşr-i merdāne  
Didi olma çü merd-i dīvāne
- 2395 Cehl ile virme yañlış aḫbārı  
Söyleme cāhilāne güftārı
- 2396 Key şaḳın cāy-ı bî-rehe gitme  
Ḥikmet-i Kirdgār’a daḥl itme
- (A48a) (İ72a)**
- 2397 Ben ki senden ‘ilimde i‘lāyum  
Her hünerde ferîd ü dānāyum
- 2398 Lîkin emr-i ḳaderde nā-dānum  
Ḳādirüñ ḳudretinde ḫayrānum
- 2399 Sehv ile fîkr ictihād itme  
Ġalaṭ-ı ğūla i‘timād itme

- 2400 Yigrek oldur bu serv-i ‘ālī-şāh  
İrmeye aña pençe-i küstāh
- 2401 Bu ‘azīmet ki kıldı Beşr ezber  
İtmedi dīv-i bu’l-kuḍūla(?) eşer
- 2402 Gerçi çoğ itdiler hılāf u vifāk  
Olmadı ara yirlerinde firāk
- 2403 İderek birbiriyle şulh u şavāş  
Düşdiler bir yola iki yoldaş
- 2404 Gıtdiler niçe gün beyābānda  
Cāy-ı huşk u maḳām-ı vīrānda
- 2405 Āc u teşne ‘azāb-ı bī-ḥ’ābī  
Çekdiler ḳahr-ı cū‘ u bī-ābī
- 2406 İrdiler bir dıraht-ı i‘lāya  
Sāye-i serv südde bālāya
- 2407 Sebze altında hem-çü sebz-i ḫarīr  
Nazarından göñül neşāt-pezir
- 2408 Bir maḳām-ı müşerref ü meymūn  
Gördiler anda bir ḫum-ı medfūn
- 2409 Ağzı açuḳ derūnı pür-ḫarekāt  
Māy-ı şāfī ṭolu çü āb-ı ḫayāt
- 2410 Ol Müleyḫā ferīd-i ‘ālimyān  
Gördi bir ḫum ṭolu güşāde-dehān

- 2411 Didi Beşr'e niçündür eyle beyân  
Hâk içinde bu hum kılındı nihân
- 2412 Kim getürdi 'aceb bu ravzaya âb  
Neden açıldı bu maqâma bu bâb
- 2413 Eyleyüp Beşr-i haste rây-ı şavâb  
Virdi ol dem 'alile şâfi cevâb
- (İ72b)**
- 2414 Didi bu hum olunmasa medfûn  
Eyler idi şikest anı her dūn
- 2415 İrmesün diyü aña kesr ü ziyân  
Kıldılar hâk içinde anı nihân
- 2416 Suhen-i Beşr'i gūş idüp evbâş  
Didi Beşr'e 'abeşsün ey yoldâş<sup>262</sup>
- 2417 Sözlerüñdür ğalať özüñ meshûr  
Rûz-ı enver katuñda çün deycûr<sup>263</sup>
- 2418 Didi bu şive ehl-i şayduñdur  
Ya' ni bu dâne dām u kayduñdur
- 2419 Çün degüldür bu cāy ābādan  
Düzdiler bu maqāmı şayyādān
- 2420 Tā kim āb içmege gele har-gūr  
Bu kemīnden şikār ide şeh gūr

---

<sup>262</sup> Beşr'e :—, İ.

<sup>263</sup> katuñda : katında, İ.

- 2421 İncinüp bu kelāma Beşr-i fakīr  
Didi kıılma bize ‘itāb-ı keşīr
- 2422 Ey Müleyhā sözüñ derāz itme  
Yol ezersün uzak yola gitme
- 2423 Her kişi söyler i‘tikādınca  
Müctehid kavli ictihādınca
- 2424 Rast-gūy şaķın yalān olma  
Kimse haķķında bed-gümān olma
- 2425 Bed-gümān āhirī harāb olısar  
Menzili ‘ākıbet türāb olısar
- 2426 Bir zamān gerçi kim irişdiler  
Āhirinde velī barışdılar
- 2427 Oturup birbiriyle nān yidiler  
Rāz-ı maḥfılerin ‘ayān didiler
- 2428 ‘Ākıbet ol refīķ-i bed-girdār  
Beşr’e didi ki bir zamān öte var
- 2429 Bu ḥuma girüben tenüm yuyayın  
Beden-i çirküm üzre şı koyayın
- 2430 Didi Beşr itme kār-ı bī-hüde  
Kılma çirkünle ābı ālüde<sup>264</sup>

---

<sup>264</sup> ābı : āb, ĩ.

## (İ73a)

- 2431 Bir maḥaldür ḳamer-i ḥalk-ı keṣîr  
Teşne-lebdür gelen saġîr ü kebîr
- 2432 Olmasunlar bu şîveden şākî  
İçmesünler bu âb-ı nâ-pākî
- 2433 Eyleyüp Beşr'le ḳahr ile verhem  
Ol şuya girdi şoyunup ol dem
- 2434 Ḥum degül çāhmış çü baḥr-i ' amik  
Düşdigi birle olmuş anda ġarîḳ
- 2435 Beşr oturup yirinde diñlendi  
Gördi şuda refîḳi eglendi
- 2436 İsteyü geldi gördi boġulmuş  
Çeşme-i ' ömr ü cānı şoġulmuş
- 2437 Şu içinden çıkardı ölüsini  
'Ömrinüñ dökdi ḥāke ṭolusını<sup>265</sup>
- 2438 Cehl ile kıldı būdını nâ-būd  
İtmedi rāy u dānişi aña sūd
- 2439 Beşr aña çoḫ ilendi ḳarandı  
Dört yaña baḳdı yoldaş arandı
- 2440 Bulmadı kendüye kimesne refîḳ  
Kıldı āḥir zarûrî ' azm-ı ṭarîḳ

<sup>265</sup> ölüsini, ṭolusını : ölüsün, ṭolusın, İ.

- 2441 Şoydı lâ-büdd Beşr Müleyhâ'yı  
Şanasun reh-zenân-ı yağmâyı
- 2442 Arkasından çıkardı cāmesini  
Aldı tācıyle ‘ imāmesini
- 2443 Cümle rahtın aradı reybinden  
Kise buldı çıkardı cībinden
- 2444 Kisenüñ mührün açdı nîk-endiş  
Biñ zer-i Mısrî buldı bî-kem ü bîş
- 2445 Sikkesi köhne veznesi efzûn  
Kıymeti seng ile olur mevzûn
- 2446 Bağlayup cümle rahtı berkitdi  
Mürdey[i] hâk içinde defn itdi
- (A48b)**
- 2447 Yel bigi tırdı ‘ azm-ı rāh itdi  
Āh ile yiryüzün siyāh itdi
- (İ73b)**
- 2448 Söyleşüp kendüyle Beşr-i emîn  
Dirdi lâyıq degüldür ölüye kîn
- 2449 Erlik oldur bunuñ kamu vārın  
Her ne olursa sıklet ü bārın
- 2450 Çeküben yüz şuyile biñ ğam u bīm  
Eyleyem cümle ehline teslīm
- 2451 Gitdi bu fikri bağlayup diline  
İrdi āhir refiķi menziline

- 2452 Niçe gün ol diyârı devr itdi  
Şehre girdi kumâşî şûr itdi
- 2453 Mürdenüñ çünkim ehlin isterdi  
Her kişiye o rahtı gösterdi
- 2454 Bildi bir şahış anuñ ‘imāmesini  
Didi Beşr’e görünce cāmesini
- 2455 Şay fülân yirdeki çoğ evleri  
Heftemîn hānedür anuñ dārı
- 2456 Tiz irişdür özüñi hānesine  
Rahtını irgür āşiyānesine
- 2457 Beşr işidüp anı revān oldu  
Esb-i Tāzî bigi devān oldu
- 2458 İrişüp cehd ile ol araya  
Vardı kâşāne-i Müleyhā’ya
- 2459 Çünki kaşruñ nişānını gördi  
Kapusı halkasına dest urdı
- 2460 Güş idince kapunuñ āvāzın  
Şandı hātun enīs ü dem-sāzın
- 2461 Turdı nāz ile kapuya geldi  
Şehryārına tapuya geldi

- 2462 Kapuyı açdı çün nigāh itdi  
Beşr'i gördi gine dönüp gitdi<sup>266</sup>
- 2463 Beşr daḥı o dil-beri gördi  
Lebleri verd ü şekkeri gördi<sup>267</sup>
- 2464 Didi Beşr'e gel evvel aduñ di  
Niye gelduñ nedür murāduñ di
- (İ74a)**
- 2465 Didi Beşr-i faķīrdür ismüm  
‘ Ālem içinde bellüdüür resmüm
- 2466 Hāliyā cāy-ı dūrdan gelürem  
Şehverüñden daḥı ḥaber bilürem<sup>268</sup>
- 2467 Gūş idüp bu kelāmı ol ḥātūn  
Oldı Leylī meşā lakın Mecnūn
- 2468 Beşr'i ol dem kağırdı ḥānesine  
Göñlini virdi dām u dānesine
- 2469 Beşr öñine getürdi ḥ'ān-ı keşir  
Döşedi altına besāt-ı ḥarir
- 2470 Derdini Beşr'e şerḥ idüp dildār  
Şordı zevcinden ol zamān aḥbār
- 2471 Beşr-i zāhid de kışşayı bir bir  
Ser-be-ser māha eyledi taķrir

---

<sup>266</sup> gördi : görüp, İ.

<sup>267</sup> ü : —, İ.

<sup>268</sup> şehverüñden : şehverinden, İ.

- 2472 Ser-güzeşti kamu beyân itdi  
Her nihânı mehe ‘ayân itdi
- 2473 Mâh işidüp anı figân itdi  
Çeşme-i çeşmini revân itdi
- 2474 Beşr-i bî-çâre feth idüp bâbı  
Her ne var ise nağd u esbâbı
- 2475 Aşlıyile kamu kılp tefhîm  
Cümlesin mâha eyledi teslîm<sup>269</sup>
- 2476 Gördi Beşr’ün nigâr emânetini  
Şıdkını ‘adlini diyânetini
- 2477 Cân u dilden anı qabûl itdi  
Kendüy[i] hıdmetine kûl itdi
- 2478 Gösterüp Beşr’e rûy-ı tezyînler  
Eyledi âferîn ü taşsînler
- 2479 Beşr anup leccini Müleyhâ’nuñ  
Mâha ‘arz itdi cehlîni anuñ
- 2480 Meh dahı yâd idüp sitemlerini  
Söyledi çekdigi elemelerini
- 2481 Hisset ü nefsinî denâetini  
Cinnet ü cehl ile şenâ‘atini<sup>270</sup>

---

<sup>269</sup> eyledi : eyleyüp, İ.

<sup>270</sup> şenâ‘atini : ħabâsetini, İ.

## (İ74b)

- 2482 Eyler iken ŧenāy‘ i zikrin  
Çok kııurdu ħalāŧınuñ ŧükrin
- 2483 Didi āĥir ħarībi ŧād idelüm  
Mürdey[i] iyıııııııııı yād idelüm
- 2484 Nık ü bed dünıe zevķını sürdi  
Vardı anda cezāsını ħördi
- 2485 Biz daĥı ol maķāma varısaruz  
Ķısmet-i ħaķķ neyse ħörıserüz
- 2486 Ol yirin buldı andan ayrılmaz  
Mürdeler bu ħöz ile ħörılmez
- 2487 Yıgrek oldur ki ħālümüz ħörevüz  
Arķamuzdan bu yūkümüz irevüz
- 2488 Mürdelerden bugün rücū‘ idevüz  
Dirlik esbābına ŧürū‘ idevüz
- 2489 ‘Āķıbet ŧermi ķodı ol dildār  
Söyledi Beŧr’e ħālını tekrār
- 2490 Didi ħördüm senüñ emānetüñi  
Kerem-i nefsüñi diyānetüñi
- 2491 Ben seni dilden iĥtiyār itdüm  
Kendümi sen ŧehe ŧıkār itdüm

- 2492 Sen dahı hāṭırum kılup mer‘ ī  
Baña ‘ aq̄d-ı nikāh kıl şer‘ ī
- 2493 Sīm ü zer çok cevāhirüm vāfir  
Her ne maqşūd olursa hep hāzır
- 2494 Kaşr ile bāğ u mülk ü mālum var<sup>271</sup>  
Nazar it gün bigi cemālüm var<sup>272</sup>
- 2495 Böyle didi niķābı kıaldırđı  
Gün yüzinden hicābı kıaldırđı<sup>273</sup>
- 2496 Nazar idince Beşr-i bī-çāre  
Hayrete vardı kıaldı āvāre
- (A49a)**
- 2497 Gördi ol gördiği pür-āfetmiş  
Rüz-ı evvel kıopan kıyāmetmiş
- 2498 Na‘ re urup yıkıldı ol bī-hūş  
Kıldı şahbā mişāli cūş u hūrūş<sup>274</sup>
- (İ75a)**
- 2499 Gördi bu hāli ol nigār vücūd  
‘ Üd u micmer getürdi eyledi dūd
- 2500 Çünkü dārū iderdi meh-pāre  
Kendüye geldi Beşr-i bī-çāre
- 2501 Dil-rubādan ziyāde şerm itdi  
Māziy[i] aındı hāli germ itdi

---

<sup>271</sup> ü : —, İ.

<sup>272</sup> gün : nūr, İ.

<sup>273</sup> hicābı : hicāb, İ.

<sup>274</sup> u : —, İ.

- 2502 Didi mähı yol üzre gördigini  
Nazarından ne hāle irdigini<sup>275</sup>
- 2503 Ol hevāyile Kuds’a gitdigini  
Cānına çok cefālar itdigini
- 2504 Ser-güzeştin kamu beyān itdi  
Rāzını ser-be-ser ‘ayān itdi
- 2505 Māh işidüp bu hāli zevk itdi  
Sūzişinden ziyāde şevk itdi
- 2506 Çünkü māzī-i ğamını fıkı itdi  
Beşr-i bī-çāre hāle şükr itdi
- 2507 Didi gerçi bu cāna cevı itdi  
Şiddet-i rüzgāra şabr itdi
- 2508 Cevı-i gerdişden itmedüm şekvā  
Şabr ile ğüreden yidüm helvā
- 2509 İtmedüm çün harāma raġbet ü meyli  
Buldum āhır helāla kırbet ü neyli<sup>276</sup>
- 2510 İtmedüm kimse haqqına çü tama‘  
Kade lī men heveytuhā ve cema‘<sup>277</sup>
- 2511 Bu suhenden nigār-ı gül-çehre  
Buldı ‘ayş-ı zamāneden behre

<sup>275</sup> irdigini : girdigini, İ.

<sup>276</sup> raġbet ü meyli : raġbet meyli;  
kırbet ü neyli : kırbet neyli, İ.

<sup>277</sup> Kade lī men heveytuhā ve cema‘ : Sevdığım şahıs beni yönetti ve topladı.

- 2512      Ȳalb ü cānı sevindi řād oldu  
Beşr'e mihri dahı ziyād oldu
- 2513      Çün gönüller bir oldu iş bitti  
Ayrılık da kemāline yitdi
- 2514      Beşr-i zāhid de eyledi der-ḡāst  
‘Aqd olındı nikāḡ-ı şer‘ ĩ rāst
- 2515      Birbirine şavuşdı ḡasretler  
Geldi firşat yirine vuşlatlar
- (İ75b)**
- 2516      Rāzıķa şükr-i ni‘ met eylediler<sup>278</sup>  
ḤālİK’e ḡamd u minnet eylediler
- 2517      Beřr-i zāhid iriřdi maṭlūba  
Dil-ber-i gül-‘ izār u maḡbūba
- 2518      Oldı Beřr behiřtinüñ nūrı  
Cāme-i sebze giydi çün ḡūrı
- 2519      Sebz-pūř oldu serv-i āzāde  
Virmedi berg ü řāḡını bāde
- 2520      Sebz-pūř melek çü buldı felāḡ  
Ḥırķa-i sebze düşdi ehl-i řalāḡ
- 2521      Sebz ile nūr-ı çeřm olur çü mezīd  
Sebzeden ‘ārifisüñ olma ba‘īd

---

<sup>278</sup> şükr-i ni‘ met : şükr ü ni‘ met, İ.

2522 Kışsai eyleyince mäh tamām  
Āferīn didi ol mehe Behrām

2523 Günbed-i sebz içinde t̄ābe-şabāh  
İtdi Behrām anuñla ‘ işret-i rāh

2524 Meclisinde şehūñ muğannī mäh  
Yād iderdi bu maṭla‘ı her gāh

### ĠAZEL-İ TERĀNE-TER

*Mef’ū lū mefā’ ilū mefā’ ilū fa’ülün*

- - + / + - - + / + - - + / + - -

2525 Çün mezra‘ a-i sebz-i felek oldı muṭarrā  
Şun kāse-i zerrīn ile sākī mey-i ḥamrā

2526 Zeyn oldı ḳanādīlle bu t̄āḳ-ı zeberced  
Ṭonandı ḥazır kisvetle ḳubbe-i ḥaḍrā

2527 Dībā-yı sebz giydigi’ çün ‘ ar‘ ar-i āzād  
Gülzār-ı cihān içre olupdur ḳadd-i bālā

2528 Sebz ile ḳılurlar çü ‘ alāmet-i ‘ adlūmi  
Tā rüz-ı ḳıyām anuñ’ çün oldılar i‘ lā

2529 Hızır ḥaṭṭuñā ḳıldığı’ çün meyl ü teşemmü  
Merğüb-ı cihān oldı bugün ḥüsn ile beḳā<sup>279</sup>

2530 Şāh oldı çemen mülkine çekdi ‘ alem-i sebz  
Feth eyledi cān ḳışverini serv-i dil-ārā<sup>280</sup>

<sup>279</sup> 2527 ve 2528. beyitler İ nüshasında yer almamaktadır.

<sup>280</sup> eyledi : itdi, İ.

- 2531 Medh eyler anuñ'çün bu Hayâtî hatt-ı sebzüñ  
Kim yazdı yed-i kudret ile ol hatt-ı mevlâ

### RŪZ-I [SE]-ŞENBE DER-GŪNBED-İ SŪRH

- 2532 Günler içre meger se-şenbe gün  
Giydi şeh cāmesini sürh-gün

(İ76a)

- 2533 Şubhgehdēn turup şeh-i devrān  
Günbed-i sürhe togru oldı revān

- 2534 Duhter-i şah-ı kişver-i Saklāb  
Reng ile āteşin ü luṭf ile āb

- 2535 Hıdmet-i şehryāra bağladı dest  
Hüb olur māh-ı āftāb-perest

- 2536 Şehryāra du' ā kılup dildār  
Dür-feşān oldı la'li gevher-bār

- 2537 Didi çarh-ı āstāndur gāhuñ  
Mihr-i hāver çerāğ-ı hargāhuñ

- 2538 Gerdüñ ile cihān gözi pür-nūr  
Dide-i hāsīd-i cemālūñ kūr

- 2539 Çün du' ā kıldı şahā ol duhter  
Dökdi şirīn dehānı şehd ü şeker

- 2540 Ol ruḥı sīb-i sürhī şehd-āmīz  
Söyledi kışşā-i neşāt-engīz

- 2541 Didi var **idi** bir muẓaffer fer  
Kişver-i Rūs'a şāh idi yek-ser
- 2542 Emrine rām idi vilāyet-i Rūs  
Var idi bir maḳāmı hem-çü 'arūs
- 2543 Şehr-i hūb **idi** ḳavmi pāk-sirīşt  
Bir ḳızı var idi çü hūr-ı behişt
- (A49b)**
- 2544 Dil-firīb **idi** çeşmi cādū-bend  
Ser-firāz idi hem-çü serv-i bülend
- 2545 Māhdan dil-keş **idi** ruḥsārı  
Cān-sitān **idi** çeşm-i hūn-h'ārı
- 2546 Rūsī'yidi egerçi ol mehveş  
Rūm u Çīn'i yaḳardı çün āteş
- 2547 Bende-i la'ldi 'aḳīḳ-i Yemen  
Dişleri çākeriydi dürr-i 'Aden
- 2548 Hindūy zūlfıyidi müşg ü ḥaṭā  
Rū siyāh **idi** 'anber-i sārā
- 2549 Āftāb **idi** burc-ı devletde  
Māh irişmezdi aña rif'atde
- (İ76b)**
- 2550 Ḳılmış **idi** cihānı müştāḳı  
Ṭutmuş **idi** şadāsı āfāḳı

- 2551 Oldı ‘ālemde bu şadā meşhūr  
Kim yire indi ravzadan bir hūr<sup>281</sup>
- 2552 Ay ile gün toğurdu bir duhter  
Zühre-i dāye virdi şîr ü şeker
- 2553 Her tarafından olındı rağbetler  
İstedi anı kân-ı devletler
- 2554 Virmedi kimseye rızā hergiz  
Kıldı ehl-i talib şehi ‘āciz
- 2555 Lā-cerem kıldı şeh de fikr-i necāt  
Buldu bir yir kim ola cāy-ı şebāt
- 2556 Ol nevāhīde var idi bir kūh  
Kullesi şa‘b idi ‘azīm enbūh
- 2557 Bir ‘aceb kūh idi çü çarh-ı bülend  
Kimseden irmez idi aña gezend
- 2558 Kullesinde o kūh-ı ‘ulyānuñ  
Sağf-ı merfū‘ u sidre-i āsānuñ
- 2559 Yabdı bir kal‘a āhenin bünyād  
Tā kadem başmaya aña hūr-ı yād
- 2560 Dürr-i nā-süfte hıfzıyıçün şāh  
Ol hışār içre durdu menzilgāh

---

<sup>281</sup> ravzadan : cennetden, İ.

- 2561 Çün tamām oldı ol serāy-ı hıṣār  
Genc [ü] gevher içinde itdi qarār
- 2562 Cāy[1] māhuñ çün üstüvār oldı  
Nāmda bānū-yı hıṣār oldı
- 2563 Her ne var ise baḥr ile berde  
Cümle lā-büddi huṣṣ ile terde
- 2564 Her murādını buldurup vāfir  
Anda kıldurdu ḳamusın ḥāzır
- 2565 Zīrek ü ḥurde-bīn idi ol māh  
Her ‘ ilimden ḥabīr idi āgāh
- 2566 Reml ü teşḥīr ü hey‘ et ü tencīm  
Eylemişlerdi ol mehe ta‘līm
- (İ77a)
- 2567 Ol hıṣāruñ yolında Bābil’vār  
Düzdi ‘ ilmiyle dil-ber-i seḥḥār
- 2568 Bir ṭılsım-ı ‘ acīb çün mu‘ciz  
Kıldı anuñla ‘ ālemi ‘ āciz
- 2569 Seng ü āhenden eyleyüp tertīb  
Düzmiş idi anı ṭılsım-ı ğarīb
- 2570 Elllerinde ḳamu kemān ile tīr  
Pūr-yarağ idi ḥaṇçer ü şemşīr
- 2571 Sehv ile uğrayan kişi rāha  
Yañılup tuş olan güzergāha

- 2572 İrişirdi aña kazā-yı hudā  
Kālbinden sırrın kılurdu cūdā
- 2573 Kimi tutmuşdı tığ ile deşne  
Aña uğrardı kanına teşne
- 2574 Bir kişi komış idi hācib-i rāh  
Ol maḥalde raķīb idi her-gāh
- 2575 Men<sup>c</sup> iderdi tılsımı uğrayanı  
Sehv ile ol maķāma tuş olanı
- 2576 Ol tılsıma raķīb olup hāciz<sup>282</sup>  
Uğramazdı yöresine hergiz
- 2577 Bulmuş idi çü her ḥaṭar yirini  
Gözler idi kamu ḥazer yirini
- 2578 Bir kişi ger gideydi müddet-i māh  
Bulmaz idi der-i ḥişārına rāh
- 2579 Ol perī-peyker-i ḥişār-nişīn  
Düzmiş idi nigār-ı ḥāne-i Çīn
- 2580 Hoş-nevīyidi kāmīl ü naķķāş  
Dirdi naķşın gören kişi sābāş<sup>283</sup>
- 2581 Şöyle naķş eyler idi āb üzre  
Kim yazardı şūr-ı ḥabāb üzre

---

<sup>282</sup> tılsıma : maķāma, İ.

<sup>283</sup> kişi : —, İ.

- 2582 Yazsa şekl-i behişt-i razvānı  
Mānī-i Çīn olurdu hayrānı
- 2583 Hāme yundı kim eyleyüp tahrīr  
İde kendü cemālini taşvīr
- (İ77b)
- 2584 Şüretin yazdı bir perend üzre  
Hem suvār itdi bir semend üzre
- 2585 Yazdı ol şüret üzre bir haţţ-ı hūb  
Saţr-ı zībā müvecceh ü mergūb
- 2586 Didi her kim ola hevādārum  
Bile bu ƣal‘ adur benüm dārum
- 2587 Kim dilerse gelüp çü pervāne  
Ruĥlarum şem‘ i tābına yāne
- 2588 Ol gerek kim ƣadem başa çün merd  
Gelmeye bu cevānibe nā-merd
- 2589 Başını tūb idüp bu meydānda  
Cān sebīl ide kūy-ı cānānda
- 2590 Çār şart itmişem bu devrānda  
Çalmışam bu nefīri Herāt’da
- 2591 Her kim iletürse şartımı yirine  
Ala meydānı iletmeyen yirine

## (A50a)

- 2592 Ben Hümā'yı şikār ide ol merd<sup>284</sup>  
Görmeye daḥı bīm ü zaḥmet ü derd
- 2593 Şarṭ-ı evvel gerek nigū nāmı  
Olmaya dūn u süfle vü 'āmī
- 2594 Şarṭ-ı şānī bu ki olup ḥoş-rāy  
Feth ide bu tılsımı 'uḳde-güşāy
- 2595 Şarṭ-ı şāliş budur kim ol üstād  
Çün bula bu tılsıma rāh-ı güşād
- 2596 Bile bu ḳal' a ḳapusı nerde  
Göre dervāze yapusı nerde
- 2597 Hem gire şehre bāb-ı 'āmından  
İnmeye bu serāye bāmından
- 2598 Şarṭ-ı rābi' budur ki ben tıram<sup>285</sup>  
Ol dem atam serāyına varam
- 2599 Ol serāya gele o merd-i zarīf  
Tālib-i vaşl-ı māh-tāb-ı şerīf
- 2600 Şoram andan mesāyil-i müşkil  
K'ışidenler ḳamu ola ḳāyıl
- (İ78a)
- 2601 Ger cevābum virürse ol 'āḳıl  
Şöyle ki anı ḳabūl ide kāmıl

---

<sup>284</sup> hümāy : hümāy, İ.

<sup>285</sup> — : ki, İ.

- 2602 Ben de anı kabûl idem dilden  
Kurtaram anı bend-i müşkilden
- 2603 ‘Akd u kâbîn ile helâlüm ola  
Manzarı rûz u şeb cemâlüm ola
- 2604 Her ki da‘ vîyile gele görine  
Çâr şartı getürmeye yirine
- 2605 Koya mâr-ı siyâhı koyına  
Kendü kanı günâhı boynına
- 2606 Şart ile kişi devlete yitişe  
Kimyâ-yı sa‘ âdete yitişe
- 2607 Çünkü taşvîr irişdi gâyetine  
Vardı mâhuñ sözi nihâyetine
- 2608 Virdi ol naqşı bir gulâmına mäh  
Kıldı tahrîr ile anı âgâh
- 2609 Didi bu naqşı tîz tut irişdür  
Kal‘ anuñ bâbı üzre yapışdur
- 2610 Tâ göre her kişi bu taşvîri  
Rûmî vü Pârsî vü Keşmîrî
- 2611 Her kim eylerse bu ‘arûsa heves  
Getürürse yirine şartımı bes
- 2612 Ola mîr-i hışâr u mâlik-i genc  
İre iksîr-i devlete bî-renc

- 2613 Şart işinde kalan kişi ‘ âciz  
Görmeye rûy-ı devleti hergiz<sup>286</sup>
- 2614 Ol perendi alup ğulām-ı emîn  
Kal‘ anuñ kapusına irdi hemîn
- 2615 Üstüvār itdi kapu üzre anı  
Tā ki seyrān ide fakīr ü ğanī
- 2616 Göre her kişi peyker-i māhı  
Ola ‘ aşıkларуñ nazargāhı
- 2617 Gele meydāne t̄alib olan merd  
Görmeye gerd-i rāhını nā-merd
- 2618 Bu şadā t̄utdı Çin ü Bulġār’ı  
İrdi rûy-ı zemīne aḥbārı
- 2619 Her taraftan niçe dil-ber ü civān  
Virdiler cehl ile gelüp ser ü cān
- (İ78b)**
- 2620 Bu ḥesāb üzre çok zamān geçdi  
Çeşm-i hūn-h̄‘ārı niçe k̄ān içdi
- 2621 Ol zamān içre vardı bir merd  
Pādşāh oĝlıydı ol bī-derd
- 2622 Zūrmend idi nev-civān u dil-ber  
Darb-ı şemşirinüñ esiri şīr

<sup>286</sup> 2611 ve 2612. beyitler İ nüshasında yer almamaktadır.

- 2623 Eyleyüp hâtırı hevây-ı şikâr  
Bir gün ol şâh-zâde oldu suvâr
- 2624 Seyr iderken gelüp ol ârâya  
Hâtırı meyl idüp temâşâyâ
- 2625 Gördi bâb üzre peyki nâ-gâh  
Oldı dünyâ gözine teng ü siyâh
- 2626 Oğuyup hattı bildi mefhûmun  
Añladı nağsuñ aşl u ma' lûmun<sup>287</sup>
- 2627 Eyledi kâtibine şad-tağsîn  
Nağsına kıldı âferîn-i qarîn
- 2628 Deñeyüp çevre yanuñ itdi direng  
Gördi serler yatur çü rîze-i seng
- 2629 Çünkü şayd oldu peykere şeh-zâd  
İtmedi terk-i cânı hergiz yâd
- 2630 Düşdi dāmına ol dil-ārāmuñ  
Añmadı lu' betini eyyāmuñ
- 2631 Derdini lîkin eyledi aḥfâ  
Kimseye rāzın itmedi ifşâ
- 2632 Niçe gün bu hevâyyla geçdi  
‘ Ākıbet guşşa cânına geçdi

<sup>287</sup> aşl u ma' lûmun : aşl-ı ma' lûmun, İ.

- 2633 Aldı şüret karar u arāmın  
İstedi ma‘ yeni dil-arāmın
- 2634 Gerçi ‘aşk itmiş idi şabrını dūr  
‘Aqla uydı velīkin oldu şabūr
- 2635 Didi ‘aşk işi olmaya eshel  
Kimsene itmeye bu ‘uğdeyi hal
- 2636 Bu maḥalde gerek ferāset ü rāy  
Fikr olur dāniş ile ‘uğde-güşāy
- (İ79a)
- 2637 Hem gerekdür başiret ü tedbīr  
Ger düşerse muvāfiḳ taḳdīr
- 2638 Fikrini ḳalbiyle tanışdı  
Şanasun kendüyle şanışdı
- 2639 Bilmedi līkin anda nidesini  
Ne karar egledi ne gidesini
- 2640 Kendüzine virürdi gāhī pend  
Dirdi urma elünle pāyuña bend
- 2641 Kirdgār emrine ḥilāf itme  
Tehlike yirine özüñ atma
- 2642 ‘Āḳıla ḥācet olmaya fikret  
Bu yatan küşteler yeter ‘ibret
- 2643 Gāh olurdı hevā düşüp ḡālib  
Gönlin eylerdi şüretā ṭālib

## (A50b)

- 2644 Gözlerine cihān görünmezdi  
Havf-ı cān hātırına gelmezdi
- 2645 Bu hayālâtı fikr idüp tekrār  
Söylemezdi kimesneye esrār
- 2646 Derdini cān içinde şaqlardı  
Gāh olurdu nihānī aqlardı
- 2647 Her seher ‘ādetiydi tūrurdu  
Dāyimā bāb-ı şehre varurdu
- 2648 Şubhgehdēn görürdi naqşını  
Göre Ferhād u Kaşr-ı Şīrīn’i
- 2649 Mübtelā oldu bu ğama her-bār  
Bulmadı derdine velī tīmār
- 2650 Dest-i ğamdan tōķındı bir yāre  
Görmedi zaķmı merhem ü çāre
- 2651 Devr idüp bu ğam ile āfākı  
Cüst ü cūy itdiler her etrāfı
- 2652 ‘Āķıbet derdine kılup dermān  
Ġuşşasına bulındı hem pāyān
- 2653 Şol fülāndur saña devā didiler  
Rencüñe ol virür şifā didiler<sup>288</sup>

---

<sup>288</sup> rencüñe : rencine, İ.

## (İ79b)

- 2654 Vardı ol zamānda bir fāzıl  
Her hūnerde ferīd idi kāmīl
- 2655 Hükmine bende idi ins ile cān  
Emrine rām idi zemīn ü zamān
- 2656 Dīvler boynına dağup zencīr  
İtmiş idi melekleri teşhīr
- 2657 Ol ‘ azīzūn hikāyetin şeh-zād  
Gūş idüp gitdi isteyü çün bād
- 2658 Şu bigi her yana revān oldu  
Göñli kāmını ‘ ākıbet buldı
- 2659 Künc-i ğār içre genc-i bī-mārı  
Buldı āhır harābede yārı
- 2660 Gül-bün ile çü gül idüp peyvest  
Urdı fitrākına çü süsen-dest
- 2661 Feylesofa yitişdi çün şeh-zād  
Kurtılup bār-ı ğamdan oldu şād
- 2662 Gösterüp ‘ uqdeler-güşādına rāh  
Kıldı şeh-zādey[i] kamu āgāh
- 2663 Kim kılan hikmeti kurre tefhīm  
Ol hekim idi eyleyen ta‘ līm

- 2664 Çünki tıydu rumûzı ol şeh-zād  
Ser-fırāz oldu hem-çü serv-āzād
- 2665 Ğam yirine ferāḥ gelüp diline  
Döndi geldi ḳadīmī meziline
- 2666 Menzil-i māha ḳıldı çünki rücū  
Eyledi ḥall-i müşkülāta şürū<sup>ç</sup>
- 2667 Bağlayup gönlin emr-i taḳdīre  
Başladı fıkr ü rāy u tedbīre
- 2668 Cāmesin daḥı şāḥ-zād ol gün  
Ḳıldı çün lāle-i zümürred-gün
- 2669 Ḥavf-ı ḥūn ile giydi ol maḥsūd  
Çeşmi bigi libāsı ḥūn-ālūd
- 2670 Merd-i ḥaḳdan ḳılup taleb-i yārı  
İsteyüp <sup>ç</sup>avn-ı ḳudret-i Bārī
- (İ80a)**
- 2671 Başladı fethine tılsımātuñ  
Açmağa rāzın ol ḥafiyyātūn
- 2672 İsteyüp şehden evvelā destūr  
Didi şāḥā faḳīri tut ma<sup>ç</sup> zūr
- 2673 Emrūñ ile işe şürū<sup>ç</sup> idelüm  
Emrūñ olmazsa dutuban gidelüm
- 2674 Şeh daḥı cūd idüp irādet aña  
Virdi yüz luṭf ile icāzet aña

- 2675 Geldi şeh-zāde de tılsımāta  
Çün velī başladı kerāmāta
- 2676 Vardı anda bir tılsım-ı büzürg  
Çok civānlar yemişdi hem-çün gürg
- 2677 Açdı anı haqquñ ‘ ināyetiyle  
Ol zamānuñ velīsi himmetiyle
- 2678 Baqısın(?) daḥı cümle feth itdi  
Müşkil-i dehri keşf idüp gitdi
- 2679 Çünkü kıldı tılsım işin itmām  
Eyledi feth-i kal‘ aya iḳdām
- 2680 Şankim olmuşdı kal‘ aya şaḥne  
Buldı ol kal‘ aya da bir raḥne
- 2681 Raḥneden kapu daḥı oldu bedīd  
Ol deruñ fethine de buldı kilīd
- 2682 Çünkü bu kışsa ‘ āleme tıldı  
Bu şadālar cihāna fāş oldu
- 2683 Bu haberden olunca āgāhī  
Kimse gönderdi māh-ı ḥargāhī
- 2684 Da‘ vet idüp ḥuzūrına anı  
Didi ey ‘ ilm ü ma‘ rifet kānī
- 2685 ‘ İlm ile her tılsımı feth itdüñ  
Her hünlerde nihāyete yetdüñ

2686 Her kemāl içre zū-fünūn olduñ  
 Ƙal‘ anuñ ƙapusın dağı bulduñ

2687 Şimdiden soñra ey huceste-liķā  
 Şehre toğru revāne ol çü şabā

**(İ80b)**

2688 Der-peyince kemīnede tırayın  
 Şehr içinde serāyuma varayın

2689 Anda atam huzūrına varalum  
 Şartımuñ rābi‘ in dağı görelüm

2690 Müşkilātum çü ben ƙılup taħrır  
 Dört su‘ālüm var ideyin taħrır

2691 Ger virürseñ cevābını ma‘ ƙūl<sup>289</sup>  
 Ben dağı saña ƙul olam maķbūl

2692 Virmez iseñ cevābumı göresün  
 Görmeden şāmı gūruña giresün

2693 Bu haberler geçince arada  
 Şehre toğru yügürdi şeh-zāde<sup>290</sup>

**(A51a)**

2694 ‘Aķabınca tırup çü serv-i revān  
 Şehrine vardı āfet-i devrān

2695 Her yarağını aşl ile gördi  
 Tırdı andan atasına vardı

<sup>289</sup> virürseñ : virürsen, İ.

<sup>290</sup> yügürdi : yüridi, İ.

- 2696 Kışşai şāha eyleyüp takrîr  
Söyledi ser-güzeştini bir bir
- 2697 Didi kaldı anuñla bir işüm  
Kalmadı daḥı fikr ü teşvîşüm
- 2698 Dört su'ālüm var ideyin tafşıl  
Ger virürse cevābumı ta' cîl
- 2699 Ben daḥı şartımı kabûl ideyin  
Kendümi hıdmetinde kul ideyin
- 2700 Eyleyüp şeh de aña mihmānî  
Da' vet itsün huzûrına anı
- 2701 Ben daḥı şāha varayın anda  
Perde ardında turayın anda
- 2702 Ol civān ile hālümü göreyin  
Neye varur meālümü göreyin
- 2703 Şeh de lâ-büd kıızı rızāsınca  
Kaydını gördi muḳtezāsınca
- 2704 Meclisinde kağırdı şeh-zādı  
Dikdi cān ravzasına şimşādı
- (İ81a)
- 2705 Şeh buyurdu çekildi ni' metler  
' Aḳabınca şarāb u şerbetler
- 2706 Oldı āyîn ile ziyāfet-i hāş  
Kalmadı ol maḥalde ğayr-ı havāş

- 2707 Lā-cerem meh de şermi götürdi  
Perde ardında geldi oturdu
- 2708 İbtidā eyleyüp maḳālāta  
Başladı remz ile su'ālāta
- 2709 İki lü'lü' çıkardı gūşından  
Virdi bir ḥāzinine cūşından
- 2710 Gerçi ḥūrd idi şāf idi dūrler  
Yoğ idi mişl-i kıymeti gevher
- 2711 Didi mihmāna bunları 'arz it  
Armağānı ilet daḥı gel git
- 2712 Dūrleri ol keniz-i fermān-ber  
Şeh-süvāra ilette çün çāker
- 2713 Aldı mihmān da dūrleri tırttı  
Dūrri veznince üç daḥı katdı
- 2714 Penc idüp dūrri elde döndürdi<sup>291</sup>  
Ol keniz ile māha gönderdi
- 2715 Duḥter-i şeh çü gördi lü'lü'yi  
İstedi ol zamān terāzūyi
- 2716 Çekdi lü'lü'lerini mizāna  
Her birini cūdā cūdā rāna

<sup>291</sup> Penc idüp dūrri elde döndürdi : Penc idüp elde dūrri döndürdi, İ.

2717 Gördi vezninde cümlesi yeksân  
Bulmadı kıadr zerrece noķsân

2718 Çünkü vezn itdi dürleri yek-ser  
İstedi ol zamānda kırş-şeker

2719 Dürleri şekkere kıatup dökdi  
Ṭa‘n iden ādemîlere suñdı

2720 Ol kenîziyle anda der-ķāl  
Ol civān-baķta eyledi irsāl

2721 Gördiği birle nüktedān anı  
Remzini māhuñ añladı ānî

(İ81b)

2722 İstedi kâseyile ol dem şîr  
K’eyleye māhı şîr ile teşķîr

2723 Geldiği birle şîri şîrin-fem  
Kıatdı dürr ile şekkere ol dem

2724 Kâse-i şîri itmeyüp ārām  
Māha gönderdi eyleyüp ikrām

2725 Ğonca-leb daķı nüş-ı şîr itdi  
Şoñunu āvenle ķamîr itdi

2726 Ol ķamîri meh-i hümāyün-fāl  
Urdı mîzāna dür bigi derķāl

2727 Gördi evvelki vezni müstaķkem  
Yek-ser-mû ne zāyid ü ne kem

- 2728 Yād idüp vaşl-ı dil-rübā demini  
Barmağından çıkardı hātemini
- 2729 Ol kenīziyle itmeyüp ihmāl  
Žayfina duhter eyledi irsāl<sup>292</sup>
- 2730 Dest-i žayfa varınca ol hātem  
Dağdı barmağına hemān ol dem
- 2731 Nağdini ğışdan itdi çünki temīz  
Hātemin cānı bigi tutdı ‘azīz
- 2732 Ol dağı eyleyüp ferāset-i hūb  
Māha gönderdi bir dūr-i mergūb
- 2733 Ol dūre meh de koşuban bir dūr  
Damen-i žayfı eyledi pūr-dūr
- 2734 Gördi mihmān da ol iki dūrri  
Hūb u raḥşān çü kevkeb-i dūrri
- 2735 Didi bunlara bir dūr-i fāyık  
Şālis-i ilāmuñ olmaya lāyık
- 2736 Lā-cerem fīkr idüp reh-i eslem  
Mühre-i ezrāk istedi ol dem
- 2737 Mühreyile o dūrleri der-ḥāl  
Žayf-ı şāh eyledi mehe irsāl

---

<sup>292</sup> eyledi : eyleyüp, İ.

2738 Dürleri mühreyile gördi çü mäh  
Ferahından semāya itdi külāh

(İ82a)

2739 Dürleri gūşına dağdı der-hāl  
Mühreyi kıldı dürleri içre çü fāl

2740 Söyleyüp şāha şevk ile ol hūr  
Didi şāhā yitişdi mevsim-i sūr

2741 Şimdiden soñra olacağın gör  
Vaḳti geldi düğün yarağın gör

2742 Ben severüm çü yār-ı dānāyı  
İster idüm ğanī tüvānāyı

2743 Minnet-i ḥaḳ ki sevdigüm buldum  
Devr içinde diledigüm buldum

(A51b)

2744 Duḡterine su‘āl idüp didi şāh  
Ben bu sırlardan olmadum āgāh

2745 Baña bu remzüñi beyān eyle  
Sırr-ı pinhānuñı ‘ayān eyle

2746 Didi duḡter de ey şeh-i devrān  
Müşkil-i şāhı ideyin āsān

2747 Ol iki dür ki evvel idüp ḳāl  
Ol civān-baḡta eyledüm irsāl

2748 Remzümi gine dāniş ehli bilür  
‘İrfānı dü-rūza dimek olur

- 2749 Ol ki üç dūr daḥı kılup manżum  
Baña gönderdi biş idüp ol dem
- 2750 Remzi anuñ da fānī dimekdür  
Penc ise ger zamānī dimekdür
- 2751 Ben ki ol dürlere şeker kıtdum  
Şeker ile döğüben uşatdum
- 2752 Aşlı budur bu şīvenüñ ey şāh  
Nüktesinden bu remzüñ ol āgāh
- 2753 Ya‘ ni bu ‘ömr-i şehüñ ālūde  
Çün dūr ile şekerdür āsūde
- 2754 Kimsene birbirinden ayırmaz  
Kaydını merd-i pīşe kayırmaz
- 2755 Merd-i mihmān ki kıtdı bunlara şīr  
Eyledi cümlesini anuñ bir
- (İ82b)**
- 2756 Ma‘ nası bu ki sūretā ḥandān  
Kaṭre-i şīr ile olur yeksān
- 2757 Ben ki bildüm dilini mihmānuñ  
Kāsesinden şeker yidüm anuñ
- 2758 Şīrini sāğar ile kıldum nūş  
Eyledüm bāde bigi cūş u ḥurūş<sup>293</sup>

---

<sup>293</sup> u : —, İ.

- 2759 Ya‘ nī oldum çü cānı pāresi anuñ  
Āstānında şīr-ḥāresi anuñ
- 2760 Aña gönderdigüm bu hātemi  
İtdigüm āşkāra ‘ālemimi
- 2761 Virdigümdür rızā nikāhına  
Mīldür göñlümün şalāhına
- 2762 Baña kim ol civān-ı ferrūh-fāl  
Dürr-i yek-tā kim eyledi irsāl
- 2763 Ya‘ nī dir kim benüm bigi gevher  
Bulmayasun zamānede hem-ser
- 2764 Ben ki koşdum o dūrre mişlīdür<sup>294</sup>  
Kaşdum anda şehā bu ma‘ nīdür
- 2765 Sen ne denlü zarīfsün fāyık  
Ben senün çifteñüm saña lāyık
- 2766 Ol ki gördi elinde dürrini  
Añladı izdivāc-ı harīni
- 2767 Görmedi şālīşe revā gevher  
Mühreyi kıldı anlara zīver
- 2768 Tā ki çeşm-i bede olup perde  
İrmeye germi anlaruñ serde

---

<sup>294</sup> koşdum : şordum, İ.

- 2769 Ben ki mührin göñülde berkitdüm<sup>295</sup>  
Mühresin cān içinde bend itdüm
- 2770 Mühresi bu serāy-ı sīnemde  
Müht-i gencīnedür hazīnemde
- 2771 Fikr idüp penc rāz-ı pinhānī  
Urmışam penc nevbet-i hānī
- 2772 Duhterüñ hālını çü bildi şāh  
Āteş-i penbeyile buldı şāh
- (İ83a)
- 2773 Tevsen-i girihsini gördi rām  
Kalmamış ihtiyāc-ı serc ü licām
- 2774 Başladı lā-cerem ‘arūsīye  
İbtidā kıldı bezm-i Rūsī’ye
- 2775 Kıydı resmince eyleyüp āyīn  
Zühre’yile Süheyl’çün kābīn
- 2776 Bezmini düzdi çün besāt-ı behişt  
Meclisi kıldı müşk u ‘ūd-sirişt
- 2777 Kıldı pirāye-i ‘arūsī rast  
Serv ile gül bulup nişest ü hāst
- 2778 Kendüsi çıkdı ara yirden hān  
Cism ile ten kavuşdı cān ile cān

---

<sup>295</sup> mührin : mührüñ, İ.

- 2779 Ortadan gitdi çün kerān-ı cānı  
Haşmet-i şāhī vü şerm-i sulṭānī
- 2780 Ol sebük-rūḥlar barışdılar  
Şīr ü şekker bigi qarışdılar
- 2781 Cān iken cānına bulup peyvest  
Kān iken kān-ı la‘ le urdı dest
- 2782 Būse-i ḥiddet aldı gāh lebin  
Dirdi gāhī anarlar ṭabın
- 2783 Sīne-i kebge çıkdı āḥir bāz  
Kalmadı ara yirde perde-i rāz
- 2784 Dürr-i nā-sūfteyi delüp elmās  
Kesdi vesvāsı fitne-i ḥannās
- 2785 Mühresin buldı kendü destinde  
Mührini gördi çeşm-i mestinde
- 2786 Ruḥları bigi sürḥ olup cāme  
Geldiler germe ḥalk-ı hengāme
- 2787 Rūy-ı baḥt-ı sefidine devrān  
Yazdı sürḥ ile hüccet ü bürhān
- 2788 Cāme ḥāb oldı kān-ı müstağraḳ  
Dāmen-i çarḥı tıtdı şānki şafāḳ
- 2789 ‘Alem-i sürḥ ile muḫaffer fer  
Kışver-i sürḥi tıtdı ser-tā-ser

**(İ83b)**

- 2790 Reng-i sūrḥūñ göreñ faẓiletini  
Şāh-ı verdūñ çemende şevketini
- 2791 Lāle-i aḥmerūñ leṭāfetini  
Ergavānuñ siḥr-i ṭarāvetini
- 2792 Kānkim oldu bende hem-çün cān  
Reng-i sūrḥ ile dürr-i ‘aziz-i cihān
- 2793 Māh-ı Saḳlābī kışşasını tamām  
Eyleyince pesend idüp Behrām

**(A52a)**

- 2794 Çün gül-i sūrḥ anı kenār itdi  
Verd ile meclisin bahār itdi
- 2795 Günbed-i sūrḥ içinde biñ şeb ü rûz  
Kıldı māh ile şöḥbet-i Nevruz
- 2796 Būlbūl-i ḥoş-nevāsı ol verdūñ  
Murğ-ı ser-mestī ḡonce-i ferdūñ
- 2797 Rāst birle düzüp nevāda ‘amel  
Söyledi ter-terāneyile ḡazel

**ĠAZEL-İ TER-TERĀNE**

*Fe ‘ilātūn fe ‘ilātūn fe ‘ilātūn fe ‘ilūn*

+ + - - / + + - - / + + - - / + + -

- 2798 Severem cān ile sen ḡonce-i şīrīn-deheni  
Çü yiter baña ‘ızāruñ niderem nestereni

- 2799 Buldı bāzār-ı cihān içre bugün kadr-i bülend  
Sürh-reng oldığı'çün rüy-ı 'aķık-i Yemen'i
- 2800 Çeşm-i mestāne-i sürhüñ işidüp şahrāda  
Kāna bandırdı seher lāle-i hamrā kefeni
- 2801 Ruħlaruñ rengini vaşf itdigi'çün bād-ı bahār  
Sürhe boyadı gül-i bāğ-ı irem pīreheni
- 2802 'Alem-i sürhi çeküp şāh-ı gül-i Nevruz'i  
Leşker-i lāleyile tutdı serir-i çemeni
- 2803 Şubh-dem 'ars-ı bahār içre gül ü dürr-i semin  
Yazdı sürh ü sefid ile zemīn ü zemeni
- 2804 Sīb-i sürhüñ görüben çeşm-i Hayātī çün beh  
Çehresin zerd ideyin gözledi sīb-zekānī

### RŪZ-I ÇİHĀR-ŞENBE DER-EZRAK

(İ84a)

- 2805 Çünkim irişdi çār-şenbeye rüz<sup>296</sup>  
Tāli' vü baht-ı şāh olup firūz
- 2806 Vaktine ol günü görüp elyāk  
Kıldı şeh 'azm-i günbed-i ezrak
- 2807 Ta' in idüp rüzı 'id ü Nevruz'e  
Cāmesin giydi reng-i pīrūze
- 2808 Şāh-ı deryā-mişāle çün zevrak  
Geldi bānū-yı günbed-i ezrak

<sup>296</sup> çār : çihār, İ.

- 2809 Hıdmetinde huşū<sup>ç</sup> ile tırdı  
Hāk-i pāyina haddini sürdi
- 2810 Eyleyüp şehryāra medh ü şenā  
Devlet-i rif<sup>ç</sup> atine kıldı du<sup>ç</sup> ā
- 2811 Didi çarh ola bende-i fermānuñ  
Ahter-i ferruh āferīn h<sup>ç</sup> ānuñ<sup>297</sup>
- 2812 Tālī<sup>ç</sup> uñ dāyimā sa<sup>ç</sup> id olsun  
Şeb ü rūzuñ çü qadr-i <sup>ç</sup> id olsun
- 2813 Bu za<sup>ç</sup> ife mişāli niçe keniz<sup>298</sup>  
Oldılar pāy-ı buseñ ile <sup>ç</sup> aziz
- 2814 Zışt ola anda ki ola çeşme-nüş  
Ger açarsam dükān-ı sır ki fūrüş
- 2815 İdeyin bir hikāyet-i ma<sup>ç</sup> kıl  
Ger kılsa şadā<sup>ç</sup> ı şāh kabūl<sup>299</sup>
- 2816 Vardı Mısr içinde bir maḥbūb  
İsmi Māhān cemāl-i manzarı hūb
- 2817 Tāl<sup>ç</sup> atı ay u gün bigi ğarrā  
Yūsuf-ı Mısrī'den dahı zībā
- 2818 Cem<sup>ç</sup> olup dāyim iş ü yoldāşı  
Nik-h<sup>ç</sup> āhı enīs ü qardāşı

<sup>297</sup> fermānuñ : fermān; hānuñ : hān, İ.

<sup>298</sup> mişāli : mişāl, İ.

<sup>299</sup> kabūl : maḥbūl, İ.

- 2819 Hâne vü bâğa iletüben anı  
Dāyim eylerler idi mihmānı
- 2820 Bir herîfi çü bâzî āğına  
Bir gün anı iletđi bâğına
- 2821 Bâğ u sebze latîf ü şîrînkâr  
Ser-be-ser lâlezâr u pür-gülzâr
- (İ84b)**
- 2822 Būstān içre dostān u herîf  
Kavm-i yārān u mihrbān-ı zarîf
- 2823 Buldılar ‘ayş u ‘işretiyle huzūr  
Virdiler bâdesiyle kâlbe sürūr<sup>300</sup>
- 2824 Nūş idüp tâbişüp(?) kırāba mey  
Kıldılar gūş çeng ü ber-bağ u ney
- 2825 Mülk-i rûz oldı şāh ile çü tebāh  
Çekdi şeb şāhî rāyetini siyāh
- 2826 Ser-i Māhān olup şerāb ile germ  
Mey idüp kâlbi-āhenini nerm
- 2827 Nā-geh ol demde şu‘le-i meh-tāb  
Doğınup gözlerine kıldı şitāb
- 2828 Cānib-i māha gurm idüp Māhān  
Gün bigi kıldı yaluñuz seyrān

<sup>300</sup> Virdiler bâdesiyle kâlbe sürūr : Virdiler bâde-i kâlbe sürūr, İ.

- 2829 Geşt idüp ol diyârı çün mestân  
Gördi bir güşe cümle naḥlistân
- 2830 Ol maḳâm içre bir civân-ı ‘acîb  
Ten ü tenhâ ṭurur çü merd-i ğarîb
- 2831 Söyleyüp şevḳ ile şafâ ḥaberin  
Virdi Mâhân’a âşinâ ḥaberin
- 2832 Didi dâyim senüñle ğurbetde  
Yâr u enbâz idüm ticâretde
- 2833 Bildi Mâhân diyince güftârı  
Gösterüp aña refîḳ ü dildârı
- 2834 Didi ḥâlüñ nedür baña söyle  
Der-i pinhânuñ âşkâr eyle
- 2835 Nite düşdüñ bu güşeye tenhâ  
Neden oldu serüñde bu sevdâ<sup>301</sup>
- 2836 Ferd ü tenhâ çü merdüm-i bî-nâm  
Ne refîḳ ü ne çâker ü ne ğulâm
- 2837 Didi devrân beni ḳılup mehcûr  
Eyledi yâr u hem-rehümden dūr
- 2838 Geşt iderken ğam ile şahrâda  
Ṭuydum aḥbâruñı bu arada

---

<sup>301</sup> serüñde : serinde, İ.

## (İ85a)

2839 Aduñı gūş idüp saña geldüm  
Şoĥbet-i mǎzīyi aña geldüm

2840 Bir sefer kılmışam velī pūr-sūd  
İtmişem anda renc-i nā-ma‘ dūd

## (A52b)

2841 Çün senüñle şürbüñ mǎyeyidem  
Sen yüzi mihre ben çü sǎyeyidem<sup>302</sup>

2842 Tā ki geldüm bu şehre dil-ĥaste  
Vaĥt-i tenkīdi şehir-i der-beste

2843 Hem şaĥındum kılup kemāl-i ĥazer  
İĥtiyāĥ eyledüm kim ire zarar

2844 Görmesün diyü mālı bācsitān  
Eyledüm ĥālī gūşede pinhān

2845 Bu maĥalde kılup hezār iĥdām  
Saña geldüm kim eyleyem i‘ lām

2846 Tā gelüp sen de ĥāşuñı alasun  
Bī-ta‘ ab genc-i rāyġān bulasun

2847 İşidüp bu sözi olup şādān  
Lā-cerem mālā meyl idüp Māhān

2848 Gitdi ol şaĥışla hemān ol dem  
Māl u gencīne şevĥiyle ĥurrem

---

<sup>302</sup> ben : —, İ.

- 2849 Düşdi çün sâye ardına tenhâ  
Gitdi şûr ile vâle vü şeydâ
- 2850 Hırş-ı māl ile hurrem ü dil-şād  
Girdiler nısf-ı leyle dek çün bād
- 2851 Nīm-şebde yorıldı merdüm-i mest  
Nîst bildi özini bilmedi mest
- 2852 Söyleyüp hem-rehine ol ser-sām  
Didi bu sâ<sup>c</sup> at eylegil ārām
- 2853 Sen bu yolu baña demişdün māl  
Çār fersaḥ ziyādedür bu sebāl
- 2854 Eyleyüp sür<sup>c</sup> atiyle seyr ü şitāb  
Virdi Māhān'a ḥud<sup>c</sup> ayile cevāb
- 2855 Şandı Māhān anı delīl-i reşād  
Lā-cerem der-peyince gitdi şād
- (İ85b)**
- 2856 İtmeyüp bir maḥalde ḥ<sup>ʔ</sup>āb u cülūs  
Girdiler tā kılnca bāng ḥurūs
- 2857 Çün ḥurūsı şabāḥuñ itdi nidā  
Oldı Māhān refīḳi nā-peydā
- 2858 Kaldı Māhān ḡamıyla çün Mecnūn  
Kūh-ı miḥnetde yorgun u argun
- 2859 Gözleyüp her yañaya kıldı nazar  
Tuymadı merd-i hem-rehinden eşer

- 2860 Āb ile püşt-i pāy mest ü ħarāb  
Şabdı bir ħālī yirde eyledi ħ`āb
- 2861 Uyanup gördi тұrur iki kişi  
Birisi merd anuñ birisi dişi
- 2862 Gördi anları ħavf idüp Māhān  
Oldı endāmı bīdveş lerzān
- 2863 ‘Avretini kıoyup yirinde merd  
Geldi Māhān kıatında söyledi serd
- 2864 Didi bu menzile neden düşdüñ  
Bu ħatırgāha nireden düşdüñ
- 2865 Bu ısızlıkda hem-demüñ kimdür  
Mūnis ü yār u maħremüñ kimdür
- 2866 Didi merd-i ħarībüm işüm ħām  
Uğradum bu belāya çün ser-sām
- 2867 Didi yokdur bu yirde ābād  
Uğramaz bu ħarāba ādemī-zād
- 2868 Bu yir iblīs ü dīvler yiridür  
Zūr u telbīs ü rīvler yiridür
- 2869 Şandı şeytānı ādemī Māhān<sup>303</sup>  
Şüretin gördi zāhirü’l-insān

---

<sup>303</sup> şeytānı : şeytān, İ.

- 2870 Didi billāh baña ihsān it  
İşimüñ müşkilini āsān it
- 2871 Eyleyüp baña zūr u mekr ile rīv<sup>304</sup>  
Tehlike yirine getürdi dīv
- 2872 Yoḥsa dün niçe yār-ı rūḥānī  
Eylemişlerdi baña mihmānī
- (İ86a)
- 2873 Ādemī şüretinde bir iblīs  
Geldi siḥriyle eyleyüp telbīs
- 2874 Didi dāyim ḥarīf-i nīkūñ ādem  
Māl u emlāḳuña şerīk ādem
- 2875 Hırş-ı māl ile azdırup yolumı  
Kıldı ḥān-ı ḥarāba menzilümi
- 2876 Gel bugün bu ġarībe ihsān it  
Derdüme luṭfuñ ile dermān it
- 2877 Didi Māhān’a ol kişi ey yār  
Uydıḡuñ kimse dīv idi mekkār
- 2878 Ādemī şanma key şaḳın anı  
Avudur Hābil-i beyābānī
- 2879 Azdurup mişlūñ ādemīyi hezār  
Öldürüpdür bu gūşede şad-bār

---

<sup>304</sup> zūr u mekr : zūr-ı mekr, İ.

- 2880 Bil haqıķat ki biz saña yāruz  
Tāpuña rūz u şeb nighdāruz
- 2881 Gel gidelūm itme ferāğ  
İrgürelūm seni mekānına sāğ
- 2882 Gūş edince bu sözleri Māhān  
Gül bigi güldi lāle-i handān
- 2883 Sözleri cānına çü kār itdi  
Bunlaruñla revān uyup gitdi
- 2884 Mīr Māhān refīķi ol zen ü merd  
Girdiler şubḥ olunca bī-ğam u derd
- 2885 Çün şabāḥuñ nişānı oldı ‘ayān  
Oldılar her-dü nā-bedīd ü nihān
- 2886 Qaldı Māhān yirinde ‘āciz ü ḥ‘ār  
Dünki ḥālī mişālī zār u nazār
- 2887 Yoğ idi nān u kūt ile zādı  
Ol ğam ile kııurdı feryādı
- 2888 Ğuşşayile dirīğ idi nānı  
Yoğ idi tende kuvvet ü cānı
- 2889 Cū‘ elinden olup qarīb-i memāt  
Yir idi benc-i çüb u tuḥm-ı nebāt
- (İ86b)
- 2890 Gerçi yoğ idi tākāt-i revīşı  
Tābe-şeb kıomadı velī gidişı

## (A53a)

- 2891 Çün cihānuñ sepīdi oldı siyāh  
 Qalmanı rāh-revde kuvvet-i rāh
- 2892 Gıtdıgı yolı terk idüp Māhān  
 Kendüyi bir maḥālde kıldı nihān
- 2893 Ol maḳām içre gūşına çün şūr  
 Geldi nā-geh şadā-yı pāy-ı setūr
- 2894 Tırdı Māhān yirinden ol dem şād  
 Geldi yoluñ kenārına çün bād
- 2895 Gördi yol üzre bir süvār gider  
 Bir setūrı daḫı elinde yider
- 2896 Gördi Māhān'ı çünki çeşm-i süvār<sup>305</sup>  
 Hışm idüp didi aña ol mekkār
- 2897 Niye geldüñ nedür senüñ ḥālüñ  
 Ne kişisün bilelüm aḥvālüñ
- 2898 Kıldı Māhān da vaşf-ı ḥālī beyān  
 Söyledi ser-güzeştini cümle ‘ayān
- 2899 Çün süvār añladı kamu ḥālin  
 Bildi anuñ mufaşşıl-ı aḥvālīn
- 2900 Didi lā-ḥavle diyüben tekrār  
 İki gül idi ol iki murdār

---

<sup>305</sup> Māhān'ı : Māhān, İ.

- 2901 Mekk idüp dāyim ādemī-zāde  
Her dem iletüp bu cāy-ı bī-zāde
- 2902 Merdümün kânını içerlerdi  
Bang-ı şubh irecek kaçarlardı
- 2903 Neri Ğıylā vü mādesi Heylā  
Ellerinden figān u vā-veylā
- 2904 İşleri dāyimā bedī vü belā  
Ādemī-zāde mekr ile izā
- 2905 Hāḡ saña yāri ḡılmış ey miskīn  
Kim seni şerlerinden itmiş emīn
- 2906 Sen dahı ḡamd-i bī-şümār eyle  
Dāyimā şükr-i Kirdgār eyle
- (İ87a)**
- 2907 İşimüz ba‘ de-mā şevāb idelüm  
Gel benümle yedege bin gidelüm
- 2908 Ol setūra süvār olup Māhān  
Girdiler ol süvāreyile revān
- 2909 Geçdiler kūh-ı zışti ḡalmadı saḡt  
İndi bir deşte yolları çün ḡaḡt
- 2910 Ḗobdı ol deşt içinde bir ḡavḡā  
Oldı Māhān o na‘ radan şeydā
- 2911 Her ḡarafdan gelür nevā-yı sürūd  
Nāle-i ber-baḡ u nevāziş-i ‘ūd

- 2912     Tutdı şahrā yüzini leşker-i gül  
Toldı ‘ālem şadā-yı nā-ma‘ kûl
- 2913     Kabladı kûh u deşti zümre-i dīv  
Kobdu hevl-i kıyāmet ile ğırīv
- 2914     Her tarafdān hūrūş olurdı ziyād  
Döymezi idi o hevl-e ādem-zād
- 2915     Eyledikçe ğırīvi Māhān gūş<sup>306</sup>  
Eyler idi serinde mağzı cūş
- 2916     Geçdi bu hevl ile bir sâ‘ at  
Kaldı Māhān çü mürde bî-tākāt
- 2917     Gördi nā-gāh arḳadan ol mehcūr  
Zāhir oldu niçe meşā‘ il-i nūr
- 2918     Çün yakīn oldu gördi ol dil-bend  
Bir ‘aceb ḳavm-i sehm-nāk u bülend
- 2919     Dīvler şanki zengiyān-ı siyāh  
Cümle ḳatrān-ḳabā vü ḳır-külāh
- 2920     Pīl bigi ḳamusı hortumdār  
Gāvveş şāhdār u bed-girdār
- 2921     Her biri çün zebāniyān-ı sefer  
Ellerinde tutar ḳamusı şerer

---

<sup>306</sup> ğırīvi : ğırīv, İ.

- 2922 Demlerinde olan celâciller  
Yirlere ırgürüp zelâziller
- 2923 Nağmesinden cünüd-ı şeytānuñ  
Rağşa girdi setûrı Māhān'uhn
- (İ87b)
- 2924 Kıldı Māhān çü merkebine nazar  
Gördi bir mār çār-pāy u dü-ser<sup>307</sup>
- 2925 Kendüy[i] gördi tu' m-ı mār olmuş  
Ejder-i heft-sere süvār olmuş<sup>308</sup>
- 2926 Ejdehā uylığında hem-çü debūr  
Her taraftan çü berķ olur manzūr
- 2927 Şubh olunca çeküp şikence-i cān  
Gördi gūruñ ' azābını Māhān
- 2928 Çün seher ki tağıldı leşker-i gül  
Oldı dīvūñ sipāhisi ma' zül
- 2929 Kaldı Māhān yirinde āvāre  
Dermend ü zelīl ü bī-çāre
- 2930 Nazar idüp cevānibi gördi  
Hayrete vardı bir zamān tırdı
- 2931 Gördi deryā-yı rīg rīh-be-rīh(?)  
Kān bigi sürh ü germ çün dūzah

<sup>307</sup> u : —, İ.

<sup>308</sup> heft-ser : dü-ser, İ. A nüshasında bir önceki beyitte de “dü-ser” sözcüğü kullanıldığı için anlam yönünden tutarlılık açısından “dü-ser” sözcüğü kullanılmalıydı. Vezne uygunluk kaygısıyla böyle bir değiştirim yapılmış olmalı.

- 2932 Bir beyābān ki mişlini anuñ  
Görmedi dīdesi bu devrānuñ
- 2933 Gerçi ġāyet za‘īf idi Māhān  
Kalmış idi çü kālbi-bi-çāre
- 2934 Kalmamışdı teninde kuvvet-i rāh  
Kendüye āhır eyleyüp ikrāh
- 2935 Fikr ü rāyın zarūrī cem‘ itdi  
‘Ākıbet bir yola düşüp gitdi
- 2936 Ser-ḫalāşī’çün eyleyüp tedbīr  
Gitdi Māhān şitāb ile çün tīr
- 2937 Çīn-i seherden şabā bigi esdi  
Ol beyābānı Şām’a dek kesdi
- 2938 İrdi bir cāya sebz ü āb-ı revān  
Köhne-i baḫtı oldı tāze-civān
- 2939 Açdı sūdın yudı her endāmın  
Fikr idüp söyledi ser-encāmın<sup>309</sup>
- 2940 Tālī‘-i şūmını añup yirini  
Aradı cehd idüp tayaḫ yirini
- (A53b) (İ88a)**
- 2941 Dün gice çekdigi belālardan  
Gördigi şekl-i nā-sezālardan

---

<sup>309</sup> söyledi : söyle, İ.

- 2942      almanışdı huz r  M h n' u n  
             oru d şmişdi c nına anu n
- 2943      Cidd   cehdiyle eyley p ikd m  
              stedi ol diy r  c mle tam m
- 2944      Buldı  h r ol be' ada bir c h  
              stedi a' r-ı  ha inmege r h
- 2945      G rdi bir nerdb n-ı mu kem  r  
             Hışt-sengin hez r p yesi v r
- 2946      Nerdb n yolını utup M h n  
              ndi  ha   Y suf-ı Ken'  n
- 2947      şan ılurken H m  bigi perv z  
             B l aup buldı  şiy nını b z
- 2948       h iinde bir z ar r itdi  
             Uy uya vardı '  k bet yatdı
- 2949      N -geh n urdu uy udan ma m r  
             G zlerine g rindi şu' le-i n r <sup>310</sup>
- 2950      urdu her g şeye g zer ıldı  
             Varup ol ra neye na ar ıldı
- 2951      G rdi bir b g u sebze-i g lşen  
             Man ar-ı h b u dil-keş   r şen

---

<sup>310</sup> şu' le-i n r : meş' al-i n r,  .

- 2952 Raḥne-i tengi eyleyüp sūrāḥ  
Nāḥun u çengiyile kıldı ferāḥ
- 2953 Girdi sūrāḥ içinden ol bāḡa  
Şanki çāḥ-ı saḡardan uçmaḡa
- 2954 Gördi ol bāḡı mişl-i bāḡ-ı behişt  
Topraḡı ‘ anber ü ‘ abīr-sirişt
- 2955 Her taraf sebzezār u āb-ı revān  
Sīb ü emrūd u āb-ı dermān
- 2956 Serv ü şimşād u sünbül ü nesrīn  
Gülşen-i tāze eşk-i ḥuld-i berīn
- 2957 Sīb-i la‘ līnī şanki cām-ı raḥīḳ  
Nār-ı sürḥi mişāl-i dürc-i ‘ aḳīḳ
- (İ88b)
- 2958 Maḡz-ı bādām u şehd-i incīri  
Gülşenüñ ḥavż u şekker ü şīri
- 2959 Şanki pālūdedür dehān içre  
Yā lebin cūydur cinān içre
- 2960 Būstān-ı cinānda her ne ki var  
Bī-ḳuşūr anda var idi eşcār
- 2961 Mīvesi ḳamunuñ resīdeydi  
Her birinden şeker çekīdeydi
- 2962 Dirdi Māḥān semenleri bisyār  
Her birinden çoḡ eyledi iḳtār

- 2963 Nā-gehān ҡopdı bir şadā-yı ‘ acīb  
Na‘ ra-i hevl-nāk u şavt-ı ğarīb
- 2964 Bir kişi ağırur utuñ düzdi  
Kim ki utarsa virüben müzdi
- 2965 üb elinde hücum idüp bir pır  
Sür‘ atıyle gelür şanasun tır
- 2966 Geldi Māhān atında itdi sükün  
ıldı bī-āreyi zelīl ü zebün
- 2967 Didi kimsün ne kişisün ey hām  
Kim bu vech ile eyleyüp idām
- 2968 Gelüben bāğ-ı şāhīye giresün  
Mīvelerden uğurlayın diresün
- 2969 Nāmuñı aşluñı beyān eyle  
Fāş idüp rāzuñı ‘ ayān eyle
- 2970 Didi Māhān menem ğarīb ü faķır  
almışam ‘ ālem içre or u aķır
- 2971 Āşinālardan eyleyüp mehcūr  
ıldı devrān beni yirümden dūr
- 2972 ārḥ elinden şikāyetüm oķdur  
Ser-güzeşt ü hikāyetüm oķdur
- 2973 Nāliş idüp niyāz ile tekrār  
ıldı pīre tazarru‘ -ı bisyār

- 2974 Hālını işidünce Māhān' uñ  
Raḥm idüp nālışine pīr anuñ
- (İ89a)
- 2975 Güle baqdı yüzine bī-kīne  
Toldı nūr-ı şafāyile sīne
- 2976 Hālını çünki bildi Māhān' uñ  
Kıışsāsın sordı ser-be-ser anuñ
- 2977 Ser-güzeştin diyüp kamu Māhān  
Derdini dökdi pīre cümle ‘ayān
- 2978 Bağbān çünki hālını bildi  
Lā-cerem aña merḥamet kıldı
- 2979 Didi şükr eyle Hālīk'e bī-ḥadd  
Ḥamd-i vāfir sitāyış-i bī-‘add
- 2980 K'ölmiş iken seni diri kıldı  
Varṭadan cānını beri kıldı
- 2981 Geldigüñ yir senüñ çü cāy-ı saḫar  
Menzil-i gül idi maḥall-i ḫaṭar
- 2982 Ol beyābāniyān-ı zengī-sār  
Dīvlerdür kamuşı merdüm-ḫ'ār
- 2983 Eyleyüp siḥr ile füsūn u firīb  
Gösterüp ādemīye gendüm-i ṭayyib
- 2984 Cev ile ‘āqıbet boyarlar idi  
Merdümüñ cānına kıyarlar idi

- 2985 Şimdiden şöra hurrem ol dil-şād  
K'oldı cānuñ beliyyeden āzād
- 2986 Bu gice rāhat ol huzūr ile yat  
Emn ile h'āb idüp sürür ile yat<sup>311</sup>
- 2987 Bil haķīkat ki bu mu'azzam cāy  
Gülşen ü bāg u būstān u serāy
- 2988 Cümlesi mülk-i bī-cidālümdür  
Şübhesiz pāk u şāfī mālumdur
- 2989 Zer ü sīm ü cevāhirüm çoķdur  
İhtiyāc u zarūretüm yoķdur
- 2990 Bir ğamum var velīkin ey dil-bend  
Çekerem dāyimā ğam-ı ferzend
- (A54a)**
- 2991 Gerçi kim bī-nihāyet gencüm var<sup>312</sup>  
Yoķdur oğlum ziyāde rencüm var
- (İ89b)**
- 2992 Sende çün nūr-ı mihterī gördüm  
Resm ü āyīn-i serveri gördüm
- 2993 Seni oğullığa ķabūl itdüm  
Sen civāne bu pīri ķūl itdüm
- 2994 Ger ķılursañ übüvvetüm maķbūl  
Eyler iseñ bu 'ahd u şart ķabūl

---

<sup>311</sup> sürür ile : huzūr ile, İ.

<sup>312</sup> gencüm : mālum, İ.

- 2995 Vireyin saña māl u emlāküm  
Zer ü sīm ü cevāhir-i pāküm
- 2996 Ger olursañ bu qavlüme rāzı  
Vireyin saña hücçet-i qādī
- 2997 Tā ki qalbūñ bulup teselli-i tām  
Olasun cān u dilden emrūme rām
- 2998 Hem bulayın senüñ'çün ey mihter  
Bir perī-çehre sīm-ten duhter
- 2999 Ol mehi tapuña 'arūs ideyin  
Ol tiz-reve seni hurūs ideyin
- 3000 Gūş idüp bu suhenleri Māhān  
Düşdi pīrūñ ayağına bī-cān
- 3001 Didi tek hıdmete qabül olayın  
Nice oğul qapuñda qul olayın
- 3002 Cān u dilden qabül idüp sözini  
Pīre ısmarladı civān özini
- 3003 Didi bildüm seni atā yirine  
Göreyin pīr ü muqtedā yirine
- 3004 Şād olasun kim eyleyüp beni şād  
Eyledüñ bu harābumı ābād
- 3005 Dest-būs itdi lā-cerem Māhān  
Qıldı pīr ile şarq u hem peymān

- 3006 Pîr dahı tutup civân elini  
Gıtdiler bâğ u sebzeze şalını
- 3007 Vardı anda bir serây-ı bülend  
Bârgâh-ı ‘ azîm ü bî-mânend
- 3008 Süddesi ırmış idi tâbe-simāk  
Sakfıyidi berāber eflāk
- (İ90a)
- 3009 Ferş ü dīvârı sengiyidi ruḥām  
Rûşen ü şâf idi çü nuḳre-i ḥām
- 3010 Ger göreydi o ıaşrı bî-minnet  
Añlayaydı kuşûrını cennet
- 3011 Gülşen ü bâğ u ıaşr-ı şāhāne  
Gösterüp cümlesini Māhān’e
- 3012 Didi gitme otur bu bâğ içre  
Sākin ol gūşe-i ferāğ içre
- 3013 Ben dahı şehir ü ıal’ aya varayın  
Her ne var ise maşlahat göreyin
- 3014 Lāzım olan mühimleri alayın  
Sür’ at ile gine dönüp geleyin
- 3015 Hâtıruñ ger dilerse kısm-ı ğadā  
Süfre pürdür geliçe vü ḥelvā
- 3016 Dahı çokdur ta’ āmuñ aḳsāmı  
Rāzıkuñ feyz ü cūd u en’ āmı

- 3017 Hazzūn oldıķça eyleyüp iftār  
Şükrüñi Kirdgār'a kıl bisyār
- 3018 Key şaķın kimse sözine uyma  
Yirüñi bekle kendüñi yorma
- 3019 Da' vet eylerse ger seni hūrā  
Varma şöhetlerine yat tenhā
- 3020 Bu dıraht üzredür çü taht-ı sürür  
H'āb idüp menzilüñde eyle huzūr
- 3021 Eyleyüp bu naşāyihi takrīr  
Şehre toĝru teveccüh eyledi pīr
- 3022 Kaldı tenhā yirinde çün Māhān  
Kıldı 'azm-i teferrüc-i büstān
- 3023 Ol kerimüñ görüp keremlerini  
Büstānuñ yidi ni' metlerini
- 3024 Vaķt-i h'ābında 'azm idüp Māhān  
Tahtına geldi ol gice çün hān
- 3025 Süfreyi açdı yidi ni' metler  
Her biri viridi niçe lezzetler
- (İ90b)**
- 3026 Nüş idüp der-peyince āb-ı zülāl  
Eyledi şükr-i mün' im ü müte' āl
- 3027 Çün ta'ām işini tamām itdi  
Uyhuya varuban biraz yatdı

- 3028 Uyanup açdı gözlerin Māhān  
Gördi bir şem<sup>c</sup> -i rüşen ü tābān
- 3029 Der-peyince çü ārız-ı hūbān  
On yidi şem<sup>c</sup> -i dil-keş ü rahşān
- 3030 Her biri çün kamer-i pūr-ārāyiş  
Kıldılar bir maḥalde āsāyiş
- 3031 Geçdi taḥta oturdı sulṭānı  
Geldi yirlü yirine erkānı
- 3032 Düzdiler bezmgāh-ı şāhāne  
Kıldılar ‘ayş-ı pādşāhāne
- 3033 Şaldılar şah<sup>n</sup>-ı bezmgāha besāt  
Buldılar behre-i sürūr u neşāt<sup>313</sup>
- 3034 Mehter-i kavm ü gülşenüñ verdi  
Dürretü’l-tāc [u] cevherüñ ferdi
- 3035 Oturup bezmgāh-ı ‘ulyāda  
Mesned-i bārgāh-ı i‘lāda
- 3036 Māh-rūlar kamu şifār u kibār  
Her biri mesnedinde kıldı qarār
- 3037 Her birisi nevāya başladılar  
Derd-i ‘aşka devāya başladılar

---

<sup>313</sup> u : —, İ.

3038 Çün hezār eyleyüp amusı urū  
Būlbūl-i cānı ıldılar āmū

3039 Gū idüp bu adāları Māhān  
Hem-ü ar-ı felek olup gerdān

3040 ad ider bu dırat-ı āliden  
Ma ad-ı ıd u tat-ı āliden

(A54b)

3041 Kendüy[i] ol dem idüben pür-tāv  
Ālem içinde eyleye ber-āv

3042 Pendi pīrūn gine olup mānı  
Ol acāletleri olur dāfi

(İ91a)

3043 Çün biraz ıldılar sürūd u nevā  
Eyleyüp dilleri hevā-yı ıdā

3044 eh buyurdu ekildi ni metler  
Her biri pāk ü pür-alāvetler

3045 Görmemiş hiç birisi āte ü āb  
ousı müşg-i nāb u ūd u gül-āb

3046 Girdelerdür sepīd çün kāfūr  
Nerm ü nāzūk ü pūt ü sīne-i ur

3047 Berre-i ır-āre murg-ı semīn  
Pāk ü o-bū muz afer u müşgīn

3048 Māhī-i tāze köhne-i mey-i nāb  
Kebg ü dürrāc ile küleng kebāb

- 3049 Çün bu tertîb ile konuldı ni‘am  
Kalmadı bir göñülde zerrece ğam
- 3050 Şāh-ı hūrā buyurdı bir hūra  
Bir perī çehre tal‘ati nūra
- 3051 Didi bir bū gelür meşām-ı dile  
Kim virür zevk-i cānı kām-ı dile
- 3052 İrdi bu cāna āşinā nefesi  
Göñlüm ol nūkhete kılmur hevesi
- 3053 Bu dıraht üzre gizlü bir ādem  
İndirũ anı olalum hem-dem
- 3054 Gelsün insün bile ni‘am yiyelüm  
Yāra irdük dağı ne ğam yiyelüm
- 3055 Tıydu dildār-ı sīm-ten anı  
Ol dıraht üzre buluban anı
- 3056 Servini taht-ı sīme bindürdi  
‘İzz ü nāz ile tutup indürdi
- 3057 Murğ-ı cānı çü dāne isterdi  
Bir sehilce bahāne isterdi
- 3058 Uydı sehv ile duhtere çü püser  
Gelmedi hātırına pend-i peder
- 3059 Geldi çün meclisũ miyānına  
Şāh-ı hūbān geçürdi yanına

## (İ91b)

- 3060 Eyleyüp zayfa resm-i hıdmetler  
Kıldı hadden ziyāde hürmetler
- 3061 Çün yenildi ni‘ am tamām oldu  
Nevbet-i ‘ ayş u vaqt-i cām oldu
- 3062 Şeh buyurdu getürdiler mey-i nāb  
Mīve-i ābdār u nuql u kebāb
- 3063 Sākī-i şāh elinde şundi kadeh  
Meclise virdi revnağıyla ferāh
- 3064 Mey götürdi çü perde-i şermī  
Virdi āhen-göñüllere nermī
- 3065 Māha mihmān ziyāde germ oldu  
Āteşiyle hadīdi nerm oldu
- 3066 Lā-cerem şermī oturup Māhān  
Bī-hicāb urdu la‘ line dendān
- 3067 Bāğa girdüm şanup dirāyetsüz  
Dirdi şeftālüler nihāyetsüz
- 3068 Germ iken bu hayāl ile Māhān  
Çeşmini nā-geh ki açdı ol nā-dān
- 3069 Gördi hūrı derūnı bir ‘ ifrīt  
Kaldı Māhān çün āteş ü kibrīt

- 3070 Bir ‘aceb zışt ü bed-liķā münker  
Ehremen şekl ü ejdehā peyker
- 3071 Dişleri pīl ü cüşsesi çü neheng  
Döymeye zūruna hizber ü peleng
- 3072 Aldı Māhān’ı çengine çün şīr<sup>314</sup>  
Daķdı boynına āteşin zencīr
- 3073 Kālb ü cānına uruban pençe  
Kıldı Māhān’a bī-ḥadd işkence
- 3074 Didi sen misin isteyen buse  
Kand u bādām u nuķl u senbuse<sup>315</sup>
- 3075 Vireyin buse yirine saña nīş  
Ser-be-ser cismūni kılayın dīş
- 3076 Böyle diyüp kılurdu īzārı  
Dirdi Māhān görme mi ferdāyı
- (İ92a)**
- 3077 Şubḥa dek çekdi bu şikenceleri  
Cānına geçdi guşsa pençeleri
- 3078 Çün şabāḥ irdi gitdi dīv-i ḡalāl  
Bāṭıl oldu kāmı firīb ü ḥayāl
- 3079 Kaldı Māhān ḥayāl ile meftūn  
Gōñli renc-i şebāneden maḥzūn

---

<sup>314</sup> Māhān’ı : Māhān, İ.

<sup>315</sup> bādām u nuķl : bādām nuķl, İ.

- 3080 Kendüy[i] buldı cāy-ı Һar-gelede  
Bir ribāṭ u Һarāb u mezbelede
- 3081 Çevresi kūh u kendü ‘azm-i remīm<sup>316</sup>  
Buldı bāġ-ı behiştini çün cāhīm
- 3082 Gördi şimşād u servini Һās u Һār  
Mīvesin mūr u mīvedārın mār
- 3083 ‘Ūd u Һānūn u ber-baṭ u ṭanbūr  
Cümlesi üstüḥān-ı mürde-i gūr
- 3084 Ol ki reyḥān u rāh idi Һamu  
Şāşa-i müsterāḥ idi Һamu
- 3085 Bu Һayālātı fikr idüp Māhān  
Kıldı ney bīgi nāle vü efgān
- 3086 Başladı rabbine münācāta  
Ol Һaṭā-pūş[a] ‘arz-ı Һācāta
- 3087 Cān u dilden kılup Һudā’ya niyāz  
Didi ey kār-sāz u bende-nevāz
- 3088 Dest-gīr ol bu bī-kes ü zāra  
Kıl teraḥḥum ġarīb ü ġam-ḥāra
- 3089 Yakma nār-ı firāk ile cigeri  
Kaldığı yirde Һoma bendeleri

---

<sup>316</sup> u : —, İ.

- 3090 Fazluñ ile bu mürdeyi dirgür  
Şağ u sālīm diyārına ırgür
- (A55a)
- 3091 Hālī olmaz çü dün gün āhından  
Geç bu ‘āşī kuluñ günāhından
- 3092 Güm-rehüm baña toğru yolu göster  
Nüşa-i ‘ömrümi kıma ebter
- 3093 Çünki kıldı bu hāletiyle niyāz  
Bī-şümār oldu şūrişiyle güdāz
- (İ92b)
- 3094 Kālbine nāzır idi çünki Hudā  
Raḥm idüp hācetini kıldı revā
- 3095 Bu niyāz içre zār u endühgīn  
Secdeye varmış idi ol miskīn
- 3096 Başını kıldırınca ol bī-hūş  
Gördi hāzır turur bir aḥzar-pūş
- 3097 Şubḥ bigi cemāli nūrānī  
Cāmesi sebze-i gülistānī
- 3098 Ṭal‘atiyle çü nūr-ı a‘zam-ı pīr  
Enbiyā şūretinde ekrem-i pīr
- 3099 Ol civān gördi çünkim ol pīri  
İrdi bildi nişānına tīri
- 3100 Düşdi pīrūñ ayağına der-hāl  
Didi kimsün eyā ḥamīde-hışāl

- 3101 Didi ḥaḳīrüm geḫüp reh-i ḫulmāt  
İçmişem çeşmesinden āb-ı ḫayāt
- 3102 Şimdiki demde bu yaña geldüm  
Dest-gīr olmağa saña geldüm
- 3103 Çün niyāz eyledüñ ḥaḳḳa sen ḫül  
Ḥācetüñ kıldı ḥaḳ senüñ maḳbül
- 3104 Beni gönderdi ḥāliyā Sübhān  
Kim seni āb-ı rūy ile āsān
- 3105 Gine ol bāḡ u gülşene iledem<sup>317</sup>  
Şāḡ isen şehḫ ü meskene iledem<sup>318</sup>
- 3106 Yum gözüñ dīdi yapışup eline  
Ol dem anı iletdi menziline
- 3107 Hızr'ıñ emriyle açuban gözini  
Gördi ol bāḡ içinde kendüzini
- 3108 Göñli Māhān'ıñ oluban ḫurrem  
Geldi yārānı ḫatına ol dem
- 3109 Gördi yārānı pür-ḡam u ḫāmūş  
Çün felek her birisi ezraḳ-pūş
- 3110 Öldi diyü çü mātem itmişler  
Cümle yārānı gūne batmışlar

---

<sup>317</sup> bāḡ u gülşen : bāḡ-ı gülşen, İ.

<sup>318</sup> iledem : iletem, İ.

## (İ93a)

- 3111 Gördi Māhān ki ḥalkı tūtop yās  
Boyamışlar ḳamu kebūda libās
- 3112 Ol daḥı eyleyüp muvāfaḳatı  
Gözleyüp ‘ādet-i murāfaḳatı
- 3113 Giydi Māhān da cāme-i ezraḳ  
Düşdi deryā-yı nīliye zevraḳ
- 3114 Rengini ḳarḥuñ idinüp muḥtār  
Cāme-i ezraḳ içre ḳıldı ḳarār
- 3115 Ezraḳ oldur kim āsmān-ı bülend  
Bulmadı andan özge reng-i perend
- 3116 Her ki bu ḳarḥ ile ola hem-reng  
Hem bu mīzān-ı dehr ile hem-seng
- 3117 Ḳurş-ı ḥān ola süfre sen de ḳamer  
Bağlaya ḥıdmetine ḳarḥ-ı kemer
- 3118 Çünkü māh itdi ḳışsasını tamām  
Şāh Behrām idüp şikārını rām
- 3119 Çekdi muḥkem kenārına ol şeb  
Ḳıldılar şubḥ olunca ‘ayş u ṭarab
- 3120 Ol gice muṭribi nigārīnūñ  
Zühre’si bezmgāh-ı Pervīn’üñ

- 3121 Nağme-i kavline düzüp ‘ ameli  
Söyledi ol ğazāle bu ğazeli

### ĞAZEL

*Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün*

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 3122 Tutmuşam merg-i raķībūñ ğuşşasından çünki yās  
Giymişem ol mātemiyle çün felek ezraķ libās

- 3123 Boyadı çünkim beni rengine şabāh-ı felek  
Kılsalar benden ħalāyık tañ degül ħavf [u] hirās

- 3124 Esbāb-ı nil-gūnuñ rengini itmek ‘ aceb  
Lāciverd ile unılmışdur bu bünyāda esās

- 3125 Reng-i ezraķdan bulupdur rif‘ at u ĳadr-i felek  
Kaldılar esfelde reng-i mā-sivādan ĳamu nās<sup>319</sup>

- 3126 Mātem-i firķat tutupdur var ise çarķ-ı kebūd  
Ol firāķ ile giyübdür egnine çinī palās

### (İ93b)

- 3127 Olmuşuz ğamdan ħamīde ķāmet ü çinī ķabā  
Şimdi bu çarķ ile vardur aramızda iķtibās

- 3128 Derd-i ħasretten gögermişdür Ħayātī çün felek<sup>320</sup>  
Rengini şimdi bu ezraķdan ķılupdur iķtibās

### RŪZ-I PENC-ŞENBE DER-ŞANDĀLĪ

- 3129 Günler içre çü geldi rūz-ı ħamīs  
Tālī‘ oldı sa‘ ādetiyle celīs

<sup>319</sup> Bu beyit, İ nüshasında makta beytinden bir önce (3126. beytin yerine) yazılmıştır.

<sup>320</sup> derd-i ħasret : reng-i ħasret, İ.

- 3130 Rūz-ı sa‘ diydi hurrem ü merğüb  
Kevkeb-i Müşteri’ye hem mensüb
- 3131 Ol günü hoş görüp şeh Behrām<sup>321</sup>  
Günbed-i şandalīde düzdi maḳām
- 3132 Ol maḳām içre idüp āsāyış  
Virdi rûy-ı zemīne ārāyış
- 3133 Rûy-ı ḥākī çü gördi şandalfām  
Şandalī giydi cāmesin Behrām
- 3134 Bānû-yı ıaşr-ı şandalī meh-i Çīn  
Lu‘bet-i Çīnī reşk-i ḥürü’l-‘īn
- 3135 Eyleyüp şāha ‘izzet ü tekrīm  
Gösterüp rûy-ı ḥürmet ü ta‘zīm
- 3136 Māh-ı Çīnī pür eyleyüp sāğar  
Şundı Behrām’a mey diyü kevşer
- 3137 Eyleyüp Kirdgār’a medḥ ü şenā  
Devlet-i şehryāra kıldı du‘ā
- 3138 Didi ḥāk oldığınca cāy-ı qarār  
Döndüğünce bu günbed-i devvār
- (A55b)**
- 3139 Üstüvār ola çün felek-i taḥtuñ  
Pāydār ola mülk ile baḥtuñ

---

<sup>321</sup> şeh : —, İ.

- 3140 Bār-ı ğamdan çü serv olup āzād  
Gül bigi göñlüñ ola ħurrem ü şād
- 3141 Çün du‘ āyı bitürdi lu‘ bet-i Çîn  
Didi şāh āferîn ü şad taḥsîn
- 3142 Çün severdi ḥikāyeti dil-i şāh  
Başladı dāstāna lā-büd māh
- (İ94a)**
- 3143 Didi mülk-i ‘Acem’de iki civān  
Birbirisiyle idişüp peymān
- 3144 Eyleyüp ‘azm-ı rāh u ḳaşd-ı sefer  
Düzdiler zād u tūşe-i yek-ser
- 3145 Yirlerinden çıkup ol iki civān  
Oldılar şehir-i Çîn’e toĝru revān
- 3146 Birinüñ adı Ḥayr u biri Şer  
Gıtdiler ḥüb u zışt ü nef‘ ile żar
- 3147 Cünbiş eyler çü nāmı bigi kişi  
Adına göre bunlaruñ da işi
- 3148 Yolları irdi bir beyābāna  
Rīg-i bī-āb u pür-muĝaylāna
- 3149 Bed-hevāyidi çün tennūr-ı germ  
Mümveş āheni ḳılurdu nerm
- 3150 Cāy-ı ḥuşk idi ol zemān-i ḥarāb  
Bī-giyāh idi ser-be-ser bī-āb

- 3151 Şer haberdār idi ki bu menzil  
Rāh-ı zūr **idi** çekmesi müşkil
- 3152 Meşkini kıldı āb-ı cūy ile pūr  
Şakladı cāmesinde hem-çün dūr
- 3153 Hıyır-ı miskīn çü mest-i lā-ya‘ kıl  
Düşdi bu rāha sehv ile gāfil
- 3154 Yoğ idi zād u tūşesi Hıyır’uñ  
Yirdi nān u loğmasın ğayruñ
- 3155 Gıtdiler bu zemīn-i vīrāna  
Cāy-ı pūr-mihnet ü beyābāna
- 3156 Ğayret ile giderdi Hıyır-ı faķır  
Şiddet ile çekerdı derd-i keşir
- 3157 Rāh-ı germāda gürisne vü ‘ atşān  
Olmuş **idi** çün āteş-i sūzān
- 3158 Yanmış **idi** ol āteş ile ciger  
Kalmamışdı mecāl-i seyr ü sefer
- 3159 Şer şuyından içerdı pinhānī  
Dehler **idi** nihānī Hıyır anı
- (İ94b)**
- 3160 İstemezdi velīkin andan şu  
‘ Ār iderdı geçerdı bī-ķayġu
- 3161 Çünkü cū‘ itdi nefsine cebri  
Giderek gitdi tākāt u şabrı

- 3162 Hem-rehinden żarūrī istedi su  
Virmedi ‘illet idüp ol bed-ḥū
- 3163 Vardı şaklu bir niçe sengi  
Kıymeti la‘l-i āteşin dengi<sup>322</sup>
- 3164 Kesmedi çünkü şudan umusını  
Kısesinden çıkardı kâmusını
- 3165 Virdi Şerr’e didi ki ḥayra gır  
Baña rahm eyle bir içim şu vir
- 3166 Didi gülme şakaluma yoldāş  
Ben degülven senün bigi kılmaş<sup>323</sup>
- 3167 Kim viresün baña żarūretde  
Alasun gine cāy-ı rāḥatde
- 3168 Ben bu bāzāra olmazam rāzı  
Yüz biñ olursa hüccet-i kıāzı
- 3169 Neylerem kânī ḥākinün ḥacerin  
Ger virürseñ baña gözün güherin
- 3170 Vireyin saña bir kıadeḥ tolu āb  
Kılayın teşne cānını sır-āb
- 3171 Güş idüp bu kelāmı Ḥayr-ı ‘alıl  
Eyleyüp derd ile fiğān-ı tavıl

<sup>322</sup> la‘l-i āteşin : la‘l ü āteşin, İ.

<sup>323</sup> degülven : degülem, İ.

- 3172 Didi bu kande olıcağ işdür  
Bu suhenler feşār u pür-ğışdur
- 3173 Kalmadı çünkim arada perde  
Virmedi Hayr'a şuyını Şer de
- 3174 'Ākıbet Hayr'un oldı tākati tāk  
Giderek üstüh'āna irdi bıçaq
- 3175 Kıymadı çünki āfet-i serine  
Kıydı āhır dü çeşm-i gevherine
- 3176 İrmeye şandı çeşmine zarı  
Kıymaya dirdi kendüye şerri<sup>324</sup>
- (İ95a)**
- 3177 Oldı rāzı her işine bī-bīm  
Eyledi Şerr'e kendüyi teslīm
- 3178 Eyleyüp Şer de Hayr'a hayf u dirīg  
Gözleri gevherine urdı tīg
- 3179 Nergisin tīg ile idüp gül-gün<sup>325</sup>  
Güher-i tacin eyledi bīrūn
- 3180 Aluban rahtınuñ kamu vārın  
La'l ü yāķūt u dürr-i şehvārın
- 3181 Virmedi Hayr'a şuyı gitdi Şer  
Esdi hem-çün nesīm-i şubh u şehir

---

<sup>324</sup> kendüye : çeşmine, İ.

<sup>325</sup> nergisin : nergisi, İ.

- 3182      Kaldı nā-dīde Ḥayr-ı bī-çāre  
Zār u dil-teşne çeşmi pür-yāre
- 3183      Neyleyüben nedecegin bilmez  
Kaçaruya gidecegin görmez<sup>326</sup>
- 3184      Rīg-i mihnetde ‘āciz ü ḥayrān  
Āteş-i kahr ile ciger biryān
- 3185      Seng ile ḥār içinde üftāde  
Talbinurdı çü māhī şahrāda
- 3186      Kalmış idi ğamıyla bī-ğam-ḥ̣ār  
Eyler idi çü ney figān ile zār
- 3187      Var idi ol zamānede bir Kürd  
Şāfina dehrüñ olmuş idi dürd
- (A56a)
- 3188      Ol diyār idi cāy u māvāsı  
Üştür ü gūsfendi mer‘āsı
- 3189      Rīg içinde bilürdi şu yirini  
Ol maḥallerde hem ..... yirini
- 3190      Bir kıızı var idi güzīde çü ḥūr  
Mihr ü meh bigi peykeri pür-nūr
- 3191      Ḥavż u cūdan giderken ol duḡter  
Yolı tuş oldu ol araya meger

---

<sup>326</sup> görmez : bilmez, İ.

- 3192 Gūş idüp āh u nālesin Ḥayr'uñ  
Zāriyile 'alālesin Ḥayr'uñ
- 3193 Derdmendüñ ġıriv ü āvāzın  
İşidüp geldi bilmeye rāzın
- (İ95b)**
- 3194 Gördi bir kişi kıana ġarķ olmış<sup>327</sup>  
Çeşmi gitmiş yirine kıan tölmiş
- 3195 Rīg içinde çü gūy olup gerdān  
Kalmış üftāde ney bigi nālān
- 3196 Şordı Ḥayr-ı faķirūñ aḥvālın  
Çeşminūñ bilmek istedi ḥālın
- 3197 Didi bu teşne-cāna āb irgür  
Cānuña ḥayr ile şevāb irgür
- 3198 Evvelā şu virüp beni şād it  
Teşnelikden bu cānı āzād it
- 3199 Şoñra ḥālüm hikāyetüm bilesün  
Çarḥ elinden şikāyetüm bilesün
- 3200 Vardı arķasında meşg-i pür-āb  
Kıldı ol demde teşneyi sır-āb
- 3201 Raḥm idüp aña yapışup eline  
İstedi k'ilete anı menziline

---

<sup>327</sup> kıana : kıanda, İ.

- 3202 Yidüben kendi kūyna toĝru  
Suyı aķıtdı cūyna toĝru
- 3203 Yolda şordı ĝaribüñ aĥvālin  
Kışşa-i derd-i çeřminüñ ĥālin
- 3204 Ĥayr-ı miskīn de derdini bir bir  
Ser-be-ser kıldı ol mehe taķrīr
- 3205 Rahm idüp ĥāline anuñ dildār  
Aĝladı derdmend ile bile zār
- 3206 Çün biraz gitdi Ĥayr ile ol māh  
Eyleyüp ‘azm-i ĥāne vü ĥargāh
- 3207 Yolda bir çākerine ol māh-rū  
Virüben Ĥayr’ı gitdi kendü ilerü<sup>328</sup>
- 3208 Didi rencīde olmasun ĥaste  
Bu za‘ıfı götürsün āheste
- 3209 Varup ol dem yitişdi ĥānesine  
Kışşa-ı Ĥayr’ı didi atasına
- 3210 Didi niçün getürmedüñ anı  
Koyuban gitdüñ anda mihmānı<sup>329</sup>
- (İ96a)**
- 3211 Didi virdüm anı bir oĝlana  
Şādıķu’l-va‘d emīn Müslümān’a

<sup>328</sup> Virüban Ĥayr’ı gitdi kendü ilerü : Verdi Ĥayr’ı kendü gitdi ilerü, İ.

<sup>329</sup> getdüñ : geldüñ, İ.

- 3212 Şimdi yolda anı getüriyorur  
Dermendi saña bitüriyorur
- 3213 Geçmedi sâ‘ at irdi ol mihmân  
Raḥm idüp aña mäder-i cânân<sup>330</sup>
- 3214 Çeşminüñ merhem urdı yâresine  
Dermendi yetürdi çâresine
- 3215 Gösterüp zayfa ‘âdet ü âyîn  
Virdi bî-mâra bister ü bâlîn
- 3216 Hem yidürdi ğadâ-yı nâfi‘ ü pâk  
Cismini yudı kıomadı nâ-pâk
- 3217 Şâhib-i hâne geldi ol sâ‘ at  
Gördi bî-mârı eyleyüp şefkat
- 3218 Şordı hâlüñ ğarîb ü mihmānuñ  
Didiler Kürd’e kışşasın anuñ
- 3219 Didi bu yirde bir dıraḥt-ı dü-şâḥ  
İki şâḥ ortası ziyâde ferâḥ
- 3220 Nîmenüñ bergi kûre nâfi‘ dür  
Nîmenüñ bergi şar‘ ı dâfi‘ dür
- 3221 Dögüben bergin idesiz merhem  
Çeşm-i mihmāna urasız ola em

<sup>330</sup> Geçmedi sâ‘ at irdi ol mihmân / Raḥm idüp aña mäder-i cânân : Geçmedi sâ‘ at irdi mihmānı / Raḥm idüp aña mäder-i cânı, İ.

- 3222 Gözleri açılup ola bīnā  
Gicelerde göre çü vaqt-i duḥā
- 3223 Ol dıraḥtuñ mekânın itdi beyân  
Duḥteri Kürd'ün anı bildi 'ayân
- 3224 Şevḳ ile tırdı lā-büdd ol duḥter  
İstedi ol diyârı ser-tā-ser
- 3225 Buldı āḥir dıraḥt-ı 'ulyāyı  
Serv-i ra' nā nazîr-i tûbāyı
- 3226 Bār ile dirdi bergini ol dem  
Dögüben kıldı anı çün merhem
- 3227 Uruban yāresine ğamgīnūñ  
Gözlerine ğarīb ü miskīnūñ
- (İ96b)
- 3228 Bir niçe gün bu resme kıldı 'ilāc  
Köhne-i ḥaste buldı tāze-mizāc
- 3229 'Ākıbet irişüp ḥayır sâ'at  
Buldı emr-i Ḥudā'yile şıḥḥat
- 3230 Gördi çeşmi gine bayağı bigi  
Gözlerinūñ ezelki şāğı bigi
- 3231 Çünkü ma' dūmı ḳādir ü pür-cūd  
Kıldı luṭf-ı ḳadīm ile mevcūd
- 3232 Buluban Ḥayr-ı köhne tāze vücūd  
Şükr idüp Ḥālīḳ'ına kıldı sücūd

- 3233 Gözleri gördi çünki mihmānuñ  
Gördi ‘ālem dü çeşmini anuñ
- 3234 Küllisi geldi başına üşdi  
Ol da Kürd’üñ ayagına düşdi
- 3235 Eyleyüp Kürd’e hādsiz alkışlar  
Kıldı yüz biñ niyāz u nālîşler
- 3236 Kıl bigi tıruban kâpusında  
Rûz u şeb dāyimā tâpusında<sup>331</sup>
- 3237 Gitdi gāhî koyuna geh deveye  
Kelle-i tağa yaydı gāh ovaya
- (A56b)**
- 3238 Eyleyüp şādîkâne hıdmetler  
Rûz u şebde çekerdî zahmetler
- 3239 Hıdmete ‘aşk ile kuşanmışdı  
İşigi hâkine döşenmişdi
- 3240 Gönli düşmişdi ol nigārına  
Duhter-i Kürd ü zühre āyîne
- 3241 Kendüye tuş olan yüzi māha  
Hızr’veş dest-gîr hem-rāha
- 3242 Müsfikâne işitmiş idi sözün  
Görmemişdi kemāliyle yüzün

---

<sup>331</sup> u : —, î.

- 3243 Görmüş **idi** eli nermligini  
 Tuymuş **idi** teni germligini
- 3244 Derdine duḡter eyler **iken** em  
 Gözlerine urur iken merhem
- (İ97a)**
- 3245 Bulmaz **idi** çü vaşlı kūyına rāh  
 Eglenürdi ḡayāl ile her-gāh
- 3246 Yoḡ **idi** çün naşībi mūyından  
 Būy alurdi nesīm-i kūyından
- 3247 İzini ḡuru yirde izlerdi  
 Sırrını cān içinde gizlerdi
- 3248 Gāh olurdi hevā yüzi ḡālib  
 Eyler **idi** vişāline ṭālib
- 3249 Gāh olurdi dūrerdi kendüzini  
 Atmaz **idi** yanar oda özini
- 3250 Bu ḡayāliyle degzinüp ṣeb ü rūz  
 Eyler **idi** ʿ al ʿ āle-i dil-sūz
- 3251 ʿ Āḡıbet fikr ü zārın idüp rāst<sup>332</sup>  
 Gözledi rāh-ı rāst u nān u māst
- 3252 Gitmege düzdi rāy u tedbīrin  
 Sevmedi Ḥayr işinde nā-ḡayrīn

---

<sup>332</sup> zārın : rāzın, İ.

- 3253 Dirdi kendüye ey cünün ahmāk  
Olma sehv ile cāhil-i muṭlāk
- 3254 Çünki yok sende genc ü mülk ile māl  
Gele mi sen faķire māh-ı cemāl
- 3255 Āqıl iseñ geçüp bu sevdādan  
Kendüñi fāriğ eyle gavgādan
- 3256 Yok yire ḥāk u pāy-māl olma  
Yañılup ṭālib-i muḥāl olma
- 3257 Şabr olunmaz çü ‘ aşk-ı meh-rūya  
Hem yetilmez vişāl-i dil-cūya
- 3258 Lā-cerem seyr ü riḥlet evlādur  
Bu yuvadan da hicret evlādur
- 3259 Bu ḥayāliyle ol gice yatdı  
Bār-ı efkārı bir yire çatdı
- 3260 ‘ Aqlını ‘ āķıbet kılup destūr<sup>333</sup>  
Diledi Kürd’den isteye destūr
- 3261 Şubḥ-dem ṭuruban yatağından  
Kalkuban gūşe-i ferāğından
- (İ97b)**
- 3262 Geldi Kürd’ün öñünde oturdı  
Zār u kerbiyle gögsin ötürdi

---

<sup>333</sup> kılup : idüp, İ.

- 3263 Didi ey h̄āce-i velī-ni‘ met  
Menba‘ -ı cūd u māye-i devlet
- 3264 Bu ğarībe olan himāyetinüñ  
Luṭf u ihsān ile ri‘ āyetinüñ
- 3265 Şerh olunmaz nihāyeti yokdur  
Cūdınüñ ḥadd ü ğāyeti yokdur
- 3266 Kıldıñ evvel ‘iṭā dü çeşm-i sürür  
Ol dü çeşme bağışladıñ hem nūr
- 3267 Seni kıldı sebep Hudā-yı kerīm  
K’eyleyüp baña şefkat ü tekrīm
- 3268 Mürdeyiken teni diri kılduñ  
Göz ğamından beni berī kılduñ
- 3269 Yüzyıl olsam kapuñda hıdmetkār  
‘Ömrüm oldıkça olsam bī-kār
- 3270 Biñde birüñ senüñ keremlerinüñ  
Yıdigüm nān ile ni‘ metlerinüñ
- 3271 Cān u dil gerçi ḥaḳḳa nāzırdur  
Şükrynüñ şemmesinden kâşırdur
- 3272 Yitecek deñlü eyledüñ zahmet  
Şimdiden girü idelüm riḥlet
- 3273 Çok zamāndur kim olmışam mehcūr  
Vaṭanumdan qabāyilümden dūr

- 3274 Keremüñden eyā ġarīb-nevāz  
Himmetüñ kıl bu bendeye dem-sāz
- 3275 Ölmeden gine mevlide varalum  
Yār u aşhāb u kıvmimüz görelüm
- 3276 N'ola ger ġitsevüz bu menzilden  
Haqq-ı nānuñ unutmazuz dilden
- 3277 Ğāyib ise beden göñül hātır  
Āstānuñda rüz u şeb nāzır
- 3278 Bir dağı bu nihāyet-i maqşūd  
Eyleyüp bu faķire himmet ü cūd
- (İ98a)**
- 3279 Bendeye luţf-ı ber-kemāl idesün  
Ni' met ü nānuñı helāl idesün
- 3280 Söyleyüp bu aşıllu söz tekrār  
Eyleyüp Kürd'e bī-ʿādet a' zār
- 3281 Buldırup her söze nihāyetini  
İstedi ġitmege icāzetini
- 3282 Ğuş idüp bu kelāmını Kürd-i faķir  
Eyledi zār ile bükā-yı keşir<sup>334</sup>
- 3283 Merd ü zen hānesinde her ne ki var  
Kıldılar cümle ġirye-i bisyār

---

<sup>334</sup> ġuş idüp : işidüp, İ.  
zār ile : zār, İ.

- 3284 Toldı Kürd'üñ maḥallesi ğavġā  
 Ƙopdı şankim ƙıyāmet-i ġirā
- 3285 Sākin oldı biraz çü girye vü sūz  
 Başladı Kürd-i kāmīl açmaġa söz
- 3286 Didi Ḥayr'a eyā civān-ı 'azīz  
 'Ālim ü pūr-ferāset ehl-i temīz
- 3287 Kendüñi ol diyāra varduñ tūt  
 Ƙavmüñi aƣrabānı ğördüñ tūt
- (A57a)
- 3288 Hem-rehüñden zamānede bisyār  
 Verd ü nesrīn yirine ğördüñ ḥār
- 3289 Bir daḥı ğörmege heves ƙılma  
 Ğülşeni bülbüle ƣafes ƙılma
- 3290 Bir civānsun bugün kemālüñ var  
 Ğün bigi bī-bedel cemālüñ var
- 3291 Her ne var ise mülk ü māl u menāl<sup>335</sup>  
 Ğüsfend ü şütür ḥuyūl u bigāl
- 3292 Yoġ u vārum yedüñde bī-minnet  
 Hep senüñdür bu ḥāne vü ni' met
- 3293 Gerçi çoƣdur ƣatumda ni' met ü çiz  
 Bir ƣızum var velī çü cān-ı 'azīz

<sup>335</sup> māl u menāl : māl menāl, İ.

- 3294 Andan ayru cihānda nesnem yok  
Hāne vü hānmānda nesnem yok<sup>336</sup>
- 3295 Duhter-i mihrbān u hıdmet-i dost  
Bahtiyār u ‘afife devlet-i dost
- (İ98b)**
- 3296 Baña düşmez ki eyleyem ta‘rif  
Yā anuñ hüsni idem tavsîf
- 3297 Nāfede gerçi müşg-i pinhāndur  
Büy likin çü mü perîşāndur
- 3298 Ger kılsañ kelāmumuz maqbûl  
Eyler iseñ bizümle anı qabûl
- 3299 Şamını bahtuñuñ şabāh ideyin  
Duhterüm tapuña nikāh ideyin
- 3300 ‘Ālem içre bülend olup ādem  
Olasun devlet ile dāmādum
- 3301 Her ne var ise gūsfend ü reme  
Hāne vü hānmān u māl-ı heme
- 3302 Eyleyüp saña cümlesin temlik  
Tapuñı eyleyem ri‘āyet-i nîk
- 3303 Gūş idince Hayr bu güftarı  
Bildi kim kıldı devlet-i yarı

---

<sup>336</sup> hānmānda : hānmānumda, İ.

- 3304 Eyleyüp şükr ü Bārī kıldı sücūd<sup>337</sup>  
Kürd'e de biñ niyāz u medḥ ü dürūd
- 3305 Hızr bigi geçüp reh-i zulmāt  
Mürde-i cānı buldı āb-ı hayāt
- 3306 Mürdeyiken firāk ile pür-ğam  
Zinde kıldı nesīm-i 'İsī-dem
- 3307 Çün qabūl itdi qūlını dāmād  
Ḥāṭırı Kürd'üñ oldı ol dem şād
- 3308 Lā-cerem sūra başladı ta'cıl  
Eyleyüp sūruñ emrini tekmiḷ
- 3309 Sā'at-i sa'īd ü vaqt-i es'adde<sup>338</sup>  
Rūzgār-ı şerīf ü emcedde
- 3310 Kıydılar Ḥayr u maha' aqd u nikāh  
Buldılar emn-i ḥāṭırıyla felāḥ
- 3311 Māh ile cem' olup bir araya  
İrdi ḥākisteri Şüreyyā'ya
- 3312 Kavuşup birbirine ḥasretler  
Sürdiler 'ayş u zevk ü 'işretler<sup>339</sup>
- (İ99a)**
- 3313 Bār-ı ğamdan çü serv olup āzād  
Birbiriyle dirildiler dil-şād

<sup>337</sup> ü : —, İ.

<sup>338</sup> sā'at-i sa'īd ü : sā'at-i sa'īdde, İ.

<sup>339</sup> 'işretler : şoḥbetler, İ.

- 3314      Hayr ile ol nigār-ı lāle-‘ izār  
            Kıldılar bir zamān o yirde qarār
- 3315      ‘ Ākıbet dilleri sefer dildi  
            Menzil-i āhire gūzer dildi
- 3316      Göçmege idicek kamu niyyet  
            Hayr-ı miskīnde fīkr idüp hikmet
- 3317      Vardı dār u dirāhtına der-ḥāl  
            Şāḥına çün yitişdi fāriğ-bāl
- 3318      Dirdi berg-i dü şāḥı eyledi bār  
            Gizledi ilden anı çün dīnār<sup>340</sup>
- 3319      Çünki tutmuşdı dilleri nefret  
            Ol zemīnden kılup kamu rıḥlet
- 3320      Vardılar āḥir ile bir şehre  
            Buldı Hayr ol şehirde çok behre
- 3321      Duḥteri var idi şeh-i şehrūñ  
            Nādiriyidi ḥüsn ile dehrūñ
- 3322      Zahmet-i şar‘ a uğramışdı velī  
            Virmiş idi mizācına ḥalelī
- 3323      Peyker-i bedrini kılup çü hilāl  
            İtmiş idi şanavberini ḥılāl

---

<sup>340</sup> ilden : elden, İ.

- 3324 Çok ʔabīb itmiş idi gerçi ‘ ilāc  
Virmemişdi birisi ʔayyib-mizāc
- 3325 Derdine kılmamışdı kimse devā  
Rencine gelmemişdi būy-ı şifā
- 3326 Gūş idüp bu kelāmı Ḥayr-ı ğarīb  
Eyleyüp şeklini çü şekl-i ʔabīb<sup>341</sup>
- 3327 Uruban lāf u da‘ vī-i hikmet<sup>342</sup>  
Söyledi pādşāha bī-dehşet
- 3328 Didi şeh-zādeye ‘ ilāc ideyin  
Bir sehil demde hoş-mizāc ideyin
- 3329 Derdine dārū-yı havāş ideyin  
Ol belādan şehi ḥalāş ideyin
- 3330 Añlayup şeh murāduñı Ḥayr’uñ  
Şordı ol demde adını Ḥayr’uñ
- 3331 Didi ādem-i Ḥayr dimiş pederüm  
Aduma göredür benüm hünerüm
- (İ99b)**
- 3332 İşidüp nāmın oluban hoş-ḥāl  
Tutdı şeh nāmını mübārek-fāl
- 3333 Bes buyurdı ʔabībe şāh ol dem  
K’eyleye derd-i ḥaste ye em-i sem

<sup>341</sup> 3324 ve 3325. beyitler İ nüshasında yer almamaktadır.

<sup>342</sup> u : —, İ.

- 3334      Hayr-ı ferhunde de turup der-ḥāl  
Eyleyüp gitmesinde isti‘ cāl
- 3335      Görmege vardı duḡter-i ṣāhı  
Gördi varmış ḡusūfa ol mālı
- 3336      Gözleyüp lā-cerem reh-i hikmet  
Bergiyile düzetdi bir şerbet
- 3337      Hayr-ı bī-çāre kıлмаğa çāre  
Şerbetini içürdi bī-māre
- (A57b)
- 3338      İçdigi birle ḡaste buldı şifā  
Derdine derdmendüñ irdi devā
- 3339      Ḥāba vardı ḡuzūr ile duḡter  
Pister-i berg içinde çün gül-i ter
- 3340      Duḡteri şeh velī velāyetiyle  
Buldı şıḡḡat ḡaḡḡuñ ‘ināyetiyle
- 3341      Şerbetiyle soyundi şafrāsı  
Şākin oldu serinde sevdāsı
- 3342      Ol marāz ‘ırḡını kesüp bu ‘ilāc  
Ḥasteye virdi i‘tidāl mizāc
- 3343      Duḡter-i şeh çü buldı şıḡḡat-i tām  
Kıldılar şāha şevḡ ile i‘lām
- 3344      Şāh işidüp neşāt ile turdı  
Varuban nūr-ı ‘aynını gördi

- 3345 Gülşen-i hüsnine çü kıldı naẓar  
Gördi bāğında gülleri gine ter
- 3346 Bāğ-ı pejmürdesi irüp yaza  
Gülleri nev şükûfesi tâze
- 3347 Mevsim-i dî gidüp bahâr olmış  
Her dırahtı şükûfedâr olmış
- 3348 Eyleyüp şükr-i kâdir ü mennân  
Şordı hâlini duğtere pinhân
- (İ100a)**
- 3349 Didi şāhā şahīḥ ü dil-şādum  
Himmetüñle çü serv-i āzādum
- 3350 Mürde çeşmüm bulup hayât-ı cedîd  
Bulmuşam devletüñde baht-ı sa‘îd
- 3351 Çün şehenşeh murādına yitdi  
Döndi hurrem serâyına gitdi
- 3352 Şāhuñ ardınca duğteri ol dem  
Gönderüp şehryāra bir maḥrem
- 3353 Didi şāhuñ mezîd ola cehdi  
Var imiş ḥaḳḳ ile velî ‘ahdi
- 3354 Eylesün ‘ahd üzre cidd ile cehd  
İtmesün ḥalf-i va‘d u naḳẓ-ı ‘ahd
- 3355 Naḳẓ itmen çü naḳış-ı imāndur  
İtmez anı şu kim Müselmān’dur

- 3356 ‘Ayb ola şehryāra lāf itmek  
İtdügi va‘ deye hilāf itmek
- 3357 Maḥremi duḡterüñ revān ol dem  
Vardı şāhuñ huzūrına ḡurrem
- 3358 Sırr ile dāstān-ı peymānı  
Söyledi şehryāra pinhānı
- 3359 Şāh-ı ‘ādil çün añdı peymānı  
Ḥayr’ı ol dem қағırdı pinhānı
- 3360 Var idi ‘ahdi ḡaḡḡ ile şāhuñ  
Zaḡmetin kim giderse ol māhuñ
- 3361 Duḡterini aña vireydi hemān  
İtmeyeydi ol işde reyb ü gümān
- 3362 Gösterüp rüy-ı şevḡ ü raḡbetler  
Baḡşıḡ itdi şahāne ḡıl‘ atler
- 3363 Söyleyüp āşkāre pinhānı  
Tāze kıldı ḡadīḡ-i peymānı
- 3364 Söyledi gūş-ı Ḥayr’a her ḡālī<sup>343</sup>  
Heb tanışdı anuñ ile aḡvāli
- 3365 Gūş idüp bu kelāmı Ḥayr-ı faḡīr  
Eyleyüp Kirdḡār’a şükr-i keşīr

---

<sup>343</sup> söyledi : söyleyüp, İ.

## (İ100b)

- 3366      Kadem-i şehryāra yüz sürdi  
Bendeler bigi karşıda tırdı
- 3367      Şeh dahı gösterüp himāyetler  
Luṭf u ihsān ile ri‘āyetler
- 3368      Eyleyüp sūr-ı pādşāhāne  
‘Ādet üzre rüsüm-ı şāhāne
- 3369      Kıydırup duḡterine şer‘i nikāh  
Kıldı Ḥayr’uñ mesāsını çü şabāh<sup>344</sup>
- 3370      Duḡter-i şāh ile bulup vuşlat  
Sürdi şāhāne devlet ü ‘işret
- 3371      Egleyüp fāl-i baht-ı firūzın  
Şoḡbet ile geçürürdi her rüzın
- 3372      Var idi bir vezīri ol şāhuñ  
Maḡrem-i ḡaşıyidi dergāhuñ
- 3373      Bir kıızı var idi çü bedr-i münīr  
Āftāb olmaz idi aña nazīr
- 3374      Nā-gehānī anup kazā-yı semā  
Gözlerin itmiş idi nā-bīnā
- 3375      Duḡterüñ ḡalini vezīr-i hümām  
Eyleyüp Ḥayr’a sırr ile i‘lām

---

<sup>344</sup> mesāsını : şāmını, İ.

- 3376 Şordı anuñ ‘ ilâcı hâlınden  
Ağladı başınuñ zevâlinden
- 3377 Hayr-ı ‘ âkıı diyüp kelâm-ı şavâb  
Böyle virdi vezîre şâfi cevâb
- 3378 Ger olursa icâzet-i sultân  
Eyleyem derdüñe senüñ dermân
- 3379 Çünkü gûş itdi bu kelâmı vezîr  
Vardı şâhuñ öñünde öpdı yır
- 3380 Bilmezem dağı neyledi n’itdi  
Hâlini şehryâra ‘ arz itdi
- 3381 Şeh dağı Hayr’a eyledi fermân  
K’eyleye derdine anuñ dermân
- 3382 Hayr-ı ‘ âkıı dağı düzüp şerbet  
Gözleyüp rây ile reh-i hikmet<sup>345</sup>
- (İ101a)**
- 3383 Söyleyüp ‘ ârifâne hikmetden  
Virdi ol hasteye de şerbetden
- 3384 Ol dağı Tañrı’nuñ ‘ inâyetiyle  
Evliyânuñ dağı velâyetiyle
- 3385 Buluban çeşmi şıhhat-i maṭlûb  
Oldı bînâ bayağıdan dağı hûb

---

<sup>345</sup> gözleyüp : söyleyüp, İ.

(A58a)

3386 Mihre karşı açıldı nergis-i hür  
‘ Ālemi gördi şanki çeşme-i nūr

3387 Ol vezîrûñ de şeh bigi cehdi  
Var idi itmiş idi ol ‘ ahdi

3388 Ol dahı şāha ‘ arz idüp hālın  
Söyledi ‘ ahd u şart u āhvālın

3389 Şeh dahı ‘ ahdini görüp maqbûl  
Gösterüp ol kelāma rûy-ı kabûl

3390 Virdi çünkim rızāyla destūr  
Lā-cerem emr-i şāh ile destūr

3391 Eyleyüp rāy u fikret ü tedbîr  
Duhterûñ virdi Hayr’a bî-te‘ hîr

3392 Kıydı ‘ ālimler āña da kâbîn  
İtdiler resm ü ‘ âdet ü āyîn

3393 Aluban anı Hayr-ı bî-pervā  
Sürdi ol duhter ile dahı şafā

3394 Hayr-ı āzāde hurrem ü dil-şād  
Bulmuş idi çü devr içinde murād

3395 Rûz u şeb ‘ ayş u ‘ işret eylerdi  
Dil-rübālarla şöhet eylerdi

3396 Duhter-i şāh ile sürerdi şafā  
Çoğ olurdu anuñla vaşl u liķā

- 3397 Gāh olur duḡter-i vezīr ile  
Şehd-i şāfī olurdı şīr ile
- 3398 Gāh olur duḡteriyile Kürd'ün  
Şīre-i şāfisiyile dürdün
- 3399 Hem-dem olurdı çün mey ile gül-āb  
Karışurlardı şānki khand ile āb
- (İ101b)**
- 3400 Ḥayr-ı 'ākıl çü pādşāh-ı cihān  
Giçürürdi bu ḥālet ile zamān
- 3401 Günler içre meger ol eşnāda  
Seyre gitmişdi Ḥayr-ı āzāde
- 3402 Gördi yol üzre hem-rehi Şerr'i  
Añdı ol demde itdigi zarı
- 3403 Bir Cehūd ile eyleyüp bāzār  
Eyler idi anuñla Şer güftār
- 3404 Ol Cehūd'a Ḥayr diyüp tekrār  
Kıldı aña şipāriş-i bisyār
- 3405 Kim bu şahşı şaķın yitürme getür  
'Aķabınca benüm bu bāğa getür
- 3406 Çün nüzül itdi bāğa Ḥayr-ı emīr  
Bilesince niçe şaġir ü kebīr
- 3407 Halk oturdı kamusı büzürg ü ḥurd  
Tiġ elinde tūrurdi karşıda gürd

- 3408 Şer'i ol dem Cehūd alup geldi<sup>346</sup>  
 Hayr anı gördi hayrete taldı
- 3409 Geldigi birle adını şordı  
 'Aķabinca murādını şordı
- 3410 Didi adum mübeşşir-i seferī  
 Bulmışam tamāmıyla her hūneri
- 3411 Didi Hayr aña söyleme böyle  
 Egrisin dime toğrusın söyle<sup>347</sup>
- 3412 Yoğsa tığ ile boynuñı ururam  
 Bu dem içinde kayduñı görürem
- 3413 Şer gine gösterüp ruħ-ı inkār  
 Söyledi didigi sözi tekrār
- 3414 Didi öldür beni gerekdür gūr  
 Dimezem iki sözümi bir gör
- 3415 Hayr aña kaķıyup çün āteş-i tiz<sup>348</sup>  
 Didi ey dūn u süfle vū hūn-riz
- 3416 Şer degül mi haķikatā aduñ  
 Tıynetüñde esās u bünyāduñ
- (İ102a)**
- 3417 Sen sen ol kim beni koyup bī-āb  
 Eyleyüp cānuma 'azāb u 'ikāb

---

<sup>346</sup> Cehūd : Cehū, İ.

<sup>347</sup> dime : söyleme, İ.

<sup>348</sup> aña : hemān, İ.

- 3418 Almaduñ mı benüm niçe güherüm  
Yağmaduñ mı ‘azāb ile cigerüm
- 3419 Urmaduñ mı benüm dü çeşmüme tığ  
İtmedüñ mi baña bu hayf-ı dirīg
- 3420 Minnet-i haq bugün beni Yezdān  
Kıldı şimdi zamānede sulṭān
- 3421 Eyleyüp nūr-ı çeşmümi ihsān  
Virdi hūr-ı cinān ile ğilmān
- 3422 Mülk ü māl u cevāhir-i bī-ḥadd  
Ester ü esb ü üştür-i bī-‘add
- 3423 Virdi kâdir kâmusını vâfir  
Her neyise murād-ı dil-ḥâzır
- 3424 Sen gine zillet ü ḥaḳâretde  
Hisset ü naḳş ile ḥasâretde
- 3425 Ḥayr’uñ aḳvālin işidince hemīn  
Kendüyi yire urdı Şerr-i la‘īn
- 3426 Didi şāhā ‘abeş yola gitdüm  
Nik ü bed neyise ben baña itdüm
- 3427 Anı fikr it ki kâr-sâz-ı kadīm  
Baña Şer didi saña Ḥayr-ı kerīm
- 3428 Ezelîdür baña bu rüy-ı siyāh  
Nām-ı ziştüm yiter günāha güvāh

3429 Bu kelāmı diyince üftāde  
Gelür inşāfa Ḥayr-ı āzāde

3430 Eyledi Şerr'i ol zamān āzād  
Ol kelāmıyla gitdi Şer dil-şād

3431 'Aķabınca nihānī gitdi Kürd  
Eyleyüp ḥamr-ı şāfiyi çün dürd

3432 Kānını aķıdup revān Şer'üñ  
Başını kesdi bī-amān Şer'üñ

3433 Arayup buldı ol iki güheri  
Aluban Ḥayr'a virdi mā-ḥazari

(İ102b)

3434 Ḥayr-ı 'āķıl görüp güherlerini  
Kesdi andan ṭam' -ı nażarlarını

3435 Eyleyüp Kürd'e anları in'ām  
Didi bu cānib işi oldu tamām

3436 Gözleri gevherine urup dest  
Söyledi Kürd suḥen-i nerm ile pest

3437 Didi sensün bu gevhere rehber  
Baña senden yitişdi bu gevher

(A58b)

3438 Bu güherler sañadur erzānī  
K'eyledüñ çeşm-i cānı nūrānī

3439 Ḥayr ile kārı Ḥayr'üñ oldu tamām  
'Ālem içre kazandı ḥayr ile nām

- 3440 Aña kim devlet ola yār u müşîr  
Āheni sîm ola pelâsı ħarîr
- 3441 Her kime fâl-i sa‘d ola rehber  
Ĥâr ĥurmâ ola ĥicâresi zer
- 3442 Gâh gâh ol dıraĥta varurđı  
Ĥarşusında çü bende ĥururđı
- 3443 ‘İzzet ile virürdi aña selâm  
Eyler idi selâm ile ikrâm
- 3444 Ol dıraĥt idi çünki şandal-büy  
Ol hevâyile Ĥayr-ı şükr-güy
- 3445 Câmesin şandalî giyerdi müdâm  
Şandalîyle iderdi nüş-ı müdâm
- 3446 Büy-ı şandal virür çü ĥâna neşât  
Cân bağışlar ĥamu cihâna neşât
- 3447 Büy-ı şandal şudâ‘ -ı ser giderür  
Derd-i dil tâbiş-i ciger giderür
- 3448 Türk-i Çînî hikâyetini tamâm  
İttigi birle mähını Behrâm
- 3449 Ĥapuban dîdeden nihân itdi  
Meskenini derûn-ı cân itdi
- 3450 Ol gice muṭribini lu‘bet-i Çîn  
İtmiş idi bu maṭla‘ ı telķîn

**ĠAZEL-İ TERĀNE***Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün***(İ103a)**

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 3451 İsterem derd-i serümden yār-ı şandal-büyı men  
Ağlaram yād eylesem dildār-ı şandal-büyı men
- 3452 Giymişem büy-ı nigāruñ firķatinden şandalī  
Sevmişem bir serv-i hoş-reftār-ı şandal-büyı men
- 3453 Büy-ı cān-bahşı ġamından gözlerem her ġüşede  
Çeşm-i mestī āhū-yı Tātār-ı şandal-büyı men
- 3454 Ol yüzi ġül büy-ı şandal ḡasretinden dāyimā  
Hem-çü bülbül ķo ḡarem her ḡār-ı şandal-büyı men
- 3455 Bir 'izār-ı erġuvānī dil-berüñ şevķiyile  
Söylerem şol nesteren ruḡsār-ı şandal-büyı men
- 3456 İḡtiyār itdüm ġöñüldeñ 'ūd u şandal-büy içün  
Çīn [ü] Māçīn içre bir 'atṡār-ı şandal-büyı men
- 3457 Şā'ir-i Rūm'um Ḥayātī'yem ki dilden sevmişem  
ṡütī-i ġüyā-yı hoş-ġüftār-ı şandal-büyı men

**RŪZ-I CUM' A DER-SEFİD**

- 3458 Rūz-ı cum' a ki bu muķarnes-i bīd  
Āftāb ile ķıldı cāme-i sefīd
- 3459 Her libāsın sepīd idüp Behrām  
Gitdi ġünbed-i sefīdine hoş-kām

- 3460 Bānū-yı günbed-i sefid çü māh<sup>349</sup>  
Eyleyüp dest-būs u hıdmet-i şāh
- 3461 Haşmet-i pādşāha medh ü şenā  
Devleti rıf'atine kıldı du' ā
- 3462 Didi kadrüñ şehā bülend olsun  
Micmerüñde bu dil sipend olsun<sup>350</sup>
- 3463 Tāli' vü fālūñ ola sa' da qarīn  
'Avn-ı haq tapuñna naşır ü mu' in
- 3464 Ol semen-ber du' ānuñ ardınca  
Şāha medh ü şenānuñ ardınca
- 3465 Didi şāhuñ bahārı var olsun  
'Andelībi çü min hezār olsun
- (İ103b)**
- 3466 Hātır-ı şeh çü dāstān diledi  
Bī-zamāndan hadiṣ-i cān diledi
- 3467 İdeyin ben de bir hikāyet-i hūb  
Tab' -ı şāha mülāyim ü mergūb
- 3468 Kim diyüpdür baña zarīfāne  
Bir semen-ber ki nāmı efsāne
- 3469 Dil-firīb-i cihān idi ol māh  
Çāker-i hüsniyidi mīr ü sipāh

---

<sup>349</sup> çü : çün, İ.

u : — , İ.

<sup>350</sup> micmerüñde : micmerinde, İ.

- 3470 Güft ü gūyın işitse zevkından  
Murğ u māhī uyurdu şevkından
- 3471 Hoḳḳa-i la'l ü dürre virdi güşād  
Ḳıldı bir hoş hikāyete bünyād
- 3472 Didi var idi bir civān-ı zarīf  
Sözleri dūrri ābdār u laṭīf
- 3473 'İsī vaḳt idi fezāyilde  
Yūsuf-ı 'aşr idi şemāyilde
- 3474 Vardı ol melekveşüñ hurrem  
Bir 'aceb bāḡı misl-i bāḡ-ı irem
- 3475 Hāk-i pür-'anber ü 'abīr-sirişt<sup>351</sup>  
Hoş hevā āb u mīvesi çü behişt
- 3476 Tiz-hār idi çār dīvārı  
İrmesün diyü çeşm-i bed-hārı
- 3477 Bī-bedel ḳaşr-ı 'ālī bāḡ idi  
Her tüvānger dilinde dāḡ idi
- 3478 Heftede bir gün ol civān-ı zarīf  
Kendünüñ mişli niçe yār-ı laṭīf
- 3479 Seyre varurlar idi ol bāḡa  
Çün melāyik şanasun uçmaḡa

---

<sup>351</sup> 'abīr : 'anber, İ.

3480 Rūz-ı heftümde heftede her-bār  
‘Ādet olmışdı anlara bu kār

3481 Nā-gehān bir gün ol civān çü şāh  
Vaqt-i pīşīn içinde tutup rāh

3482 Gidüben kaşr u bāğına vardı  
Şandı cāy-ı ferāğına vardı

**(İ104a)**

3483 Varuban gördi bāğı der-beste  
Ṭuruban kapusunda dil-ḥaste

3484 Seng ü müştīyle kapuy[ı] dögdī  
Bāğbāna çağırdı çok sögdī

**(A59a)**

3485 Bulmadı ol yirada bir dem-sāz  
Kapudan taşra çıkmadı āvāz

3486 Līkin işitdi taşradan eşvāt  
Ġulgule bāguñ içi şan ‘araşāt

3487 Nāle-i ‘ūd u nāy u nefḥa-i şūr  
Nağme-i çeng ü ber-baṭṭ u ṭanbūr

3488 Taşradan nağme-i ḥoş-elḥānı  
İşidüp yandı ḥācenüñ cānı

3489 Geşt idüp ol diyārı degzindi  
Şöyle döndi ki başı çekzindi

3490 Bir gedük daḥı bulmadı ki eşe  
Bir dem öñürdüden içerü düşe

- 3491 ‘ Ākıbet bir yiri kılup sūrāḥ  
Eyleyüp çeng ü nāḥun ile ferāḥ
- 3492 Girdi sūrāḥ içinden ol bāğa  
Gözlerin döñdi şol ile şāğa
- 3493 Meger ol gün güzelleri şehrüñ  
Her biri ḥūb u nādiri dehrüñ
- 3494 Seyre varmışlar idi ol bāğa  
Cāy-ı ḥālī maḳām-ı bīlāğa
- 3495 Meger ol meh-liḳālaruñ ikisi  
Serv-ḳadd-i dil-rubālaruñ ikisi
- 3496 Bir kenār avlayup temāşāya  
Seyre gitmişler idi tenhāya
- 3497 Gözler iken cevānibi nā-gāh  
Kıldılar ḥāce cānibine nigāh
- 3498 Gördiler bir kişi turur bī-kes  
Uğrı şanup yügürdiler çü ‘ases
- 3499 Tıtdılar anı bend idüp ol dem  
Ḳayd u bendini kıldılar muḥkem
- (İ104b)**
- 3500 Dögüben kıldılar niçe izā  
Şāḥib-i bāğı itdiler rüsvā
- 3501 Şāḥibi bāguñ idüben feryād  
Dir idi kıılmañ bī-kesi bī-dād

- 3502 Mülküme gelmişem benümdür bāğ  
Bu serāy-ı sürür u cāy-ı ferāğ
- 3503 H̱āceye şordılar ‘ alāmātın  
Kaşrınıñ bāğınıñ emārātın
- 3504 Diyüvirdi kamu nişānlarını  
İçini taşını mekānlarını
- 3505 Gördiler heb didükleri taḥḫīḳ  
Eyleyüp cümle ḳavlini taṣdīḳ
- 3506 Lā-büdd anuñ ḥalāş idüp ḳaydın  
Çözdiler dest ü pāyınıñ bendin
- 3507 H̱āceye dest-būs idüp tekrār  
Ḳıldılar çok tazarru‘ vü a‘ zār
- 3508 Çünkü ‘ özür işini bitürdiler  
H̱āceyi meclise getürdiler
- 3509 Gördi ḥ̱āce ki bāğını ḥūrā  
Cāy idinmiş çü cennet-i me‘vā
- 3510 Gördiği birle gülleri güldi  
Ḳalbi nūr-ı şafāyile ṭoldı
- 3511 Çünkü bülbul yitişdi gülzārā  
Başladı güller ile bāzāra
- 3512 Söyleyüp sīm-berlerüñ ikisi  
H̱āceye didi zenlerüñ ikisi

- 3513 Şehr içinde güzellerüñ vārı<sup>352</sup>  
Şehrüñüñ her güzide dildārı
- 3514 Cem<sup>ç</sup> olup şöhet itmege çün hūr  
Geldiler bāguña çü ravzaya hūr
- 3515 Gerçi kim saña çok cefā kılduğ  
Cānuña cevri-nā-sezā kılduğ
- 3516 Gel bizüm bu haṭāmuza <sup>ç</sup>afv it  
Şād u hoş-dil bizümle seyre git<sup>353</sup>
- (İ105a)
- 3517 Bir nefes geşt-i bāğ u şahrā kııl  
Bu semen-berleri temāşā kııl
- 3518 Kağı dildār olursa maṭlūbuñ  
İhtiyāruñ gönülde maḥbūbuñ
- 3519 Ol nihānuñ bize <sup>ç</sup>ayān eyle  
Gūşe-i çeşm ile beyān eyle
- 3520 Sen biraz bunlaruñla seyrān it  
<sup>ç</sup>Ālemi bülbul ü gülistān it
- 3521 Eyleyüp soñra <sup>ç</sup>azm-ı kūy-ı bütān  
Kendüñi bir tarafda eyle nihān
- 3522 İletelüm saña anda dildāruñ  
Kendü irsün ayağına yāruñ

---

<sup>352</sup> güzellerüñ : güzellerin, İ.

<sup>353</sup> seyre git : seyr it, İ.

- 3523 Cāy-ı hālīde yār ile tenhā  
Sūr murādınca ‘ayş-ı bî-pervā
- 3524 Eyleyüp ḥāce bu suhenleri gūş  
Şehveti hufteyiken itdi hurūş
- 3525 Gerçi ṭab‘ında vardı taqvā  
Ġālib oldu bu cūş ile sevdā
- 3526 Kıldı zenler aña şu deñlü firīb  
Kalmadı sīnesinde şabr u şekīb
- 3527 ‘Ākıbet kıldı zenlerūñ sözi kār  
Bir zamān itdi anlaruñla qarār
- 3528 Vardı bāğ içinde bir ġurfe  
Gūşe-i hālī cāy idi ṭurfe
- 3529 Bunlaruñla biraz kılup seyrān  
Varuban ḥāce oldu anda nihān
- 3530 Ġurfenūñ şahını cāy idi çü cinān  
Sebze vü lālezār u āb-ı revān
- 3531 Sünbül ü yāsemīn ile süsen  
Serv-i şimşād u bīd ile gülşen
- 3532 Geldiler ol maḳāma şāhidler  
Nār-ı pistān u sīm-i sâ‘idler<sup>354</sup>

---

<sup>354</sup> nār-ı pistān : nār u pistān, İ.

- 3533 Māh-rûlar çerāğ-ı dīde kamu  
Mīve-i dil-keş ü resīde kamu

(İ105b)

- 3534 Var idi ol çemende bir havza  
Āb u cāy çü kevşer ü ravza<sup>355</sup>

(A59b)

- 3535 Toprağı ‘ anber’in ü sengi rücām  
Pāk u şāfi kamu çü bāde vü cām

- 3536 Geldiler meh-likālar ol havza  
Yağdılar cūy u gülşen ü ravza<sup>356</sup>

- 3537 Āftāb ile germ-i bāziden  
Sebzeler içre pūy u Tāzī’dēn

- 3538 Dirilmişlerdi şanki dürd ü gül-āb<sup>357</sup>  
Lebleri teşne dilleri pertāb

- 3539 Şanasun ‘ ide irdiler kamu  
Germ ile havza irdiler kamu

- 3540 Havz u cūya batan hargāhi  
Girdiler şanki māh ile māhī

- 3541 Her biri āb içinde şankim baṭṭ  
Çekdiler levḥ-i āba sīmīn ḥaṭṭ

- 3542 Ğurfeden ḥāce eyleyüp sūrāḥ  
İtmemişdi velī ziyāde ferāḥ

<sup>355</sup> Āb u cāy çü kevşer ü ravza : āb-ı cārī çü kevşer-i ravza, İ.

<sup>356</sup> u : —, İ.

<sup>357</sup> ü : —, İ.

- 3543 İtmeyüp ḥāce havf-ı nās u hāzer  
Hafiyeten bunlara kılurdı nāzar
- 3544 Ḥāce gördi çü bütleri ‘üryān  
Havz u āb içre gülleri handān
- 3545 Ḥācenüñ gitdi tākāt-i cānı  
Kalmadı sīnesinde imānı
- 3546 Mey bigi şu içinde mehveşler  
Cānına urdı çünkim āteşler
- 3547 Ḥācenüñ de ziyād olup cūşı  
Gitdi şabr u qarār ile hūşı
- 3548 Kaşd ider ḥāce germ ile pertāb  
Kendüyi havza ata çün sürh-āb
- 3549 Havf idüp līkin ol güzellerden  
Utanur kavm-i bī-bedellerden
- 3550 Eyleyüp ḥāce cānına cevri  
İtdi kaşrı taḥammül ü şabrı
- (İ106a)
- 3551 Ḥāceye söyleyen perīveşler  
Yandıran sīnesinde āteşler
- 3552 Ol meleklerden oluban pinhān  
İrdiler ḥāceye çü mürdeye cān
- 3553 Didiler aña ey fülk-i rif‘at  
Kağı hūrīye eyledüñ rağbet

- 3554      Ƙaᅅı mehdür Ƙatuᅅda maᅇlūbuᅅ  
Cān u dilden nigār u maᅇbūbuᅅ
- 3555      Var idi içlerinde bir çengi  
Zühre'y[i] māt iderdi āhengi
- 3556      Nār-ı pistānı görmeyüp dendān<sup>358</sup>  
Dürr-i nā-süfteyidi ol cānān
- 3557      Zülf ile ᅇālī dām u dāne-i dil  
Ėamze-i şūᅇı düzd-i ᅇāne-i dil
- 3558      ᅇāce gösterdi anlara anı  
Ferᅇadeyne çü māᅇ-ı tābānı
- 3559      Didi bu Leylī'ye menem Mecnūn  
Fitne-i çeşm-i mest ile meftūn
- 3560      Buldılar ᅇācenūᅅ çü Leylī'sin  
Ol zamān ittigi temennāsın
- 3561      Lā-cerem şevᅇ ile ᅇurup şādān  
Vardılar meh-liᅇālara ᅇandān
- 3562      Sa'y idüp yüzlerin aᅇartdılar  
Dil-ber-i çengīyi ayartdılar
- 3563      Āl ile ᅇāceye iletdiler  
Siᅇr ile bāᅇını il itdiler

---

<sup>358</sup> nār-ı pistān : nār u pistān, İ.

- 3564 Sırr ile vardı ğurfeye o melek  
Düşmedi kimse sırrına dehlek(?)
- 3565 H̱āceyile çü vardı oturdı  
Aradan ẖāce şermi götürdi
- 3566 Şorup ismüñ nedür didi didi Nūr  
Didi çeşm-i bed ola senden dūr
- 3567 Didi yanuñdağı nedür didi sâz<sup>359</sup>  
Didi şīve ne şīvedür didi nâz
- (İ106b)**
- 3568 Didi cānā olur mı buse kenār  
Didi cāyız kıtümde olsa hezār
- 3569 Didi senden beter mi bu maķşūd  
Didi maķşūd ki irersün zūd
- 3570 H̱āce gördi nigārını çün ehil  
Yār ehliyle kār olur diyü sehil
- 3571 H̱ācenüñ hūn u mağzı eyledi cūş  
Kıldı ẖāce çü bebir ü şīr hurüş
- 3572 Eyleyüp ẖāce āhūy[ı] naħcīr  
Çengine aldı şaydını çün şīr
- 3573 Uğru bīgi çü bāğı buldı ısıuz  
Dürdi şeftālūsın nihāyetsüz

---

<sup>359</sup> yanuñdağı : yanuñdaki, İ.

- 3574 Olmayup ḥāce būṣeye ḳānī‘  
Oldı göñli ziyādaye ṭāmi‘
- 3575 Başladı mihrine el urmağa  
Hoḳḳa-i la‘l ü dūrri açmağa
- 3576 Ḥāceye virmeyüp nigārın el  
İderek birbirine ceng ü cedel
- 3577 Ol maḳāmuñ bozuldı dīvārı  
Āṣkār oldı ḥācenüñ kārı
- 3578 İki biribirinden olup dūr  
Bir yaña ḥāce ḳaçdı bir yana Nūr
- 3579 Çünki süst oldı ḥācenüñ çengi  
Götürüp ḳaçtı çengini çengi
- 3580 Geldi şermiyle āşınālarına  
Vardı düşdi gine aralarına
- 3581 Ḳaldı ḥāce ğam-ı ḥacālet ile  
Gūşe-i ḥalvetinde ḥayret ile
- 3582 Bu tarafda gine nigārınler  
Virdiler bezm-i ‘ayşa tezyīnler
- 3583 Ol iki nāzenīn-i ḳadd-i şimşād  
Eyleyüp derd-i ḥāceyi gine yād
- 3584 Bezmgehdēn ayak göturdiler  
Buluban ḥāceyi geturdiler

## (A60a) (İ107a)

- 3585 Geldi ḥāce oturdı fāriğ-bāl  
Tuymadı kimse ḥāceden ahvāl
- 3586 Bir zamān içüben mey-i bī-ğış  
Kıldılar ‘ayş u ‘işret-i dil-keş
- 3587 Çeng ü ney dahı bulmadan pāyān  
Çeng ile ḥāce eyledi peymān
- 3588 Kim çü alar ikisi tenhāya  
Koymayup işlerini ferdāya
- 3589 Oluban birbiriyle şehd ü gül-āb  
Hasteler cānı bula şāfi cevāb
- 3590 Ol maḥalde olunca şeb-i hengām  
Kıldılar ‘ayş u nūş ile ārām
- 3591 Şām irişdikde gün kılup ğıybet  
‘Ālemüñ tutdı çehresin zulmet
- 3592 Kalkuban gitdi ḥāce pinhānī  
‘Aḳabınca nigār-ı nūrānī
- 3593 Birbiriyle varup buluşdılar  
Kocuşup bir zamān yoluşdılar
- 3594 Zāyil oldı çü ḥācenüñ hūşī  
Vardığınca ziyād olup cūşī

- 3595 Anı ƙařd itdi kim işitmeye nās  
Dürr-i nā-süfteye ura elmās
- 3596 Bir dıraşt üzre anda nā-gehān  
Gürbe-i vaşşı olmış idi nihān
- 3597 Gördi nā-geh yir üzre bir mūřı  
Ƙalmayup řabr u řāřat u hūřı<sup>360</sup>
- 3598 Çün ƙazā mūřa řoęru düřdi hemān  
Ḥācey[i] ƙıldı bīdveř lerzān
- 3599 Ƙaçdı bir künce ḥāce-i bī-kām  
Çengin alup nigār-ı sīm-endām
- 3600 Havf ile geldi bezm-i hūrāya  
İrmedi cānı ‘ayş-ı tenhāya
- 3601 Ḥāce ƙaçup yirinden oldu nihān  
Tutdı řāh-ı dıraşt içinde mekān
- (İ107b)**
- 3602 Pür-dıraşt idi ol mekān-ı cedīd  
Serv ü řimřād idi şadeng ile bīd<sup>361</sup>
- 3603 Bezmgāh içre bu yaña çengī  
Uruban çengine gine çengī
- 3604 Söyler idi terāne-i řirīn  
Ġazel-i hūb u ƙıř‘a-i rengīn

---

<sup>360</sup> u : —, İ.

<sup>361</sup> ü : —, İ.

- 3605 Ol iki yār-ı mihrbān u delīl  
H̱ācey[i] yād idüp gine ta<sup>c</sup> cīl
- 3606 Țuruban gitdiler aramağa  
Gūşe gūşe yayıldılar bāğa
- 3607 <sup>c</sup> Āķıbet buldılar mekanında  
Şanasun bāzi āşiyānında
- 3608 Şordılar hālını hikāyetini  
Kışsa-i derdini şikāyetini
- 3609 H̱āce de ser-güzeştini bir bir  
Eyledi dil-rubālara taķrīr
- 3610 Gūş idüp bildiler kamu hālın  
Țuydılar ẖācenüñ her ahvālın
- 3611 Țuruban her biri gidüp şādān  
Geldiler meclise gine hāndān
- 3612 H̱ācenüñ hālın āşkār u nihān  
Kıldılar yār u hem-demine beyān
- 3613 Raħm idüp ẖāceye iki dil-bend  
Kıldılar çengiye naşīhat u pend
- 3614 Eyleyüp ẖāceye gine irsāl  
Mürdeye cānın itdiler īşāl
- 3615 Varuban nāz ile ķadd-i bālā  
H̱ācey[i] buldı gūşede tenhā

- 3616 Ḥāce gördükde dil-berini çü mäh  
Dögdürüp āsmāna tāt u külāh
- 3617 Gül bigi güldi gönli açıldı<sup>362</sup>  
Āteş-i cānına şu saçıldı
- 3618 Ḥāce tuş oldu verdine bī-hār  
Buldı gencīnesini hem bī-mār
- 3619 Cāy-ı halvet nigār-ı pür-şefkat  
Olmaya bundan özge bir devlet
- (İ108a)**
- 3620 Ḥācenüñ kalmayup teninde revān  
Çökdi yārın kenārına bī-cān
- 3621 Başladı destini uzatmağa  
Kal' aya tīrini uzatmağa
- 3622 İstedı kim kıla hışārı harāb  
Āteş-i şehvet üstüne kıoya āb
- 3623 Ol maħalde tururđı niçe kedū  
Bağlamışlardı ip ile aşılı
- 3624 Mūş-ı deştī çü gürbe-i çālāk  
Gördi nā-geh kedūları bī-bāk
- 3625 Anlara toğru oluban perrān  
İplerin kesdi tīz idüp dendān

<sup>362</sup> Gül bigi güldi gönli açıldı : Gül bigi gönli güldi açıldı, İ.

- 3626 Mûş-ı deştî kesince ol habli  
Yire düşdi kedûlaruñ tabli
- 3627 Ol kedûlar çü düşdiler bî-ğıl  
Bir şadâ urdı her biri çü dühül
- 3628 Gitdi bang u şadâları niçe mîl  
Şandılar kim uruldı kûs-ı rahîl
- 3629 Bu hayâlât-ı fâsid ile çü bâz  
H̱`ace havfindan eyleyüp pervâz
- 3630 H̱`ace şandı ki şahne-i bâzâr  
Geldi kûs-ı rahîl ile sugvâr
- 3631 Muhtesib dahı boyanup renge  
Geldi pür-kîne seng ile cenge
- 3632 Kefşini koyuban revân kaçdı  
Pâ-bürehne niçe cidâr aşdı
- 3633 Yâr-ı çengî bu havf ile ğam-gîn  
Şîr elinden çıkup çün âhû-yı Çîn
- 3634 Bezme ırgürdi kendüyi ol dem  
Geldi oturdı yirine pür-ğam
- (A60b)**
- 3635 Dil-ber-i çengî çengine urup el  
Söyleyüp vaşf-ı hâlini çü ğazel
- 3636 Sâz bigi miyânını bükdi  
Gûş-ı yârâna derdini dökdi

## (İ108b)

- 3637 Cümle yārānı bildiler hālīn  
Şordılar günehiyle ahvālīn
- 3638 Vāḳı' an dīdi bunlara hālūñ  
Her ne geçdiyse vaşf-ı ahvālūñ<sup>363</sup>
- 3639 Ol iki dil-nevāz nīk-refīḳ  
H'āceye mihrbān u yār-ı şefīḳ
- 3640 Gūş idüp hālīni sesirgediler(?)  
Özleri göyünüp esirgediler
- 3641 Tıruban yel bigi yelişdiler  
Varuban h'āceye bulışdılar
- 3642 Göñlüne taldurup şafā-yı tamām  
Virdiler h'āceye teselli-i tām
- 3643 Didiler biz saña hevādāruz  
Her ğamuñda senūñ ile ğam-h'āruz
- 3644 Gel bu dem bir haşīn mekān bulalum  
İkimüz saña pāsban olalum
- 3645 Sen nigāruñla zevḳ-i pinhān it  
Cānuñı hem-nişīn-i cānān it
- 3646 Gezdiler bāğı buldılar bir cā  
Mevzi' -i hālī mehreb ü melcā

<sup>363</sup> hālūñ : hālīn; ahvālūñ : ahvālīn, İ.

- 3647 Yāsemīn altı gūşe-i pinhān  
Bulmaya anda ādemī şeytān
- 3648 Varuban dil-beri getürdiler  
H̱ācenüñ katına yetürdiler
- 3649 H̱āce gitdi nigār ile dil-şād  
Gūşe-i emne servveş āzād
- 3650 Başlayup ẖāce ceng ü bāzīye  
Dil-rubā mihr ü dil-nevāzīye
- 3651 Dürre elmāsı degdigi sâ‘at  
Vāķı‘ oldı gine ‘aceb ẖālet
- 3652 Var idi ol yire yakın bir ğār  
Anda rûbehler itmiş idi qarār
- 3653 Anları tuymış idi nā-geh gürk  
Olmış idi bulardan aña kürk
- (İ109a)**
- 3654 Kaşd idüp anlara harāmivār  
Eyleyüp cümle gürk-i merdüm-ẖār
- 3655 Yürüyüp üstlerine ol cellād  
Tağıdup anları çü hırmen-i bād
- 3656 H̱ācenüñ üstüne iletdi kamu  
H̱āceye kıldı cenneti kamu
- 3657 H̱ācenüñ cānına düşüp qorhu  
Dest ü çenginde dahı ol meh-rū

- 3658 Süriyüp kaçdı ol nigārını  
Hāk-rūb itdi ca<sup>ç</sup> d-ı müşgini
- 3659 Karşu geldi ol iki mehveşler  
Serv-i ra<sup>ç</sup> nā mişāli ser-keşler
- 3660 Tutuban h<sup>ç</sup>āceyi yeñemediler  
Yā kaçup bir yaña siñemediler
- 3661 Alamayup elinden ol māhı  
Kıldılar sūz u zārī vü āhı
- 3662 Gördiler <sup>ç</sup> aql u hūşını merfū<sup>ç</sup>  
H<sup>ç</sup>ācey[i] belki şandılar maşrū<sup>ç</sup>
- 3663 <sup>ç</sup> Ākıbet h<sup>ç</sup>āce oluban yorgun  
Eyledi bir maḥalde şabr u sūkūn
- 3664 Varuban katına ol iki hümmām  
Virdiler h<sup>ç</sup>āceye niçe düşnām
- 3665 Didiler fi<sup>ç</sup> li nā-sezā kılduñ<sup>364</sup>  
Bī-günāha <sup>ç</sup> abeş cezā kılduñ
- 3666 Tıynetı pāk ü ārīdūr anuñ  
Cevheri şāfdur bu cānānuñ
- 3667 Sehvine h<sup>ç</sup>āce and içüp tekrār  
Kıldı bunlara bir niçe a<sup>ç</sup> zār

---

<sup>364</sup> fi<sup>ç</sup> li : fikri, İ.

- 3668 Eyleyüp cān u dilden istiğfār  
Her günāhına idüben ikrār
- 3669 Didi çoğ idi kārumuñ halli  
Kıldı Bārī ‘ināyet-i ezeli
- 3670 Ol çörekden bu cismi sāğ itdi  
Ol günehten beni ırağ itdi<sup>365</sup>
- (İ109b)**
- 3671 Eyleyüp kalb [ü] cānumı muhlış  
Ol harām işden eyledi hālış
- 3672 ‘Avn-ı Bārī olursa ger reh-ber  
İdinem anı şer‘ ile hem-ser
- 3673 Ol mehe kıyduram nikāh-ı resül  
Şer‘ ile eyleyem hişāra duhül
- 3674 Gördiler h‘ācenüñ çün inşāfın  
Şıdķ u pāk u ‘aķīde-i şāfın<sup>366</sup>
- 3675 Eyleyüp h‘āceye kamu tahsīn  
Kıldılar āferīn ile tezyīn
- 3676 Nāzını terk idüp semen-berler  
Şaçdılar ferāk-ı h‘āceye zerler
- 3677 Yār olup h‘āceye ‘ināyet-i haķ  
H‘āce de eyledi ferāset-i haķ

<sup>365</sup> Ol çörekden bu cismi sāğ itdi / Ol günehten beni ırağ itdi : Ol günehten beni ırağ itdi / Ol çörekden bu cismi sāğ itdi, İ.

<sup>366</sup> şıdķ u pāk : şıdķ u şāf, İ.

- 3678 Çünki bāğ içre buldı behre  
Gitdi fikriyle lā-cerem şehre
- 3679 Çün şabāḥ oldu toğdı çeşme-i nūr  
Zulmeti kıldı encümden dūr
- 3680 H̱āce tırdı şabāḥ ile pūr-cūş  
Cām-ı dūşīneden daḥı bī-hūş
- 3681 Añuban kışşa-i nigārını  
Yād idüp şevḳ-i yār u yirini
- 3682 İtmeyüp göñli bir dem ārāmī  
İsteyü gitdi ol dil-ārāmī
- 3683 Bulana şarf idüp ḥazīne vü māl  
Aldı māhını şevḳ ile der-ḥāl
- 3684 Kıydurup aña şer<sup>c</sup> ile kābīn  
Eyleyüp resm ü <sup>c</sup>ādet ü āyīn
- (A61a)**
- 3685 İrgürüp tīrini nişānına  
Dil-rubāsın getürdi yanına
- 3686 Geşt iderseñ bu <sup>c</sup>ālemi yek-ser<sup>367</sup>  
Bu hevā içre bulasun ekşer
- 3687 Devlet anuñ kim içdi āb-ı zülāl  
Şavdı nān-ı ḥarāmı yidi helāl<sup>368</sup>

---

<sup>367</sup> iderseñ : idersen, İ.

<sup>368</sup> ḥarāmı : ḥarām, İ.

## (İ110a)

- 3688 Buldı bir çeşme ḥ̣āce çün ḥ̣urşid  
Şanki sîm-i sebîke pâk u sefid
- 3689 Rûşenâdur sefid ile ruh-ı rûz  
Mâh-tâb-ı felek cihân-ı efrûz
- 3690 Ehl-i takvâ nişânıdır bu libâs  
Ekşer anı giyürdi mefhar-ı nâs
- 3691 Ol semen-sîne sözlerini tamâm  
İttigi birle şevk idüp Behrâm
- 3692 Çekdi anı çü ruh-ı sînesine  
Şaldı mâhîsini sefînesine
- 3693 Şaluban çarh-ı çârına bisât  
Ol gice anuñ ile sürdi neşât
- 3694 Muṭribinüñ meh-i semen-sîne  
Virmiş idi bu şi‘ri yârine

## GAZEL-İ TERÂNE

*Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün*

- + - - / - + - - / - + - - / - + -

- 3695 Tañ degül meyl itse rûy-ı ebyâza ḥ̣alk-ı cihân  
Ebyaz olmışdur çün âb-ı kevşer ü cûy-ı cinân<sup>369</sup>
- 3696 Nûr ile ta‘rif idüpdür anı çün mihr âferîn  
Ol sebebdan ağ olupdur rûy-ı mâh-ı âsmân<sup>370</sup>

<sup>369</sup> ü : — , İ.

<sup>370</sup> ol : o, İ.

- 3697 Cismüñe nisbet kılupdur kendi benzer ki sîm  
Anuñ içündür bugün maḥbûb kılup ins ü cān
- 3698 Nûr-ı ḥaddüñden kılupdur rûz-ı envār iktibās  
Ol ziyâyile ağarmışdur ruḥ-ı rûz-ı zamān
- 3699 Benzemişdür dişlerüñ dürrine lü'lü'-i 'Aden  
Zer bigi olsa 'aceb mi zîver-i tâc-ı keyān
- 3700 Nâr-ı ḳahrından şaḳındı şeybe nûrum didi ḫaḳ  
Zâhir areng-i sefid oldu şüyûḫa müjdegān
- 3701 Bu Ḥayâtî çünki sevmişdür beyāz nûruñı  
Ol muḥabbetden bulur āḫir na'im-i cāvidān
- 3702 Ḥusrev-i ḥāverî gelüp ḫamele  
Müşterî hem ḳarîn olup Züḫal'e
- (İ110b)**
- 3703 Pîr-i ḫāk olmuş idi tâze civān  
Virmiş idi maṭar o meyteye cān
- 3704 Kisvet-i Ḥızr'ı giymiş idi zemān  
Zîb ü fer virmiş idi māḥ-ı mu'in
- 3705 'Ālem olmuş idi gülşen-i ḫaḍrā  
Gülmiş idi bu merkez-i ḡabrā<sup>371</sup>
- 3706 'Andelîb eyler idi nāme-i 'ūd  
Her seḫer ki çü naḡme-i Dāvud

---

<sup>371</sup> gülmişidi : bulmuşidi, İ.

- 3707 Her ʔarafda ʔuyūr-ı hoş-elhān  
Lālezār içre eyler idi figān
- 3708 ʔālī<sup>372</sup> -i māl u sāl olup pīrūz  
Hem-dem olmışdı ‘īd ile nev-rūz
- 3709 Gelmiş idi çün eşref-i eyyām  
Şeref-i rūz içün şeh Behrām<sup>372</sup>
- 3710 Şalmış idi bisāt-ı şāhāne  
Meclis itmişdi pādşāhāne
- 3711 ʔurmuş idi şāhāne dīvānı  
İrmış idi semāya eyvānı
- 3712 Nā-geh ol demde irişüp bir peyk  
Atdı dīvāna kendüy[i] çün kebk
- 3713 Hāk idüp šāh öñünde rūy-ı niyāz  
Eyleyüp šāha āferīn-i dırāz
- 3714 Didi šāh-ı nigār hāne-i Çīn  
Çīn ü Māçīn’in eyleyüp tezyīn
- 3715 Şavletiyle düzetdi bir leşker  
Kim ʔutupdur zemīni ser-tā-ser<sup>373</sup>
- 3716 Çīn’dēn ‘ahdine vefā umma<sup>374</sup>  
Derd-i meyden šehā şafā umma

---

<sup>372</sup> şeh : —, İ.

<sup>373</sup> zemīni : cihānı, İ.

<sup>374</sup> Çīn’dēn : Çīnī’dēn, İ.

- 3717 Olmaya bî-vefâda şıhhat-i ‘ ahd  
İçidür tolu zehr ü taş şehd
- 3718 Bir deñizdür ki boyanup hûna  
Mevci geldi yitişdi Ceyhûn’a
- 3719 Bu fitneden çü şâh olup âgâh  
Eylemezse buña tedârik şâh
- (İ111a)
- 3720 Çîn’ler çok hasâret eylediler<sup>375</sup>  
Kışver-i Fûrs’i ğarķ eylediler
- 3721 Çünki tıydı bu kışsayı Behrām  
Bildi zâhir kim olısar bed-nām
- 3722 Evvelâ çekdi kendüy[i] meyden  
Şoĥbet-i çeng ü ber-bať u neyden
- 3723 Sāniyā şâh idüp ferâset ü rāy  
Didi mülke uzatsa düşmen pāy
- 3724 Şāha ol dem gerek sipāh ile genc  
K’anlaruñ nuşretiyle çekmeye renc
- 3725 Māl u leşker şehi kılup manşūr  
Düşmen mülkin eyleye maķhūr
- 3726 Gördi şeh leşkerini bi-ķuvvet  
Eylemişler ĥazînesin ğâret

---

<sup>375</sup> Çîn’ler : Çînîler, İ.

- 3727      almayup lekerinde at u silh  
Grmeyp h iinde ayr u alh
- 3728      Gzlerine cihn olup zindn  
aldı ‘ciz  r-i b-dendn
- 3729      Var idi bir vezr ol hun  
anasun myidi Allah’un
- 3730      N-ud teresdi ud’dan dr  
Kendye virm di ayli urr
- 3731      Virben mlke zlm ile bm<sup>376</sup>  
Virm di arba ilm
- 3732      Eyleyp ha sir-i mekr  frb  
Eyler di nie suan tertb
- (A61b)**
- 3733      Syler di bu szleri her-dem  
h ile alvet oluban hem-dem
- 3734      Dirdi h gerek re‘y dn  
ehryr u siph elinde zebn
- 3735      Sflen ml olıca vfr  
dmetinde ehn olur r
- 3736      Genc  ml ile dn olup od-bn  
kr eyleyp ‘advet  kn

---

<sup>376</sup> mlke : mlkine, .

## (İ111b)

- 3737      Kalmayup sînesünde ihlâş  
             ‘Âkıbet şâhına olur âşî
- 3738      Bunları eylemek gerek yoĥsûl  
             Tâ ki ĥıdmete olalar çün ķûl
- 3739      Bu re‘ âyâ ki ķavm-i bedlerdür  
             Âdemî şüretinde dedlerdür
- 3740      Şüretâ gerçi kim şîrlerdür  
             Gürg ü segden velî beterlerdür
- 3741      Görmeyicek serinde bunlar tîĝ  
             Çoĝ ider birbirine ĥayf u dirîĝ
- 3742      Yigrek oldur kim oluban maĝlûb  
             Eksûk olmaya serlerinden çûb
- 3743      Şehryārâ işitmedüñ mi bedân  
             Şeh Siyāvûş’ı ķıldılar bî-cân
- 3744      Şâh Cemşîd’i ĥ’âr idüp sugvâr  
             Şâh Dārâ’y[ı] itdiler ber-dâr
- 3745      Şehryāra bu resme iĝvâlar  
             Eyleyüp ķıldı ceng ü ĝavĝâlar
- 3746      Azdırup şâhı siĥr ile çün ĝûl  
             Eyleyüp sâz u şöĥbete meşĝûl

- 3747 Kendü mülke uzatdı cevri elini  
Şāhınuñ yıkdı zulm ile ilini
- 3748 Halk-ı ‘ālemde kıomadı bir çiz  
Gevher ü sım ü zer ğulām u keniz
- 3749 Ol sebebdan yıkıldı kışverler  
Hāyın oldı sipāh u leşkerler
- 3750 Bu tarık üzre geçmeden şeş sāl  
Kılmadı memleketde māl u menāl
- 3751 Şehr ü kıarye harāba yüz tıtdı  
Memleket ıztırāba yüz tıtdı
- 3752 Alınup cümle kışverüñ mālı  
Şehr ü kıarye kıamu kıalup hālī
- 3753 Zılm-i evcinden harāb olup iklīm  
Gelmez oldı hızaneye zer ü sım
- (İ112a)**
- 3754 Gördi şāh-ı ‘Acem hazīne tehī  
Kılmamış leşkerinde rüy-ı behī
- 3755 İtmek isterdi hān ile hem ceng<sup>377</sup>  
Kıldı Behrām’ı bu fikir dil-teng
- 3756 Ol vezirüñ gezendi havfindan  
Mekr ü āl ile bitdi havfindan

---

<sup>377</sup> hem : çün, İ.

- 3757 Bir kişi açmaz idi řāha dehān  
Kimse bu rāzı idemezdi beyān
- 3758 Geçdi bu fikr ile zamān-ı dırāz  
Āşkār itmedi kimesneye rāz
- 3759 Bu ğam u derdi idinüp pīşe  
Cānına geçdi āhir endīşe
- 3760 Def<sup>ı</sup> iyiçün bu ğuşşanuñ nā-çar  
Kalmasun diyü hātırında figār
- 3761 Şāh Behrām idüp hevā-yı şikār  
Oldı bir gün sa<sup>ı</sup> ādet ile süvār
- 3762 Yek-tene çün süvār olup gitdi  
Tağ u yazıda niçe şayd itdi
- 3763 Ol şikār ile şāh olup dil-şād  
‘Ukde-i hātırına geldi ğuşād
- 3764 Döndi geldi o şevk ile şehre  
Bulmadı anda şādiden behre
- 3765 Lā-cerem şayda eyleyüp rağbet  
Gine çıkdı şikāra şeh halvet
- 3766 Ten ü tenhā çü bāz idüp pervāz  
Kırdı bebir ü peleng ü şır ü gürāz
- 3767 Germ-i şayd ile oluban ‘atşān  
Şeh tutışdı çün āteş-i sūzān

- 3768 Gerçi şu istemekde kıldı şitāb  
Bulmadı ol zemāinde ҡatre-i āb
- 3769 Eyleyüp şāhı teşnelik dil-rīş  
Çekdi ol miḥnet ile çok teşvīş
- 3770 Gitmege niyyet itdi ol dem şāh  
Nā-gehānī görindi dūd-ı siyāh
- (İ112b)
- 3771 Bir ‘aceb dūd-ı ejdehā-peyker  
Āsmān-ı bülend ile hem-ser
- 3772 Didi bu āteş olmaya bī-āb  
Yüriyüp dūda ıoęru kıldı şitāb
- 3773 Gidūben aşdı niçe pūşte vū kūh  
Geçdi deşt ü maęāralar enbūh
- 3774 ‘Āķıbet ol maķāma varup şāh  
Gördi dūduñ yanında bir ḥargāh
- 3775 Şāhib-i ḥāne oturur bir pīr  
Kāmil ü kārđān u bā-tedbīr
- 3776 Virdi şeh pīre ‘izzet ile selām  
Ol daḥı şāha eyleyüp ikrām
- 3777 Luṭf ile şāhı atdan indürdi  
‘İzz ile ḥargehine ıondurdi
- 3778 Teşneyidi şeh-i cihān pertāb  
İstedi sür‘ at ile ol dem āb

- 3779 Vardı bir şu getürdi mişl-i gül-âb  
İçirüp şāhı eyledi sîr-âb
- 3780 Devletiyle şeh-i muẓaffer fer  
Oturup her yañaya şaldı naẓar<sup>378</sup>
- 3781 Gördi şeh kim ġarîmi başmışlar  
Bir segi bir dırahta aşmışlar
- 3782 Bulmayup hikmetine anuñ rāh  
Anı muhkem ta' accüb eyledi şāh
- (A62a)**
- 3783 Gördi şāhı çü şāhib-i hāne  
Bir civān-ı zarîf ü ferzāne
- 3784 Didi hālî kişi degül mihmān  
Yaraşur olsa kişvere sultān<sup>379</sup>
- 3785 Şāha bu vech ile idüp naẓarı  
Vardı ni' met getürdi mā-ħazarî
- 3786 Didi nān-ı ħaķîri tut ma' zūr  
Kim bu yir şehir ü ħaryedendür dūr
- 3787 Nān bulunmaz bu buķ' ada fāyık  
Yā ġıdā ki ola tapuña lāyık
- (İ113a)**
- 3788 Şeh didi yokdur iştiḥā-yı ta' ām  
Söyleşelüm velî senüñle kelām

<sup>378</sup> şaldı : kıldı, İ.

<sup>379</sup> Yaraşur olsa kişvere sultān : Yaraşur kişvere olsa sultān, İ.

- 3789 Müşkilüm var benüm beyân eyle  
Hikmetin sırrıñuñ ‘ayân eyle<sup>380</sup>
- 3790 Bu segi niçün itdũñüz ber-dâr  
Sırrını anuñ eyleñüz izhâr
- 3791 Eyleyüp pîr-i haste şâha hıtab  
Virdi ta‘zîm ile su‘âle cevâb
- 3792 Didi pîr ey civân-ı zîbâ-rûy  
Diyeyin saña neyise mûy-be-mûy
- 3793 İş bu seg kellemũñ emîniydi  
Hem nigehtâr u hem nişîniydi
- 3794 Yaz u kış gündüzin şebân idi  
Tîre-şeblerde pâsbân idi
- 3795 Kellemi heb buña inanmışdum  
Kendüme bunu toğru şanmışdum
- 3796 Bir mühim düşse gitseyidüm dūr  
Göñlüm olurdı dāyimā mesrūr
- 3797 Kālbüme gelmez idi endîşe  
Meyl iderdüm bu şevk ile ‘îşe
- 3798 Koyunum bu sege inanurdum  
Tālî‘ümle buña güvenürdüm

---

<sup>380</sup> sırrıñuñ : sırrını, İ.

- 3799 Gündüziyle güderdi şaqlardı  
Giceyile ağılda beklerdi
- 3800 Niçe yıl gösterüp baña şefkat  
Rāsthk birle eyledi hıdmet
- 3801 Göñlüme düşdi nā-gehān bir gün  
Kim varup koynum[1] şayam ol gün
- 3802 Varuban ol koyunları şaydum  
Gördüm olmış yidi koyunum kem
- 3803 Sehve mehel eyledüm bunı gitdüm  
Bunuñ üstine çend gün geçdi<sup>381</sup>
- 3804 ‘Āķıbet bir daħı görüp şaydum  
Ol koyunları gine kem buldum
- (İ113b)**
- 3805 İtmedüm sırrımı kimesneye fāş  
Tuymadı rāzumı benüm evbāş
- 3806 Ben daħı lā-cerem ẓarīfāne  
Vāķıf olmağa sırr-ı pinhāne
- 3807 Gözledüm kellebānı pinhāni  
Dehledüm qarşu sırr ile anı
- 3808 Kelleye qarşu varuban geldüm  
Niçe gün bunuñ üstine öldüm

---

<sup>381</sup> — : çend, İ.

- 3809      Tuymadum gerçi hānede sırrın  
Gördüm anuñ velī öküş zarrın
- 3810      Oldı günden güne koyunum kem  
Eyledi guşşa göñlümi derhem
- 3811      Niçesin dahı ‘āmel-i şad-ķat  
Zulm ile aldı gerçi adı zekāt
- 3812      Geçdi bu şüret ile çoğ ezmān  
Gusfend ile eyledüm seyrān
- 3813      ‘Āķıbet bir maħalde itdüm hıāb  
Uyanup gördüm anda kār-ı ħarāb
- 3814      Geldi bir gürg-i māde görindi  
Gizlenüp bir dıraħtı büründi
- 3815      Tuıdı seg dört yañaya ħalındı  
Buldı ol gürgi vardı yalandı
- 3816      Gördüm anı ħatıldı ol güрге  
Şehvetiyle ħatıldı ol güрге
- 3817      Viridi şonuñda güрге ücret-i kān  
Bir semiz gusfendi ħün ħurbān
- 3818      Gerçi bu vaż‘ ı niçe kez gördüm  
Görüben gine görmeze urdum
- 3819      Āħiriyle benüm baña yitdi  
Acısı dahı cāna kār itdi

- 3820 ‘Ākıbet buldum ikisin canlu  
Bir kelām itmedüm eyü yanlu
- 3821 Kaydını ol dem anlaruñ gördüm  
Māde-i gürği anda öldürdüm
- (İ114a)
- 3822 Ol seg-i düzdi eyledüm ber-dār  
Hâyınuñ menzilibür āhir kār
- 3823 Hāli budur hıyānet eyleyenüñ  
Hı̄acesine hıyānet eyleyenüñ
- 3824 Çünkü pır itdi kışşasını tamām  
Kışşadan hışşe aluban Behrām
- 3825 Çeşm ü cānı açıldı Behrām’uñ<sup>382</sup>  
Añladı ‘uqdesini encāmuñ
- 3826 Bu suhenden tıyup niçe ‘ibret  
Kālbine açılup der-i hikmet
- 3827 Tıydu pırüñ çün istifāzını  
Añladı kārınuñ saqāmetini
- 3828 Remz ile fehmi idüp işāretini  
Bildio zā‘ inüñ rekāketini
- 3829 Şehryār imrenüp bu tedbire  
Şad-hezār āferin didi pıre

---

<sup>382</sup> ü : —, İ.

3830 Bu ‘acebdür ki bir şubān-ı haķır  
Ögredür şāha şehliĝ u tedbır

3831 Şeh de inşāf idüp didi vallāh  
Olmış idüm bu yolda ben gümrah

3832 Begligi bir şubāndan öğrendüm  
Her yolu şimdi andan öğrendüm

(A62b)

3833 Fehm ider şol kim ehl-i hikmetdür  
Ben şubānum gele rü‘ yetdür

3834 Şol vezīrüm ki hem-nişinümdür  
Rā‘ ī-yi memleket emīnümdür

3835 Şoruban genc ü leřkerüñ hālīn  
Bu re‘ āyānuñ andan ahvālīn

3836 Ne sebebden ezildi halk-ı sipāh  
Leřkerüñ hālī niçün oldu tebāh

3837 Ne cihetden bozıldı bu leşker  
Neden oldu harābe bu kişver

3838 Şeh-i kişver bu fikr ile gitdi  
Şubha dek geldi tahtına yitdi

(İ114b)

3839 Ol vezīr idi rāst Rūřen nām  
Şāhı kılmışdı ‘āleme bed-nām

3840 Şāh anı da‘ vet eyleyüp pinhān  
Şordı emvālī āřkār u nihān

- 3841 Hem buyurđı getürdiler defter  
Ser-be-ser deftere de kıldı nazar
- 3842 Görđi cümle ‘ulüfe maķtū‘ in  
Hem rüsüm-ı ķadīme merfū‘ in
- 3843 Ol sebebden ĥazīn olup dil-i řāh  
Çeşmine rüz-ı devlet oldı siyāh
- 3844 Mā-ĥaşal řāha geldi ‘ilm-i yaķīn  
K’eylemiş gūsfende gūrgi emīn
- 3845 ‘Āķıbet eyleyüp ferāset-i tām  
Bildı ĥabı u ĥaķāsını Behrām
- 3846 Lā-cerem kıldı rāy ile tedbīr  
K’eyleyüp her ĥarābını ta‘mīr
- 3847 Feyz ider bu cihāna ‘adl u řalāĥ<sup>383</sup>  
Her fesādını eyleye ıřlāĥ
- 3848 Şubĥgehden turup şeh-i devrān  
Eyleyüp fıkır ü niyyet-i dīvān
- 3849 Taĥt-ı řāhīde oturup Behrām  
Cümle ĥalka virüp icāzet-i ‘ām
- 3850 Geldi dīvānına ķamu ümerā  
Meclise virdi revnaķı ‘ulemā

---

<sup>383</sup> ider : ide, İ.

- 3851 Geldiler cümle mün‘am u yoḥsül  
İrdiler ḥıdmetine ḥ‘āce vü ḳül
- 3852 Buñlaruñ ba‘zısı oturdılar  
Ekşeri ḳarşusunda ṭurdılar
- 3853 Nā-gehān ḡafletiyle geldi vezīr  
Yüridi ḳurb-ı şāha bī-tedbīr
- 3854 Ḳahr idüp ol vezīr-i pūr-zūre  
Ḥışm ile baḳdı rūy-ı destüre
- 3855 Didi şāh ey muḥīl-i rūy-ı siyāh  
Vey sitemkār u zālīm ü bed-ḥ‘āh
- (İ115a)**
- 3856 Senden oldı ḥazīneme noḳşān  
Hem sen itdūñ bu mülkümi vīrān
- 3857 Bu cihānı ḥarāba sen virdūñ  
Ḳışveri ıztırāba sen virdūñ
- 3858 Leşkerūñ ḳuvvet ü zādını kesdūñ  
Ḳışverūñ ‘adl u dādını kesdūñ
- 3859 Müflis ü dūn olup emīr ü sipāh  
Cümle ḥūr oldılar çü ḥāk-i siyāh
- 3860 Bilmedūñ ḥaḳḳ-ı nān u ni‘metümi  
Bāda virdūñ na‘īm [ü] ḥürmetümi
- 3861 Leşker ü gencüme iderdūñ renc  
Ḳomaduñ bende ne sipāh u ne genc

- 3862 ‘Aql u hūşum uğurlayup çün ğül  
Beni kılduñ mey ü neye meşġül
- 3863 Öyle şanduñ ki ‘ālemi avutdum<sup>384</sup>  
Mest ü lā-ya‘ kıl ādemī avutdum
- 3864 Bil ki sen didüġüñ degüldür kār  
Her ne deñlü olursa serde ħumār
- 3865 Memleket fikrini unutmazam  
Mest ü bī-hūde ħālī yatmazam
- 3866 Aldıġı’çün ele qarābe-i cām  
Şanma kim tīġi unuda Behrām
- 3867 Meyden olsam ne denlü lā-ya‘ kıl  
Olmazam dehr ü ħileden ġāfıl
- 3868 Şāh Behrām-gūr açup deheni  
Söyleyüp bu aşıllu çok suġeni
- 3869 Yükləri heb vezīre yükletdi  
Ol ħarı bāriyile yükletdi
- 3870 Ĥalk içinde çalup yüzine siyāh  
Ĥomadı kendü gerdeninde günāh
- 3871 Kılmış iken vezīr ehl-i behişt  
Şeh buyurdi niçe zebānī zışt

---

<sup>384</sup> şanduñ : şandın, İ.

- 3872     Tutuban segler anı çün naḥcîr  
           Urdılar dest ü pâyına zencîr
- (İ115b)
- 3873     Daḡdılar boynına ‘imāmesini  
           Dürdiler defteriyle nāmesini
- 3874     Eyleyüp anı suḥre-i ‘ālem  
           Ḳayd u bendini ḳıldılar muḥkem
- 3875     Şeh nidā ḳıldı mecma‘ -ı dehre  
           Şaldı ol dem münādîler şehre
- 3876     Didi bu bed-ḥişāl diyü şiyem  
           Her kime ḳılmış ise zılm u sitem
- 3877     ‘Adl u dād isteyen baña gelsün  
           Ol sitem-dīde bu yaña gelsün
- 3878     Güş idüp bu şadāy[ı] ḥalk-ı cihān  
           Dergeh-i şāha geldiler yeksān
- 3879     Her birisi çü nāy olup nālān  
           Ḳıldılar şāha ḳarşu zār u fiḡān
- 3880     Ehl-i zindānı yād idüp Behrām  
           Didi bir sâ‘ at eylemeñ ārām
- 3881     Anlaruñ daḡı cümlesin getürüñ  
           Bî-tevaḳḳuf ḥuzûruma yetürüñ
- 3882     Varuban ḳamusın getürdiler  
           Şāha ḳarşu gelüp oturdılar

## (A63a)

- 3883      Ƨoğrusı yoğ idi şümār artuğ  
Var idi cümlesi hezār artuğ
- 3884      Her birinüñ yüzine kıldı nigāh  
Cümlesinüñ cevābın aldı şāh
- 3885      Bunları gerçi bahtiyār itdi  
Cümleden heftin ihtiyār itdi
- 3886      Heft mazlūm idüp şehi dil-rîş  
Bunlaruñ hālın eyledi teftîş
- 3887      Evvelā geldi şāha bir mazlūm  
Kıldı hāl u şikāyetin ma‘lūm
- 3888      Didi zārīyle şehā bu vezīr  
Eyledi ben faķīre zulm-i keşīr
- 3889      Var idi bir birāderūm key hūb  
Bī-nażīr-i cihān idi maḥbūb

## (İ116a)

- 3890      Anı işkenceyile öldürdi  
‘Ālemi cümle baña güldürdi
- 3891      Her nemüz var ise mevāşī vü māl  
Zer ü sīm ü cevāhir ü emvāl
- 3892      Varumuz cümle zulm ile aldı  
Şîşe-i ‘ārumuz taşā çaldı

- 3893      omadı abbem  z al l   ke  r  
             almadı  nem  zde k hne a  r
- 3894      Ben fa ri  ik yet ide diy   
               ha  lin ik yet ide diy 
- 3895       aldı zind na  n  bigi beni  
             Eyledi ‘ lem i re or u den 
- 3896      Bunca y ldur k’es r-i zind num  
             G   e-i d r-ı amda giry num
- 3897        h i id p bu b -kes n  lin  
             B -   r alıvirdi emv lin
- 3898      Varını nad-i s m ile zerin n<sup>385</sup>  
              n bah sın bile bir derin n
- 3899      C nını urtarup mez limden  
             C mlesin alıvirdi z limden
- 3900      B ‘ deh  seb‘ adan gel p   n   
             Eyley p   ha ar u efg n 
- 3901      Didi var  di bir g zel b  um  
             Ol idi yiry zinde u m  um
- 3902      Seyre varan i i alurdı a  a  
             Atam n y dig riyidi ba  a

---

<sup>385</sup> nad-ı s m : nad u s m,  .

- 3903 Nā-gehān bu vezīr-i zālīm ü dūn  
Bāguma geldi seyr'çün bir gün
- 3904 Vararağ bāgumı pesend itdi  
İştirāsın gōñülde bend itdi
- 3905 İsteyüp bāğı eyledi ibrām  
Ol dem itdi şerāsete ikdām
- 3906 Şatmazam diyü eyledüm feryād  
İtmedi cānib-i Hudā'yı yād
- (İ116b)
- 3907 Zūr idüp altınını şatdurdı<sup>386</sup>  
Bāgumı cebrī baña şatdurdı
- 3908 Şoñra vehminden eyleyüp bühtān  
Söyleyüp iftirālar ile yalān
- 3909 Şaldı zindāna bī-günāh u faķīr  
Cānumı habs içinde kıldı esīr
- 3910 Bī-gūneh bu kemīne oldı dü sāl  
Bend ü zindān içindeyüm bed-ḥāl
- 3911 Şāh işidüp şikāyetin anuñ  
Aşlını bildi zūr u bühtānuñ
- 3912 Lā-cerem zūlmünüñ kesüp bāgın  
Şāhib-i bāga ḥukm idüp bāgın

---

<sup>386</sup> altınını : altını, İ.

- 3913 Bār-ı ğamdan çü serv olup āzād  
Bāğını alıvirdi eyledi şād
- 3914 Şālisen geldi şāha bir mazlūm  
Eyleyüp hālını şehe ma‘lūm
- 3915 Didi şāhā kemīneyūm ednā  
Bu vilāyetde t̄ā hadd-i deryā
- 3916 Seyr idüp cihānı baħr ile kân  
Kîş-i baħrini itmişem seyrân
- 3917 Almış idüm ben anda lü‘lū‘ler  
Dürr-i şeh-dāne kıymeti gevher
- 3918 Her biri çün sitāre-i raḥşān  
Gevher-i şeb-çerāğ idi tābān
- 3919 Nā-gehān işidüp vezīr anı  
İstedi bu faķīri pinhānī
- 3920 Didi cevherlerüñ getür göreyin  
Her birine yüce bahā vireyin
- 3921 Ben daḥı cümle gevherüñ varın  
Lü‘lū‘-i ābdār u şehvārın
- 3922 Heb getürdüm ḥuzūrına yeksān  
Gördi cevherleri olup ḥandān<sup>387</sup>

---

<sup>387</sup> olup : —, İ.

- 3923 Didi tursun bular gine gelesen  
Her neyise bahâların alasan
- (İ117a)**
- 3924 Ne nişânın ne kıymetin buldum  
Virmedi varı geli yorıldum
- 3925 ‘Âkıbet tuya diyü şâh anı  
Bu faķiri iletdi pinhânî
- 3926 Bir bahâneyle şaldı zindâna  
Dürlerüm hōd düşerdi ‘ummâna
- 3927 Ol benüm dürlerümle buldı cāh  
Ben şadef bigi gördüm andan çāh
- 3928 Çünkü şâh oldu kışşadan āgāh  
Dürleri ‘aynile getürdüp şâh
- 3929 Bî-kušūr eyleyüp aña teslîm<sup>388</sup>  
H̱ācenüñ kıldı ẖatırını selîm
- (A63b)**
- 3930 Geldi dergāha rābi‘ mazlūm  
Didi şāhā baña vezîrūñ şūm
- 3931 Eyleyüpdür ta‘ addî-i fāhiş  
İşleyüpdür za‘ ife olmaz iş
- 3932 Bendeyüm bu kemîne sâzende  
Rind ü ber-baṭ-nevâz u güyende

<sup>388</sup> Bî-kušūr eyleyüp aña teslîm : Bî-kušūr anları eyleyüp teslîm, İ.

- 3933 Var idi zer-ḥarīde bir meh-rū  
Māh-ı Çīn idi ol hilāl ebrū
- 3934 Şaymış idüm bahāsına çok zer  
Sīm-i şāfiydi kıymeti gevher
- 3935 Bir Hümā'yidi ʿandelīb-āvāz  
Aña taʿlīm idüp tururdum sāz
- 3936 Rūz u şeb hem-nişīn-i yek-ḥāne<sup>389</sup>  
Yār u hem-dem çü şemʿ ü pervāne
- 3937 Olmış idük mişāl-i sebze vü bāğ  
Yā şeb-i tīreyile şemʿ ü çerāğ
- 3938 Rāst Rūşen kılup bu bendeye zūr  
İtdi pervāneden çerāğın dūr
- 3939 Şemʿ ini kıldı bezmine zīver  
Şaldı pervāne cānına āzer
- 3940 Ḥasret-i Leylī'yile çün Mecnūn  
Eyledüm firḳatinde niçe cünūn
- (İ117b)**
- 3941 Ol sebebdan beni tutup muḥkem  
Şaldı zindāna bī-mecāl ol dem
- 3942 Çār sāl oldu kim belā çekerem  
Ḥasret-i yār u ibtilā çekerem

---

<sup>389</sup> u : —, İ.

- 3943 Şāh işidüp bu sūzişi bu sözi  
Raḥm idüp bu ġarībe yandı özi
- 3944 Bir nefes virmeyüp amān u mecāl  
Alıvirdi kenīzini der-ḥāl
- 3945 Ol kenīz ile şāh-ı devlet-i yār  
Virdi ber-baṭ-nevāza çün dīnār
- 3946 Virdi çünkim ‘arūsa şīr-i behā  
Kıldı anı ‘arūsiyile rehā
- 3947 Çün tamām oldı kışsa-i nekbet  
Geldi mazlūm-ı ḥāmise nevbet
- 3948 Ol daḥı ney bigi kılup feryād  
Eyledi bir hikāyete bünyād
- 3949 Didi şāhā muṭī‘-i dergāhum  
Hem re’īs-i fülān raşadgāhum
- 3950 Çoğ idi bende mülk ü māl u menāl<sup>390</sup>  
Ni‘ met ü miknet eyledüm ḥoş-ḥāl
- 3951 Nān virürdüm hemīşe bī-nāna  
Hem ḳabālar faḳīr ü ‘üryāna
- 3952 Devleti izdiyād çün şāhun  
Ṭūl-ı ‘ömri’çün ol şehenşāhuñ

---

<sup>390</sup> u : —, İ.

- 3953 Varumı bezl idüp faķırlere  
Çoğ iderdüm ‘aṭıyye pırlere
- 3954 Cūd ile ‘ālemüñ emıriydüm  
Dāyim üftāde dest-gıriydüm
- 3955 Gündüzüm geçmez idi iḥsānsuz  
Bir gicem olmaz idi mihmānsuz
- 3956 Țoy iderdüm hemıſe bıvelere  
Țoyururdum mevız ü mıvelere
- 3957 Yoğ idi ney-nevā diyārumda  
Kalmamıſdı gedā civārumda
- (İ118a)
- 3958 Kūdretüm yetdügünce idüp cūd  
İtmiſ idüm bu ‘ālemi hoſnūd
- 3959 Ādemıler tutardı fermānum  
Olmiſ idi ‘abıd-i iḥsānum
- 3960 Gūſ idüp ḥāl-i miknetüm bu vezır  
Eyleyüp bu faķır’çün tezvır
- 3961 Didi kim bu nice ni‘met ü kūdret  
Devlet ü mülk ü māl ile miknet
- 3962 Kesb ile olmaya bu deñlü yesār  
Genc ü bisyār u dirhem ü dınār
- 3963 Yā bulupdur bu kiſi genc-i nihān  
Kimsene görmemiſdür anı ‘ayān

- 3964 Yā kılupdur bu ‘ālemi teşhīr  
Kımyākārdur bilūr iksīr
- 3965 Söyleyüp bu aşıllu niçe yalān  
Eyleyüp baña zūr ile bühtān
- 3966 Zūlm ile aldı cümle emvālüm  
Zer ü sīm ü cevāhir ü mālüm
- 3967 Qomayup kīsem içre bir mangur  
Eyledi bu za‘ife cebr ile zūr
- 3968 Ba‘de boynuma daqup zencīr  
Çāh u zindān içinde kıldı esīr<sup>391</sup>
- 3969 Beş yıl oldu k’esīr-i zindānum  
Rūz u şeb künc-i ğamda giryānum<sup>392</sup>
- 3970 Şāh işidüp bu sözleri der-ḥāl  
Her nesi gitmiş ise ni‘met ü māl
- 3971 Her birini getürdüp ol sā‘at  
Cümlesin aluvirdi bī-minnet
- 3972 Şādisi geldi şāha mazlūmuñ  
Didi şāhā kaızıyye-i ma‘lūmuñ
- 3973 Ben kemīne sipāhī-zādeyidüm  
Qadem-i şāha ser-nihādeyidüm

---

<sup>391</sup> u : —, İ.

<sup>392</sup> u : —, İ.

- 3974 Hıdmet-i şāhı eyler idüm edā  
Yoğ idi hıdmetümde çün ü çerā

(İ118b)

- 3975 Hıdmet idüp atum daḥı şāha  
Çāker idi ḳadīmi dergāha
- 3976 Olsa düşmen buyidi tedbīrüm  
Cān vireydüm elümde şemşīrüm

(A64a)

- 3977 Şāh'çün başumı hebā ḳıldum  
Cānumı yolına fedā ḳıldum<sup>393</sup>
- 3978 Ni' metinden faḳīre şāh-ı cihān  
İtmiş idi ' atıyye ḳıṭ' a-ı nān
- 3979 Ni' met-i şāhı nūş idüp ben-i ḳül  
Olmuş idüm du' āsına meşḡül
- 3980 Mezra' um var idi benüm çü behişt  
Sāl-ber-sāl öñürdi anda geşt
- 3981 Rāst Rūşen beni ḥalāş itdi  
Ol zemīnüm özine ḥāş itdi
- 3982 Çoğ idi çākerüñde gerçi ' ıyāl<sup>394</sup>  
Yoğ idi andan özge māl u menāl
- 3983 Hālūmi söyleyüp aña tekrār  
Aḡlayup ḳapusunda ḳıldum zār

<sup>393</sup> Şāh'çün başumı hebā ḳıldum / Cānumı yolına fedā ḳıldum : Şāh'çün cānumı hebā ḳıldum / Başumı yolına fedā ḳıldum, İ.

<sup>394</sup> çākerüñde : çākerinde, İ.

- 3984      Kovdı dāyim terahhum eylemedi<sup>395</sup>  
             Bir nefes şefkatiyle söylemedi
- 3985      Çünkü bildüm virilmedi ol cā  
             Āhır andan kesüp ümīd ü recā
- 3986      İstedüm ğayr yirde vech-i ma‘ aş  
             İtmedüm dārumı kimesneye fāş
- 3987      Virmedi ğayr yirde de bir cā  
             Bulmadum ‘ālem içre bir melcā
- 3988      Kalbi şankim hadīd idi ya hācer  
             İtmedi āh u nālem aña eşer
- 3989      Eyledüğümce dāyimā ibrām  
             Söyledüğümce baña derdi müdām
- 3990      Şāh-ı bī-düşmen ü zamān-ı huzūr  
             Emn ü şihhat mekân-ı ‘ayş u sürūr
- 3991      Düşmeninden çü yok şehūñ hāzeri  
             Neylesün şeh sipāhīy[i] nökeri
- (İ119a)**
- 3992      Bes ne hācet bu deñlü horyadlık  
             Bir kavī tensün eyle ırğadlık
- 3993      Olmadı çünkü līnet ile bu hāl  
             Āhırü’l-emr idüp anuñla cidāl

---

<sup>395</sup> dāyim : dā‘ım, İ.

- 3994 Didüm ey nâ-bekâr u aḥmaḳ u ḥām  
Şāhı kılduñ bu fi‘ ille bed-nām
- 3995 Sen tutarsun müdām elüñde ḳalem  
Kār u pīşüñ kitābet ile raḳam
- 3996 Ben tutarvan elümde tīg ile tīr  
Düşmen-i şāh’çün çeküp şemşīr
- 3997 Şeh yolında serüm fedā kıldum  
‘Ömrümüñ varını hebā kıldum
- 3998 Vir baña şāhumuñ hediyyesini  
Kesme en‘āmını ‘aṭiyyesini
- 3999 Yoḥsa ḥālüm şehe beyān iderem  
Zulmüñi ‘āleme ‘ayān iderem
- 4000 İşidincek bu sözleri ol dūn  
Ḳaḳıyup gitdi ‘aḳlı çün Mecnūn
- 4001 Didi ḳorḳutma şāh ile cānum  
Şeh degüldür baña viren nānum
- 4002 Pādşehler benüm zebānumdur  
Her biri pāy-māl u dūnumdur
- 4003 Bendeyi ol maḥalde tutdurdı  
At u ṭonum neyise şatdurdı
- 4004 Hışm idüp bu faḳīre şāhāne  
Ḥüniler bigi şaldı zindāne

- 4005 Alt[1] yıldur şehā giriftārum  
Gūşe-i ğamda ney bigi zārum
- 4006 Şāh işidüp bunūn hikāyetini  
Añladı aşl ile şikāyetini
- 4007 Ol pelidūñ çü bildi firyisini  
Raħm idüp virdi gine ķaryisini
- 4008 Aña bir kūy dahı kılup manzām  
Eyledi şeh ʿ aţāsını müdgām
- 4009 Geldi dergāha heftüm mazlūm  
Her neyise muħaşşıl mefhūm<sup>396</sup>
- (İ119b)
- 4010 Söyleyüp şehryara bā-taḫşıl  
Didi şāhā ķaḫiyyemi key bil
- 4011 Zāhid-i vaķt idüm ħudāy-perest  
Çekmiş idüm bu fānī evden dest
- 4012 Māh u sālüm zamān u sāʿ atüm  
Ṭāʿ at ile geçerdi evķātum
- 4013 Kōmazam şimdi dahı ṭāʿ atümi  
Zikrümi fikrümi ʿ ibādetümi
- 4014 Lezzet-i dünyeden çü bī-behrem  
Kāyimü'l-leylī vü şāyimü'l-dehrem

---

<sup>396</sup> muħaşşıl : mufaşşıl, İ.

- 4015 İtmezem kimseyile ceng ü hilâf<sup>397</sup>  
Dürr-i nâ-süfteyem derûnum şâf
- 4016 Ben-i ğulâm muḥabbetüm her cā  
Sevmezem buġz u kîn ü cevr ü cefā<sup>398</sup>
- 4017 Anmazam nîk ü bed rızâ-cūyam  
Ser-be-ser ‘āleme du‘ā-gūyam
- 4018 Rāst Rūşen beni tutup nā-gāh  
Da‘vet itdi faķîri ol bed-ḥāh
- 4019 Didi senden yavuz gümān iderem  
Mā-ḥaşal buña ḥavf-ı cān iderem
- 4020 Korkaram kim baña kılup nefrîn  
Eyleyüp buġz ile ‘adāvet ü kîn<sup>399</sup>
- 4021 Sûz-ı şekle derûnumı yaķasun  
Nālişüñle serāyumı yıķasun
- 4022 Hāliyā ben seni esîr ideyin  
Çeşm-i bed-bînüñi darîr ideyin
- 4023 Bağlayayın dü destüñi çün ded  
K’itmeyesün baña du‘āyı bed
- 4024 Bu gümān ile bağladı elümi  
Minnet-i ḥaķ ki kesmedi dilümi

---

<sup>397</sup> — : ü, İ.

<sup>398</sup> cevr ü cefā : cevr cefā, İ.

<sup>399</sup> — : ü, İ.

- 4025 Gerden ü destüme urup zencîr  
Şaldı zindāna bî-güneh bu vezîr
- (A64b)
- 4026 Ol baña urdiyise kıahr ile dest  
Ben de kıldum bülend iken anı pest
- (İ120a)
- 4027 Ol benüm dağıdiyise boynuma bend  
Ben dağı dağıdum aña tavk-ı kemend
- 4028 Hāliyā şükr ü minnet Allah’a  
Kim yetişdürdi bendeyi şāha
- 4029 Bu maḳālātı gūş idüp Behrām  
Hātırı pārsāya olup rām
- 4030 Zühde meyl ü muḥabbeti düşdi  
Zāhidi germ olup öpüp kıocdı
- 4031 Ol vezîre hıṭāb idüp Behrām  
Didi ey bî-ferāset ü ser-sām
- 4032 Bed du‘ ādan çün eyledüñ pür-hîz  
İstedüñ pür melāz u cāy-ı kerîz
- 4033 Böyle mî olunur belā def‘ i  
Ya kıazānuñ bu vech ile ref‘ i
- 4034 İstemişsen egerçi def‘ -i belā  
Eylemişsen velî belāya şalā
- 4035 Sen elüñle belā getürmişsen  
Başuña çok kıazā getürmişsen

- 4036 Ol du‘ ādan ḥarāb olup kārūñ  
Gitdi āḥir ser ile destāruñ
- 4037 Her neye mālīk ise dest ü zīr  
Nik ü bed ḥušk u ter ḳalīl ü keṣīr
- 4038 Cümlesin zāhide virüp Behrām  
Andan ayru çoğ eyledi en‘ ām<sup>400</sup>
- 4039 Tutmayup şeh kelāmını maḳbūl  
İtmedi pārsā birini ḳabūl
- 4040 Çün felek pārsā girüp çarḥa  
Virmedi cevherini bu narḥa
- 4041 Didi sen pārsāya virme derem  
Bihterin vir ki bihterīni virem
- 4042 Bu sözi söyleyüp hemān gitdi  
Kendüyi dīdeden nihān itdi
- 4043 Pārsā ḳıldı çünki ṭayy-ı mekān  
Ḳaldı yirinde ṣāh olup ḥayrān
- (İ120b)**
- 4044 Ol gice yatmadı taḥassürden  
Pārsā gitdi key taḥayyürden
- 4045 Miḥnet-i rūzgār ile dil-teng  
Şubḥa dek kendüyile eyledi ceng

---

<sup>400</sup> en‘ ām : ikrām, İ.

- 4046 Şubhgehdēn vezīri yād itdi  
Cünbişi bir yola dahı gitdi
- 4047 Yād idüp ol şubān hikāyetini  
Ol sege itdigi siyāsetini
- 4048 Eyleyüp ol yasağı şeh de qabül  
Oldı emr-i siyāsete meşgûl
- 4049 Bes buyurdı şeh-i şahîh efkār  
Dikdiler qapusında bir yüce dār
- 4050 ‘Aqabınca şeh eyleyüp dīvān  
Geldi yirlü yirine heb erkān
- 4051 Virdi dīvānına icāzet-i ‘ām  
Hāzır oldı qamu havāş u ‘avām
- 4052 Çünkü tırdı kemāl ile dīvān  
Geldiler bārgāha hālq-ı cihān
- 4053 Şeh buyurdı o demde der-bānān  
Ol vezīri getürdiler ‘üryān
- 4054 Gerden ü desti beste-i zincîr  
Mecma‘-ı nās içinde ẖār u ẖākîr
- 4055 Şeh buyurdı hemān o dem tekrār  
Ol sitemkārı aşdılar sugvār
- 4056 Didi her kim ki kendüyi görse  
Dāmen-i zulm u hayfe dest ursa

- 4057 Ni<sup>‘</sup> met-i şāha gösterüp küfrān  
Şehryārına eylese <sup>‘</sup> işyān
- 4058 Derse renc ile <sup>‘</sup> ālemüñ gencin  
Alsa bāy ile yoḥsuluñ gencin
- 4059 Ol sitemkār eliyle āḫir kār  
Kendüyi seg bigi kıllur ber-dār
- 4060 Ol şubānı buyurdi şāh ol dem<sup>401</sup>  
<sup>‘</sup> İzzet ile getürdiler ḫurrem
- (İ121a)
- 4061 Eyleyüp ḫātırın ri<sup>‘</sup> āyet-i tām  
Ḥıl<sup>‘</sup> at u beglig eyledi en<sup>‘</sup> ām
- 4062 Mülk ü berātın itmege ta<sup>‘</sup> mīr  
Eyledi ḫüsn-i rāy ile tedbīr
- 4063 Zülmini <sup>‘</sup> ālemüñ getürdi tamām  
Köhne-i dehre virdi tāze niḫām
- 4064 Leşkeri <sup>‘</sup> adl ile tutup şevket  
Geldi şāhuñ cenābına rif<sup>‘</sup> at
- 4065 Gūş idüp bu ḫaberleri ḫāḫān  
İttigi fi<sup>‘</sup> le oluban nedmān
- 4066 Şoñ işinden ziyāde ḫavf itdi  
Yüz şuyiyle gine dönüp gitdi

---

<sup>401</sup> şāh : şeh, İ.

- 4067 Çün ‘Acem’den yüzini döndürdi  
Özür idüp şāha ilçi gönderdi
- 4068 Nāmeler yazuban şehe tekrār  
Eyleyüp nāmesinde çok a‘zār
- 4069 Didi şāhuñ gulām u çākeriyem  
Mihterümdür kemīne kemteriyem
- 4070 Benden olmadı bu edebsüzlük  
İtmez idüm bu resme yüzüzlük
- 4071 Rāst Rüşen diyüp baña her-bār  
Gönderüp niçe nāmeler tekrār
- 4072 Dirdi bu mülküñ işi bitmişdür  
Bu diyārun niżāmı gitmişdür
- 4073 Şāhıyise ipin uzatmışdur  
Nāmını çeng ü nāya şatmışdur
- 4074 Her demi dāyimā şarāb iledür  
Şoĥbeti çeng ile rebāb iledür
- 4075 Leşkeri qalmayup tağılmışdur  
Memleket şöyle hālī qalmışdur
- (A65a)
- 4076 Bir idüp her dü-rūze menzilüñi  
Yumayasun başuñdağı gülüñi
- 4077 Sür‘at ile yaraĥuñı göresen  
Kendüñi bu yire irişdüresen

## (İ121b)

- 4078 Muntazırdur kudūmuña kişver  
Yüz tutarlar saña kamu leşker
- 4079 Bendeyüm bendegine bābuñda  
Turmuşam hıdmet-i cenābuñda
- 4080 Bu günehkārı ol kabīh ef<sup>α</sup> āl  
Eylemişdi bu vech ile ızlāl<sup>402</sup>
- 4081 Yoḥsa benden degüldi bu āşār  
Şadır olmazdı bendeden bed-kār
- 4082 Ben gine turmuşam qarārumda  
Çāker-i Çinī'yem diyārumda
- 4083 Duḥterüm ḥod gine kenizüñdür  
Āstānuñda kefçe-lizüñdür
- 4084 Ol vezirüñ kamu mekātibini  
‘Arz idüp şāhına merātibini
- 4085 Şāh-ı Çin eyleyüp kamu irsāl  
İtdiler şāha cümlesin işāl
- 4086 Nazar idüp mekātibe Behrām  
Hātırı şāh-ı Çin’e oldu rām
- 4087 Şāh Behrām’a ḥāşıl oldu yakīn  
İtmedi şāh-ı Çin’e niyyet-i kīn

---

<sup>402</sup> eylemişdi : eylemişdür, İ.

- 4088 Ol vezîrûñ tutup nihāyetini  
Nāmelerden bilüp hıyānetini
- 4089 Hāṭırı eyleyüp gine nefret  
Şad-hezār itdi cānına la‘ net
- 4090 Eyleyüp şeh taşadduḡ-ı bisyār  
Kıldı şükr-i müheymin-i settār
- 4091 Halkı şāhuñ çü başına üşdi  
Göñlüne bir heves daḡı düşdi
- 4092 Kālbine şıdḡ ile gelüp ihlāş  
Kıldı ma‘ būdına teveccüh-i hāş
- 4093 Āḡır inşāf idüp didi Behrām  
Niçe bir ‘ayş u ‘işret mey ü cām
- 4094 Şimdiden soñra ‘azm-i kār idelüm  
Rūz u şeb zikr-i Kirdgār idelüm
- (İ122a)**
- 4095 Nām u cāmum çü tutdı āfāḡı  
Heft-Günbed şadāsına tāḡı
- 4096 Çıkarup fikr-i günbedi dilden  
Geçelüm yād-ı günbed-i gilden
- 4097 Günbed-i ḡak-i esfeli nidelüm  
Günbed-i āsmāna ‘azm idelüm
- 4098 Günbede varalum ki olmaya pest  
Hem fenā dāmenine urmaya dest

- 4099 Yidi Mūbid getürdi şāh ol dem  
Her biri ehl-i şehre-i ʿālem
- 4100 Günbed-i hefti heftine virdi<sup>403</sup>  
Göñli şāhuñ murādına irdi
- 4101 Mūbid-i heft ile yidi dergāh  
Maʿ bed-i ʿālem oldu āteşgāh
- 4102 Şıdķ ile şāh olup Hudāy-perest  
Çekdi bu günbed-i fenādan dest
- 4103 İsteyüp hātırı meger ki şikār  
Oldı bir gün şeh-i zamāne süvār
- 4104 Gerçi şāh itdi şaydı kendüye kayd  
Kendüyi kıldılar velikin şayd<sup>404</sup>
- 4105 Şāh alup destine kemān ile tır  
İtdi gūr u ğazāleler naḥcır
- 4106 Seyr iderken şeh-i cihān mesrūr<sup>405</sup>  
Ugradı nā-geh öñüne bir gūr
- 4107 Kaçdı şāhuñ öñünce ol naḥcır  
Düşdi şāh ardına çeküp şemşir
- 4108 Şāh u gūr eyleyüp temāşalar  
Geçdiler niçe kūh u şahrālar

<sup>403</sup> günbed-i hefti : günbed-i heft, İ.

<sup>404</sup> Kendüyi kıldılar velikin şayd : Kendüyi kıldı velik āḥir şayd, İ.

<sup>405</sup> seyr : şayd, İ.

- 4109 Ol kadar gitdiler beyābāna  
Vardılar āhriyle vīrāna
- 4110 Var idi ol ḥarābede bir ġār  
Çāh-ı düşvār u jerf idi hem tār
- 4111 ‘Āķıbet ġārı gözleyüp naḥcīr  
Der-peyince şeh-i cihān çün şīr

## (İ122b)

- 4112 Kendüyi ġāra atdı ol ḥar-gūr  
Gitdi ardınca at ile şeh-i kūr
- 4113 ‘Aķabınca yitişdi bir niçe ḥāş  
Geldiler bāb-ı ġāra cümle ḥavāş
- 4114 Baķdılar ġāra gördiler bir çāh  
Sa‘ y idüp istediler inmege rāh
- 4115 Degzinüp ġārı sākin olmadılar  
İnmege çāha çāre bulmadılar
- 4116 Genc-i şāh oldı kār içinde nihān<sup>406</sup>  
Olmadı kimseye nişānı ‘ayān
- 4117 Degzinürken bular der-i ġārı  
Geldiler cümle leşkerüñ varı
- 4118 Şordılar bunlara şehüñ ḥālin  
Didi bunlar da cümle aḥvālin

---

<sup>406</sup> genc-i şāh oldı : genc oldı, İ.

4119 Ekşerî bu söze inanmadılar  
Şehlerin çāha düşdi şanmadılar

4120 Didiler bu hayāl-i fāsiddür  
Bu suhen māye-i mefāsiddür

4121 Her biri oluban şehi cūyan  
Girdiler her cevānibe pūyān

4122 Raḥşinuñ izine eremediler  
İzinüñ tozını göremediler

4123 İstemekden çün olmadı çāre  
Geldiler ‘ākıbet gine ğāre

4124 Bozdılar ol mağāra kapusını  
Yıkdılar seng ü hışt u yapusını

(A65b)

4125 Baḳuban bir eşer göremediler  
Ḳa‘ rına ol çehüñ eremediler

4126 Ḳaldılar her birisi āvāre  
Deng ü hayrān u zār u ğam-h‘āre

4127 Çünki tıydu bu mātemi ‘ālem  
Lā-cerem şehre şaldılar ādem

4128 Şāh u ğūruñ ḳāziyyesini tamām  
Māder-i şāha itdiler i‘ lām

(İ123a)

4129 Tıydığı sā‘ at irdi māder-i şāh  
Gördiği birle çāhı eyledi āh

- 4130 Ağlayup zār ile fiğān itdi  
Āh ile gökleri duḥān itdi
- 4131 Yaş ile yiryüzi bahār oldı  
Ġāruñ eṭrāfı lālezār oldı
- 4132 Leşker-i şāhı cümle divşirdi  
Halk-ı rûy-ı zemîni üşürdi
- 4133 Kazdılar ol mağāreyi çil rûz  
Görmedi bir kişi ne iz ü ne toz
- 4134 Ol kadar kazdılar ki şuya indi  
Nîl ü Ceyhûn mişâli cûya indi
- 4135 İsteyüp her makām u cālarını  
Kesdiler ‘ākıbet recālarını
- 4136 Eyleyüp şāh’çün ulu mātem  
Giydi mātem libāsını ‘ālem
- 4137 Üşürüp sāğar u sebūlarını  
Yoldılar cümle rîş ü mūlarını
- 4138 Eyleyüp çehresini ‘ālem ḥāk  
İtmiş idi libāsın ādem çāk
- 4139 Gözleri yaşı cūy olup çün Nîl  
Her biri olmuş idi ġarkā-i Nîl

- 4140 Böyledür resm ü ‘âdet-i ‘âlem  
Gâh olur sūr u gâh olur mâtem<sup>407</sup>
- 4141 Böyledür bu zamâne bünyâdı  
Ėuşşadur âdemîde geh şâdî
- 4142 Görmedi kimse bunda rûy-ı sūrūr  
Kendüñe dâr-ı Ėamda virme Ėurūr
- 4143 Bu ribât içre bir misâfîrsün  
Sen seni şanma kim mücâvîrsün
- 4144 Ėâfil olma sefer yarağın gör  
Ėurbını görmeyüp ırağın gör
- 4145 ‘Âķıbet cism ü cân olur maĖfūr  
Şoñ nedâmet kişîye itmez sūr
- (İ123b)**
- 4146 Ėün tamâm oldu va‘ de-i Behrâm  
Buldı anuñ da devleti encâm<sup>408</sup>
- 4147 Biz dağı fîkr-i ihtitâm idelüm  
Ėışşanuñ nazmını tamâm idelüm
- 4148 Ey Ėayâtî çoğ eyledüñ ‘isyân  
Geçdi ‘ömrüñ hevâyile yeksân
- 4149 Şimdiden şoñra ‘azm-ı tã‘ at kııl  
Rabbüñe söz tutup inâyet kııl

---

<sup>407</sup> u : —, İ.

<sup>408</sup> encâm : itmâm, İ.

- 4150 Çün Hudā'dur muḥibb-i tevvābīn  
Müntehīdūr maḳām-ı evvābīn
- 4151 Sen daḥı tevbe-i naṣūḥ eyle  
Cānuñı māye-i fütūḥ eyle
- 4152 Bī-ḥalel tā ki menzile iresün  
Ol ḥabībūñ cemālini göresün
- 4153 Baḥşış idüp rızāsını Sübhān  
Maḥşer içinde eyleye iḥsān
- 4154 Kendüñi süfleyiçün itme zebün  
Olma dünyā-yı dūn'çün maḥzūn
- 4155 Ğam yime ger ḥaḳīr ise cāhuñ  
Cāh u rif'at yiter saña şāhuñ
- 4156 Levh-i sīneñ tolu ma'ārīfdür  
Ḳadrüñi ol bilür ki 'ārīfdür
- 4157 Açılupdur saña der-i 'irfān  
Ma'rifet cevherine sensün kān
- 4158 Ḥāṭıruñ menba'-ı feżāyildür  
Fazluña dāniş ehli ḳāyildür
- 4159 Şadef-i ḥāṭıruñ muṭahhardur  
Her kelāmuñ çü lü'lü'-i terdür
- 4160 Güyiyā āftāb-ı ḥāversün  
Ma'rifet nūr ile münevversün

- 4161 Çāk idüp sīneñi çü revzen kıł  
Çehre-i rûzgārı rûşen kıł<sup>409</sup>
- (İ124a)**
- 4162 Gülşen-i faẓl u bāğ-ı ‘irfānsun  
‘Andelīb-i suhen hoş elhānsun
- 4163 Şīt-i faẓluñ tütupdur āfākı  
Ol virüpdür nevā-yı ‘uşşākı
- 4164 ‘Aşr içinde tütalum olduñ ferd  
Lāf idüp söyleme kelāmuñ serd
- 4165 Bu kemālâtı bilme kendüñden  
Çeşme-i şāfı kıılma dürdüñden
- 4166 Bu ‘ulūm u feẓāyıl ü hūnerüñ  
Luţf-ı ṭab‘ u ferāset ü naẓaruñ
- 4167 Feyzdür kân-ı cūd u ihsānuñ  
Mıldür kaṭresine deryānuñ
- 4168 Tābdur zerresine ḥurşīdūñ  
Mihrdür bendesine Cemşīd’üñ
- 4169 Nazar-ı kīmyāsı çün cevher  
Eylemişdür mis-i vücūduñ zer
- 4170 Şehryār-ı zamāne Aḥmed Ḥān  
Ḥān bin ḥān Sikender-i devrān

---

<sup>409</sup> rûzgārı : rûzgār, İ.

- 4171 Buldı dünyā vücdıyile nıẓām  
Muğtenim cūdıyile cümle enām
- 4172 Hüsrev-i a‘del ü dāduñ evşāfı  
‘Ālemüñ dürdüñ eyledi şāfı
- 4173 Bāğ-ı dehri çü fazl-ı ferverdın  
Bād-ı ‘adlūñdür eyleyen tezyın

## SONUÇ

XV. yüzyılın ikinci yarısıyla, XVI. Yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Ahmed-i Rıdvân, Türk edebiyatının hamse sahibi şairlerinden biridir. “Tütünsüz” veya “bî-duhân” sanıyla anılan Ahmed-i Rıdvân, Ohri’de ya da o çevrede doğmuş, devşirme olarak alınıp yetiştirilmiş, bir ara defterdarlık yapmış, sonra da Anadolu ve Rumeli’nin farklı yerlerinde sancakbeyliği görevinde bulunmuştur. Dimetoka yakınlarındaki Fakihlû (Ece) Köyü kendisine II. Bayezid tarafından mülk olarak verilen şair, 1528-1539 yılları arasında Edirne’de ölmüştür.

Ahmed-i Rıdvân’ın Çalışmamıza konu olan Heft-Peyker’inin; ilki Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Agah Sırrı Levend Yazmaları 369/2(A nüshası)’de, ikincisi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Ty. 7575(İ nüshası)’de bulunan iki nüshası mevcuttur. Söz konusu iki nüshayı karşılaştırarak, eserin aslına en yakın metnine oluşturmayı amaçladığımız bu çalışmada iki nüshanın birbirinden ayrılan yönleri olduğunu tespit ettik.

Öncelikle, iki nüsha arasında beyit sayıları bakımından bir farklılık söz konusudur. A nüshasının 4173 beyitten, İ nüshasının ise 4157 beyitten oluştuğunu ve ikinci nüshanın birinciden 16 beyit eksik olduğunu gördük. 42 yapraktan mürekkep ilk nüshanın her bir yüzünde ortalama 50 beyit, 124 yapraktan oluşan İkinci nüshada ise yaprakların her yüzünde ortalama 16 beyit bulunduğunu belirledik. İ nüshasında her bölüme ait başlıklar bulunmaktayken, A nüshasında başlıklar bulunmamaktadır. Mesnevinin belli bir düzene oturtulması ve anlatılan hikayelerin ana hikayeye bağlandığı ve ana hikayeden koptuğu noktaları belirgin kılması bakımlarından çalışmamızda İ nüshasındaki başlıklara yer verdik.

Heft-Peyker’in mevcut iki nüshasını karşılaştırmak suretiyle oluşturduğumuz metinde, iki nüsha arasındaki beyit, mısra, sözcük ve ek düzeyindeki farklılıkları dipnotlar yoluyla gösterdik. Özellikle sözcük ve eklerin yazımı konusunda farklılıklar olduğunu belirtmeliyiz. Bu hususlar haricinde İki nüshanın birbirinden çok da farklı olmadığını, A nüshasında görülen hataların, eksiklik ve belirsizliklerin genel olarak İ

nüshasında da görüldüğünü ve birinin diğerinden kopya edildiği ihtimalinin kuvvetle muhtemel olduğunu söylemek gerekir.

Heft-Peyker mesnevisi, İran Hükümdarı Behrām-gur'un av maceralarını, komşu devletlerin hükümdarlarıyla yaptığı mücadeleleri, önce cariyesi sonrada yedi iklim hükümdarlarının yedi kızıyla geçirdiği günleri anlatan bir mesnevidir. Eser bu yönüyle sanat yönü ön planda olan, okuyucunun edebi zevkine hitap eden, ana çizgisini aşk ve macera konularının oluşturduğu mesnevi gurubu içinde değerlendirilmelidir.

Nizāmī'den tercüme yoluyla oluşturulan ve aruzun hafif bahrinin fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün kalıbıyla yazılan eserde aynı zamanda farklı vezinlerde bir kaside ve sekiz gazel kullanılmıştır. Şehzade Ahmed'e övgü amacıyla yazılan 19 beyitlik kaside, klasik mesnevi tertibi içinde konumlandırılmıştır. Mesnevide Rıdvān'ın yer verdiği gazeller, mesnevinin kurgusuna paralel bir şekilde sıralanmıştır. Bir ana hikaye (Behrām-gur'un hikayesi) ve bu ana hikayeye bağlı alt hikayelerden oluşan mesnevide her gazel, bir hikayenin ardından gelmekte ve o hikayenin anlatıldığı Heft-Günbed(yedi kümbet)'ten birinin hakim rengini konu edinmektedir. Her hikaye ardından söylenen gazel aracılığıyla okur, ana hikayeye tekrar geçiş yapar. Mesnevi, bu açıdan bir bütünlük arz etmektedir. Heft-Peyker'in bu kurgu özelliği ve anlatılan olayların tertibi onu ilgi çekici kılan taraflardandır.

Heft-Peyker'de Rıdvān'ın, vezni sağlamak kaygısıyla, Türkçe asıllı sözcük ve eklerin Arap harfli asli imlalarında değiştirimlerde bulunduğunu belirtmek gerekir.

Eserin, kullanılan deyimler ve dönemine ait Türkçe sözcükler açısından zengin bir mesnevi olduğunu, bu bakımdan incelemeye tabi tutulabilecek bir potansiyele sahip olduğunu söylemeliyiz. Eserde yer yer atasözlerine ve atasözü niteliğindeki özlü sözlere rastlanmaktadır.

Sonuç itibariyle, Ahmed-i Rıdvān'ın Nizāmī'den tercüme ederek yazdığı Heft-Peyker mesnevisi, gerek muhtevası gerekse de biçim ve kurgu özellikleri açısından bir bütünlük arz etmekte, yazıldığı dönemin diline, kültürüne, sosyal hayatına, düşünce ve inanç dünyasına dair zengin malzeme içermektedir.

## BİBLİYOGRAFYA

AKTAŞ, Şerif : Roman sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, 5. Baskı, Akçağ Yay. Ankara, 2000.

ATEŞ, Ahmet : “Mesnevi”, İslam Ansiklopedisi, c. 8.

AKSOY, Ömer Asım : Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İnkılap Yayınevi, İstanbul.

BANARLI, Nihad Sami : Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB, İstanbul, 2001, c. 1.

ÇELTİK, Halil : “Ahmed-i Rıdvan Divanına Göre Eski Harfli Metinlerde Vezin-İmlâ İlişkisi”, Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic (Prof. Dr. İsmail Ünver Adına İmlâ Özel Sayısı), S.3, 2008.

DEVELLİOĞLU, Ferit : Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 16. Baskı, Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 1999.

DİLÇİN, Cem : Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yay., Ankara, 2009.

İPEKTEN, Haluk : Eski Türk Edebiyatı(Nazım Şekilleri ve Aruz), 3. Baskı, İstanbul, 1999.

İSEN, Mustafa : Latîfi Tezkiresi, 1. Baskı, Ankara, 1999, s.110-111.

MENGİ, Mine : Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Tarihi-Metinler, Genişletilmiş Beşinci Baskı, Akçağ Yay., 1999.

PALA, İskender : Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, 15. Basım, Kapı Yay., İstanbul, 2007.

PARLATIR, İsmail : Omanlı Türkçesi Sözlüğü, 2. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, 2009.

REDHOUSE, Sır James W. : A Turkish and English Lexicon, New Edition, Libraire Du Liban, Beirut, 1996.

Şemseddin Sami : Kāmūs-ı Türkî, Çağrı Yay., İstanbul, 2007.

ŞAHİN, Hatice : Eski Anadolu Türkçesi, 1. Baskı, Ankara, 2003.

ŞÜKUN, Ziya : Farsça-Türkçe Lûgat, Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya, MEB, İstanbul, 1984, c. 1, 2, 3.

TAVUKÇU, Orhan Kemal : Ahmed-i Rıdvân, Hüsrev ü Şirin (İnceleme-Metin), Atatürk Ün. SBE., Doktora Tezi, Erzurum, 2000.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri : Osmanlı Türkçesi Grameri, İstanbul, 1997.

TDK : İmlâ Kılavuzu, Ankara, 2004.

TDK : Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara, 2005.

ÜNVER, İsmail : Ahmed-i Rıdvân'ın Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, Ankara Ün. DTCF, Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara, 1982.

ÜNVER, İsmail : “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” Türkoloji Dergisi, XI. c., S.1, s.51-89.

ÜNVER, İsmail : “Ahmed-i Rıdvân”, TTK Belleten, c.: L/ S.196, 1986, s. 73-125.

ÜNVER, İsmail : “Mesnevi” Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), S.: 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s.430-563.

YILMAZ, Nebi : Ahmed-i Rıdvân ve Rıdvâniyyesi, (Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Ankara Ün. SBE., Ankara, 2006.

## ÖZEL ADLAR DİZİNİ

### A

‘Acem, 73, 77, 93, 107, 164, 165, 169,  
171, 172, 350, 409, 440  
A‘cām, 90, 164  
‘Aden, 74, 84, 110, 292, 404  
Aḥmed, 5, 6, 52, 60, 65  
Aḥmed Ḥān, 449  
Aḥmed-i Muḥtār, 49  
Allah, 98, 153, 186, 192, 205, 208, 407,  
436  
‘Ammānī, 185  
Āmül, 14, 24, 26, 200  
‘Anḳā, 210, 245  
‘Arab, 73, 74, 106, 108  
‘Arabī, 59  
‘Āsım, 49  
Aşkar, 90, 95, 96, 137  
‘Azrā, 155

### B

Bābil, 56, 294  
Bārī, 66, 134, 219, 221, 304, 366, 401  
Bāyezīd, 6, 60, 65  
Behrām, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,  
17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 45,  
71, 72, 74, 77, 83, 84, 85, 87, 88, 89,  
90, 91, 92, 95, 96, 97, 99, 106, 109,  
110, 111, 112, 114, 115, 117, 118,  
122, 123, 124, 125, 126, 128, 129,  
130, 132, 133, 134, 139, 140, 141,  
148, 150, 156, 157, 158, 159, 162,  
163, 164, 165, 166, 167, 168, 169,  
170, 171, 173, 175, 182, 186, 187,  
188, 191, 201, 203, 204, 205, 241,  
269, 290, 316, 347, 349, 379, 380,

403, 405, 406, 409, 410, 416, 418,  
420, 421, 436, 437, 441, 442, 447  
Behrām-gūr, 22, 93, 104, 112, 123, 149,  
188, 195, 243  
Behrāmī, 72, 84  
Belḳīs, 225, 253, 254, 255, 256, 257  
Berāhīm, 69  
Berāt, 66  
Beşr, 16, 24, 25, 270, 271, 273, 275,  
276, 277, 278, 279, 280, 281, 282,  
283, 284, 285, 286, 287, 288, 289  
Beşr-i Perhīzkār, 16, 270  
Betül, 52  
Beytü’l-Muḳaddes, 272  
Bübekr, 52  
Buḥārī, 58  
Buḳraṭ, 274  
Bulḡār, 299

### C

Cāmi‘ ü’l-Ḳur‘ ān, 52  
Cehūd, 375, 376  
Cemşīd, 61, 119, 125, 129, 243, 408,  
449  
Ceyhūn, 146, 166, 406, 446  
Cibrīl, 102, 253, 254

### Ç

Çīn, 14, 15, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 26,  
58, 68, 77, 83, 102, 128, 154, 165,  
168, 169, 172, 173, 182, 187, 210,  
247, 249, 258, 261, 262, 292, 295,  
296, 299, 330, 349, 350, 379, 380,  
397, 405, 406, 427, 441  
Çīnī, 128, 154, 166, 170, 172, 206, 244,  
252, 349, 379, 405, 441

**D**

Dāvud, 404  
Derī, 58

**E**

Ebu'l-Kāsim, 49  
Edhemī, 69  
Ehremen, 343  
Elbrüz, 96, 158  
Erdeşir, 12, 63, 108, 118

**F**

Fağfūr, 179, 182  
Fars, 20, 108, 110, 118  
Farsī, 135, 168  
Ferhād, 191, 302  
Ferīdūn, 119  
Firdevsī, 58  
Fitne, 13, 23, 138, 139, 140, 141, 143,  
144, 145, 146, 147, 148, 154, 157,  
158, 159, 160, 390  
Furāt, 85  
Fūrek, 102  
Fürs, 110, 112, 113, 117, 162, 166, 167,  
168, 406  
Fürsī, 185

**G**

Ġıylā, 327  
Ġiv, 118

**H**

Hābil, 324  
Ḥālīk, 85, 86, 131, 220, 289, 334, 358  
Ḥallāk, 270  
Ḥārezm, 102, 188  
Hārūt, 56

Ḥavernak, 80, 83, 94, 99, 100, 101, 152,  
191, 195

Ḥayātī, 59, 62, 64, 161, 175, 203, 243,  
268, 291, 317, 348, 380, 404, 447

Ḥayr, 105, 116, 350, 351, 352, 353,  
354, 355, 356, 358, 360, 364, 365,  
366, 367, 368, 369, 371, 372, 373,  
374, 375, 376, 377, 378, 379

Ḥazret-i Belkīs, 252

Hebennek[a], 217

Heft-Günbed, 1, 5, 26, 193, 198, 199,  
202, 442

Heft-Peyker, 1, 3, 5, 6, 10, 22, 23, 26,  
38, 39, 40, 41, 42, 45, 101, 102, 103,  
104, 105, 186

Herāt, 296

Heylā, 327

Ḥızr, 269, 346, 359, 366, 404

Hind, 14, 15, 26, 102, 182, 187, 204,  
242

Hindī, 102, 182, 187, 205, 206, 241

Hindūy, 292

Ḥorasan, 166

Ḥudā / Ḥudāy, 59, 78, 127, 126, 129,  
160, 183, 202, 255, 257, 268, 276,  
344, 345, 358, 362, 407, 424, 443,  
448

Ḥurşid, 202

Ḥusrev, 60, 62, 65, 126, 158, 162, 201,  
264, 267, 404, 450

Ḥūt, 72

Hümā, 265, 297, 331, 427

Hümāy, 103

**I**

‘Irāk, 244

**i**

İbrāhim, 190

İlyās, 269  
 İrān, 108, 109, 166, 185  
 İşfahān, 135  
 İsfendiyār, 63  
 ‘İsī, 86, 190, 366, 382  
 ‘İsī-perest, 86

## K

Kaşr-ı Şirīn, 302  
 Kayşar, 65, 103, 179, 182, 187  
 Kelīm, 190  
 Kenīz-fürūş, 16, 24, 246  
 Ken‘ān, 225  
 Keşmīrī, 298  
 Keykāvūs, 103  
 Keyvān, 177, 201  
 Kıyād, 63  
 Kirdgār, 94, 126, 253, 254, 277, 301,  
 327, 338, 349, 371, 442  
 Kisrā, 12, 13, 14, 103, 108, 109, 122,  
 124, 188  
 Kuds, 272, 288  
 Kürd, 354, 357, 358, 359, 361, 363,  
 364, 366, 375, 378

## L

Leylī, 103, 205, 255, 284, 390, 427  
 Leyl-i Qadr, 66, 193  
 Loqmān, 274

## M

Māçīn, 20, 24, 26, 165, 173, 380, 405  
 Mağrib, 102, 187  
 Mağribī, 185  
 Māhān, 18, 25, 318, 319, 320, 321, 322,  
 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329,  
 330, 331, 332, 333, 334, 336, 337,  
 338, 339, 340, 342, 343, 344, 346,  
 347  
 Maḥmūd, 50

Mānī, 103, 191, 296  
 Mārūt, 56  
 Mecnūn, 8, 103, 205, 255, 284, 322,  
 390, 427, 433  
 Medhūşān, 15, 24, 211  
 Mennān, 85  
 Merrih, 202  
 Mısr, 77, 318  
 Mışrī, 185, 282  
 Mübid, 21, 26, 175, 443  
 Muḥammed, 6, 50, 62, 65  
 Muştafā, 51, 52, 60  
 Müleyhā, 273, 275, 276, 278, 280, 282,  
 283, 285  
 Münzir, 11, 12, 22, 23, 75, 87, 88, 91,  
 93, 100, 119  
 Müselmān / Müslümān, 356, 370  
 Müslim, 51  
 Müşterī, 72, 103, 202, 222, 259, 349,  
 404

## N

Nāz-perī, 102  
 Nersī, 14, 23, 163, 168  
 Nesrīn-nūş, 102  
 Nevruz, 175, 188, 246, 316, 317  
 Nīl, 446  
 Nu‘mān, 11, 12, 22, 23, 74, 75, 76, 78,  
 79, 80, 82, 85, 86, 88, 91, 93, 100,  
 109, 110, 111, 119, 183, 185, 200,  
 201  
 Nūr, 19, 26, 51, 83, 119, 267, 268, 391,  
 392, 403, 404

## O

‘Oşmān, 52  
 ‘Osmānī, 60

## Ö

‘Ömer, 52

**P**

Pārsī, 89, 113, 114, 115, 119, 120, 175, 298  
Pervīn, 72, 154, 225, 347

**R**

Rayzān, 262  
Rey, 13, 26, 135  
Rūm, 11, 14, 16, 22, 23, 24, 26, 77, 78, 128, 187, 270, 292, 380  
Rūmī, 14, 77, 128, 190, 206, 244, 298  
Rūs, 292  
Rūsī, 292, 314  
Rūşen, 20, 24, 242, 337, 417, 427, 431, 435, 440  
Rüstem, 63, 177

**S**

Saḥbān(?), 175  
Saḳlāb, 102, 188, 291  
Saḳlābī, 316  
Sāmri, 56  
Selīm, 6, 60, 65  
Selmān, 175  
Sikender, 5, 449  
Sīmurğ, 207  
Sīnmār, 11, 14, 23, 77, 78, 79, 82, 191, 192, 195, 200  
Siyāvūş, 408  
Sūfeştā, 276  
Sūbhān, 47, 59, 346, 448  
Sūbhānī, 60  
Sūheyl, 314  
Sūleymān, 16, 56, 68, 225, 252, 253, 254, 256, 257  
Sūleymānī, 56, 244  
Şüreyyā, 366

**Ş**

Şām, 77, 150, 243, 264, 330, 393  
Şer(r), 18, 25, 350, 351, 352, 353, 375, 376, 377, 378  
Şirīn, 7

**T**

Taberī, 58  
Tañrı, 373  
Tātār, 380  
Tātārī, 140  
Tāvūs, 103  
Tāzī, 58, 73, 74, 89, 107, 108, 119, 185, 283, 388  
Tāziyān, 175  
Türk, 3, 7, 8, 10, 228, 379, 451, 452  
Türknāz, 15, 24, 228, 229

**U**

‘Uṭārid, 202

**V**

Vāmıķ, 155

**Y**

Yağmanaz, 102  
Yemen, 11, 22, 23, 26, 74, 75, 78, 84, 110, 292, 317  
Yezdān, 59, 65, 105, 132, 133, 176, 203, 268, 275, 377  
Yezdānī, 58, 89  
Yezdgürd, 11, 12, 22, 23, 71, 72, 90, 107, 108, 113, 115, 122  
Yūsuf, 190, 382  
Yūsuf-ı Ken‘ān, 331

Yūsuf-ı Mısrî, 318

## Z

Zeliḡā, 225

Zerāvendād, 163

Zeytūn, 103

Zūḡal, 72, 404

Zühre, 72, 84, 202, 243, 252, 293, 314,  
347, 390

## EL YAZMASI METİN